

15 februarie
2013

Nr. 31-35

Anul XX
(4349-4353)

MONITORUL OFICIAL

AL REPUBLICII MOLDOVA

moldpres

MONITORUL OFICIAL AL REPUBLICII MOLDOVA este un produs protejat legal și dă dreptul MOLDPRES de a-i autoriza reproducerea ori crearea altor produse derivate numai de către abonați, potrivit contractului de abonament, cu obligația acestora de a-l folosi în limitele prevăzute de contract, de a nu-i distorsiona conținutul și de a menționa obligatoriu sursa „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”. Orice altă formă de utilizare a produsului în scopuri de multiplicare și difuzare este interzisă. MOLDPRES își rezervă dreptul de a lua măsurile necesare în cazurile în care nu se respectă prevederile legale de utilizare a produselor sale.

EDITOR: Agenția Informațională de Stat “Moldpres”

Director general Vladimir DARIE

Monitorul Oficial al Republicii Moldova

Redactor-șef Simion ROPOT

Editorul și redacția: 2012, Chișinău, str. Pușkin, 22, Casa Presei, et. 3.

Numărul de înregistrare 475. Certificat de înregistrare a mărcii nr. 12578.

Abonamentele se pot contracta la orice oficiu poștal. Indicele de abonare 21128. Tirajul total 5282.

Telefoane: Editorul 23-34-28, fax 23-26-98; Secretarul general de redacție: 23-44-41; e-mail: monitor@moldpres.md

Redactorii: 23-23-09; Publicații ale agenților economici, avize, pierderi de acte: tel: 23-35-86, tel./fax 23-34-39; e-mail: mo@moldpres.md

Cont nr. 225139709, cod EXMMMD22436, BC “Eximbank-Gruppo Veneto Banca” S.A., filiala nr. 11.

Cont nr. 222472202165, cod BSOCMD2X722, BC “Banca Socială” S.A. interrațională.

Chișinău, Agenția Informațională de Stat MOLDPRES.

Cod fiscal 1003600071952. Tiparul: Editura “Universul”, str. Vlaicu Pîrcălab, 45, mun. Chișinău. Comanda nr. 257.

“Monitorul Oficial al Republicii Moldova” nu poartă răspundere pentru veridicitatea avizelor publicate.

Acele oficiale pot fi publicate în alte ediții periodice numai cu trimitere la “Monitorul Oficial al Republicii Moldova”.

*Beneficiază de reduceri la abonarea ediției
«Monitorul Oficial al Republicii Moldova»
pentru prima jumătate a anului 2013.*

Perfectează abonamentul la sediul
AIS «Moldpres», str. Al. Pușkin 22,
Casa Presei, et.1, bir.1, de unde
vei prelua personal fiecare ediție.

Cunoașterea legii te avantajează!

PARTEA I

Legi, hotăriri ale Parlamentului Republicii Moldova, decrete ale Președintelui Republicii Moldova

115. Decret privind promulgarea Legii pentru completarea articolului 53 al Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 (nr. 496-VII, 7 februarie 2013).	6
116. Lege pentru completarea articolului 53 al Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995 (nr. 294, 21 decembrie 2012).	6
117. Decret privind revocarea domnului Ion CEBANU din funcția de ministru al tineretului și sportului (nr. 495-VII, 7 februarie 2013).	6
118. Decret privind acordarea deplinei puteri domnului Vladimir LUPAN, Ambasador, Reprezentant Permanent al Republicii Moldova pe lângă Organizația Națiunilor Unite (nr. 497-VII, 8 februarie 2013).	6
119. Decret privind eliberarea domnului Grigore ZUBATI din funcția de judecător la Curtea de Apel Chișinău (nr. 498-VII, 8 februarie 2013).	6

Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova

3. Hotărîre privind Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță „Au fost atinse performanțele scontate în domeniul automatizării proceselor electorale?” (nr. 3, 28 ianuarie 2013).	7
--	---

PARTEA II

Hotăriri ale Guvernului Republicii Moldova

149. Hotărîre cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a învățământului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 (nr. 97, 1 februarie 2013).	24
150. Hotărîre cu privire la aprobarea formelor tipizate ce atestă rezidența și impozitul pe venit achitat de către nerezidenți în Republica Moldova (nr. 101, 5 februarie 2013).	35
151. Hotărîre cu privire la modificarea și completarea Hotărîrii Guvernului nr. 1173 din 21 decembrie 2010 (nr. 103, 6 februarie 2013).	44
152. Hotărîre cu privire la modificarea punctului 1 din Hotărîrea Guvernului nr. 258 din 3 aprilie 2009 (nr. 106, 7 februarie 2013).	45
153. Hotărîre cu privire la aprobarea componenței nominale a Colegiului Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor (nr. 107, 7 februarie 2013).	45
154. Hotărîre pentru aprobarea Protocolului cu privire la desființarea Consiliului interguvernamental pentru țigări și gaze, întocmit în orașul Ialta la 28 septembrie 2012 (nr. 108, 7 februarie 2013).	46
155. Hotărîre cu privire la aprobarea Memorandumului de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale privind cooperarea în domeniul proprietății intelectuale, semnat la Chișinău la 22 octombrie 2012 (nr. 110, 7 februarie 2013).	46
156. Hotărîre cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Hotărîrea Guvernului nr. 182 din 16 martie 2010 (nr. 111, 7 februarie 2013).	46
157. Hotărîre cu privire la stabilirea cantumului de alcool etilic nedenaturat destinat utilizării în medicină pentru anul 2013 (nr. 112, 7 februarie 2013).	55
158. Hotărîre cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015 (nr. 113, 7 februarie 2013).	55

159. Hotărîre pentru aprobarea proiectului de lege privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți (nr. 114, 7 februarie 2013).....	90
160. Hotărîre privind controlul nitrailor în produsele alimentare de origine vegetală (nr. 115, 8 februarie 2013).....	91
161. Hotărîre cu privire la aprobarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020 (nr. 116, 11 februarie 2013).....	96
162. Hotărîre privind modificarea anexei nr. 1 la Hotărîrea Guvernului nr. 241 din 6 martie 2006 (nr. 117, 11 februarie 2013).....	111
163. Hotărîre cu privire la abrogarea unor hotărîri ale Guvernului (nr. 118, 11 februarie 2013).....	111
164. Hotărîre pentru aprobarea proiectului de hotărîre a Parlamentului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017 și Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia (nr. 119, 12 februarie 2013).	114
165. Hotărîre privind inițierea negocierilor asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos cu privire la cooperarea tehnică și acordarea deplinelor puteri domnului Veaceslav NEGRUȚA, ministru al finanțelor (nr. 120, 12 februarie 2013)...	114
<u>Acte ale Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică</u>	
166. Hotărîre privind situația epidemiologică la gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe și realizarea măsurilor de control și răspuns în sezonul 2012-2013 (nr. 1, 28 ianuarie 2013).	115

PARTEA III

Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei

Acte ale Ministerului Justiției al Republicii Moldova

133. Ordin cu privire la suspendarea activității notarului public Gavriluc Diana (nr. 49, 6 februarie 2013).....	116
--	-----

Acte ale Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor al Republicii Moldova

134. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ CP L.01.01-2012 „Instrucțiuni privind întocmirea devizelor pentru lucrările de construcții-montaj prin metoda de resurse” (nr. 6, 23 ianuarie 2013).....	116
135. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ CP L.01.05-2012 „Instrucțiuni privind determinarea valorii beneficiului de deviz la formarea prețurilor la producția de construcții” (nr. 7, 23 ianuarie 2013).....	117
136. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ CP L.01.03-2012 „Instrucțiuni cu privire la calcularea cheltuielilor de regie la determinarea valorii obiectivelor” (nr. 8, 23 ianuarie 2013).....	117
137. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ NCM L.02.06-2012 „Norme de deviz pentru executarea lucrărilor de construcții-montaj pe timp friguros” (nr. 9, 23 ianuarie 2013).....	117
138. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ NCM L.02.05-2012 „Norme de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii” (nr. 10, 23 ianuarie 2013).....	118
139. Ordin cu privire la aprobarea documentului normativ CP L.01.02-2012 „Instrucțiuni pentru determinarea cheltuielilor de deviz la salarizarea în construcții” (nr. 11, 23 ianuarie 2013).....	118

Acte ale Consiliului Concurenței

140. Hotărîre cu privire la aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Concurenței (nr. 8, 28 decembrie 2012).....	119
--	-----

Acte ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare

141. Hotărîre cu privire la rezultatele inspecțiilor în teren privind respectarea legislației în domeniul asigurărilor de către Brokerul de Asigurare-Reasigurare „PARTENER BROKER” S.R.L. (nr. 5/1, 8 februarie 2013).....	123
142. Hotărîre cu privire la reperfectarea licenței Companiei Internaționale de Asigurări „ASITO” S.A. (nr. 5/2, 8 februarie 2013).....	124
143. Hotărîre cu privire la reperfectarea licenței Companiei de Asigurări „KLASSIKA ASIGURĂRI” S.A. (nr. 5/3, 8 februarie 2013).....	124
144. Hotărîre cu privire la reperfectarea licenței Societății de Asigurări-Reasigurări „DONARIS GROUP” S.A. (nr. 5/4, 8 februarie 2013).	125
145. Hotărîre cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare (nr. 5/6, 8 februarie 2013).....	125
146. Hotărîre cu privire la retragerea licenței pentru dreptul de a desfășura activitate în domeniul asociațiilor de economii și împrumut de către A.E.Î. „CREDOSUCCES” (nr. 5/7, 8 februarie 2013).	125
147. Ordonanță cu privire la inițierea controlului tematic privind respectarea legislației în domeniul asociațiilor de economii și împrumut de către A.E.Î. „VALEA PODULUI” (nr. 5/8-O, 8 februarie 2013).	126

Acte ale Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova

148. Hotărîre cu privire la anunţarea concursului pentru suplinirea funcţiei de vicepreşedinte la Curţile de Apel Bălţi şi Comrat şi la Judecătoria Criuleni (nr. 79/4, 29 ianuarie 2013). 126
149. Hotărîre cu privire la anunţarea concursului pentru suplinirea funcţiei de judecător la Judecătoria Anenii Noi (nr. 127/5, 5 februarie 2013). 127
150. Extras din Hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 78/4 din 29 ianuarie 2013 (nr. 78/4, 29 ianuarie 2013). 127

Acte ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat

151. Ordin privind modificarea Ordinului IFPS nr. 1263 din 02.11.2012 (nr. 137, 31 ianuarie 2013). 127

Acte ale Băncii Naţionale a Moldovei

152. Hotărîre cu privire la aprobarea Instrucţiunii cu privire la raportarea informaţiei aferente utilizării instrumentelor şi serviciilor de plată (nr. 18, 31 ianuarie 2013). 129

PARTEA IV**Avize funcţii publice vacante**
Publicaţii ale agenţilor economici**PARTEA V****Avize pierderi de acte**

A.I.S. „Moldpres” anunţă pentru data de 19 februarie 2013, ora 10.00, pe adresa: str. A. Puşkin 22, bir. 352, mun. Chişinău, organizarea licitaţiei publice repetate „cu strigare” privind vânzarea automobilului VAZ-21213 (preţul de start este de 49 563 lei) neutilizat în procesul tehnologic.

Pentru participare la licitaţie este necesar de prezentat: cererea, buletinul de identitate (pentru persoanele juridice – copia certificatului de înregistrare a întreprinderii, extrasul şi procura pentru efectuarea tranzacţiei), documentul de plată, care confirmă achitarea acontului în mărime de 10% şi a taxei de participare în sumă de 80 lei pentru persoanele fizice şi 200 lei pentru persoanele juridice.

Acontul şi taxa de participare se transferă pe contul nr. 225139709 în B.C. „Eximbank-Gruppo Veneto Banca” S.A., filiala nr. 11, Chişinău, codul băncii EXMMMD22436, cod fiscal 1003600071952. Cererile se depun nu mai târziu de data de 18 februarie 2013, ora 11.00.

Informaţii suplimentare la tel. 234330.

PARTEA I**Legi, hotărâri ale Parlamentului Republicii Moldova,**
decrete ale Președintelui Republicii Moldova**115 D E C R E T****privind promulgarea Legii pentru completarea articolului
53 al Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995**

În temeiul art. 93 alin. (1) din Constituția Republicii
Moldova,
Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA**Nr. 496-VII. Chișinău, 7 februarie 2013.**

Articol unic. - Se promulgă Legea nr. 294 din
21 decembrie 2012 pentru completarea articolului 53 al
Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995.

Nicolae TIMOFTI**116 L E G E****pentru completarea articolului 53 al Legii
învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995**

Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

Art. I. - Articolul 53 al Legii învățământului nr. 547-XIII
din 21 iulie 1995 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova,
1995, nr. 62-63, art. 692), cu modificările ulterioare, se
completează cu alineatul (5¹) cu următorul cuprins:

„(5¹) Nu pot ocupa funcții didactice, științifice, didactice

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI**Nr. 294. Chișinău, 21 decembrie 2012.**

auxiliare și administrative în învățământ persoanele cu
antecedente penale, inclusiv stinse, care au săvârșit infrac-
țiuni contra minorilor, sănătății publice sau conviețuirii
sociale.”

Art. II. - Guvernul, în termen de 3 luni, va aduce actele
sale normative în concordanță cu prezenta lege.

Marian LUPU**117 D E C R E T****privind revocarea domnului Ion CEBANU
din funcția de ministru al tineretului și sportului**

În temeiul art. 98 alin. (6) din Constituția Republicii
Moldova,

Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

Art.1. - Domnul Ion CEBANU se revocă din funcția de

ministru al tineretului și sportului, în baza cererii de
demisie.

Art.2. - Prezentul decret intră în vigoare la data
semnării.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA**Nr. 495-VII. Chișinău, 7 februarie 2013.****Nicolae TIMOFTI****118 D E C R E T****privind acordarea deplinelor puteri domnului
Vladimir LUPAN, Ambasador, Reprezentant
Permanent al Republicii Moldova pe lângă
Organizația Națiunilor Unite**

În temeiul art. 86 alin. (1) din Constituția Republicii
Moldova și al art. 9 alin. (1) din Legea privind tratatele
internationale ale Republicii Moldova,

Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

Articol unic. - Domnului Vladimir LUPAN, Ambasador,

Reprezentant Permanent al Republicii Moldova pe lângă
Organizația Națiunilor Unite, i se acordă deplinele puteri
pentru a semna, în numele Republicii Moldova, Protocolul
privind stabilirea relațiilor diplomatice între Republica
Moldova și Republica Senegal.

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA**Nr. 497-VII. Chișinău, 8 februarie 2013.****Nicolae TIMOFTI****119 D E C R E T****privind eliberarea domnului Grigore ZUBATI
din funcția de judecător la Curtea de Apel Chișinău**

În temeiul art. 25 alin. (1) lit. f) din Legea cu privire la
statutul judecătorului,

Președintele Republicii Moldova d e c r e t e a z ă:

PREȘEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA**Nr. 498-VII. Chișinău, 8 februarie 2013.**

Articol unic. - Domnul Grigore ZUBATI se eliberează
din funcția de judecător la Curtea de Apel Chișinău.

Nicolae TIMOFTI

Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova**3****HOTĂRÎRE**

privind Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță „Au fost atinse performanțele scontate în domeniul automatizării proceselor electorale?”

Curtea de Conturi, în prezența președintelui Comisiei Electorale Centrale dl Iu.Ciocan, Consilierului tehnic șef al Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” și al Programului „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral” dna K.Sullivan, viceministrului justiției dl Vi.Grosu, șefului Marelui Stat Major, comandant al Armatei Naționale, dl V.Stoian, șefului Direcției finanțele autorităților publice a Ministerului Finanțelor dl A.Prisăcari, șefului adjunct al Direcției politice în domeniul tehnologiilor informaționale a Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor dl A.Cușcă, directorului general al Întreprinderii de Stat „Centrul de telecomunicații speciale” dl S.Popovici, vicedirectorului general al Întreprinderii de Stat „Centrul Resurselor Informaționale de Stat „Registru”” dl V.Ciornii, precum și a altor persoane responsabile din cadrul instituțiilor vizate, călăuzindu-se de art.2 alin.(1) și art.4 alin.(1) lit.a) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008¹, a examinat Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță „Au fost atinse performanțele scontate în domeniul automatizării proceselor electorale?”.

Misiunea de audit s-a realizat în temeiul art.28 și art.31 din Legea nr.261-XVI din 05.12.2008 și în conformitate cu Programul activității de audit a Curții de Conturi pe anul 2012, având ca scop obținerea probelor de audit competente, relevante și rezonabile, întru susținerea raționamentelor, constatărilor și concluziilor formulate în Raportul de audit, în vederea înaintării recomandărilor constructive, fiabile și utile.

Auditul a fost planificat și s-a desfășurat potrivit Standardelor de audit ale Curții de Conturi, Manualului de audit al performanței și Manualului de audit al tehnologiilor informaționale, elaborate de Curtea de Conturi în baza Standardelor Internaționale de Audit.

Misiunea de audit și-a propus să răspundă la următoarea întrebare:

- Poate fi asigurată automatizarea proceselor electorale în condițiile dependenței de factorii externi și optimizate eforturile părților implicate întru obținerea rezultatelor așteptate?

La efectuarea auditului, domeniul de aplicare a cuprins instituțiile publice de specialitate implicate în procesul de automatizare a activităților de organizare și desfășurare a alegerilor și a oricăror altor activități specifice aferente domeniului vizat.

Examinând rezultatele auditului, audiind Raportul prezentat și explicațiile persoanelor cu funcții de răspundere prezente în ședință, Curtea de Conturi

a constatat:

Evaluările efectuate, potrivit constatărilor expuse în Raportul de audit, au relevat existența deficiențelor, problemelor și abaterilor în planificarea și realizarea activităților de automatizare a procesului electoral, care, în mare parte, au fost realizate în cadrul Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova” (*în continuare – Proiect*), precum și a constrângerilor ce au creat impedimente considerabile în atingerea obiectivelor stabilite.

Ținându-se cont de nivelul redus în obținerea de soluții finite și fiabile, abordarea de audit a fost una orientată

pe probleme, prin identificarea factorilor ce au constituit principalele impedimente, riscurilor de bază în dezvoltarea ulterioară a domeniului, precum și căilor optime pentru excluderea situațiilor nefavorabile pe viitor.

Automatizarea proceselor electorale a constituit o componentă importantă în dezvoltarea democrației în Republica Moldova, prin consolidarea și eficientizarea controlului asupra legalității și transparenței acestora. Informatizarea proceselor electorale a fost desemnată drept o componentă foarte importantă a Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale – „Moldova electronică”² Astfel, Comisiei Electorale Centrale (*în continuare – CEC*) i-au fost trasate, în acest sens, sarcini pentru perioada anilor 2005-2010. Rezultatul pozitiv urma să fie consemnat prin implementarea Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri” (*în continuare – SIAS „Alegeri”*) și a Registrului de stat al alegătorilor (*în continuare – RSA*), fapt ce trebuia să ducă la simplificarea proceselor electorale, excluderea factorului uman și la crearea de premise pentru votul de la distanță.

Situația actuală constatată denotă lipsa de soluții finite în domeniul automatizării proceselor electorale, astfel nefiind atinse obiectivele stabilite în acest sens și fiind ratate beneficiile scontate.

Concepția SIAS „Alegeri”³ indică asupra necesității soluționării unui șir de probleme de ordin organizațional și tehnic, precum și a operării unor modificări în cadrul legal. Deși Concepția a stabilit obiective cutezătoare, însă nefiind luată în calcul starea de lucruri și capacitățile reale ale instituțiilor responsabile de proces, factorii externi și situația nefavorabilă în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicațiilor (*în continuare – TIC*) în țară, lucrurile nu au mers conform scenariului planificat.

Se atestă un șir de factori cu influență considerabilă, care au contribuit la rezultatele modeste în domeniul alinierii proceselor electorale la standardele internaționale, după cum urmează:

❖ Eșecul realizării acțiunilor Strategiei „Moldova electronică” care a dus la lipsa de rezultate în domeniul interoperabilității, interconexiunii și disponibilității sistemelor informaționale din instituțiile de stat.

❖ Lipsa unui studiu complex asupra situației în domeniul TIC, posibilităților și capacităților reale ale participanților în procesul electoral.

❖ Nivelul scăzut de dotare cu tehnică de calcul și cunoștințe în domeniul TIC, precum și problemele în asigurarea cu canale suficiente de comunicare în autoritățile publice locale (*în continuare – APL*).

❖ Desfășurarea unui număr mare de scrutine în perioada de referință.

❖ Rețineri în identificarea surselor financiare pentru acoperirea cheltuielilor prevăzute de Proiect.

❖ Realizarea obiectivelor de automatizare a proceselor electorale care a fost limitată la activitățile prevăzute în cadrul Proiectului, acesta suferind deseori revizuii radicale în activități și în metodele de realizare.

❖ Eficiența redusă de implicare a factorilor interesați de proces, pentru identificarea constrângerilor și depășirea impedimentelor.

¹M.O., 2008, nr.237-240, art.864.

²Hotărârea Guvernului nr.255 din 09.03.2005 „Privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale – „Moldova electronică”.

³Legea nr.101-XVI din 15.05.2008 „Cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”” (*în continuare – Concepția SIAS „Alegeri”*).

❖ Deficiențe considerabile în controalele generale TI în cadrul CEC.

❖ Implicarea necorespunzătoare a CEC în cadrul realizării Proiectului și, drept urmare, lipsa informației necesare referitor la activitățile întreprinse în cadrul acestuia.

Factorii menționați au dus la materializarea mai multor riscuri, astfel suplindu-i cu mai multe cauze ce au avut impact negativ:

➢ Lipsa de consecvență și clarviziune în procesul de realizare a activităților din cadrul Proiectului.

➢ Ajustările în activitate ce au avut loc ca urmare a necesității depășirii deficiențelor, dar nu a unor analize complexe strategice.

➢ Lipsa datelor necesare funcționării RSA și SIAS „Alegeri”.

➢ Dependența directă a RSA și SIAS „Alegeri” de existența și calitatea datelor externe.

➢ Întârzierea implementării integrale a semnăturii digitale.

➢ Lipsa cadrului necesar de reglementare și standardizare în domeniul TIC.

➢ Dezvoltarea de sine stătătoare în cadrul Proiectului a unei soluții elaborate „de la zero”.

➢ Capacitatea redusă de asimilare a Comisiei Electorale Centrale și nivelul scăzut în gestionarea de sine stătătoare a sistemelor informaționale complexe.

În condițiile existente, automatizarea completă a proceselor electorale nu este posibilă. Astfel, pentru a optimiza eforturile și a eficientiza investițiile, este foarte importantă valorificarea completă a oportunităților și realizărilor existente sub aspectul atingerii obiectivelor reale și tangibile. În acest sens, se recomandă separarea completă a RSA de componentele funcționale ale SIAS „Alegeri” și concentrarea la formarea de soluții simple și scalabile⁴ în domeniile cele mai importante. În acest context, se identifică câteva riscuri importante, care trebuie luate în considerare la etapele ulterioare:

• Învechirea morală a elaborărilor în cadrul soluției curente.

• Necesitatea revizuirii complete a concepției și documentelor tehnice existente, inclusiv sub aspectul respectării legislației în domeniul protecției datelor cu caracter personal.

• Efectuarea elaborărilor din cadrul Proiectului de către un cerc restrâns de persoane, fiind documentate insuficient etapele acestui proces.

• Documentarea insuficientă a soluțiilor tehnice și infrastructurii.

• Fluctuația cadrelor, în special a personalului TI, datorită nivelului scăzut al salarizării.

• Incapacitatea Comisiei Electorale Centrale de a asigura la un nivel corespunzător controalele generale TI din cadrul instituției.

• Imposibilitatea oferirii unui nivel suficient de asigurare cu tehnică de calcul și personal calificat în cadrul autorităților publice locale și secțiilor de votare.

• Necesitatea operării de modificări considerabile în legislație, care poate întâmpina dificultăți și rețineri.

• Necesitatea reingineriei proceselor interne din cadrul părților participante (*preponderent* CEC), care va necesita investiții și activități suplimentare, precum și reformarea completă a activității CEC.

• Dependența CEC de disponibilitatea, exactitatea și veridicitatea datelor altor participanți, fapt ce poate periclita orice efort în direcția automatizării proceselor electorale, precum și implicarea insuficientă a Guvernului în domeniul

creării unui spațiu informațional unic în țară.

• Preluarea de către Programul „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral” (*activitățile Proiectului urmează a fi finalizate în august 2013*) doar a unor activități nefinalizate din cadrul Proiectului, astfel celelalte fiind abandonate.

Se accentuează importanța analizei detaliate a riscurilor identificate în Raportul de audit și prezenta Hotărâre, precum și necesitatea revizuirii complete a modului de abordare a automatizării proceselor electorale, prin prisma problemelor identificate și capacităților reale ale părților implicate.

Actualmente este importantă conștientizarea necesității asigurării continuității și sustenabilității automatizării proceselor electorale atât de Guvern, cât și de Parlament. Rezultatele pot fi obținute nu în urma unor investiții masive și eforturi izolate, ci a creării unui mediu instituțional, legal, informațional și tehnologic favorabil. Astfel, dezvoltarea domeniului TIC în perspectivă poate fi privită drept fructificarea beneficiilor unor investiții inteligente la nivel de țară, fiind create toate condițiile necesare realizării unor inițiative de dezvoltare instituțională.

Concluzionând cele menționate în Raportul de audit, precum și în prezenta Hotărâre, se atestă că performanțele scontate în automatizarea proceselor electorale nu au fost atinse. Se remarcă importanța asigurării unei viziuni unice, la nivel de țară și de instituție, a modului de abordare a problemelor strategice de dezvoltare și necesitatea efectuării unei monitorizări adecvate a tuturor inițiativelor în domeniu, întru asigurarea eficienței, eficacității și economicității inițiativelor.

Reiesind din cele expuse, în temeiul art.7 alin.(1) lit.a), art.15 alin.(2) și alin.(4), art.16 lit.c), art.34 alin.(3) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, Curtea de Conturi

hotărăște:

1. Se aprobă Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță „Au fost atinse performanțele scontate în domeniul automatizării proceselor electorale?”.

2. Hotărârea și Raportul de audit se remit autorităților indicate în subpunctele **2.1.-2.5.** din prezenta Hotărâre și se recomandă să ia atitudine, conform competențelor, referitor la rezultatele auditului, după cum urmează:

2.1. Comisiei Electorale Centrale, pentru întreprinderea măsurilor necesare în vederea lichidării deficiențelor identificate de auditul respectiv, precum și a implementării recomandărilor expuse în Raport și în prezenta Hotărâre.

2.2. Ministerului Justiției, pentru analiză și înaintarea propunerilor de ajustare a actelor legislative ce fac referință la „Registrul judiciar”, precum și pentru identificarea distinctă a obiectului automatizării, inclusiv ce ar include deciziile instanțelor de judecată, necesare funcționării mai multor resurse informaționale de stat, cu identificarea autorităților publice responsabile de ținerea acestuia.

2.3. Guvernului, pentru informare și luare de atitudine, precum și pentru:

2.3.1. întreprinderea acțiunilor necesare definitivării sau elaborării și punerii în aplicare a registrelor necesare realizării Concepției Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri” și Registrului de stat al alegătorilor, prioritar a *Registrului de stat al unităților administrativ-teritoriale și al străzilor din localitățile de pe teritoriul Republicii Moldova;*

2.3.2. examinarea oportunității asigurării nivelului corespunzător de dotare cu tehnică de calcul și canale de comunicații în cadrul autorităților publice locale și al secțiilor de votare, necesar implementării reformelor;

⁴Capacitatea sistemelor informaționale de dezvoltare, completare cu funcții și module noi, care se vor integra în ansamblul funcțional existent, moștenind toate beneficiile sistemului, fără a pune în pericol funcționarea celor existente.

2.3.3. acordarea suportului metodologic și logistic Comisiei Electorale Centrale, întru elaborarea și aprobarea cadrului legal necesar funcționării Registrului de stat al alegătorilor;

2.3.4. sporirea eforturilor în vederea eficientizării procesului de consolidare a spațiului informațional în cadrul instituțiilor de stat și îmbunătățirea performanțelor procesului de schimb de date;

2.3.5. efectuarea unei analize complexe întru identificarea registrelor și altor surse de date, care trebuie să servească drept bază pentru crearea resurselor informaționale de stat și de ramură;

2.3.6. examinarea oportunități păstrării funcției de creare a listelor electorale de către autoritățile publice locale pînă la finalizarea implementării Registrului de stat al alegătorilor, ținîndu-se cont de faptul că automatizarea completă a procesului respectiv, la momentul actual, nu este posibilă;

2.3.7. identificarea metodelor de elaborare a unui context normativ, necesar numirii persoanelor responsabile de crearea și calitatea listelor electorale din cadrul autorităților publice locale;

2.3.8. identificarea metodelor și instrumentelor de monitorizare adecvată a Proiectelor de automatizare care

au loc în prezent în cadrul instituțiilor de stat, precum și de analiză, asimilare și fructificare a acțiunilor deja finalizate;

2.3.9. examinarea oportunității privind identificarea metodelor de stimulare și motivare a personalului TI din cadrul instituțiilor de stat, pentru minimizarea efectului fluctuației acestora, precum și pentru asigurarea continuității dezvoltării domeniului.

2.4. Parlamentului Republicii Moldova, pentru suportul reformelor și inițiativelor din cadrul Comisiei Electorale Centrale, prin prisma unei implicări participative la toate etapele.

2.5. Ministerului Finanțelor, pentru informare și luare de atitudine.

3. Prezenta Hotărîre și Raportul de audit se remit Președintelui Republicii Moldova și Comisiei permanente economie, buget și finanțe a Parlamentului, pentru o posibilă luare de atitudine.

4. Despre măsurile întreprinse pentru executarea subpct. 2.1.-2.2. din prezenta Hotărîre, precum și pentru implementarea recomandărilor auditului se va informa Curtea de Conturi în termen de 6 luni.

5. Prezenta Hotărîre se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în conformitate cu art.34 alin.(7) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008.

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Serafim URECHEAN

Nr. 3. Chișinău, 28 ianuarie 2013.

Aprobat
prin Hotărîrea Curții de Conturi
nr.3 din 28 ianuarie 2013

**Auditul tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță
„Au fost atinse performanțele scontate în domeniul automatizării proceselor electorale?”**

Abrevieri

APL	Autorități publice locale
CEC	Comisia Electorală Centrală
IDNP	Numărul de identificare a persoanei fizice
Î.S. „CRIS „Registru”	Întreprinderea de Stat „Centrul Resurselor Informaționale de Stat „Registru”
Î.S. „C.T.S.”	Întreprinderea de Stat „Centrul de telecomunicații speciale”
MA	Ministerul Apărării
MAIE	Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene
MJ	Ministerul Justiției
MTIC	Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSCE/BIDDO	Biroul pentru Instituțiile Democratice și Drepturile Omului al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
REA	Registrul electronic al alegătorilor
RFE	Registrul funcționarilor electorali
RSA	Registrul de stat al alegătorilor
RSP	Registrul de stat al populației
SIAS „Alegeri”	Sistemul informațional automatizat de stat „Alegeri”
SGBD	Sistem de Gestiune a Bazei de Date (un ansamblu complex de programe care asigură interfața între o bază de date și utilizatorii acesteia)
TIC	Tehnologii Informaționale și Comunicații
TI	Tehnologii Informaționale

SINTEZĂ

Curtea de Conturi a inițiat auditul tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță la CEC, în vederea aprecierii progresului înregistrat și identificării problemelor și deficiențelor în activitățile de automatizare a proceselor electorale și implicit a gradului de realizare a obiectivelor Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova” în acest domeniu, care prevedea acțiuni menite să contribuie la dezvoltarea democrației prin consolidarea proceselor electorale, alături de alte activități conexe la nivel de țară.

Constatările și concluziile din Raportul de audit scot în evidență gradul de preocupare a Parlamentului, societății civile și organismelor internaționale privind asigurarea unui proces transparent și performant de desfășurare a alegerilor conform celor mai înalte standarde internaționale, precum și pentru crearea de instrumente fiabile necesare asigurării capacităților de asigurare a votării de la distanță pentru cetățenii aflați peste hotare.

CEC este o instituție publică permanentă, fondată în vederea realizării politicii electorale, pentru buna organizare și desfășurare a alegerilor. În acest context, oferirea cetățenilor Republicii Moldova a accesului la servicii calitative necesare exercitării dreptului acestora la vot, poate fi considerată ținta reformării proceselor electorale și o condiție necesară consolidării democrației în țară.

CEC, beneficiind de diversă asistență și consultanță, cu suportul și parteneriatul organismelor internaționale, a inițiat automatizarea proceselor electorale, fiind abordate variate subiecte prin diverse metode. Eforturile au fost îndreptate spre formarea capacităților interne umane, tehnologice și tehnice necesare asistării atingerii obiectivelor trasate de dezvoltare, întru automatizarea proceselor electorale.

Pentru automatizarea proceselor electorale, CEC și-a propus un șir de obiective și sarcini, care au fost aprobate prin Hotărîrea CEC nr.315 din 04.10.2006¹ și Hotărîrea CEC nr.316 din 04.10.2006² (*RSA fiind conceput ca un modul al SIAS „Alegeri”*). În realizarea acestora CEC a fost asistată, la diferite etape, de partenerii naționali și internaționali. Astfel, începînd cu luna septembrie 2008, activitățile aferente automatizării proceselor electorale, în mare parte, au fost efectuate de Proiectul PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, ale cărui obiective constau în sprijinirea dezvoltării democratice în Moldova prin consolidarea proceselor electorale.

În cadrul Proiectului au fost stabilite 6 subobiective principale, divizate pe activități. Costul estimat pentru implementarea activităților Proiectului este de 4,5 mil.dolari SUA. Putem constata că activitățile aferente realizării Proiectului presupuneau crearea RSA și implementarea prevederilor Concepției SIAS „Alegeri”.

A fost constatat un nivel redus de finalizare a componentelor funcționale ale SIAS „Alegeri” și nefuncționarea RSA, aceasta datorîndu-se, preponderent, efectului factorilor externi, și, ca urmare, eforturile CEC îndreptate spre realizarea de obiective prea cutezătoare nu au putut fi materializate în atingerea țăntelor stabilite.

O evaluare a acțiunilor efectuate în cadrul Proiectului ne permite să constatăm că acțiunile și direcțiile prevăzute inițial au suferit pe parcurs modificări în abordare, aceasta fiind nu datorită unei analize comprehensive a situației, ci pentru soluționarea curentă a deficiențelor. Astfel, deși inițial a fost planificată achiziționarea RSA, procedura în cauză a fost amînată de cîteva ori, pentru ca ulterior să fie decisă elaborarea „de la zero” a soluției tehnice. Pe parcurs s-a renunțat la utilizarea noțiunii de RSA în favoarea REA (*care reprezintă formarea listelor*

electorale în baza RSP) și s-a concentrat la descrierea sau elaborarea de diverse funcționalități pentru SIAS „Alegeri”.

Menționăm că funcționarea componentelor SIAS „Alegeri” este dependentă de existența și disponibilitatea RSA (*care, după cum a fost menționat, nu reprezintă o soluție funcțională finită pînă în prezent*), iar datele din REA, utilizate pentru procedurile de testare, nu pot servi drept sursă suficientă de date. Respectiv, la testarea componentelor, fiind utilizate date incomplete, testările nu pot fi considerate reprezentative și noi erori sau probleme ar putea interveni la exploatarea industrială. Unele funcționalități, care nu sînt dependente de datele din RSA, conform afirmațiilor entității, au fost pilotate cu succes în cadrul desfășurării mai multor scrutine.

Elaborarea și întreținerea sistemelor informaționale și, mai cu seamă, a celor complexe sau a registrelor de stat presupune capacități considerabile în domeniul TI și gestionarea calitativă a acestora, iar nivelul controalelor generale TI³ trebuie să servească drept un indicator calitativ în acest sens.

În urma evaluării controalelor generale, s-a constatat un nivel scăzut al acestora, precum și existența unor lacune considerabile, necesitatea înlăturării cărora este prioritară. În condițiile deficiențelor considerabile în controalele generale, în menținerea/antrenarea de personal de calificare înaltă și luînd în calcul dependența considerabilă de experții externi (*antrenați prin intermediul Proiectului la elaborarea componentelor SIAS „Alegeri”*), atestăm imposibilitatea efectuării independente de către CEC a finalizării elaborărilor, mentenanței sau ajustării componentelor. Luînd în considerație sensibilitatea datelor ce urmează a fi procesate în sistem, externalizarea unora din aceste activități, în condițiile curente, va duce iminent la încălcări ale legislației în domeniul protecției datelor cu caracter personal. Deși perioada pentru care a fost preconizată implementarea activităților din cadrul Proiectului se finalizează (*septembrie 2013*), un șir de activități sînt nerealizate. Totodată, menționăm lansarea (*iulie 2012*) a Programului „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”, care a preluat doar unele activități din Proiectul menționat. Astfel, se atestă necesitatea transmiterii treptate către CEC a drepturilor depline la toate componentele și mediile SIAS „Alegeri” și documentarea detaliată a acestora, pentru a putea fi asigurată continuitatea activităților necesare consolidării proceselor electorale în țară.

Actualmente, cînd SIAS „Alegeri”, precum și RSA nu pot facilita automatizarea proceselor electorale, iar începînd cu anul 2015 CEC va avea responsabilitate directă și nemijlocită de crearea listelor electorale în baza IDNP, este importantă focusarea la soluționarea unor obiective mici, dar tangibile, încît acest proces să poată asigura un nivel înalt de exactitate și securitate. Constatînd efectele procesului de învechire morală a soluțiilor concepute inițial și deficiențele vădite în finalizarea SIAS „Alegeri”, în condițiile dependenței considerabile de elaboratorii externi și capacității reduse a CEC în domeniul TI, ar fi rațională concentrarea la crearea RSA, ca o soluție independentă, pe o platformă scalabilă și luînd în considerație situația reală.

Întocmirea listelor electorale, respectînd toate rigorile impuse de legislație, nu este posibilă, atîta timp cît nu există posibilitatea interceptării datelor din toate registrele externe necesare. Menționăm că unele din acestea încă nu sînt elaborate, iar altele nu pot furniza date din diferite motive tehnice sau datele existente nu sînt exacte. Identificarea surselor de obținere a informației veridice și actuale trebuie să fie o preocupare majoră a CEC și celorlalte părți implicate. Suplimentar trebuie luată în calcul dotarea insuficientă cu tehnică de

¹Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr.315 din 04.10.2006 „Cu privire la proiectul Concepției sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri””.

²Hotărîrea Comisiei Electorale Centrale nr.316 din 04.10.2006 „Cu privire la aprobarea Planului de acțiuni privind elaborarea și implementarea modulului „Registrul de stat al alegătorilor”” (*în continuare – Hotărîrea CEC nr.316 din 04.10.2006*).

³Controale ce se aplică asupra tuturor componentelor sistemelor informaționale, proceselor, datelor unei organizații și asupra mediului TI din aceasta. Obiectivele controalelor generale TI sînt de a asigura la nivel corespunzător procesul de elaborare, implementare și exploatare a aplicațiilor, precum și integritatea, securitatea și disponibilitatea aplicațiilor, datelor și a operațiunilor computerizate.

calcul și personal calificat a APL și a secțiilor de votare, precum și existența de probleme cu canalele de comunicare în unele localități, situație ce ar putea fi depășită prin cooperarea cu alte proiecte la nivel de țară.

Rezultatele obținute diferă considerabil de cele vizate inițial, însă CEC nu poate fi considerată unicul responsabil de situația curentă. Putem constata că influența factorilor externi a reprezentat o materializare a riscurilor aferente și circumstanțelor nefavorabile, din cauza nivelului scăzut de investigare a situației și capacităților reale, precum și al reținerii în formarea unui spațiu informațional unic în țară. Astfel, constatăm dependența de sursele externe de date și întârzierea implementării noilor tehnologii de comunicare, autentificare și securitate, prevăzute în cadrul Strategiei naționale „Moldova electronică”.

În prezent putem constata că obiectivele stabilite inițial au fost bazate pe o percepere a situației sub prisma rezultatelor dorite, fără a fi luate în considerație circumstanțele reale, iar activitățile îndreptate în acest sens au fost lipsite de flexibilitate

și clarviziune. Actualmente, o activitate importantă asupra căreia trebuie concentrate eforturile este revizuirea și reconceptualizarea obiectivelor de dezvoltare și a scopurilor finale, prin prisma capacităților reale ale CEC și ale celorlalți participanți la proces. Suplimentar trebuie menționată necesitatea reingineriei proceselor interne, încât automatizarea acestora să poată fi efectuată într-o manieră eficientă și calitativă.

Eforturile actuale ale CEC par a fi mult mai realiste decât cele stabilite inițial, însă dependența considerabilă de factorii externi, care actualmente nu pot fi controlați, ar putea afecta rezultatul scontat. Astfel, influența acestora urmează a fi minimizată prin crearea unui grup de lucru permanent, cu participarea tuturor instituțiilor participante: furnizori sau beneficiari de date și servicii.

Prezentul Raport de audit conține o serie de recomandări de îmbunătățire a situației și de anticipare a unor eventuale efecte nefaste.

INTRODUCERE

Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat. Statul garantează exprimarea voinței libere a cetățenilor prin apărarea principiilor democratice și a normelor dreptului electoral.

Odată cu creșterea nivelului de informatizare a societății se diversifică formele și metodele de organizare și de desfășurare a alegerilor și a referendumurilor. În esență, procesul de alegere a autorităților publice eligibile, inclusiv prin implementarea procedurilor electronice în organizarea și desfășurarea alegerilor, reprezintă o modalitate de consolidare și de coeziune civică a societății în cadrul unui stat democratic.

Automatizarea tuturor etapelor procesului electoral urmează să permită diminuarea substanțială a muncii manuale și eficiențizarea controlului asupra legalității și transparenței procesului electoral.

În prezent, realizarea unor funcții, cum ar fi întocmirea listelor electorale, este efectuată în baza Registrului de stat al populației, precum și a informației parvenite de la autoritățile publice locale. Informatizarea proceselor electorale a fost considerată drept o componentă importantă a Strategiei naționale de edificare a societății informaționale – „Moldova electronică”. Ca rezultat, au fost trasate sarcini CEC pentru perioada anilor 2005-2010. Astfel, în anul 2006, aceasta a aprobat Concepția SIAS „Alegeri” și Planul de acțiuni privind elaborarea și implementarea modulului „Registrul de stat al alegătorilor”, în anii 2006-2007 fiind elaborate și unele documente tehnice. Odată cu dezvoltarea SIAS „Alegeri” și a RSA, întocmirea listelor electorale, precum și modul de desfășurare a scrutinelor trebuiau să fie modificate esențial, întrucât cetățenii Republicii Moldova, în perspectivă, urmau să aibă posibilitatea de a vota la orice secție de votare, indiferent de amplasarea teritorială a acesteia, inclusiv la secțiile de votare ale misiunilor diplomatice și ale oficiilor consulare ale Republicii Moldova de peste hotare, sau nemijlocit prin intermediul portalului informațional al Comisiei Electorale Centrale, fără prezența personală la secția de votare (fiind luat în considerație specificul alegerilor locale și cel al alegerilor parlamentare).

Obiectivul de perspectivă stabilit în Concepția SIAS „Alegeri” – de a desfășura alegeri complet automatizate – urma a fi atins după soluționarea mai multor probleme de ordin organizațional și tehnic, cum ar fi: *efectuarea modificărilor corespunzătoare ale cadrului legislativ-normativ, fundamentarea unui sistem modern de automatizare a tuturor proceselor electorale, identificarea cetățenilor în sistemul electoral electronic, implementarea totală a procedurii privind semnătura digitală, formarea deprinderilor de utilizare pe scară largă de către cetățenii Republicii Moldova a tehnologiilor informaționale etc.*

Pentru atingerea obiectivului „Dezvoltarea cadrului legislativ adecvat pentru implementarea democrației electronice”, urma a fi modificat Codul electoral, pentru a permite introducerea graduală a votării electronice și întocmirea listelor de alegători în baza RSP, iar pentru atingerea obiectivului „Votarea electronică” urma a fi elaborat și testat sistemul informațional pentru votare electronică; elaborată lista de alegători în baza RSP; implementat sistemul de votare prin internet pentru cetățenii aflați peste hotarele țării.

Întru sprijinirea dezvoltării democratice în Republica Moldova prin consolidarea proceselor electorale, în baza Acordului-tip de asistență tehnică între Guvernul Republicii Moldova și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (semnat la 2 octombrie 1992), în luna septembrie 2008 a fost decisă lansarea Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova”. Proiectul a stabilit 6 subobiective, ale căror activități urmau a fi realizate în limitele bugetului preconizat de 4,5 mil. dolari SUA.

Proiectul urma să sprijine CEC în domeniile-cheie privind: *înregistrarea alegătorilor; utilizarea TI în administrația electorală; acordarea dreptului de vot al diasporei, consolidarea capacităților funcționarilor electorali; transparența sporită a procesului electoral prin utilizarea mass-media; educația alegătorilor; sprijinul pentru achiziționarea de materiale electorale specifice; monitorizarea procesului electoral; reforma legislativă.*

Proiectul urma să angajeze o echipă de experți electorali internaționali în domenii-cheie, pentru a acționa în calitate de consilieri pentru CEC.

Pentru a atinge obiectivele Proiectului, au fost identificate ca ținte un set de rezultate specifice, acestea fiind:

- ✓ Suport pentru punerea în aplicare a unui sistem de management TI electoral cu accent deosebit de instituire a unui registru electronic al alegătorilor pentru alegerile din 2009
- ✓ Participarea sporită a cetățenilor de peste hotare în procesul electoral, și anume prin e-voting
- ✓ Dezvoltarea capacităților și activităților de formare pentru personalul electoral
- ✓ Creșterea gradului de transparență
- ✓ Suport pentru legislația electorală și chestiuni judiciare
- ✓ Suport logistic.

Descrierea succintă a Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” (conform documentelor de proiect)

Descrierea	Proiectul are ca scop sprijinirea dezvoltării democratice în Moldova prin consolidarea proceselor electorale în perioada ciclurilor electorale 2009-2013
Perioada de implementare	Septembrie 2008 – August 2013

Obiectivele urmărite	• Dezvoltarea capacităților instituțiilor electorale și angajaților săi; • Îmbunătățirea registrului de alegători; • Participarea sporită a cetățenilor de peste hotarele țării în procesele electorale; • Suport pentru legislația electorală și probleme ce țin de justiția electorală.
Beneficii așteptate	• Creșterea corectitudinii și preciziei listelor de alegători va spori încrederea în procesele electorale; • Viziunea înnoită a administrării electorale din Moldova, în baza intrării în vigoare a Legii nr.101-XVI din 15.05.2008; • Participarea sporită a cetățenilor va oferi un grad mai mare de reprezentare în organele electorale; • Motivarea mai mare a cadrelor electorale – procedurile eficientizate și îmbunătățirea infrastructurii vor permite organelor electorale să gestioneze mai bine alegerile.
Parteneri	Comisia Electorală Centrală
Important	Comisia Electorală Centrală este un actor-cheie în procesul electoral din Moldova. Rezultatele acestui Proiect sînt importante în promovarea unei democrații reprezentative îmbunătățite în Republica Moldova. Beneficiarii principali ai acestui Proiect sînt cetățenii Republicii Moldova care, datorită unui proces electoral îmbunătățit, creșterii transparenței procesului electoral și capacității îmbunătățite pentru cetățenii de peste hotare de a participa la alegeri naționale și municipale, vor avea un rol important în dezvoltarea democratică a țării și în procesele decizionale.
Costuri	Valoarea totală a Proiectului: 4,5 mil.dolari SUA, din care contribuțiile: > PNUD – 0,5 mil. dolari SUA; > Fondului de Trust al Națiunilor Unite – 0,14 mil.dolari SUA; > Guvernului Republicii Moldova – 0,63 mil.dolari SUA; > donatorilor bilaterali – 1,0 mil. dolari SUA. De menționat faptul că ulterior urmau a fi identificate surse suplimentare de finanțare în mărime de 2,23 mil. dolari SUA. Se atestă că, la momentul încheierii Proiectului, această parte a bugetului a fost declarată ca „buget fără sursă de finanțare”.

Se relevă că contribuția Guvernului Republicii Moldova, prevăzută în Acordul încheiat între PNUD și CEC în valoare de 6,0 mil.lei (echivalentul a 546,5 mii dolari SUA), semnat în octombrie 2008, a fost transferată PNUD și utilizată pentru achiziționarea bunurilor materiale, care au fost transmise ulterior CEC. Astfel, conform actelor de primire-predare, mijloacele în mărime de 504,3 mii dolari SUA (sau 92,3%) au fost utilizate pentru achiziționarea tehnicii de calcul, serverelor cu sistemele operaționale și licențelor aferente funcționării acestora, precum și a echipamentului necesar amenajării camerei de servere. Restul mijloacelor financiare – 42,2 mii dolari SUA (sau 7,7%) au fost utilizate pentru achiziția și a altor bunuri aferente Proiectului.

Se menționează că, în anul 2012, deși activitățile aferente realizării Proiectului nu erau finalizate, iar perioada activă a acestuia a fost desemnată pînă în septembrie 2013, au fost negociate condiții noi și puse în aplicare prevederi de suport pentru domeniul ce ține de îmbunătățirea calității proceselor și sistemelor democratice din Republica Moldova, în cadrul **Programului „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”**. Astfel, în baza Acordului-tip de asistență tehnică, încheiat între Guvernul Republicii Moldova și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, întru consolidarea capacităților instituționale ale Parlamentului Republicii Moldova și Comisiei Electorale Centrale și eficientizării principalelor funcții ale acestora, în iulie 2012 a fost lansat Programul „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”. Obiectivul Programului este de a îmbunătăți calitatea proceselor și sistemelor democratice din Republica Moldova și de a le alinia la standardele europene. Pentru realizarea acestuia au fost stabilite 5 obiective secundare. Bugetul Programului a fost estimat la suma de 4,74 mil.dolari SUA. Activitățile aferente realizării obiectivelor urmează a fi finalizate pînă în iulie 2016.

Descrierea Programului PNUD „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”

Descrierea	Programul se axează pe consolidarea capacităților instituționale ale Parlamentului și CEC, în vederea eficientizării principalelor funcții ale acestora și includerii aspectelor de gen și de drepturi ale omului în procesul politic oficial. Programul urmărește, în special, îmbunătățirea funcțiilor Parlamentului: <i>legislativă, de control și reprezentativă, crearea unui cadru propice pentru îmbunătățirea procesului electoral și sprijinirea, în caz de necesitate, a procesului incluziv de reformare constituțională.</i> Programul are ca scop <i>oferirea asistenței Parlamentului pentru a spori participarea societății civile și a cetățenilor la procesele de control și de elaborare de politici.</i> De asemenea, acesta are ca scop <i>consolidarea capacităților deputaților din Parlament în managementul bugetului.</i> În ceea ce privește CEC, Programul <i>susține crearea unui climat favorabil pentru oferirea unor servicii electorale moderne și incluzive.</i>
Perioada de implementare	Iulie 2012 – Iulie 2016
Obiectivele urmărite	Obiectivul general al Programului este de a îmbunătăți calitatea proceselor și sistemelor democratice din Republica Moldova și de a le alinia la standardele europene. Astfel, pentru realizarea acestuia au fost trasate următoarele obiective secundare: • Ameliorarea capacității instituționale a Parlamentului și a CEC în vederea conformării la standardele europene privind aspectele de gen și drepturile omului; • Consolidarea funcției legislative, de control și reprezentative a Parlamentului; • Promovarea interacțiunii dintre deputații Parlamentului, cetățeni și societatea civilă; • Ameliorarea cadrului instituțional pentru organele de administrare electorală pentru oferirea unor procese electorale moderne și incluzive; • Îmbunătățirea procesului public de înregistrare electorală a cetățenilor Republicii Moldova.
Beneficii așteptate	• Îmbunătățirea calității proceselor politice oficiale din Republica Moldova; • Realizarea reformelor de management ale resurselor umane pentru funcționarii parlamentari; • Îmbunătățirea calității rolului reprezentativ și de control al Parlamentului; • Ameliorarea cadrului instituțional pentru organele de administrare electorală care derulează procese electorale moderne și incluzive; • Îmbunătățirea proceselor de înregistrare publică a cetățenilor Republicii Moldova grație modernizării proceselor electorale.
Componentele Programului	1. Introducerea aspectelor de gen și de drepturi ale omului în activitățile parlamentare și procese electorale; 2. Îmbunătățirea funcției reprezentative a Parlamentului; 3. Dezvoltarea în continuare a capacităților CEC; 4. Îmbunătățirea proceselor de înregistrare a alegătorilor; 5. Suport pentru reforma constituțională.
Sensibilizare publică	Programul va oferi suport pentru Comisiile parlamentare în organizarea și stabilirea unui cadru de audieri publice în diferite localități ale Republicii Moldova, precum și în elaborarea unui Ghid pentru audieri publice. Vor fi întemeiate Oficii de circumscripție, unde membrii Parlamentului vor putea interacționa și schimba opinii cu cetățenii. De asemenea, în cadrul Programului va fi dezvoltată o platformă WEB interactivă care va educa electoratul tînăr în domeniul proceselor democratice.

Parteneri	Parlamentul Republicii Moldova
Costuri	Valoarea totală a bugetului este de 4,74 mil. dolari SUA, cu finanțare din partea Guvernelor Regatului Danemarcei, Suediei și a PNUD. Astfel, pentru componenta Dezvoltare instituțională a Parlamentului au fost estimate mijloace în valoare de 3,28 mil. dolari SUA, iar pentru componenta Suport electoral – 1,46 mil. dolari SUA.
Roluri:	În cadrul Programului, CEC i-au revenit roluri similare cu cele care au fost definite în cadrul Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”.

În conformitate cu Raportul anual de progres pe anul 2012, procesul de realizare a Programului, aferent obiectivului trasat în cadrul realizării Componentei 4 „Îmbunătățirea proceselor de înregistrare a alegătorilor”, prevede continuarea suportului, care a fost acordat CEC începând cu anul 2008, și anume în operaționalizarea unei foi de parcurs, prin punerea în aplicare a unui plan de acțiuni aferente extinderii sistemului TI existent privind înregistrarea alegătorilor.

Părțile implicate în proces – roluri și responsabilități

În unele acte legislative^{4,5} și normative⁶ au fost trasate sarcini și atribuții aferente sistemelor informaționale ale căror beneficiar (posesor) este **CEC**.

CEC, conform prevederilor Codului electoral (art.22):

a) ține și gestionează *Registrul funcționarilor electorali*, care pot fi desemnați în consiliile electorale de circumscripție și în birourile electorale ale secțiilor de votare, inclusiv în cele din străinătate;

b) ține *Registrul de stat al alegătorilor* și exercită controlul asupra actualizării acestuia;

c) în procesul de organizare și desfășurare a alegerilor contribuie cu MTIC la asigurarea evidenței alegătorilor, inclusiv a celor aflați peste hotarele țării, în temeiul *Registrului de stat al alegătorilor*, format în baza *Registrului de stat al populației*.

Potrivit prevederilor Legii nr.101-XVI din 15.05.2008:

a) conform art.2, **CEC** urma:

– să elaboreze și să implementeze SIAS „Alegeri”, să dețină acest sistem și să beneficieze de el;

– să întreprindă măsuri pentru atragerea de mijloace din partea donatorilor, organizațiilor internaționale, destinate **cofinanțării** procesului de elaborare și de implementare a SIAS „Alegeri”;

– să efectueze, în modul stabilit, auditul extern independent al lucrărilor de elaborare și de implementare a SIAS „Alegeri”;

b) conform art.3, **Guvernul** urma:

– să prevadă, în modul stabilit, mijloace pentru începerea finanțării, de la 1 septembrie 2008, a lucrărilor de elaborare și de implementare a SIAS „Alegeri”, precum și mijloace pentru finanțarea anuală a lucrărilor legate de exploatarea sistemului menționat;

– să stabilească, de comun acord cu **CEC**, etapele și termenele de executare a lucrărilor de elaborare și de implementare a SIAS „Alegeri”;

– să elaboreze și să prezente **Parlamentului**, în termen de 6 luni, cu participarea **CEC**, proiectele de acte legislative necesare pentru implementarea SIAS „Alegeri”;

– să faciliteze asigurarea **CEC** cu încăperile corespunzătoare, având condițiile tehnice necesare bunei funcționări și întreținerii SIAS „Alegeri”.

Totodată, **CEC**, prin Hotărârea sa nr.316 din 04.10.2006, și-a trasat un șir de acțiuni, realizarea cărora a fost planificată

pentru perioada *octombrie 2006-aprilie 2007*, în scopul creării Registrului de stat al alegătorilor, cum ar fi:

– înaintarea propunerii privind finanțarea, elaborarea condițiilor tehnice pentru proiectarea **sistemului informațional „Registrul de stat al alegătorilor”**, precum și achiziția echipamentului necesar pentru implementarea acestuia;

– elaborarea produsului soft, testarea de calificare a sistemului și multiplicarea softului necesar pentru toate secțiile de votare;

– asigurarea tehnico-materială a consiliilor electorale de circumscripție și a birourilor secțiilor de votare;

– elaborarea instrucțiunilor (*ghidurilor*) și a altor documente normative, pregătirea și perfecționarea cadrelor pentru utilizarea **sistemului informațional „Registrul de stat al alegătorilor”**, precum și stabilirea rețelei de conexiune pentru acesta;

– angajarea prin concurs în aparatul CEC a 4 specialiști TI;

– asigurarea canalelor de comunicație cu toate secțiile de votare;

– întocmirea **Registrului alegătorilor în baza Registrului de stat al populației**.

Se relevă că și prin documentul Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” au fost desemnate roluri importante, după cum urmează:

Consiliul de administrație al Proiectului: autoritatea supremă pentru Proiect responsabilă pentru inițierea acestuia, organizarea, revizuirea și închiderea eventuală. **Consiliul** este autoritatea superioară și reprezintă interesele instituțiilor participante.

Membrii Consiliului de administrație al Proiectului au fost reprezentanții următoarelor organizații:

➤ **Coordonatorul Național al PNUD și beneficiarul principal - Președintele CEC (sau reprezentantul delegat)**, care este Coordonatorul Național al Proiectului și are dreptul de proprietate de ansamblu asupra rezultatelor Proiectului;

➤ Alți beneficiari - **MAIE, alte instituții publice și nonguvernamentale**;

➤ **Furnizorii principali - PNUD, OIM, donatori bilaterali și multilaterali**.

Consiliul va „gestiona prin excepție”, ceea ce înseamnă că membrii Consiliului de administrație vor fi informați periodic cu privire la progresul Proiectului, dar va fi convocat doar pentru luarea deciziilor în comun privind punerea în aplicare a punctelor-cheie ale Proiectului. Consiliul este numit pentru a oferi o direcție generală și de management a Proiectului și este responsabil pentru asigurarea că Proiectul va livra produsele necesare, de calitate, pentru a satisface rezultatele așteptate definite în documentul de proiect. Consiliul aprobă toate planurile majore ale Proiectului și autorizează orice abateri majore de la Proiect. În plus, acesta aprobă numirea și responsabilitățile managerului Proiectului.

Consilierul tehnic șef - expertul internațional, în general responsabil pentru asistența tehnică a CEC, precum și liderul echipei consilierilor tehnici și consultanților, care va avea responsabilitatea de a planifica, supraveghea și a se asigura că Proiectul produce rezultatele așteptate la momentul potrivit, la standardele adecvate de calitate și în cadrul bugetului alocat.

În gestionarea Proiectului **Consilierul tehnic șef** va fi sprijinit de un manager de proiect recrutat pe plan local pentru: planificarea generală a Proiectului; supravegherea activităților Proiectului; legătura cu Programul de Management al PNUD; managementul, alocarea și coordonarea fondurilor Proiectului; raportarea progreselor **Consiliului de administrație al Proiectului**; asigurarea managementului calității Proiectului.

Guvernul Republicii Moldova va alocă fonduri de la

⁴Legea nr.1381-XIII din 21.11.1997 „Codul electoral” (cu modificările și completările ulterioare; în continuare – *Codul electoral*).

⁵Legea nr.101-XVI din 15.05.2008 „Cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”” (în continuare – *Concepția SIAS „Alegeri”*).

⁶Hotărârea CEC nr.316 din 04.10.2006.

bugetul de stat pentru **cofinanțarea** punerii în aplicare a Proiectului.

Ministerul Finanțelor, în numele Guvernului, va semna acordurile de împărțire a costurilor.

CEC va acționa în calitate de beneficiar principal și partener al Proiectului.

Sfera și abordarea auditului

Curtea de Conturi, în calitate de instituție care realizează auditul public extern, fiind motivată de interesul sporit din partea societății, dar și al organismelor internaționale donatoare și partenerilor de peste hotare față de *mersul implementării SIAS „Alegeri” și a RSA*, a inițiat un audit al tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță în domeniul respectiv. Auditul s-a axat, în măsură semnificativă, pe *evaluarea rolului și contribuției CEC și altor părți în elaborarea SIAS „Alegeri” și a RSA, factorilor ce influențează procesul, a cauzelor unor neajunsuri constatate, precum și pe evaluarea controalelor generale din cadrul CEC*. Ținându-se cont de faptul că *SIAS „Alegeri” nu este dat în exploatare industrială, iar RSA nu este implementat, abordarea auditului a fost una orientată pe probleme, prin identificarea, evaluarea și analizarea riscurilor*.

Au fost identificate principalele abateri în planificarea și realizarea activităților aferente elaborării și implementării SIAS „Alegeri” și a RSA, precum și problemele ce țin de asigurarea controalelor generale din cadrul CEC și constrîngerile ce constituie impedimente în realizarea conformă a planurilor de acțiuni și atingerea obiectivelor scontate.

Acțiunile de audit au fost inițiate în scopul localizării zonelor în care rezultatele activității manageriale au înregistrat un nivel redus, precum și al identificării și analizei din diferite perspective a cauzelor care le-au generat, cu formularea recomandărilor menite să îmbunătățească managementul în domeniu, să excludă riscurile, să minimizeze efectul deficiențelor existente și să eficientizeze utilizarea resurselor.

Obiectivul general al auditului a constat în aprecierea mersului implementării SIAS „Alegeri” și a RSA, prin identificarea principalelor neajunsuri în domeniul gestionării TI, a riscurilor și problemelor asociate acestui proces și determinarea căilor sau posibilităților de îmbunătățire a rezultatelor, precum și în revizuirea controalelor generale TI din cadrul CEC.

Obiectivul specific al auditului urmează să răspundă la întrebarea: *Poate fi asigurată automatizarea proceselor electorale în condițiile dependenței de factorii externi și optimizate eforturile părților implicate întru obținerea rezultatelor așteptate?*

Misiunea de audit expune în acest Raport constatările și concluziile principale ale auditului, precum și recomandările privind remedierea situațiilor stabilite, considerându-le a fi relevante pentru entitatea auditată, Parlament, Guvern, societate, partenerii internaționali, precum și pentru alte părți interesate.

Domeniul de aplicare a auditului și Metodologia de audit sint expuse în Anexa nr. 1.

Constatările de audit

Obiectivul auditului: *„Poate fi asigurată automatizarea proceselor electorale în condițiile dependenței de factorii externi și optimizate eforturile părților implicate întru obținerea rezultatelor așteptate?”*

Prin aprobarea Concepției SIAS „Alegeri” și lansarea Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova” au fost stabilite obiective de automatizare deplină a proceselor electorale în perioada anilor 2008-2013, încît să fie eliminată munca manuală, îmbunătățită considerabil performanța desfășurării scrutinelor electorale și create condiții pentru o participare largă a cetățenilor la vot, inclusiv a celor aflați peste hotare. De fapt, din cauza că nu a fost realizat un studiu comprehensiv al situației și al posibilităților reale și nu a fost efectuată o corectare flexibilă a direcțiilor și metodelor aplicate, automatizarea procesului electoral nu a avut loc, în prezent fiind declarate funcționale doar 4 din 19 funcții de bază ale SIAS „Alegeri”. Actualmente, datorită dependenței de datele externe (*disponibilitatea și calitatea cărora nu poate fi asigurată*) și învechirii treptate a soluției, se impune revizuirea completă a abordării inițiale. Astfel, automatizarea proceselor electorale poate prezenta un obiectiv tangibil materializat într-o soluție fiabilă, numai prin concentrarea eforturilor comune ale participanților în proces și ale furnizorilor de date, încît în perspectivă medie și de lungă durată să fie atinse performanțele concepute inițial. În condițiile actuale, eficiența eforturilor poate fi asigurată numai prin stabilirea unor obiective realiste și automatizarea proceselor doar la nivel de funcții de bază.

Problemele înregistrate în cadrul realizării activităților strategice în domeniul TIC au efect negativ asupra strategiilor și proiectelor sectoriale și instituționale, realizarea acestora fiind direct dependentă de situația în domeniu

Se menționează că Curtea de Conturi, prin Hotărârile nr.12 din 05.04.2012⁷ și nr.46 din 14.09.2012⁸, a informat Guvernul, Cancelaria de Stat și MTIC despre problemele existente în cadrul realizării Strategiei „Moldova electronică”, precum și în cadrul Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (*e-Transformare*)⁹ și despre principalii factori care pot influența programele guvernamentale și cele instituționale în domeniul TIC, însă pînă în prezent nu au fost atestate acțiuni importante, materializate în decizii oficiale sau ajustări ale actelor normative. Astfel, problemele majore care afectează consolidarea domeniului TIC, sînt:

- lipsa cadrului necesar de reglementare și standardizare a domeniului;
- întîrzierile considerabile admise la implementarea procedurii privind semnătura digitală;
- cunoștințele reduse în domeniul tehnologiilor moderne ale personalului și rezistența la schimbare.

Deci, toate procesele ciclului de viață al proiectelor în ramură necesită o supraveghere intensivă.

Datorită descrierii insuficiente a business-proceselor și structurii logice complicate, automatizarea business-proceselor necesită eforturi considerabile și nu permite atingerea rezultatului scontat. Proiectele ce vizează automatizarea proceselor care nu au fost supuse reingineriei sînt ineficiente și, de obicei, nu se materializează în soluții fiabile. În așa mod, atingerea unui nivel acceptabil de eficiență în cadrul proiectelor de automatizare este posibilă numai în cazul cînd necesitatea și modul de tehnologizare sînt dictate și reies din direcțiile strategice de dezvoltare, care întrunesc un cadru comun de

⁷Hotărîrea Curții de Conturi nr.12 din 05.04.2012 „Privind Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță la Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor și la unele instituții subordonate”.

⁸Hotărîrea Curții de Conturi nr.46 din 14.09.2012 „Privind Raportul auditului tehnologiilor informaționale cu elemente de performanță cu tema „Problemele și riscurile identificate pot afecta agenda de e-Transformare a Guvernării?”.

⁹Hotărîrea Guvernului nr.710 din 20.09.2011 „Cu privire la aprobarea Programului strategic de modernizare tehnologică a guvernării (e-Transformare)”.

reformare promovat și reglementat de un cadru legal-normativ favorabil și fiabil.

Concepția SIAS „Alegeri” și documentația tehnică a RSA

Nu a fost efectuat un studiu de fezabilitate pentru identificarea situației și posibilităților reale, precum și pentru identificarea și minimizarea riscurilor în contextul realizării prevederilor Concepției SIAS „Alegeri”

Comisia Electorală Centrală a elaborat și a aprobat, conform Hotărârii sale nr.315 din 4 octombrie 2006, proiectul Concepției sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri”, prezentându-l Parlamentului, pentru aprobare¹⁰, ulterior Concepția fiind aprobată de către Parlament prin Legea nr.101-XVI din 15.05.2008.

Deși ansamblul funcțional disponibil la momentul actual include funcționalități de evidentă a alegătorilor, precum și date privind persoanele fizice, obținute din RSP, acestea fiind importate în SIAS „Alegeri”, iar atribuțiile distincte de RSA nefiind atestate, în prezent existența propriu-zisă a RSA în adevăratul sens al noțiunii nu poate fi atestată. Conform concepției, RSA este un modul important funcțional al SIAS „Alegeri”, care de fapt trebuia să reprezinte nucleul informațional al altor blocuri funcționale. Deși CEC a raportat progrese considerabile în crearea RSA, declarându-l parte componentă și indispensabilă a SIAS „Alegeri”, nu există cadru de reglementare și o concepție aprobată pentru acest Registru.

Urmare a misiunii de audit, s-a constatat că elaborarea Concepției SIAS „Alegeri” n-a fost precedată de un studiu de fezabilitate sau o analiză reală a situației pentru a identifica posibilitățile reale și riscurile asociate, ceea ce denotă neconcordanța inițiativelor de creare și dezvoltare a SIAS „Alegeri” și a RSA cu alte aspecte de dezvoltare strategică.

Elaborarea cerințelor tehnice privind Registrul de stat al alegătorilor, conform primelor documente oficiale disponibile în acest sens, datează începând cu anul 2006. Astfel, distingem trei documente separate:

1. Sistemul informațional automatizat de stat „Alegeri” – modulul Registrul de stat al alegătorilor – „Cerințele-business”, Proiectarea modulului „Registrul electronic de stat al alegătorilor”, document elaborat de către S.A. „Intexnauca” în anul 2006 în baza Contractului nr.10 din 20.11.2006;

2. Sarcina tehnică „Registrul de stat al alegătorilor” (crearea și implementarea modulului „Sistemul informațional automatizat centralizat unic”); și

3. Proiectul tehnic „Registrul de stat al alegătorilor”, documente elaborate de către Centrul de telecomunicații speciale în anul 2007, în baza Contractului nr.300/07 din 27.02.2007.

Dependenta directă de existența și calitatea datelor externe a fost constientizată de la primele etape de conceptualizare a RSA și SIAS „Alegeri”, însă s-a aprobat o abordare care nu se bazează pe situația și posibilitățile reale

În conformitate cu documentul elaborat în anul 2006 de către S.A. „Intexnauca”, modulul „Registrul de stat al alegătorilor” intră în componența SIAS „Alegeri” și este parte componentă a spațiului informațional unic al Republicii Moldova, care permite verificarea dreptului de vot al alegătorului și dreptului de vot în sectorul electoral respectiv (pentru alegeri locale) și, de asemenea, înregistrarea faptului de participare a alegătorului la scrutin. În același document se indică utilizarea IDNP și a identificatorului sectorului electoral pentru identificarea obiectelor de evidentă, electorului și secției de votare. Astfel, modulul RSA trebuie să interacționeze cu RSP pentru primirea datelor personale despre alegători. Menționăm că, la data

elaborării documentului respectiv, nu era adoptată legislația privind protecția datelor cu caracter personal, și, respectiv, aceste prevederi nu au putut fi luate în considerare.

Totodată, mai există și alte aspecte care impun necesitatea revizuirii viziunii și concepției inițiale ale modulului RSA. Dintre acestea menționăm schimbările considerabile în domeniul TI și mijloacelor de comunicare, modificările în legislație și în direcțiile strategice de dezvoltare a Republicii Moldova.

La momentul desfășurării misiunii de audit nu existau unele documente relevante pentru determinarea nivelului real de realizare a Concepției SIAS „Alegeri”, de descriere a circumstanțelor tehnice și tehnologice reale, precum și nu era documentată situația reală și capacitatea CEC de a face față obiectivelor trasate în domeniu.

Misiunea de audit a constatat că toate trei documente menționate presupun necesitatea utilizării și dependență de următoarele Registre:

❖ **Registrul de stat al populației** (care oferă acces la datele personale ale cetățenilor Republicii Moldova);

❖ **Registrul de stat al unităților administrativ-teritoriale și al străzilor din localitățile de pe teritoriul Republicii Moldova;**

❖ **Registrul judiciar** (care oferă acces la datele despre hotărârile judecătorești intrate în vigoare privind capacitatea de exercițiu și despre antecedentele penale nestinse)¹¹;

❖ **Registrul de mobilizare** (care oferă acces la datele despre îndeplinirea serviciului militar în termen);

❖ **Registrul de stat al unităților de drept** (care oferă acces la datele de înregistrare a unităților de drept).

Constatăm că dependența de sursele externe de date a fost constientizată de la bun început. Cu toate acestea, perspectivele de dezvoltare au fost construite reieșind din prognoze optimiste asupra disponibilității acestor date, pe cînd actualmente se utilizează informații obținute doar din RSP, datele din celelalte registre nefiind disponibile din motivul lipsei acestora sau problemelor tehnice. Astfel, pînă în prezent, interacțiunea și schimbul de date nu pot asigura nivelul necesar de exactitate și disponibilitate. În aceste condiții, procesul de interacțiune dintre CEC și Proiectul PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, responsabili de elaborarea SIAS „Alegeri”, s-a dovedit a fi destul de inert, în cadrul căruia au fost dezvoltate module și funcționalități, impactul existenței cărora este redus semnificativ de incapacitatea formării și completării cu date a RSA.

În contextul celor expuse, se concluzionează că toate funcțiile ce sînt bazate pe date, veridicitatea cărora nu poate fi asigurată, nu pot fi considerate fiabile, iar utilizarea lor nu poate reprezenta decît interes redus în scopuri de testare.

În condițiile în care putem constata lipsa veridicității și disponibilității datelor externe, schimbul de date efectuîndu-se numai cu RSP, tentativele de dezvoltare a SIAS „Alegeri” și a registrelor conexe, în modul în care sînt concepute la momentul actual, nu poate fi considerată eficientă.

Mai mult decît atît, tehnologiile utilizate se învechesc moral, iar soluția nefiind finalizată și gestionarea necesitînd ajustări în codul sursă (respectiv cunoștințe în limbajele de programare utilizate), capacitatea limitată a CEC de a antrena personal cu calificare necesară (din cauza nivelului scăzut al remunerării în comparație cu sectorul privat și unele structuri statale) face procesul dependent de specialiști externi.

Menționăm că, deși pentru realizarea acțiunilor prevăzute în Concepția SIAS „Alegeri” și documentația disponibilă pentru RSA^{12,13} era necesară o revizuire periodică a activităților, termenelor și obiectivelor, aceasta nu a avut loc. Totodată, dezvoltarea

¹⁰Hotărîrea CEC nr.402 din 16.01.2007 „Privind aprobarea Raportului asupra activității Comisiei Electorale Centrale pentru anul 2006”.

¹¹Deși Registrul judiciar este menționat în câteva acte legislative, printre care și în Legea nr.101-XVI din 15.05.2008 „Cu privire la Concepția Sistemului informațional automatizat de stat „Alegeri””, acesta nu este identificat ca obiect distinct al automatizării, precum și nu sînt identificate relațiile juridice și tehnologice aferente.

¹²Sistemul informațional automatizat de stat „Alegeri” – modulul „Registrul de stat al alegătorilor” – Cerințele-business”, document elaborat în conformitate cu Contractul nr.10 din 20.11.2006: Proiectarea modulului „Registrul electronic de stat al alegătorilor”.

¹³Sarcina tehnică „Registrul de stat al alegătorilor” (crearea și implementarea modulului sistemului informațional automatizat centralizat unic) și Proiectul tehnic „Registrul de stat al alegătorilor”, documente elaborate de către I.S. „Centrul de telecomunicații speciale” în anul 2007 în baza Contractului nr.300/07 din 27.02.2007.

țarea SIAS „Alegeri” se efectuează în exclusivitate de către experții antrenați în cadrul Proiectului, aceștia ghidându-se de documentele tehnice, care necesită a fi actualizate la situația curentă. Necesitatea revizuirii Concepției, a legislației și a modului de realizare a fost accentuată și de experții independenți de la OSCE/BIDDO.

Analiza situației existente și eventualelor perspective tangibile nu permite considerarea procesului de dezvoltare a soluției existente a fi fezabil, ci ar impune o revizuire considerabilă a concepției și a altor documente sub prisma obiectivelor reale. Cu toate acestea, trebuie realizat potențialul existent și utilizate oportunitățile disponibile, precum și exclusă dependența de sursele de informație sau de soluții elaborate și dezvoltate independent.

Deficiențele identificate în realizarea Concepției SIAS „Alegeri”

Realizarea prevederilor Concepției SIAS „Alegeri” a fost însoțită de diverse activități conexe, dar care nu permit să constatăm un rezultat fiabil, ce poate fi utilizat. Deși în toate resursele se confirmă necesitatea (*drept unică soluție posibilă*) formării RSA în baza datelor din RSP, iar informația din RSP pe parcursul anilor 2009-2011 a fost cea de bază la momentul elaborării listelor alegătorilor, necesită a fi accentuat faptul că, în conformitate cu Codul electoral, confirmarea dreptului de vot al persoanelor cu vîrstă corespunzătoare este prerogativa APL, iar din anul 2015 – a CEC. Pentru a putea asigura calitatea și veridicitatea listelor electorale este mandatorie utilizarea informației veridice și actuale parvenite de la MTIC, MJ și MA ș.a., schimbul de date cu toate acestea în prezent nu este realizat, cauzele fiind menționate. Astfel, abilitatea și capacitatea CEC de a asigura veridicitatea datelor din RSA nu pare a fi de o perspectivă tangibilă pe termen mic sau pe termen mediu.

În procesul de formare, verificare și corectare a listelor electorale de către APL sînt utilizate conturi private de poștă electronică

De menționat faptul că de către consultantul TI al Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” a fost identificat riscul utilizării căsuțelor poștale electronice personale în procesul de elaborare și verificare pentru transmiterea/recepționarea listelor alegătorilor (*care reprezintă date cu caracter confidențial*) parvenite de la APL. Acest lucru este valabil și în prezent, iar CEC nu dispune de capacități tehnice și nici de resurse umane pentru a oferi căsuțe poștale electronice tuturor APL sau secțiilor de votare și pentru a le gestiona. Culiile poștale ar putea fi acordate APL în cadrul altor reforme la nivel de țară, inclusiv în cadrul Proiectului „Managementul Finanțelor Publice” sau Reformei Administrației Publice Locale, implementate, respectiv, de Ministerul Finanțelor și Cancelaria de Stat.

Metodele curente de transmitere a datelor utilizate în procesul de formare și verificare a listelor electorale pot genera probleme de veridicitate, securitate și disponibilitate a informației, precum și riscuri aferente divulgării datelor cu caracter confidențial.

Deoarece numeroasele erori și neconcordanțe în listele alegătorilor prezentate de către APL în prezent nu pot fi înlăturate, iar identificarea exactă a apartenenței la secția de votare nu este posibilă, este importantă identificarea unică a persoanelor și a participării acestora la scrutin

Datorită nivelului redus de actualizare și exactitate a datelor din listele electorale de bază, mărimea listelor suplimentare și, respectiv, probabilitatea erorilor crește considerabil. Astfel, devine indispensabilă și esențială necesitatea identificării unice a alegătorilor (*în baza IDNP*) și a atestării participării la vot. Cu toate că eliminarea completă a listelor suplimentare nu este posibilă, rămîne esențială identificarea unică și atestarea procesului de participare electorală care va diminua efectul și urmările utilizării listelor suplimentare prin eliminarea posibilității tehnice a votărilor duble.

Deși calitatea datelor din listele electorale nu este asigurată, din cauza calității scăzute a datelor primare, eforturile îndreptate spre îmbunătățirea procesului de formare/verificare a listelor cu participarea APL a înregistrat progrese. Astfel, pe parcursul diferitor perioade de referință, numărul erorilor a fost diminuat continuu. În cadrul testării utilizării listelor electorale electronice, prin confruntarea cu datele din RSP, au fost depistate discrepanțe, acestea datorîndu-se următorilor factori:

- a) este indicat greșit codul secției de votare;
- b) în RSP lipsesc datele privind decesul persoanei;
- c) în RSP lipsesc datele despre persoanele inapte psihic;
- d) lipsește radierea de la domiciliu;
- e) documentele de identitate sînt expirate;
- f) viză temporară în alt sector;
- g) s-a renunțat la cetățenia Republicii Moldova sau aceasta a fost retrasă;
- h) adresă inexistentă sau greșită;
- i) nu sînt datele despre viză temporară;
- j) este greșită denumirea străzii; etc.

Cu toate că CEC depune eforturi întru înlăturarea cauzelor apariției erorilor, în prezent calitatea listelor obținute de la APL mai necesită îmbunătățiri, fiind identificate probleme de diversă natură: fișierele sînt prezentate în diferite formate; persistă erori ortografice și de formatare; etc.

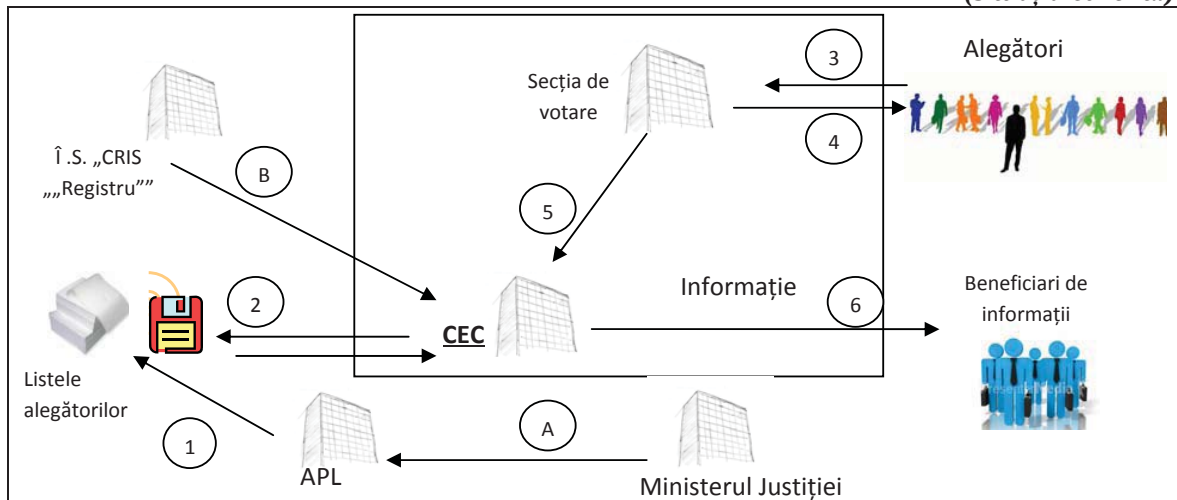
Accentuăm cîțiva factori importanți, care influențează negativ calitatea listelor electorale, după cum urmează:

- utilizarea listelor create în baza metodelor neuniformizate de păstrare a registrelor în APL;
- factorul uman și erorile mecanice;
- nivelul insuficient de dotare cu tehnică de calcul care nu permite implementarea pe scară largă a unor soluții unice în acest scop;
- existența de localități pentru care nu pot fi asigurate canale de comunicare de capacitatea și calitatea necesară.

Astfel, se impune necesitatea concentrării la obiective mici, clare și tangibile, fără a pune CEC sau APL în situații dificile de soluționat. Menționăm că în prezent a fost lansată și se află la etapa de implementare crearea unei aplicații cu interfață simplă și sugestivă, destinată creării, verificării și actualizării datelor de către APL, cu posibilitatea confruntării datelor cu cele importate din RSP în baza de date a CEC (*în baza IDNP*). Se accentuează necesitatea aplicării prevederilor legislației în domeniul protecției datelor cu caracter personal.

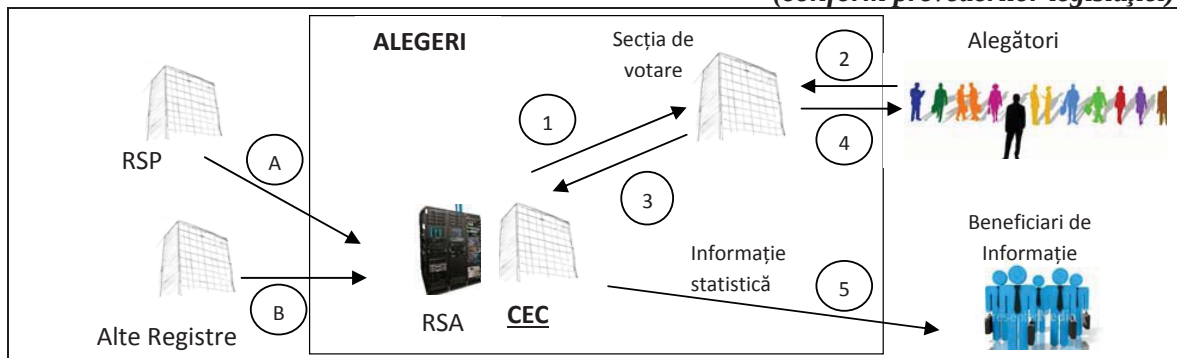
Pentru a oferi o prezentare mai exactă a modului de interacțiune în procesul de schimb de date, acestea sînt reprezentate în formă grafică în figurile ce urmează.

Figura nr.1. Interacțiunea dintre CEC, alegători, furnizori și beneficiarii de informație (situația curentă)

- A. Ministerul Justiției informează APL despre existența cazurilor când unele persoane sînt recunoscute incapabile de a-și exercita dreptul de a alege.
- B. Î.S. „CRIS „Registru”” furnizează CEC un set de date din RSP în baza căruia comisia verifică listele electorale întocmite de APL.
1. Listele electorale se întocmesc de către APL pentru fiecare secție de votare și includ toți cetățenii cu drept de vot care, la momentul întocmirii listelor, domiciliază în raza acestora, ulterior fiind transmise CEC prin intermediul poștei electronice.
 2. Listele electorale definitivite sînt transmise CEC, iar în cazul existenței unor divergențe cu informația prezentată din RSP acestea sînt remise spre reexaminare.
 3. În ziua alegerilor alegătorii se prezintă cu buletinul de identitate la secțiile de votare, unde sînt verificate informațiile din listele electorale.
 4. În cazul în care alegătorii au dreptul de vot, la secția de votare unde s-a adresat i se eliberează buletin de vot.
 5. Secțiile de votare prezintă CEC informația statistică privind alegătorii înregistrați în ziua alegerilor.
 6. CEC elaborează rapoarte (care sînt actualizate periodic) privind participarea alegătorilor la alegeri și le prezintă beneficiarilor de informații.
- Menționăm faptul că pașii A, B, 1, 2, 6 urmau a fi înlocuiți de RSA, în cazul în care acesta ar exista și funcționa.**

Figura nr.2. Interacțiunea dintre CEC, alegători, furnizori și beneficiarii de informație (conform prevederilor legislației)

Notă: Imaginea reprezintă modul de interacțiune între participanții la procesul electoral, în conformitate cu prevederile legale, începînd cu anul 2015 (*Codul electoral și Concepția SIAS „Alegeri”*).

- A. Î.S. „CRIS „Registru”” va furniza CEC un set de date din RSP, care va fi utilizat pentru formarea RSA și care, ulterior, vor fi actualizate periodic.
- B. Pentru buna funcționalitate a RSA este necesar ca acesta să fie interoperabil cu următoarele Registre:
- ❖ **Registrul de stat al unităților administrativ-teritoriale și al străzilor din localitățile de pe teritoriul Republicii Moldova** (la momentul actual nu există) – reprezintă un sistem automatizat de evidență și control al unităților administrativ-teritoriale și al elementelor de bază ale infrastructurii urbane și rurale (străzi, clădiri, încăperi izolate), care se califică ca adrese ale obiectelor fizice. Acest Registru ar permite întocmirea listelor electorale, precum și repartizarea alegătorilor, în cazul comunelor, pe sate și, după caz, pe străzi, iar în cazul orașelor și municipiilor – pe străzi și blocuri.
 - ❖ **Registrul judiciar**, care trebuie să ofere acces la datele despre hotărârile judecătorești intrate în vigoare privind capacitatea de exercițiu și despre antecedentele penale nestinse.
 - ❖ **Registrul de mobilizare**, care trebuie să ofere acces la datele despre îndeplinirea serviciului militar în termen.
1. Formarea listelor electorale se va face de către CEC în baza Registrului de stat al alegătorilor, în ziua alegerilor, acestea vor fi transmise secțiilor de votare.
 2. În ziua alegerilor alegătorii se prezintă cu buletinul de identitate la secțiile de votare, unde sînt verificate informațiile din listele electorale.
 3. Funcționarii din cadrul secției de votare înregistrează în sistemul informațional faptul participării alegătorilor la alegeri.
 4. În cazul în care alegătorii au dreptul de vot, la secția de votare unde s-au adresat li se eliberează buletine de vot.
 5. CEC elaborează rapoarte (care sînt actualizate periodic) privind participarea alegătorilor la alegeri, precum și rezultatele alegerilor și le prezintă beneficiarilor de informații.

Realizarea prevederilor Concepției SIAS „Alegeri” presupune utilizarea unui spectru mult mai larg de date decât cel din RSP

Deși pentru excluderea dublării electorilor există perspective și posibilități tehnice palpabile, iar exactitatea datelor din RSP ar putea fi îmbunătățită, atribuirea exactă a secției de votare care stă la baza desfășurării alegerilor locale, în lipsa Registrului de stat al unităților administrativ-teritoriale și al străzilor din localitățile de pe teritoriul Republicii Moldova, nu este realizabilă. Astfel, accentul trebuie pus pe identificarea unică a alegătorilor și excluderea votărilor duble.

În context, se atestă că, în afară de accesul la cele cinci Registre menționate anterior, mai trebuie luate în calcul persoanele care se consideră inapte psihic și persoanele din azilurile de bătrâni, datele despre care trebuie aplicate pentru formarea listelor electorale corecte.

Diminuarea poverii de gestionare a RSA poate fi efectuată doar prin extinderea spectrului registratorilor și a furnizorilor de date, diversificarea instrumentelor de verificare și interconectarea resurselor informaționale ale instituțiilor implicate în proces. Urmează a fi analizată și luată în calcul perspectiva interceptării datelor (interconectării) de la Poliția de Frontieră și Departamentul Instituțiilor Penitenciare.

Deoarece de exactitatea și disponibilitatea datelor din exterior depinde direct capacitatea CEC de a forma și gestiona RSA și SIAS „Alegeri”, este evidentă importanța conlucrării la toate etapele cu instituțiile antrenate în fluxul de date. Această conlucrare ar trebui realizată prin formarea unui grup permanent de lucru, menit să înlăture impedimentele ce țin de aspectele legale și tehnice.

Factorii nefavorabili, menționați anterior, obiectiv sau subiectiv au influențat negativ automatizarea procesului electoral. Ca rezultat, implementarea SIAS „Alegeri” durează timp de 6 ani, iar termenul de dare în exploatare industrială, actualmente, nu este posibil de prognozat. Totodată, RSA și RFE nu reprezintă soluții finite fiabile.

Desi în procesele de testare a componentelor SIAS „Alegeri” erau declarate rezultate bune, majoritatea componentelor încă nu sînt finalizate, iar fiabilitatea celor existente nu poate fi garantată

De către entitate a fost raportată existența a 19 funcții de bază, ceea ce constituie 7 module identificate la momentul actual și care trebuie să constituie ansamblul funcțional al SIAS „Alegeri”. Dintre aceste 19 funcții, 4 sînt realizate, 6 se află în proces de elaborare, una (listele electorale) – la etapa de testare, iar altele 8 sînt neîncepute. Astfel, nici un modul integrat, din cele 7, nu este complet funcțional. Funcționalitățile realizate au fost testate pe parcursul diferitor scrutine și au demonstrat preponderent rezultate bune. Cu toate acestea, o testare în complex a SIAS „Alegeri”, care în prezent nu este posibilă, ar putea descoperi alte neajunsuri și erori în componentele deja existente. Pe parcursul perioadei de elaborare, testare și ajustare a componentelor sistemului au intervenit numeroase necesități de ajustare și conformare pentru realizarea unor funcții, fapt datorat unor circumstanțe tehnice neprevăzute și necesității de asistare a unui număr mare de scrutine din ultimii ani. Problemele tehnice au vizat, în special, calitatea și modul de transmitere/verificare a listelor de la APL, precum și divergențele importante dintre acestea și datele din RSP. Astfel, putem constata procesul de creare a sistemului drept fiind unul destul de complicat, anevoios și uneori spontan.

Se menționează că factorii care au condiționat nivelul redus de realizare sînt: deficitul de surse financiare, lipsa datelor primare necesare, desfășurarea mai multor scrutine neplanificate, dificultăți de ordin tehnic apărute pe parcurs.

Durata mare a realizării Proiectului duce la învechirea

morală a soluției și tehnologiilor inițiale, iar selectarea opțiunii de elaborare „de la zero” reduce considerabil posibilitățile de asigurare a continuității, fiabilității și flexibilității sistemului

Datorită procesului destul de lent în înregistrarea rezultatelor vizibile, problema învechirii morale și necesitatea conformării cu noile tehnologii și provocări pot depăși capacitatea de mobilizare întru ajustarea direcțiilor de dezvoltare, precum și întru asigurarea continuității dezvoltării prin aplicarea continuă de soluții fiabile. În aceste condiții este firească necesitatea reevaluării concepției de dezvoltare a soluției tehnice.

Dacă business-procesul nu a fost supus reingineriei și nu prezintă siguranță pentru posibilitatea sau raționalitatea automatizării acestuia, este recomandată abordarea bazată pe utilizarea de soluții independente scalabile pentru fiecare parte a procesului, astfel simplificînd întreținerea, diminuînd interdependența componentelor cînd deficiențele uneia se răsfrîng asupra funcționării celorlalte, precum și creînd posibilitatea fructificării rezultatelor la fiecare etapă de dezvoltare și minimizînd riscul învechirii morale. Ar fi oportună utilizarea următoarelor metode: dezvoltarea aplicațiilor, bazată pe componente (CBSD)¹⁴, sau dezvoltarea aplicațiilor, bazată pe servicii (SOSE)¹⁵.

Elaborarea componentelor sistemului într-un cerc restrîns de persoane duce la creșterea considerabilă a riscurilor aferente dezvoltării și mentenanței, precum și amplifică efectul erorilor și reținerilor

În prezent, elaborarea componentelor SIAS „Alegeri” și mentenanța sînt efectuate într-un cerc restrîns de persoane. Ajustarea sau dezvoltarea ulterioară presupune cunoștințe avansate în domenii, în care CEC nu posedă capacitatea de a asigura un nivel tolerabil de acoperire și profesionalism, mai ales în condițiile curente de salarizare a personalului TI. Astfel, deși au fost instruite cele patru persoane din subdiviziunea TI a CEC, acestea nu sînt capabile să preia în gestiune de sine stătător SIAS „Alegeri”, fapt menționat și de experții antrenati în realizarea Proiectului. Din aceleași motive, amplificate de necesitatea asigurării confidențialității și securității datelor, o eventuală externalizare a sarcinilor respective actualmente nu poate fi considerată drept soluție.

Accentuăm următorii factori ce au impact esențial asupra finalizării și implementării SIAS „Alegeri” în timpul apropiat:

a) Proiectul „Suport Electoral pentru Moldova” se finalizează în septembrie 2013, iar succesul său Programul „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral” a preluat doar o parte neînsemnată de activități;

b) nivelul de realizare a SIAS „Alegeri” este infim proporțional cu timpul disponibil;

c) dependența critică de funcționarea RSA și disponibilitatea datelor acestuia, care nu e posibilă de realizat în perspectivă scurtă și medie, din cauza:

- lipsei sau inexactității datelor externe necesare;
- nivelului redus de asigurare cu tehnică de calcul și de cunoștințe în domeniul TI la APL și secțiile de votare;
- lipsa posibilității de asigurare cu canale de comunicare suficiente a tuturor APL și secțiilor de votare;
- utilizarea codului IDNP pentru formarea listelor electorale, conform Codului electoral, este planificată începînd cu anul 2015.

RSA nu poate fi realizat integral în condițiile existente, iar componentele SIAS „Alegeri” funcționează utilizînd date incomplete

Deși realizarea și implementarea RSA a fost unul din obiectivele Proiectului, factorii menționați, precum și mulți alții au condiționat renunțarea la acesta în favoarea dezvoltării SIAS „Alegeri” și diversificării funcțiilor acestuia. Rolurile RSA urmau a fi îndeplinite de datele importate din RSP și ajustate/corectate pentru efectuarea testelor. Astfel, deși funcționalitățile au fost declarate fiabile, pe cînd testările au fost efectuate cu

¹⁴Component-based software development – dezvoltarea aplicațiilor, bazată pe componente.

¹⁵Service-oriented software engineering – dezvoltarea aplicațiilor, bazată pe servicii.

utilizarea listelor electorale restrânse și a datelor din RSP, putem concluda că componentele SIAS „Alegeri” funcționează, utilizând date incomplete.

Indiferent de rezultatul final al procesului de elaborare și dezvoltare a SIAS „Alegeri”, soluția finală va putea fi considerată moral învechită, dificilă în mentenanță, configurare și ajustare și nu va putea garanta capacitatea de a fi supusă unor modificări conceptuale sau structurale, cu atât mai mult integrarea în circuite noi de date interne sau externe. Astfel, raționamentul separării totale a soluției tehnice ce urmează să constituie RSA de cea a SIAS „Alegeri” este destul de argumentat. De fapt, putem atesta lipsa de eficiență, în condițiile cînd SIAS „Alegeri” și RSA nu sînt finalizate, iar pentru RSA nu este aprobat nici conceptul, nici regulamentul. Astfel, RSA, fiind înlocuit de listele electorale și datele din RSP importate în mediul funcțional al SIAS „Alegeri”, în unele surse¹⁶ poartă denumirea de Registrul electronic al alegătorilor (REA). Atestăm că, în condițiile curente, din cauza lipsei datelor primare necesare, funcționarea adecvată a RSA este imposibilă, indiferent de soluția tehnică selectată.

Recomandări:

Conducerea CEC:

1. să efectueze o analiză completă a componentelor SIAS „Alegeri” și, luînd în considerație capacitățile interne, să decidă oportunitatea dezvoltării ulterioare a acestora sub aspectul importanței lor și eficienței investiției de resurse;

2. să examineze oportunitatea revizuirii concepției SIAS „Alegeri”, în contextul constatărilor expuse, și să prezinte Guvernului o notă de argumentare, pentru promovarea și adoptarea acesteia de către Parlament;

3. în comun cu MTIC, să elaboreze și să aprobe, în termene restrînse, documentele de reglementare a RSA, precum și un plan clar de acțiuni privind necesitățile de ajustări în legislație, aferente implementării acestora;

4. să elaboreze și să înainteze Guvernului o notă de argumentare, în vederea solicitării creării unui număr suficient de căsuțe poștale electronice securizate, cu specificarea cerințelor minime față de acestea, întru asigurarea necesităților în cadrul scrutinelor și reieșind din volumul prognozat al informației, precum și din conținutul acesteia;

5. în comun cu Cancelaria de Stat, MTIC, MJ, MAIE, MA, să formeze un grup permanent de lucru, pentru coordonarea tuturor aspectelor legale și tehnice, necesare asigurării eficiente a schimbului de date;

6. să efectueze o reevaluare a modului de realizare a soluției tehnice pentru SIAS „Alegeri” încît să fie luată în considerație necesitatea reingineriei proceselor, precum și să prevadă posibilitatea utilizării metodelor moderne scalabile de dezvoltare a aplicațiilor.

Analiza activităților aferente dezvoltării SIAS „Alegeri” implementate în cadrul Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”

Unele aspecte în realizarea Proiectului care au afectat realizarea obiectivelor

Deși se obișnuiește o atitudine predefinit pozitivă față de proiectele și misiunile asistate sau efectuate de partenerii de peste hotare sau organisme internaționale, dat fiind că factorul uman și erorile sînt firești pentru toate persoanele, echipa de audit a încercat formularea unei opinii imparțiale, concluziile fiind totalmente axate pe realizările reale obținute și pe deficiențele constatate, în contextul nivelului redus al activităților finalizate.

Există discrepante în rapoartele din cadrul Proiectului și datele prezentate de entitate privind componentele SIAS „Alegeri”, nivelul de realizare și alte aspecte, dezvoltarea sistemului fiind deseori redirectionată.

Misiunea de audit a constatat că numărul modulelor și funcți-

onalităților SIAS „Alegeri”, precum și datele despre cele realizate și cele ce urmează a fi realizate nu sînt specificate concret în nici o sursă. Astfel, cu toate că testările multor funcționalități au fost declarate executate, în prezent CEC nu poate beneficia în măsură deplină de acestea. Dezvoltarea SIAS „Alegeri” deseori a fost redirectionată, inclusiv din cauza organizării unui număr mare de scrutine pe parcursul a doi ani. RSA a fost menționat doar într-un raport, pe viitor evitîndu-se această formulare în favoarea REA, ale cărui funcții se reduc la introducerea datelor despre persoane și formarea listelor electorale.

Nu a fost studiată suficient situația reală și factorii care au constituit impedimente și reprezintă riscuri majore în atingerea obiectivelor.

Se atestă un nivel scăzut de implicare a persoanelor responsabile de realizarea Proiectului și, ca rezultat, au fost constatate obiective ratate. În prezent, cînd Proiectul „Suport Electoral pentru Moldova” este la etapa finală, iar Programul PNUD „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”, lansat în iulie 2012, a preluat doar unele activități aferente dezvoltării soluțiilor tehnice prevăzute în Proiect, nu există siguranță privind capacitățile CEC de a prelua rezultatele lucrului efectuat și a finaliza elaborarea SIAS „Alegeri”. Printre activitățile majore din cadrul Proiectului a fost ridicarea capacității CEC de mentenanță și dezvoltare independentă a SIAS „Alegeri”, acesta fiind și unul din criteriile (argumentele) utilizate în favoarea deciziei realizării unei soluții „in-house” (elaborare „de la zero” cu forțe proprii) în loc de procurarea unui produs finit. Reieșind din nivelul redus de realizare a componentelor SIAS „Alegeri” și problemele considerabile în controalele generale TI (**lucru ce trebuia să fie luat în considerație la aprobarea deciziei menționate anterior și la îmbunătățirea prioritară a căruia trebuiau orientate eforturi considerabile**), abordarea modului de realizare a obiectivelor, actualmente, privită în retrospectivă, pare a fi neoportună.

Din neajunsuri în strategia Proiectului menționăm concentrarea asupra instruirii unei singure persoane-cheie din cadrul CEC (care ulterior a demisionat), nefiind respectate principiile continuității. Ulterior, au fost depuse eforturi considerabile pentru a oferi instruirei celorlalți membri ai Direcției TI a CEC, întru ameliorarea situației în domeniu.

Menționăm că CEC ar trebui să se concentreze la asimilarea a tot ce a fost elaborat (indiferent de gradul de finalizare), la documentarea componentelor și solicitarea oricăror acte ce ar putea contribui la asigurarea continuității.

Factorii externi ce nu pot fi controlați la momentul actual lipsesc de eficiență acțiunile de automatizare a procesului electoral

În timp ce procesul electoral este efectuat în mod manual, iar paralel este realizată testarea și pilotarea funcționalităților SIAS „Alegeri”, povara asupra CEC și, în special, asupra specialiștilor TI este amplificată considerabil. Lipsa de perspective clare și tangibile nu permite gestionarea adecvată a resurselor umane și planificarea adecvată a acestora pentru atingerea obiectivelor scontate. Capacitatea CEC de a controla adecvat procesul și de a construi planuri realiste pentru viitor este diminuată considerabil de dependența de factorii externi. Dintre aceștia menționăm necesitatea modificărilor în legislație și dependența de alte resurse informaționale.

Pe parcursul ultimilor ani, CEC a beneficiat de diversă asistență și consultanță cu suportul și parteneriatul organismelor internaționale, fiind abordate variate subiecte prin diverse metode și analizate mai multe scenarii de reformare și dezvoltare. Totodată, au fost identificate și studiate impedimentele existente și problemele majore. Cu toate acestea, punctul principal de reper, care poate crea premise sau

¹⁶Rapoartele de progres ale Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” și Rapoartele de progres ale Programului PNUD „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”.

împotmoli dezvoltarea rămîne a fi ajustarea cadrului legal și regulatoriu, fără care oricare viziune, cît de argumentată nu ar fi, nu poate avea șanse suficiente de materializare.

Excluzînd dependența inerentă de cadrul legal, dezvoltarea domeniului poate fi privită mai puțin sub aspectul îmbunătățirii performanțelor, ci drept o necesitate primară de asigurare sustenabilă a excluderii erorilor, factorului uman și eventualelor acțiuni frauduloase în procesul de creare a listelor de alegători, care, la rîndul său, nu poate fi concepută fără existența RSA și popularea acestuia cu date exacte și actualizate.

Cu toate că aspectele de respectare a legislației privind accesul la datele cu caracter personal încă nu au fost totalmente contopite în ceea ce privește dezvoltarea soluției tehnice a SIAS „Alegeri”, nu aceasta trebuie să fie îngrijorarea primară, ci o eventuală reconceptualizare a modului de interpretare a proceselor interne în contextul automatizării și digitizării complete a acestora. Una din principalele cauze ale acestui fapt este că noua Lege privind protecția datelor cu caracter personal a fost publicată mult mai tîrziu decît Concepția SIAS „Alegeri”.

În aceste condiții este firească necesitatea reevaluării concepției de dezvoltare a soluției tehnice.

Deoarece elaborarea și dezvoltarea componentelor SIAS „Alegeri” este efectuată de către experții din cadrul Proiectului, este necesară o documentare adecvată a tuturor proceselor și componentelor.

Elaborarea și ajustarea modulelor SIAS „Alegeri” au fost efectuate în exclusivitate de experții antrenați prin intermediul Proiectului, CEC fiind implicat numai cu scopul de consultare a unor aspecte practice și la etapele de integrare a componentelor noi sau modificate pe serverul de producție. Deși codurile sursă pentru componentele noi sau modificate se păstrează împreună, cu o succintă descriere a funcției acestora sau a modificărilor operate, acestea nu sînt documentate suficient pentru a permite preluarea dezvoltării sau întreținerii lor în mod independent de către CEC, sau de către un expert nou. La fel, nu sînt documentate suficient setările echipamentelor, sistemelor de operare, SGBD și ale unor proceduri importante. În condițiile cînd capacitățile CEC de a asigura la un nivel satisfăcător capacitatea internă de gestiune și dezvoltare independentă a SIAS „Alegeri” sînt mici, iar pînă la finalizarea Proiectului rămîne puțin timp, asigurarea continuității dezvoltării este supusă unui risc major.

În rapoartele experților angajați de către PNUD sînt menționate mult mai multe module și funcții pentru SIAS „Alegeri” decît sînt descrise de entitate, iar o descriere completă a ceea ce există și ce trebuie să conțină versiunea finală nu a fost identificată. Astfel, putem constata probleme de consistență și continuitate în procesul de dezvoltare. Totodată, se relevă că, la momentul desfășurării misiunii de audit, CEC nu dispunea de toate Rapoartele de progres și financiare, acestea fiind solicitate de la Misiunea PNUD din Moldova spre finele procesului de audit. Astfel, a fost obținut un set incomplet de date, în baza cărora nu a putut fi efectuată o analiză a gestionării mijloacelor din cadrul Proiectului, precum și nici a costurilor componentelor acestuia. Menționăm că, potrivit documentelor aferente realizării Proiectului, CEC avînd variate responsabilități de gestiune și monitorizare, dar nedispunînd de datele necesare în acest sens, nu și-a exercitat adecvat funcțiile menționate.

Expertul TI al Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, în Raportul de activitate din 25.09.2009 a specificat că oportunitatea dezvoltării sistemului „de la zero” a fost recomandarea dumnealui. Printre argumentele de bază au fost enunțate: existența unui număr mare de module deja realizate (10 module); economisirea de mijloace; instruirea personalului CEC în domenii „high-tech”; sustenabilitate; etc. Cu toate acestea, în unul din următoarele rapoarte (din 08.12.2009) expertul a identificat alte 19 module ce necesită a fi elaborate, pentru ca în rapoartele sale finale din 2010 să mai apară și alte module, elaborarea cărora ar fi necesară. Luînd în calcul

cele expuse, fluctuația personalului calificat din cadrul CEC, precum și alți factori, argumentele aduse în favoarea elaborării de sine stătătoare a sistemului actualmente nu mai par a fi suficiente.

Datorită nivelului redus de cercetare a obiectului automatizării și în condițiile elaborării soluției „de la zero”, datorită insuficienței datelor primare, dezvoltarea RSA, în contextul funcțional al SIAS „Alegeri”, nu este fezabilă.

Se atestă că nivelul de cercetare a obiectului automatizării și cunoașterea necesităților au fost la un nivel foarte redus. În contextul deciziei de elaborare a SIAS „Alegeri” „de la zero” și a argumentelor utilizate în favoarea acesteia, atenționăm nivelul redus al capacității CEC în acest sens și problema fluctuației personalului calificat, condiții în care, cu existența a mai multor alte argumente „contra”, decizia în cauză nu pare a fi fezabilă și rațională. Acum cînd CEC nu poate garanta capacitatea de a forma și gestiona listele electorale la un nivel înalt de exactitate (în special din cauza lipsei datelor primare suficiente), ideea contopirii RSA în ansamblul funcțional al unui sistem greu de gestionat, care este supus unei deprecieri morale avansate și care încă nu funcționează, este neeficientă. Argumentele respective ar trebui să servească drept temei pentru decizia de dezvoltare a RSA ca o soluție independentă și separată, fapt ce va contribui considerabil la creșterea disponibilității, securității și flexibilității, minimizînd considerabil dependența de calitatea datelor și a altor componente.

În contextul dezvoltării capacității CEC de a desfășura scrutine automatizate (bazate pe utilizarea TI) sau măcar asistate de TI, este crucială disponibilitatea de a gestiona și crea liste electorale exacte și de a exclude votarea dublă sau admiterea electorilor privați de acest drept (în modul stabilit de lege). Acum cînd Codul electoral impune, începînd cu anul 2015, atribuirea responsabilității pentru crearea listelor electorale și calitatea acestora către CEC, este primordială determinarea unei soluții fezabile și realiste în acest scop.

Rezultatele realizării obiectivelor Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova” nu reprezintă o soluție fiabilă, astfel, eforturile sînt îndreptate la crearea unei soluții simple și sigure pentru formarea listelor electorale de către APL.

Proiectul PNUD „Suport Electoral pentru Moldova” este planificat pentru perioada septembrie 2008-octombrie 2013, iar **nivelul de realizare a SIAS „Alegeri” nu pare să ofere perspective optimiste, mai ales că persistă problemele ce fac imposibilă implementarea RSA, fără care, la rîndul său, majoritatea componentelor sistemului nu pot funcționa.** Probabil că și din aceste motive, odată cu aprobarea Programului PNUD „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral” în iulie 2012, au fost preluate doar activități ce țin de formarea listelor electorale și înregistrarea alegătorilor. Astfel, conștientizînd importanța critică a datelor externe, care, la momentul actual, nu pot asigura calitatea listelor electorale, a fost lansată elaborarea unei aplicații noi, destinate creării listelor electorale și înregistrării alegătorilor. Prin realizarea aplicației menționate se presupune crearea unei interfețe simple și ușoare de gestionat pentru ca persoanele din APL să poată introduce cu ușurință datele. Nu este clară abordarea respectivă în contextul modificărilor la Codul electoral, care urmează să intre în vigoare în anul 2015. Actualmente ar fi eficiente utilizarea și exploatarea optimă a scenariului existent, cînd responsabilitatea formării listelor ar reveni APL, precum și crearea de instrumente fiabile pentru completarea și actualizarea listelor, chiar dacă ar fi necesară modificarea repetată a legislației. Această abordare pare să fie fezabilă, atîta timp cît nu poate fi garantată sau prognozată disponibilitatea datelor externe necesare pentru RSA și formarea listelor alegătorilor.

Deși concentrarea eforturilor asupra creării aplicației pentru înregistrarea alegătorilor de către APL este explicabilă,

finalizarea elaborării modulelor și funcționalităților SIAS „Alegeri” nu trebuie să fie abandonată. Dat fiind progresul neînsemnat în finalizarea sistemului, în condițiile limitării considerabile în timp (*Proiectul se încheie în septembrie 2013, iar la momentul actual activități în cadrul acestuia nu sînt efectuate*), ar fi crucială documentarea complexă a componentelor existente, descrierea tuturor elementelor, încît CEC să fie capabilă să le întrețină și să le dezvolte independent.

Schimbul de date, conexiunea cu RSP

Procedurile utilizate pentru schimbul de date cu RSP trebuie revizuite și revitalizezate, precum și trebuie prevăzute proceduri și algoritmi de verificare a completitudinii și corectitudinii datelor

În rezultatul testării componentelor SIAS „Alegeri” în anul 2009, cu consilierea și suportul experților străini, a fost decisă necesitatea schimbării tehnologiei de import al datelor din RSP. Astfel, au fost revizuite documentele de tender și specificațiile tehnice pentru procedura de achiziție (*fapt reflectat în Rapoartele de progres ale Proiectului și în Rapoartele de activitate ale expertului TI al Proiectului*) a RSA, pentru a modifica utilizarea tehnologiei de import a datelor din RSP de la una bazată pe fișiere la una orientată pe WEB servicii. Cu toate acestea, la sfîrșitul perioadei de raportare, se accentuează necesitatea revitalizării și revizuirii procesului de utilizare a schimbului on-line de date. Datorită faptului că datele electronice despre alegători sînt utilizate preponderent pentru testarea modulelor funcționale și a diferitor scenarii în cadrul pilotărilor din timpul unor scrutine de scară mică, prin generarea listelor preventive ale alegătorilor, importul de date din RSP se face numai pe eșantioane restrînse (*pentru circumscripțiile antrenate în procesul electoral în cadrul căruia se desfășoară testările*), în baza contractelor separate cu Î.S. „CRIS „Registru””. Pînă în prezent a fost efectuată doar o procedură de import integral de date din RSP (*în anul 2009*), la etapele ulterioare importîndu-se doar datele actualizate sau datele necesare desfășurării unor scrutine particulare. Utilizarea serviciilor WEB de importare a datelor din RSP a fost utilizată de cîteva ori, în celelalte cazuri utilizîndu-se importul pe purtător de informație. Menționăm că actualmente nu există instrumente și nu se efectuează verificarea sumelor de control ale numărului de alegători sau ale corectitudinii actualizării datelor pentru persoanele deja existente. De altfel, presupunem necesitatea importării repetate a seturilor complete de date din RSP, pentru asigurarea unui nivel înalt de corespundere a datelor din SIAS cu cele din RSP.

La momentul actual nu există un acord de colaborare pe lungă durată între Î.S. „CRIS „Registru”” și CEC la capitolul schimb de date, organizare și coordonare a verificărilor datelor. Menționăm că procesul de generare, verificare a datelor spre transmitere către CEC și importare în SIAS „Alegeri” este controlat în totalitate de Î.S. „CRIS „Registru”” și prin instrumente elaborate de aceasta. Astfel, în lipsa sumelor de control și a altor metode de verificare a corectitudinii și completitudinii datelor, nu pot fi excluse cazurile de prezență a erorilor în datele spre importare, precum și în cadrul SIAS „Alegeri”. De altfel, atîta timp cît formarea seturilor de date este efectuată exclusiv de către Î.S. „CRIS „Registru””, CEC nu poate garanta completitudinea și integritatea datelor. În contextul viitoarei transferări a responsabilității depline către CEC pentru formarea listelor electorale, nu poate fi acceptată dependența deplină de un furnizor extern de date. În acest sens, ar fi binevenită stabilirea unei conexiuni permanente, cu acordarea CEC a posibilității de formare a interpelărilor și altor operațiuni la nivel de comenzi directe către SGBD al RSP, sau o altă modalitate similară, care ar permite excluderea posibilității de intervenire a erorilor în etapele de pregătire și import al datelor.

Recomandări:

Conducerea CEC:

7. în comun cu reprezentanții Proiectului, să realizeze oferirea treptată a drepturilor de acces deplin pentru toate mediile SIAS „Alegeri” și componentele acestuia către personalul TI din cadrul Comisiei, încît să fie asigurată posibilitatea tehnică de gestionare independentă;

8. în conformitate cu rolurile sale în cadrul Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, să întreprindă măsurile necesare pentru a obține toate Rapoartele de progres, de activitate și financiare, precum și procesele-verbale ale Consiliului de administrație și alte documente aferente realizării acestuia întru asigurarea continuității activităților inițiate în cadrul Proiectului;

9. în comun cu reprezentanții Proiectului, să identifice și să definească structura, componentele și descrierea tehnică a SIAS „Alegeri” integral și a fiecărei componente separat, precum și să asigure prezența documentației tehnice, preferabil și în limba de stat;

10. să efectueze o reingenerie a business-proceselor sale, pentru a identifica care din ele ar trebui să fie automatizate și, ca rezultat, să desfășoare o inventariere privind modulele (inclusiv funcționalitățile) SIAS „Alegeri” finalizate, aflate în elaborare și/sau testare/pilotare, precum și a celor care urmează a fi elaborate;

11. să elaboreze un plan de acțiuni privind soluționarea problemelor ce țin de crearea și gestionarea listelor electorale, cu o eventuală separare a proceselor respective de SIAS „Alegeri”;

12. să încheie cu Î.S. „CRIS „Registru”” un acord de lungă durată, în care să fie prevăzute instrumente de verificare a corectitudinii și completitudinii procesului de schimb de date și mecanisme de interacțiune între bazele de date la nivel de interpelări sau comenzi pentru verificare/actualizarea clasificatorilor.

Controalele generale TI

Evaluarea controalelor generale din cadrul CEC a fost efectuată în conformitate cu Standardul SMV ISO/CEI 27002:2009¹⁷, iar pentru camera de servere a fost utilizat TIA-942¹⁸.

Reiesind din obiectivele trasate de către CEC, destinația SIAS „Alegeri”, RSA și RFE, o gestionare conformă și standardizată în domeniul TI este mandatorie, pentru care fapt sînt necesare eforturi considerabile

Rezultatele evaluării în baza cerințelor de nivel superior au infirmat necesitatea extinderii domeniului de verificare prin constatarea nivelului scăzut de acoperire a domeniului TI cu controale. Astfel, gradul de detaliere a rezultatelor evaluării nu va reprezenta un nivel suficient de materialitate în contextul necesității revizuirii complete a domeniului în cauză într-o manieră bine planificată și cu o abordare complexă. Atîta timp cît nu este finalizată elaborarea SIAS „Alegeri” și a RSA, efectele nivelului scăzut al controalelor generale nu prezintă o amenințare serioasă prin apariția unor evenimente nedorite cu urmări considerabile de securitate. Totuși, prezența datelor cu caracter personal în cadrul instituției, în condițiile lipsei controalelor necesare, poate duce la încălcări considerabile ale legislației.

În cazul lansării în exploatare industrială a unor module ale SIAS „Alegeri” sau a altor sisteme (RSA, RFE) va fi obligatorie conformarea soluției respective și a instituțiilor antrenate în proces la cele mai înalte rigori, în caz contrar, utilizarea TI în cazul scrutinelor va reprezenta riscuri majore atît pentru securitatea informațională și confidențialitatea datelor cu caracter personal, cît și pentru respectarea legislației electorale. Pentru a exclude suspiciunile și neîncrederea din partea societății, concurenților electorali, instituțiilor de stat și din partea organizatorilor internaționali, precum și pentru a asigura la un nivel înalt

¹⁷SMV ISO/CEI 27002:2009 (Tehnologia Informației/Tehnici de securitate/Cod de bună practică pentru managementul securității informaționale).

¹⁸Standard dezvoltat de Telecommunications Industry Association (TIA) pentru a defini condițiile de construcție și parametrii de funcționare al unui Centru de Date.

al calității și securității procesului electoral, este recomandată certificarea în baza unor Standarde internaționale recunoscute, cum ar fi ISO/IEC 27001:2005¹⁹, ISO/IEC 9001:2008²⁰.

O analiză detaliată a evaluării controalelor generale a fost prezentată entității, însă includerea tuturor domeniilor necesare de a fi îmbunătățite în descrieri cu recomandări distincte în cadrul prezentului Raport nu este rațională. Conformarea cerințelor la standardele utilizate pentru evaluare trebuie efectuată gradual, conform unui plan stabilit reieșind din capacitățile CEC, și concordată cu procesele de elaborare și implementare a SIAS „Alegeri” și altor sisteme. La fel, sînt importante planificarea capacităților și mijloacelor financiare pentru a exclude transformarea procesului în unul formal și pentru a livra rezultate fiabile.

Pentru a prezenta o viziune generală asupra modului de îmbunătățire în domeniul gestiunii TI, prin prisma aplicării controalelor generale, desemnăm cîțiva pași importanți la realizarea cărora CEC trebuie să purceadă cît mai curînd. În context, accentuăm necesitatea:

a) aprobării unei politici în domeniul securității informației, care va reflecta angajamentele, responsabilitățile și obiectivele instituției în domeniu;

b) elaborării unei strategii de dezvoltare a TI, concordate și completate de strategia de dezvoltare a instituției în ansamblu și soluțiilor fezabile identificate pentru automatizarea procesului electoral.

Gestionarea oricăror active și, în particular, a TIC presupune necesitatea protejării acestora, utilizării în condiții de performanță maximă (*economicitate, eficiență, eficacitate*) și asigurarea continuității, fiabilității și scalabilității soluțiilor TIC. Pentru a distribui corect prioritățile, este primară și primordială gestionarea riscurilor. În baza evaluării riscurilor, se construiesc controale menite să prezinte încredere privind modul de gestiune a TIC. Astfel, următorii pași sînt:

c) identificarea, clasificarea, evaluarea și gestionarea riscurilor;

d) implementarea procedurilor de gestionare a activelor.

Accentuăm necesitatea de documentare completă a componentelor SIAS „Alegeri”, inclusiv descrierea codului sursă, a setărilor echipamentului, sistemelor de operare și a SGBD. Suplimentar CEC trebuie să solicite și să se convingă că în cadrul aplicațiilor ale căror beneficiar este, sînt incluse controale ale aplicației²¹ astfel încît să asigure completitudinea, acuratețea, validitatea, securitatea și exactitatea datelor.

Controalele fizice și de mediu

Rezultatele evaluării controalelor fizice și de mediu denotă corespunderea în mare parte standardelor internaționale, cu existența cîtorva abateri importante. Descrierea în prezentul Raport a aspectelor privind rezultatele evaluării efectuate pot prezenta pericol pentru asigurarea unor aspecte de securitate, motiv din care echipa de audit le-a expus destul de detaliat doar în documentele de lucru, care au fost aduse la cunoștință persoanelor relevante de la CEC. Rezultatele evaluării au fost transmise în mod oficial CEC, pentru înlăturarea neajunsurilor stabile, și au fost expuse în documentele de lucru.

Recomandări:

Conducerea CEC:

13. să întreprindă toate acțiunile necesare pentru înlăturarea deficiențelor în controalele generale TI, precum și în cele fizice și de mediu, în baza analizei prezentate de către echipa de audit, o atenție deosebită urmînd să fie atrasă realizării prioritare a punctelor (a)-(d), menționate anterior;

Echipa de audit a Curții de Conturi:

Șeful Direcției audit TI

Controlorul superior de stat, auditor public

14. să lanseze, în regim de urgență, procesele de conformare și de certificare a instituției cu Standardele recunoscute internațional în domeniul securității informației și managementului calității.

Concluzii

În contextul celor expuse, se concluzionează că în cadrul Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova” de la bun început erau planificate cheltuieli pentru care încă nu se identificase sursa de finanțare. Reieșind din afirmațiile entității și din Rapoartele de progres ale Proiectului, acestea atestă existența deficiențelor în identificarea mijloacelor necesare, ceea ce a cauzat întîrzierea unor activități importante. Totuși, nu putem afirma că acesta a fost motivul principal al nivelului redus de realizare a activităților prevăzute. Un impact și efect mult mai semnificativ l-au avut:

- lipsa unui studiu comprehensiv al situației reale în domeniu pe țară;

- lipsa unui studiu de fezabilitate pentru identificarea soluției optime de dezvoltare, reieșind din condițiile existente și perspectivele reale;

- lipsa analizei capacităților CEC de asimilare și de a face față provocărilor (*inclusiv corespunderea cadrului legal și intern business-schemei*);

- nivelul scăzut al disponibilității și exactității datelor necesare;

- lipsa tehnicii de calcul în multe localități și calitatea proastă a canalelor de comunicare;

- gradul redus de disponibilitate a personalului calificat în TI în APL și în secțiile de votare.

Lipsa de rezultate vizibile nicidecum nu poate indica inexistența voinței și implicării din partea CEC, mai curînd aceasta a încercat să realizeze obiective mult peste posibilitățile reale și capacitățile sale, procesul fiind prea dependent de factori externi și de situația nefavorabilă în domeniul TI.

Actualmente, CEC, încercînd să identifice soluții simple și fiabile pentru a-și putea onora obligațiile ce vor intra în vigoare începînd cu anul 2015, ar putea obține rezultate mai bune, cu efort mai mic. **Totuși, perspectiva realizării integrale a Concepției SIAS „Alegeri”, în condițiile create, nu pare a fi realistă pînă în anul 2015 și nici în anii imediat următori. Astfel, resursele și eforturile ar trebui repartizate economicos pentru realizarea obiectivelor reale, tangibile și importante.**

Deși instruirea personalului a fost o preocupare permanentă a conducerii CEC, accentul în dezvoltarea soluțiilor tehnice trebuie pus pe soluții scalabile, bazate pe componente sau servicii, care ar fi simple în gestionare și ar putea fi separate pe segmente administrate intern și externalizate. Aceasta ar permite eficientizarea cheltuielilor și micșorarea dependenței de specialiști concreți.

Pentru a nu expune riscului procesul de dezvoltare pe viitor a beneficia de efectele unei gestiuni calitative a TI și a serviciilor, ar trebui abordată în mod prioritar conformarea și certificarea ulterioară în baza unor standarde recunoscute în domeniile TI și al managementului calității.

Se menționează că soluționarea problemelor și înlăturarea impedimentelor este posibilă doar în cadrul unei strînse cooperări între părțile implicate, astfel încît automatizarea proceselor electorale să fie bazată pe racordarea calității și performanței interacțiunii informaționale, obiectivele stabilite și capacitățile de asimilare. Perspectivele imediat următoare pot fi privite drept un proces de creare a fundamentului informațional și logistic pentru viitoarele procese de automatizare integrală.

George Antoci

Lilian Ungureanu

¹⁹ISO/IEC 27001:2005 – Information technology - Security techniques - Information security management systems – Requirements.

²⁰ISO/IEC 9001:2008 – Quality management systems – Requirements.

²¹Controalele aplicației sînt proceduri specifice de control asupra aplicațiilor care pot să garanteze că toate tranzacțiile sînt autorizate și înregistrate, procesate complet, corecte și efectuate în timp. Controalele aplicației ar putea consta din proceduri manuale efectuate de utilizatori (controale ale utilizatorilor) și din proceduri automatizate sau controale efectuate de software.

Domeniul de aplicare a auditului și Metodologia de audit**Domeniul de aplicare**

Domeniul de aplicare a auditului cuprinde instituțiile publice de specialitate implicate în procesul de automatizare a activităților de organizare și desfășurare a alegerilor și oricare alte activități specifice aferente domeniului vizat.

Metodologia de audit

Metodologia de audit a cuprins principale proceduri de audit, precum: observarea directă, examinarea documentelor, listelor de verificare și a chestionarelor. În cadrul acțiunii de audit au fost colectate, sintetizate, analizate și interpretate toate tipurile de probe de audit: fizice, verbale, documentare, analitice.

Pe parcursul misiunii de audit, la efectuarea activităților aferente, echipa de audit a Curții de Conturi s-a ghidat de:

1. Standardele auditului performanței²²;
2. Manualul de audit al performanței²³;
3. Standardele de audit al tehnologiilor informaționale²⁴;
4. Manualul de audit al tehnologiilor informaționale²⁵;
5. Actele normative și legislative în vigoare, Standardele naționale și internaționale în domeniul TI;
6. Cadru CoBIT ISACA și bunele practici internaționale.

În scopul obținerii probelor de audit, au fost aplicate următoarele tehnici, metodologii și proceduri de audit:

• **Pentru a evalua obiectivele trasate de către CEC în automatizarea procesului electoral, modul de reglementare a acestuia, precum și pentru identificarea instituțiilor responsabile de realizarea activităților în acest sens**, au fost studiate actele normative în domeniu, documentele cu caracter tehnic disponibile și rapoartele de evaluare, testare și de activitate disponibile.

• **Pentru a obține unele probe fiabile și exacte, a fost adresată o scrisoare oficială către PNUD**, cu solicitarea prezentații de date aferente realizării Proiectului „Suport Electoral pentru Moldova”.

• **Pentru a identifica rolul și contribuția, precum și rezultatele obținute în cadrul realizării Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, eficiența conlucrării cu beneficiarul și nivelul de realizare a obiectivelor**, au fost studiate toate Rapoartele de progres sau de activitate disponibile, procesele-verbale, precum și au fost purtate discuții cu angajații beneficiarului și cu reprezentanții ai PNUD.

• **Pentru a identifica modul de continuare a colaborării între PNUD și CEC, prin acordarea asistenței în cadrul Programului PNUD „Îmbunătățirea calității democrației în Moldova prin suport parlamentar și electoral”**, a fost analizat Raportul de progres pe anul 2012, precum și procesul-verbal al ședinței de lansare.

• **Pentru a obține asigurarea rezonabilă că implementarea Proiectului a fost monitorizată eficient, am studiat procesele-verbale ale ședințelor Consiliului de administrație.**

• **Pentru a identifica problemele existente și riscurile**

aferente realizării Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, a fost analizată respectarea termenelor de executare a acțiunilor și **a fost apreciată** respectarea consecutivității logice a acestora. Astfel **au fost determinate** constrângerile, factorii interni și cei externi care influențează mersul realizării acțiunilor.

• **Pentru a determina** natura și cauza existenței factorilor ce influențează atingerea obiectivelor, **au fost analizate** contextul realizării acțiunilor și dependența de alte reforme.

• **Au fost identificate** acțiunile prioritare ce urmau a fi realizate la etapele incipiente și care au condiționat unele impedimente în atingerea obiectivelor finale în condiții de eficiență și economicitate.

• **Au fost identificate și analizate** domeniile în care CEC întâmpină dificultăți în realizarea atribuțiilor sale și are nevoie de suport, pentru a exclude impedimentele și riscurile și pentru a favoriza metodele eficiente de conlucrare între instituțiile responsabile, implicate în realizarea și implementarea SIAS „Alegeri”.

• **Pentru a analiza** exercitarea de către CEC a atribuțiilor de posesor al Registrelor de stat, am studiat și am examinat prevederile normative în domeniu; **am studiat** documentele contabile aferente înregistrării activelor.

• **Pentru a determina** domeniile de risc și varietatea activelor TIC și modul de gestiune a acestora, **a fost analizată** documentația tehnică, Concepția SIAS „Alegeri”.

• **Pentru a evalua** controalele generale din cadrul Comisiei Electorale Centrale, **au fost studiate** regulamentele interne, ordinele, alte acte interne relevante, precum și date despre infrastructură în general, utilizatori ș.a. Acestea au fost comparate cu cerințele naționale în domeniu și cu bunele practici internaționale.

• **Pentru a testa** controalele fizice și de mediu, **au fost efectuate** vizite în încăperile-țintă și au fost desfășurate observații directe în sediile întreprinderii.

• **Pentru a aprecia** rezultatele aplicării controalelor generale din cadrul Comisiei Electorale Centrale, **au fost purtate** discuții cu persoane responsabile din diferite domenii-cheie.

• **Pentru a obține** unele date mai specifice și pentru efectuarea unor analize structurate, **au fost elaborate, înaintate** diferite tipuri de chestionare și **analizate** rezultatele acestora.

• Rezultatele și concluziile obținute **au fost comunicate** responsabililor de la Comisia Electorală Centrală, cu care **au fost discutate** constatările și posibilele metode de îmbunătățire.

• Misiunea de audit **s-a efectuat la Comisia Electorală Centrală**. Datorită nivelului scăzut de detaliere și exactitate a probelor obținute de la Comisia Electorală Centrală aferente implementării Proiectului PNUD „Suport Electoral pentru Moldova”, **au fost solicitate** informații de la PNUD.

²²Aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.11 din 03.04.2009.

²³Aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.37 din 17.06.2010.

²⁴Aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.54 din 22.12.2009.

²⁵Aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.69 din 30.12.2010.

PARTEA II

Hotărîri ale Guvernului Republicii Moldova

149 H O T Ă R Î R E **cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare** **a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020**

În scopul planificării strategice a procesului de dezvoltare a sectorului educației vocațional/tehnice, consolidării reformelor demarate în învățămîntul vocațional/tehnic și asigurării procesului de modernizare continuă a sistemului respectiv, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Strategia de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020, conform anexei nr.1;

Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020, conform anexei nr.2.

2. Ministerele și alte autorități administrative centrale cu responsabilități în domeniu:

vor întreprinde măsurile de rigoare în vederea realizării Strategiei de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,

ministrul economiei

Ministrul educației

Ministrul finanțelor

Ministrul muncii, protecției

sociale și familiei

Ministrul agriculturii și

industrii alimentare

Ministrul sănătății

Ministrul culturii

Nr. 97. Chișinău, 1 februarie 2013.

pe anii 2013-2020;

vor prezenta, anual, pînă la 31 decembrie, Ministerului Educației informația privind executarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020.

3. Ministerul Educației va prezenta Guvernului, pînă la 1 februarie al fiecărui an, informația privind implementarea Planului de acțiuni nominalizat.

4. Realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 se va efectua în limitele alocațiilor aprobate pentru aceste scopuri.

5. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Educației.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr

Maia Sandu

Veaceslav Negruța

Valentina Buliga

Vasile Bumacov

Andrei Usatii

Boris Focșa

Anexa nr.1

la Hotărîrea Guvernului nr. 97
din 1 februarie 2013

STRATEGIA **de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic** **pe anii 2013-2020**

INTRODUCERE

Strategia de Dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic pe anii 2013-2020 (în continuare – Strategia) este principalul document de politici în domeniul educației vocațional/tehnice. Calitatea educației vocațional/tehnice determină în mare măsură dezvoltarea economiei naționale bazată pe cunoaștere și inovare și creează oportunități pentru realizarea deplină a capabilităților fiecărui cetățean.

Prezenta Strategie stabilește obiectivele și sarcinile pe termen mediu și lung în vederea dezvoltării educației vocațional/tehnice, definește orientările și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de învățămînt vocațional/tehnic din Republica Moldova în perspectiva integrării europene. Conceptul și obiectivele politicii de dezvoltare sînt conforme experienței țărilor europene, corespund aspirației de integrare în spațiul educațional european, axîndu-se pe asigurarea unei interconexiuni relevante între specificul contextului național, tendințele europene și cele globale de dezvoltare a învățămîntului vocațional/tehnic.

Elaborarea Strategiei a derivat din necesitatea planificării strategice a procesului de dezvoltare a sectorului educației vocațional/tehnice, pentru consolidarea reformelor demarate în învățămîntul vocațional/tehnic și asigurarea modernizării continue a sistemului respectiv. La elaborarea Strategiei s-a ținut cont de cadrul normativ și de politici

existent, de realizările și deficiențele politicilor naționale și sectoriale implementate anterior, de exigențele integrării europene, de experiența națională și internațională în domeniu, necesitățile sociale și educaționale, pe principiile unanim recunoscute cu privire la drepturile omului, ale copilului și ale egalității de gen.

În scopul coordonării integrate a procesului de planificare strategică în domeniul învățămîntului vocațional/tehnic, prevederile prezentei Strategii au fost corelate cu documentele de politici relevante, cu reformele demarate, cu alte reforme ce reprezintă o continuitate operațională a acțiunilor proiectate în Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”.

În baza prezentei Strategii vor fi elaborate programe instituționale de dezvoltare. Procesul de implementare a Strategiei va fi realizat în baza unui Plan de acțiuni care va specifica acțiunile, termenele, responsabilii și resursele necesare.

Capitolul I. ÎNVĂȚĂMÎNTUL VOCAȚIONAL/ TEHNIC–SITUAȚIA ACTUALĂ, DEFINIREA PROBLEMEI ȘI TENDINȚE GENERALE

1.1. Cadrul normativ

Acele normative principale care stau la baza funcționării învățămîntului vocațional/tehnic și a elaborării Strategiei, sînt:

1) Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994;

2) Legea învățământului din Republica Moldova nr. 547-XIII din 21 iulie 1995;

3) Legea nr. 1070-XIV din 22 iunie 2000 privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ mediu de specialitate;

4) Codul muncii al Republicii Moldova nr. 154-XV din 28 martie 2003;

5) Legea nr. 169 din 9 iulie 2010 pentru aprobarea Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dezabilități (2010–2013);

6) Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dezabilități;

7) Hotărârea Guvernului nr. 1421 din 18 decembrie 2006 „Cu privire la aprobarea Nomenclatorului meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional”.

1.2. Cadrul de politici

Documente ale Uniunii Europene:

1) Concluziile Consiliului privind rolul educației și formării în cadrul punerii în aplicare a Strategiei *Europa 2020*;

2) Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET 2020”);

3) Strategia UE pentru Regiunea Dunăreană;

4) Declarația de la Copenhaga din 30 noiembrie 2002 și Concluziile Consiliului de la Copenhaga din 19 decembrie 2002 privind promovarea cooperării europene în domeniul învățământului vocațional/tehnic;

5) Comunicatul de la Bruges din 7 decembrie 2010 privind cooperarea europeană în domeniul învățământului vocațional/tehnic.

Documente naționale de planificare strategică:

1) Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană – LIBERATATE, DEMOCRATIE, BUNĂSTARE”, 2011-2014, și Planul de acțiuni al Guvernului pentru anii 2012-2015;

2) Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova – 2020”;

3) Memorandumul privind Politicile Economice și Financiare dintre RM și FMI;

4) Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (2012-2014).

Documente sectoriale de planificare strategică:

1) Concepția modernizării sistemului de învățământ din Republica Moldova, aprobată prin Hotărârea Colegiului Ministerului Educației nr. 2.2 din 9 martie 2010;

2) Strategia consolidată de dezvoltare a învățământului pentru anii 2011-2015 și Planul consolidat de acțiuni pentru sectorul educației, 2011-2015, aprobate prin Ordinul ministrului educației nr. 849 din 29 noiembrie 2010;

3) Concepția de dezvoltare a învățământului profesional, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1334 din 3 decembrie 2004.

1.3. Tendințe economice

Pe parcursul anilor 2000-2011, economia țării a avut o dezvoltare ascendentă, creșterea cumulativă a produsului intern brut alcătuind 75,5%. Rata sărăciei absolute s-a redus de la 67,8% în 2000 la 21,9% în 2010. Modelul de creștere economică, însă, a rămas, în mare parte, bazat pe consum, cu impact limitat asupra creșterii locurilor de muncă în țară. Remitențele, și nu salariile, au devenit o sursă importantă de creștere a consumului și a venitului disponibil al gospodăriilor, în special în spațiul rural. Creșterea cererii pe piața autohtonă nu a fost însoțită de o evoluție corespunzătoare a ofertei: pe multe segmente de piață produsele de import s-au dovedit a fi mai competitive. Pe de altă parte, dezvoltarea exporturilor a fost limitată de deficiențele mediului de afaceri și aprecierea valutei naționale. Criza economică din

anii 2008-2009 a confirmat nivelul înalt de vulnerabilitate a economiei țării la șocurile externe. În termeni reali, la sfârșitul anului 2009, PIB-ul s-a redus cu circa 9%. Canalele principale de transmitere a crizei au fost exporturile și remitențele. În următorii doi ani, economia și-a reluat ritmul de dezvoltare, creșterea cumulativă pe parcursul anilor 2010-2011 constituind 14%.

Nivelul de ocupare a forței de muncă a scăzut dramatic de la 60% în 2000 la 40,5% în 2012. Pe de altă parte, nivelul șomajului a fost de doar de 4,8% în trimestrul III al anului 2012. Ultimul indicator însă nu caracterizează corect starea economiei naționale. Numărul relativ redus de locuri de muncă, bine plătite, descurajează oamenii să caute locuri de muncă, aceștia preferând să rămână inactivi sau să plece la lucru peste hotare. Emigrarea forței de muncă, conjugată cu declinul demografic, vin să conteste mitul precum că în Moldova forța de muncă este multă, calificată și ieftină. În consecință, pe piața muncii se atestă un dezechilibru substanțial dintre cerere și ofertă, precum și un deficit de forță de muncă calificată.

Provocarea majoră pe plan economic constă în transformarea modelului de creștere în unul care, pe de o parte, ar asigura durabilitatea ritmurilor de creștere și, pe de altă parte, ar rezulta în crearea locurilor de muncă bine plătite în țară.

1.4. Situația actuală în educație

În pofida dificultăților de ordin economic, pe parcursul ultimilor ani, autoritățile Republicii Moldova au asigurat o creștere constantă a mijloacelor financiare alocate învățământului. Pe parcursul anilor 2005-2010, ponderea cheltuielilor publice pentru învățământ în PIB a crescut de la 7,2% până la 9,2%. Însă această creștere nu a fost urmată și de o creștere a proporției globale brute de școlarizare, care, în aceeași perioadă, a scăzut de la 71,7% până la 69,8%. Impactul asupra calității educației este mai greu de estimat în lipsa unor indicatori relevanți de calitate.

Învățământul secundar profesional și mediu de specialitate a devenit mai puțin popular pe parcursul ultimelor două decenii, în contextul expansiunii învățământului universitar, dar și a declinului demografic. În perioada anilor 1990-2011, numărul studenților înmatriculați la universități s-a dublat, în timp ce la treapta vocațional/tehnică s-a redus de peste două ori.

Învățământul secundar profesional

Învățământul secundar profesional constituie parte integrantă a sistemului educațional național, orientat spre formarea și dezvoltarea unor abilități, competențe și aptitudini profesionale specifice instruirii cadrelor de muncitori calificați pentru ramurile economiei naționale ale Republicii Moldova. Învățământul secundar profesional se organizează ca învățământ de zi ori seară în școli profesionale și de meserii. Școala profesională asigură pregătirea profesională pentru absolvenții de gimnaziu, școli medii de cultură generală și licee. Durata studiilor pentru absolvenții de gimnaziu este de 3 ani, iar pentru absolvenții de școli medii de cultură generală și de liceu – de 1 an. Studiile în școala de meserii au o durată de 1 an.

În anul de studii 2012-2013, în cele 66 de instituții de învățământ secundar profesional, își fac studiile 19,58 mii persoane, comparativ cu 24,5 mii în 2007-2008 (Biroul Național de Statistică). Pe parcursul ultimilor 5 ani, numărul persoanelor înmatriculate a fost în descreștere, în 2012 fiind înmatriculate 11,9 mii persoane sau cu 8,7% mai puțin decât în anul 2011. Numărul absolvenților în anul 2012 a scăzut până la 10,4 mii persoane, comparativ cu circa 13 mii de absolvenți în perioada anilor 2007-2010. Învățământul secundar profesional este solicitat de 11,6% tineri cu vârsta de 16 ani (comparativ cu 12,8% în 2007) și de 9,7% tineri de 17 ani (comparativ cu 10% în 2007). De asemenea,

învățământul secundar profesional este solicitat mai mult de băieți, ponderea acestora, în anul de studii 2012-2013, fiind de 68,7%.

Din numărul total de persoane care au absolvit în anul 2012, 10,0% au obținut calificarea de bucătar, 9,2% de lăcătuș la repararea automobilelor, 8,9% de tencuitor, 8,9% de cusător (industria confecțiilor), 5,5% de electro-gazosudor-montator, 5,3% de tâmplar și 4,5% de operator la calculatoare etc.

Printre cele mai solicitate meserii se atestă: lăcătuș la repararea automobilelor, chelner, barman, brutar, cusăto-reasă, croitor, frizer. O cerere de servicii educaționale diminuată se atestă pentru următoarele meserii: tractorist-mașinist în producția agricolă, tâmplar, pietrar-zidar, mașinist la excavatorul cu o singură cupă, electrogazosudor-montator.

Reducerea numărului de elevi din învățământul secundar profesional s-a înregistrat pe fondul unor alocări financiare sporite, înregistrând cele mai înalte costuri pe cap de student, comparativ cu alte niveluri de învățământ (IDIS Viitorul „Educația vocațională la răscruce: o analiză a deciziilor de politici în sistemul învățământului mediu de specialitate în Republica Moldova. Sergiu Lipceanu, 2010. Calculat după edițiile periodice ale Anuarului Statistic al Republicii Moldova 2002-2008, Educația în Moldova, Chișinău, 2009). Alocările financiare pe cap de elev în învățământul secundar profesional au crescut de la 5399 lei în 2006 până la 16776 lei în 2011 (Tabelul 1).

Tabelul 1. Costurile totale pentru instruirea unui elev/student la fiecare nivel educațional profesional pentru un an de studii mii lei						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Învățământul secundar profesional	5399	7366	8510	10224	15335	16776
Învățământul mediu de specialitate	6979	6900	8200	8709	14725	15029
Învățământul superior	4714	5050	5873	6802	17861	20158

În ceea ce privește infrastructura, majoritatea instituțiilor de învățământ secundar profesional au o capacitate de până la 500-600 locuri. Toate au în gestiune blocuri de studii, ateliere de producere și cămine studentești. La ora actuală numărul mediu de elevi pe instituție este de 297. Această situație conduce la concluzia că infrastructura existentă este utilizată aproximativ la 50% din capacitate. În 17,5% din numărul total de instituții învață pînă la 150 elevi. În școlile de meserii numărul de elevi este de 142 pe unitate de învățământ (Studiul de referință în contextul „Procesului Torino”, ETF, 25 mai 2010). În contextul declinului demografic, păstrarea unui număr mare de instituții capacitatea cărora nu este utilizată deplin implică cheltuieli de întreținere nejustificate în detrimentul investițiilor în calitatea studiilor. În mare parte, infrastructura existentă este depășită, marea majoritate din instituții continuînd să dispună de echipament învechit care nu facilitează dezvoltarea abilităților profesionale și necesită investiții majore pentru modernizare.

Cu referire la cadrele didactice, o mare parte dintre acestea au studii medii de specialitate sau secundar profesional. În anul de studii 2007-2008, cadrele didactice cu studii medii de specialitate și secundar profesional constituiau 44,2% din totalul de cadre didactice din învățământul secundar profesional (Studiul de referință în contextul „Procesului Torino”, ETF, 25 mai 2010). În ultimii 3 ani se înregistrează o creștere a numărului de cadre didactice cu studii secundar profesional. De menționat că personalul, care predă în ateliere, în mare parte, nu a lucrat niciodată în condiții reale de producție. Vîrsta medie a profesorilor și maistrilor-instructori în învățământul secundar profesional este de 52 ani. Un șir de rapoarte relatează că, în ultimii 10

ani, majoritatea cadrelor didactice nu a participat la activități de formare profesională continuă. Totuși, unele activități au fost realizate cu suportul partenerilor de dezvoltare.

Evaluarea și certificarea absolvenților instituțiilor de învățământ secundar profesional nu este credibilă. Lipsa metodelor și instrumentelor adecvate nu permite o evaluare obiectivă a elevilor. Acest fapt este determinat și de lipsa unor standarde ocupaționale la nivel național, care ar preciza abilitățile și competențele de care trebuie să dea dovadă un muncitor calificat. Examenul de evaluare finală, care este și un examen de absolvire, comportă un caracter intern, fapt care nu stimulează nici studentul și nici cadrele didactice la performanțe mai mari.

În consecință, în 2011, numărul șomerilor cu studii secundar profesionale a constituit 22,8 mii de persoane, sau 24,8% din numărul total de șomeri, fiind mai mare față de numărul șomerilor cu studii superioare (18,3 mii), medii de specialitate (12,0 mii), liceale, medii generale (22,0 mii) și gimnaziale (16,8 mii). La această treaptă se înregistrează și cel mai înalt nivel de abandon școlar – 24,5%.

Învățământul mediu de specialitate

Învățământul mediu de specialitate se realizează în colegii și asigură pregătirea cadrelor de specialitate cu caracter aplicativ (tehnicieni, tehnicieni-tehnologi, contabili, economiști, lucrători medicali, specialiști în domeniul artelor, muzicii etc.) pentru economia națională și sfera socială. Programele educaționale realizate în colegii corespund nivelului IV al Clasificării Internaționale Standard a Educației UNESCO (ISCED-1997) și asigură pentru absolvenții de gimnaziu atât instruirea generală cu posibilitatea susținerii bacalaureatului, cît și cea profesională într-o perioadă de 4-5 ani; pentru deținătorii atestatelor de studii medii de cultură generală sau diplomelor de bacalaureat instruirea de specialitate într-o perioadă de 2-3 ani. În conformitate cu recomandările la nivel european, absolvenților învățământului mediu de specialitate (colegii) li se eliberează, suplimentul la diplomă, care asigură „transparența” programului realizat, a finalităților de studii obținute, facilitînd astfel recunoașterea academică și profesională a calificării.

Pe parcursul anilor 1990-2011, evoluția instituțiilor de învățământ mediu de specialitate (colegiilor) a fost una controversată, ele fiind incluse pentru o anumită perioadă (1995-2003) la nivelul învățământului superior, numindu-se instituții de învățământ superior de scurtă durată. Reorganizarea acestora în instituții de învățământ superior de scurtă durată a avut impact pozitiv asupra ofertei educaționale, metodelor de predare-învățare, componenței corpului profesoral-didactic și atractivității studiilor pentru absolvenții de gimnaziu, școli medii și licee.

La începutul anului de studii 2012-2013, numărul de elevi în cele 47 de colegii (41 instituții publice și 6 instituții private) a constituit 30,7 mii de persoane, prezentînd o micșorare cu 2 % față de anul de studii 2007-2008. Pe termen mediu, se constată o descreștere a numărului de elevi, în anul 2012 fiind înmatriculate 8,8 mii persoane sau cu 13,1% mai puțin comparativ cu anul 2007. Numărul absolvenților se înscrie într-un trend crescător față de anul 2007-2008, alcătuiind în anul 2012 – 7,4 mii persoane, cu 13 % mai mulți absolvenți față de anul 2007-2008. La începutul anului de studii 2012-2013, la 10 mii de locuitori reveneau în mediu 86 de elevi și 21 de absolvenți din învățământul mediu de specialitate, față de 88 de elevi și 18 absolvenți în anul de studii 2007-2008 (Sursa Biroul Național de Statistică). Învățământul mediu de specialitate este solicitat de 11,7% tineri cu vîrsta de 16 ani (comparativ cu 9,4% în 2007) și de 12% tineri de 17 ani (comparativ cu 9,8% în 2007). Învățământul mediu de specialitate este solicitat de fete într-o proporție mai mare (peste 55% din numărul total de elevi).

Din gama de specialități oferită de instituțiile de

învățământ mediu de specialitate, cele mai solicitate rămân a fi medicina și economia (respectiv, 14,5% și 14,0% din absolvenții anului 2012), după care urmează transporturi și pedagogie (respectiv, 9,3% și 8,2%). În perioada 2011-2012, printre cele mai solicitate specialități pe piața muncii s-au regăsit: construcții civile, industriale și agricole, electromecanică, electroenergetică, mașini-unelte și scule, industrie tehnologică, metrologie, standarde, control și certificarea producției. O cerere de servicii educaționale diminuată se atestă pentru următoarele specialități: design vestimentar, contabilitate, finanțe, asistentă socială.

Baza tehnico-materială a instituțiilor de învățământ mediu de specialitate corespunde în mare parte cerințelor pregătirii specialiștilor pentru veriga medie a economiei, fapt confirmat de procedura de evaluare și acreditare a celor 41 de instituții publice și 2 private, realizată în 2007. Procesul educațional în colegii este asigurat de cadre didactice calificate (90% deținători de studii superioare, 10% medii de specialitate (maștri instructori)).

Principalele probleme cu care se confruntă învățământul secundar profesional și mediu de specialitate sunt:

1) inexistența unui sistem național modern de asigurare a calității;

2) lipsa Cadrului Național al Calificărilor pentru meseriile din învățământul secundar profesional și specialitățile din învățământul mediu de specialitate;

3) lipsa mecanismului de ajustare a Nomenclatorului de meserii și specialități la necesitățile pieței muncii;

4) curricula din învățământul secundar profesional neajustată la rigorile moderne;

5) ineficiența sistemului de elaborare și de editare a materialelor didactice în învățământul secundar profesional;

6) insuficiența de pregătire profesională a cadrelor didactice de profil și lipsa unui mecanism de recrutare, dezvoltare și motivare a cadrelor didactice;

7) neconcordanța pregătirii cadrelor didactice în colegiile pedagogice cu prevederile UNESCO, Recomandările Organizației Mondiale a Muncii (1966, 1997), alineatul: Programele de pregătire a cadrelor didactice, art. 21 alin. (1), art. 25 și Legea învățământului din Republica Moldova nr.547-XIII din 21 iulie 1995, art. 66 alin.(5);

8) ineficiența/inexistența mecanismelor de interacțiune a instituțiilor de învățământ vocațional/tehnic cu mediul de afaceri și piața muncii;

9) managementul deficient de alocare/administrare a finanțelor în învățământul vocațional/tehnic și mediu de specialitate;

10) utilizarea ineficientă a infrastructurii, a bazei tehnico-materiale disponibile, care în multe cazuri este moral și fizic depășită;

11) insuficiența dotării și accesibilitatea redusă la tehnologiile informaționale și comunicaționale.

Nivelul de educație reprezintă o variabilă importantă a capitalului uman, iar acesta, la rândul său, este un factor complementar al funcției de producție. Chiar dacă nu dispunem de indicatori riguroși de măsurare a relevanței și calității educației, putem, totuși, concluziona că conexiunea dintre piața forței de muncă și sistemul educațional este una defectuoasă. Acest lucru este demonstrat și de faptul că marea majoritate a absolvenților se angajează pentru prima dată în domenii ce nu au nimic comun cu specializarea lor. Primul loc de muncă nu corespunde cu domeniul absolvit pentru 32,4% dintre absolvenți "Situția tinerilor pe piața muncii", ASEM și ANOFM, 2008). Acest lucru este valabil pentru marea majoritate a absolvenților învățământului secundar profesional și mediu de specialitate. Pentru absolvenții învățământului secundar profesional problema șomajului este mai acută decât pentru cei care au absolvit

învățământul mediu de specialitate sau cel superior. Cota acestora în structura șomajului constituia 28% în anul 2009.

Instituțiile de învățământ la această treaptă sunt în continuare neatractive, pentru că nu oferă cunoștințe și abilități suficiente sau solicitate pe piață. Finanțarea instituțiilor de învățământ nu se face în bază de performanțe și, respectiv, nu stimulează o administrare eficientă a resurselor. Participarea sectorului privat în procesul educațional este limitată: în Republica Moldova există doar două școli profesionale private.

Sondajele recente privind calitatea mediului de afaceri indică asupra faptului că lipsa forței de muncă calificată devine o constrângere importantă în dezvoltarea afacerilor: 66,7% din companii menționează că se confruntă cu această problemă (Relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor, realizat cu suportul PNUD și Guvernul Belgiei). În special, agenții economici menționează că cunoștințele profesionale și competențele absolvenților instituțiilor de învățământ secundar profesional nu sunt relevante necesităților lor. Întreprinderile solicită un nivel mai înalt de profesionalism și competențe specifice. Mai mult, unele școli profesionale pregătesc meserii/profesii care nu sunt solicitate pe piața muncii. Întreprinderile indică că tinerii muncitori nu dau dovadă de devotament față de muncă, fapt confirmat de 52,2% companii respondente (Relațiile de muncă în Republica Moldova din perspectiva companiilor, realizat cu suportul PNUD și Guvernul Belgiei). Productivitatea joasă a muncii și calitatea redusă a produselor/serviciilor se încadrează într-un cerc vicios, care la rândul său determină salarizarea modestă.

Educația în general și învățământul profesional în particular devine o constrângere în dezvoltarea economică a țării. În acest sens, se impune o reformă cuprinzătoare la toate treptele sistemului educațional, pentru a elimina deficitul de capital uman și dezechilibrele existente pe piața muncii. Din perspectiva pieței forței de muncă sunt necesare, intervenții urgente în învățământul profesional secundar și mediu de specialitate.

Capitolul II. MISIUNEA, VIZIUNEA STRATEGICĂ ȘI REZULTATELE SCOTATE

Racordarea sistemului educațional la cerințele pieței forței de muncă în scopul sporirii productivității forței de muncă și majorării ratei de ocupare în economie este una din cele 7 priorități ale Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2012-2020”. Până în anul 2020, învățământul vocațional/tehnic trebuie să devină atractiv, de calitate, relevant cerințelor pe piață, accesibil, orientat pe carieră, flexibil, să permită validarea învățării nonformale și informale și mobilitatea în spațiul european în conformitate cu prevederile Procesului de la Copenhaga și ale Comunicatului de la Bruges. Absolvenții sistemului vocațional/tehnic trebuie să beneficieze de oportunități sporite de angajare în câmpul muncii datorită abilităților și competențelor profesionale specifice și competențelor generale (digitale, lingvistice, antreprenoriale) achiziționate.

În context, este necesară reconceptualizarea sistemului de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate prin formarea unui sistem unic de formare profesională – învățământul vocațional/tehnic. Din punctul de vedere al noii viziuni, învățământul vocațional/tehnic include ansamblul instituțiilor specializate în formarea profesională a muncitorilor calificați, a maștrilor, tehnicienilor și altor categorii de specialiști, în conformitate cu nivelurile III și IV ale ISCED-ului.

Învățământul vocațional/tehnic se va organiza pe două niveluri: învățământ secundar vocațional/tehnic și învățământ postsecundar vocațional/tehnic. Învățământul secundar vocațional/tehnic se va realiza în școli vocațional/tehnice

și licee vocațional/tehnice, iar cel postsecundar vocațional/tehnice în colegii.

Admiterea în învățământul secundar vocațional/tehnice se va efectua în bază de concurs pentru absolvenții învățământului gimnazial și cel liceal. În învățământul postsecundar vocațional/tehnice admiterea se va efectua în bază de concurs pentru absolvenții învățământului liceal, secundar vocațional/tehnice.

Modernizarea sistemului de învățământ vocațional/tehnice presupune reconfigurarea rețelei de instituții pentru a corespunde dezvoltării regionale și sectoriale a economiei țării și sporirea calității educației, în general, inclusiv prin ajustarea curriculumului, elaborarea standardelor ocupaționale și a Cadrului Național al Calificărilor, îmbunătățirea calității cadrelor didactice, îmbunătățirea bazei tehnico-materiale, reformarea sistemului de evaluare a reușitei elevilor etc.

Realizarea acestor obiective este posibilă doar cu implicarea plenară a sectorului privat. Strategia prevede modalități de creare a unui parteneriat eficient între sistemul învățământului profesional și sistemul economic și cultural. Va fi consolidată platforma de dialog dintre părți la nivel național, regional și local. Pentru realizarea acestui obiectiv este nevoie de efort conjugat din partea tuturor actorilor: ministerelor de resort, patronatelor, sindicatelor, uniunilor de ocupare a forței de muncă și asociațiilor profesionale, agenților economici – lideri în sfera de specializare, Agenției Naționale de Ocupare a Forței de Muncă și agențiilor teritoriale de ocupare a forței de muncă, investitorilor locali și internaționali.

Obiectiv general: Modernizarea și eficientizarea învățământului vocațional/tehnice în vederea sporirii competitivității economiei naționale prin pregătirea forței de muncă competente și calificate, în corespundere cu cerințele actuale și viitoare ale pieței muncii.

Obiectivul specific nr. 1: Restructurarea învățământului vocațional/tehnice pe două trepte – secundar și postsecundar și reconfigurarea rețelei de instituții până în anul 2017.

Orientări strategice:

- 1) restructurarea învățământului vocațional/tehnice pe două trepte – secundar și postsecundar;
- 2) elaborarea cadrului normativ pentru funcționarea noului sistem al învățământului vocațional/tehnice și asigurarea convergenței cu cadrul european;
- 3) reconfigurarea și armonizarea structurală a rețelei de instituții de învățământ vocațional/tehnice cu structura socio-economică a regiunilor de dezvoltare a țării;
- 4) elaborarea planurilor/proiectelor strategice de dezvoltare instituțională.

Rezultate scontate:

- 1) constituită o nouă structură a învățământului vocațional/tehnice pe două trepte – secundar și postsecundar;
- 2) create centre de excelență pe domenii ale economiei naționale;
- 3) rețeaua instituțiilor de învățământ vocațional/tehnice ajustată la necesitățile reale ale economiei naționale și la tendințele de dezvoltare a acesteia;
- 4) planuri strategice de dezvoltare instituțională.

Obiectivul specific nr. 2: Asigurarea formării profesionale în învățământul vocațional/tehnice bazată pe competențe și racordarea acesteia la cerințele pieței muncii, astfel încât angajarea în cimpul muncii să crească cu 10% de la 50,6% în 2012 pentru absolvenții învățământului mediu de specialitate și de la 50% în 2012 pentru absolvenții învățământului secundar profesional.

Orientări strategice:

- 1) îmbunătățirea cercetării și analizei pieței muncii pentru identificarea necesităților de cunoștințe și competențe în plan regional și sectorial și asigurarea unei diseminări largi a informației;

2) consolidarea capacităților structurilor responsabile de dialogul dintre sistemul educațional și comunitatea de afaceri și dezvoltarea mecanismelor de interacțiune dintre acestea;

3) stabilirea parteneriatelor viabile între instituțiile vocațional/tehnice și agenții economici;

4) dezvoltarea și pilotarea modelelor de organizare a învățământului dual în parteneriat cu agenții economici;

5) actualizarea ofertei de programe de formare profesională prin promovarea principiului de formare în specialități și meserii conexe;

6) eficientizarea mecanismelor și instrumentelor de certificare a capacităților profesionale pentru dezvoltarea carierei de la muncitor calificat la maestru, tehnician etc.;

7) asigurarea mecanismului de recunoaștere a competențelor obținute prin învățarea nonformală și informală în cadrul învățământului vocațional/tehnice;

8) eficientizarea stagiilor profesionale în vederea sporirii relevanței studiilor și dezvoltării abilităților practice.

Rezultate scontate:

1) elaborată metodologia de cercetare a pieței și funcția instituționalizată;

2) implementat un mecanism nou de interacțiune a învățământului vocațional/tehnice cu mediul economic, inclusiv prin includerea în componența consiliilor administrative ale instituțiilor vocațional/tehnice a cel puțin 2 reprezentanți ai agenților economici locali, regionali sau naționali;

3) create comitete sectoriale pentru principalele domenii ale economiei naționale care vor participa la elaborarea standardelor pentru învățământul vocațional/tehnice;

4) consolidate capacitățile Centrului Republican pentru Dezvoltarea Învățământului Profesional și Consiliului Coordonator al Învățământului Profesional;

5) elaborate standardele ocupaționale;

6) elaborat Nomenclatorul meseriilor (profesiilor), specialităților și specializărilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ vocațional/tehnice, racordat la Euro-Stat;

7) introduse meseriile conexe pentru domeniile profesionale;

8) creat sistemul de validare a învățării formale și nonformale prin elaborarea și implementarea metodologiei de recunoaștere a învățării nonformale și informale;

9) implementate elemente ale învățământului dual în pregătirea muncitorilor/specialiștilor.

Obiectivul specific nr. 3: Creșterea calității învățământului vocațional/tehnice prin sporirea eficienței utilizării mijloacelor financiare și prin crearea și implementarea sistemului de asigurare a calității, astfel încât, până în 2017 să existe o entitate funcțională de evaluare și acreditare a acestor instituții.

Orientări strategice:

1) instituționalizarea și consolidarea sistemului de asigurare și evaluare a calității în învățământul vocațional/tehnice;

2) racordarea standardelor/normelor de calitate în învățământul vocațional/tehnice la standardele educaționale europene;

3) dezvoltarea sistemului de management al calității în învățământul vocațional/tehnice;

4) elaborarea și aplicarea unor mecanisme noi de finanțare a învățământului vocațional/tehnice, bazate pe finanțarea centrată pe elev și pe rezultat, pe diversificarea surselor de finanțare și finanțarea centrată pe priorități;

5) modernizarea infrastructurii, bazei materiale și a căminelor.

Rezultate scontate:

1) elaborat cadrul legal pentru organizarea acreditării și

asigurării calității în învățământul vocațional-tehnic;

2) creată și dotată structura de asigurare a calității în învățământul vocațional-tehnic;

3) elaborate și validate standardele ocupaționale pentru învățământul vocațional-tehnic;

4) elaborat Cadrul Național al Calificărilor pentru învățământul vocațional-tehnic;

5) formate grupuri de experți relevanți pentru asigurarea calității în învățământul vocațional-tehnic în cadrul structurii de asigurare a calității, precum și instruirea acestora pentru realizarea misiunii de acreditare și asigurare a calității;

6) instruite resursele umane în domeniul managementului calității;

7) optimizate cheltuielile financiare destinate întreținerii infrastructurii instituțiilor de învățământ vocațional-tehnic;

8) îmbunătățite condițiile fizice în cadrul sălilor de studii, atelierelor de producție și căminelor, dotarea instituțiilor cu echipament și mobilier modern adecvat domeniului de specializare.

Obiectivul specific nr. 4: Asigurarea științifică, curriculară și metodologică a învățământului vocațional-tehnic, astfel încât 100% curricula să fie racordată la Cadrul Național al Calificărilor până în 2020.

Orientări strategice:

1) eficientizarea activității Centrului Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional;

2) modernizarea sistemului de cercetare științifică în domeniul învățământului vocațional-tehnic;

3) ajustarea continuă a curriculei pentru învățământul vocațional-tehnic;

4) elaborarea și implementarea Sistemului de Credite de Studii Transferabile în învățământul vocațional-tehnic;

5) crearea condițiilor pentru formarea aptitudinilor de cultură digitală generală și introducerea cursurilor obligatorii de antreprenoriat și cursurilor opționale de conducere a autovehiculului și de studiere a limbilor străine;

6) modernizarea continuă a tehnologiilor didactice moderne, inclusiv prin aplicarea TIC.

Rezultate scontate:

1) consolidate capacitățile Centrului Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, în scopul asigurării științifice, metodologice și curriculare a învățământului secundar și postsecundar vocațional-tehnic, cu asumarea ulterioară a rolului de coordonator în procesul de reformă;

2) inițiate cercetări științifice aplicative în domeniul învățământului vocațional-tehnic;

3) elaborate noile generații de curricula în conformitate cu prevederile, schimbările efectuate în învățământul vocațional-tehnic pe cele două trepte –secundar și postsecundar, în concordanță cu Cadrul Național al Calificărilor; planuri de învățământ, curriculumuri modulare, manuale pentru curricula nou elaborată, suporturi de curs, ghiduri metodologice, teste de evaluare etc.;

4) publicate materiale didactice, curricula, suporturi de curs, materiale instructive;

5) implementate tehnologii didactice moderne, bazate pe îmbinarea activităților teoretice cu cele aplicative/praxiologice;

6) implementate continuu tehnologiile didactice moderne cu utilizarea TIC prin introducerea software educaționale în învățământul vocațional-tehnic, procurarea de echipament modern TIC și conectarea în rețea, precum și instruirea cadrelor didactice în aplicarea acestuia în procesul de predare-învățare.

Obiectivul specific nr. 5: Sporirea calității corpului profesoral, inclusiv prin modernizarea formării profesionale inițiale și continue a cadrelor didactice pentru învățământul vocațional-tehnic, și îmbunătățirea motivării acestora, astfel

încât, până în 2020 întregul corp profesoral să fie instruit conform Cadrului Național al Calificărilor.

Orientări strategice:

1) modernizarea sistemului de formare inițială a cadrelor didactice și a maistrilor-instrucitori pentru învățământul vocațional-tehnic;

2) dezvoltarea modelelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice/manageriale și a maistrilor-instrucitori din învățământul vocațional-tehnic în baza principiului „învățare pe tot parcursul vieții” și a sistemului de credite profesionale cumulative;

3) asigurarea condițiilor de motivare și avansare în carieră a personalului didactic din învățământul vocațional-tehnic.

Rezultate scontate:

1) modernizat sistemul de instruire a cadrelor didactice din învățământul vocațional-tehnic conform standardelor ocupaționale și Cadrului Național al Calificărilor, precum și noii curricule;

2) identificate instituțiile de învățământ superior ce vor realiza formarea profesională inițială și sprijinit procesul de diversificare a serviciilor de formare continuă oferite de diverși prestatori;

3) eficientizat sistemul de formare profesională inițială și continuă a specialiștilor, cadrelor didactice și a maistrilor-instrucitori, prin introducerea cursului psihopedagogic obligatoriu pentru maistri-instrucitori, precum și a cursurilor de tip master-class pentru cadrele didactice de profil o dată la 5 ani;

4) dezvoltate modelele de formare profesională continuă a cadrelor didactice/manageriale prin introducerea cursurilor de management, administrare a resurselor financiare, management al resurselor umane, administrare a afacerii, managementul ecologic, educație ecologică și educație pentru dezvoltare durabilă, tehnologii informaționale și comunicații;

5) realizate instruirii pe domenii de specialitate în cadrul centrelor de excelență.

Obiectivul specific nr. 6: Sporirea atractivității și accesului la învățământul vocațional-tehnic, astfel încât numărul de elevi să crească cu 10% până în 2020.

Orientări strategice:

1) modernizarea modelelor de orientare profesională și de ghidare în cariera profesională a elevilor din învățământul general și cel vocațional-tehnic;

2) urmărirea traseului profesional al absolvenților învățământului vocațional-tehnic;

3) promovarea noilor meserii/profesii și specialități în cadrul învățământului vocațional-tehnic, care vor anticipa cerințele pieței muncii;

4) asigurarea protecției sociale eficiente a elevilor cu dizabilități și din familii vulnerabile, care își fac studiile în școli vocaționale/tehnice, licee vocaționale/tehnice, colegii;

5) promovarea cursurilor opționale care vor spori atractivitatea învățământului vocațional-tehnic.

Rezultate scontate:

1) elaborate planuri de orientare profesională și ghidare în carieră pentru instituțiile de învățământ general;

2) creat sistemul de urmărire a traseului profesional al absolvenților învățământului vocațional-tehnic;

3) publicate pliante cu informație utilă privind meseriile/specialitățile din domeniul vocațional-tehnic, materiale pentru orientare profesională și ghidare profesională;

4) învățământul vocațional-tehnic accesibil pentru copiii cu dizabilități și din familii vulnerabile prin achitarea cazării, alimentării, bursei, facilitarea angajării în câmpul muncii și implementarea de măsuri de mobilitate în cadrul instituțiilor de învățământ vocațional-tehnic pentru persoanele cu dizabilități.

Capitolul III. AVANTAJELE ȘI COSTURILE IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI**3.1 Avantajele implementării Strategiei**

Elaborarea și implementarea Strategiei se bazează pe o abordare sistemică a reformei învățământului vocațional/tehnic, corelată cu vectorul dezvoltării social-economice și de integrare europeană a Republicii Moldova. Această abordare determină avantajele Strategiei, datorită cărora se va produce un impact semnificativ asupra învățământului vocațional/tehnic.

Acestea sînt:

- 1) racordarea învățământului vocațional/tehnic la necesitățile și cerințele economiei naționale;
- 2) formarea unui sistem educațional flexibil la tendințele schimbătoare ale economiei naționale prin crearea sistemelor de interacțiune permanentă cu lumea afacerilor;
- 3) formarea forței de muncă cu abilități profesionale specifice meseriei/specialității și aptitudini de cultură generală (abilități antreprenoriale, cunoașterea TIC, limbilor străine, conducerea autovehiculului) pentru sporirea gradului de angajare în cîmpul muncii;
- 4) deschiderea învățământului vocațional/tehnic către valorile personale, naționale și europene.

3.2 Costurile implementării Strategiei

Costurile financiare sînt estimate și prezentate în planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei în perioada 2013-2020.

Costurile de implementare a Strategiei vor fi acoperite din:

- a) bugetul de stat, în limitele cheltuielilor aprobate pentru instituțiile implicate în implementarea Strategiei;
- b) proiecte și programe de asistență tehnică și financiară susținute de donatorii externi și partenerii de dezvoltare;
- c) economiile realizate din măsurile de eficientizare a rețelei de școli, bugetul de stat;
- d) contribuții ale sectorului privat;
- e) sponsorizări și alte surse acceptate de legislația în vigoare.

Determinarea acțiunilor prioritare și finanțarea lor prin includerea în planul strategic de cheltuieli va fi efectuată conform volumului finanțării instituționale și plafonărilor de cheltuieli prevăzute în Cadrul bugetar pe termen mediu în vigoare, iar finanțarea anuală a măsurilor va fi realizată în limitele alocațiilor aprobate în bugetul public național pentru domeniul educației și/sau din surse adiționale.

Capitolul IV. PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei reprezintă instrumentul de bază de realizare sistemică și continuă a prevederilor Strategiei, incluzînd toate componentele acesteia, inclusiv obiectivele specifice, acțiunile preconizate, indicatorii de performanță, sursele de finanțare, termenele de executare și responsabilii de realizare.

Planul include acțiuni pe termen mediu și este unul flexibil, permițînd operarea de modificări în funcție de schimbarea circumstanțelor și apariția unor eventuale probleme în procesul implementării Strategiei.

Capitolul V. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA IMPLEMENTĂRII STRATEGIEI**5.1 Cadrul instituțional**

La monitorizarea și evaluarea prezentei Strategii participă următorii actori principali:

- 1) Colegiul Ministerului Educației, care va supraveghea procesul de implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei, va analiza progresele realizate și problemele apărute și va înainta soluții pentru depășirea blocajelor și asigurarea implementării plenare a Strategiei;

2) reprezentanți ai Consiliului Coordonator al Învățământului Profesional, reprezentanți ai comitetelor sectoriale, reprezentanți ai agenților economici;

3) societatea civilă, partenerii de dezvoltare, care vor monitoriza independent procesul de implementare a Strategiei și vor interveni cu propuneri pentru îmbunătățirea procesului de implementare.

5.2 Activitatea de monitorizare se va realiza prin:

- 1) monitorizarea și raportarea anuală, ce presupune raportare detaliată pe perioada unui an;
- 2) monitorizarea și raportarea finală a realizării obiectivelor Strategiei pe perioada integrală.

Rapoartele anuale, periodice, semestriale și finale de monitorizare a implementării Strategiei vor fi prezentate de organele responsabile de implementarea Strategiei spre examinare și aprobare Colegiului Ministerului Educației.

Sistemul general de monitorizare și evaluare va fi dezvoltat într-o manieră consecventă, fiind aliniat procesului de raportare privind realizarea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova-2020” și Programului de activitate al Guvernului.

Rapoartele de monitorizare și evaluare vor avea un caracter deschis și vor fi plasate pe pagina web a organelor abilitate cu dreptul de monitorizare/evaluare.

Ministerul Educației, prin intermediul contactelor directe, a mass-media și paginii web a Ministerului, va informa societatea civilă despre progresul realizat și modalitățile de implicare comună a Strategiei, asigurînd desfășurarea unui proces transparent și participativ de interacțiune a tuturor actorilor implicați în monitorizarea și evaluarea Strategiei.

Capitolul VI. ACTIVITATEA DE COMUNICARE ȘI INFORMARE PRIVIND IMPLEMENTAREA STRATEGIEI

Pentru a spori vizibilitatea reformei demarate în baza Strategiei, a sensibiliza și a informa opinia publică despre scopul, domeniile de acțiune și impactul așteptat al implementării Strategiei, activitatea de comunicare și informare privind implementarea Strategiei va fi realizată continuu, în cadrul a două campanii integrate:

- 1) campania de conștientizare, care presupune informarea grupurilor-țintă privind Strategia și beneficiile ei;
- 2) campania de susținere care este o continuare a activității de comunicare și informare, avînd menirea să amplifice efectul comunicării anterioare, păstrînd interesul pentru fenomenul modernizării și dezvoltării învățământului vocațional/tehnic.

Capitolul VII. RISCURI ȘI MĂSURI DE MITIGAȚIE ÎN PROCESUL DE IMPLEMENTARE A STRATEGIEI

Potențiale riscuri	Măsuri de diminuare a riscurilor
Insuficiența resurselor financiare, impuse de eventualele tendințe nefavorabile în evoluția economiei naționale sau de reducerea suportului extern	Eliberarea resurselor din sistem prin sporirea eficienței cheltuielilor publice în educația vocațional/tehnică. Implicarea sectorului privat în prestarea serviciilor educaționale
Modificarea priorităților la nivel național sau sectorial	Mobilizarea sectorului privat, a mediului pedagogic și a opiniei publice în vederea promovării reformei. Mediatizarea informației despre costurile pentru buget și economie și rezultatele modeste ale sistemului actual
Rezistența la reforme a unor factori de decizie, în special la nivelul administrației instituțiilor	Sporirea rolului beneficiarilor direcți ai învățământului vocațional/tehnic în administrarea instituțiilor de învățămînt și în implementarea Strategiei
Capacitatea limitată a instituțiilor implicate în implementarea și coordonarea reformei	Implementarea proiectelor de consolidare a capacităților, inclusiv cu suport extern

Anex nr.2
 la Hotărârea Guvernului nr. 97
 din 1 februarie 2013

**Planul de acțiuni
pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a învățământului
vocațional/tehnic pe anii 2013-2020**

Obiective specifice	Acțiuni	Responsabili	Resurse financiare					Indicatori de monitorizare
			2013	2014	2015	2016	2017	
Bugetul pentru implementarea prezentului Plan prevăzut în Cadrul Bugetar pe Termen Mediu pentru anii 2013-2015:		Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor						
Subprogramul II Învățământul secundar, din care face parte învățământul vocațional/tehnic		Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor	401,99 mil. lei	433,93 mil. lei	455,77 mil. lei			
Subprogramul II Învățământul mediu de specialitate		Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor	415,3 mil. lei	457,5 mil. lei	456,7 mil. lei			
Obiectivul specific nr.1 Restructurarea învățământului vocațional/tehnic pe două trepte – secundar și postsecundar și reconfigurarea rețelei de instituții până în anul 2017	Elaborarea cadrului normativ și educațional corespunzător învățământului vocațional/tehnic pe două trepte – secundar și postsecundar	Ministerul Educației, Institutul de Formare Continuă Profesională, LED Moldova						Acte normative aprobate, 2014
	Elaborarea metodologiei de cartografiere a rețelei de instituții vocațional/tehnice	Ministerul Educației						Metodologia aprobată de Ministerul Educației, 2013
	Realizarea cartografierii rețelei de instituții vocațional/tehnice și prezentarea rezultatelor și concluziilor	Ministerul Educației						Raportul cartografierii instituțiilor vocațional /tehnice, 2013
	Elaborarea planului de restructurare a rețelei de instituții vocațional /tehnice cu luarea în considerare a particularităților teritoriale ale pieței muncii	Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor						Planul de restructurare a rețelei de instituții vocațional/tehnice, 2014
	Pregătirea sistemului vocațional/tehnic pentru implementarea planului de restructurare: estimarea detaliată a costurilor bugetare asociate cu procesul de restructurare; pregătirea planurilor de dezvoltare a infrastructurii instituțiilor; pregătirea planului de monitorizare și evaluare a procesului de restructurare; planificarea și implementarea procedurii de procurare (construcții, echipament etc.)	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne						Planuri detaliate pe instituții aparte privind modalitatea de restructurare, 2014
	Implementarea planului de restructurare a rețelei de instituții vocațional/tehnice	Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Finanțelor						Rețeaua de instituții vocațional/tehnice restructurată, 2015
	Identificarea instituțiilor de învățământ vocațional /tehnic care vor juca rolul centrelor de excelență, specializate în domeniu/domenii ale economiei naționale și vor deveni lideri profesionali în domeniul lor de competență: crearea centrelor de excelență profesională în domeniu consolidarea infrastructurii și dotarea cu echipament de ultimă oră; consultarea structurilor abilitate în elaborarea cadrului legal, instituțional, operațional ce ține de domeniul de specializare; consolidarea capacităților de formare profesională a cadrelor	Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, comitetele sectoriale, LED Moldova, Institutul de Formare Continuă Profesională	40 mil.lei	40 mil.lei	40 mil.lei	40 mil.lei		10 centre de excelență în cadrul rețelei de instituții de învățământ vocațional /tehnic – lideri în domeniul profesional, 2016

	didactice din domeniul de specializare; organizarea examenelor de absolvire pe domeniul de specializare							
	Asigurarea suportului pentru elaborarea planului de dezvoltare instituțională și susținerea în implementarea lui	Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, LED Moldova						100% instituții vocațional/tehnice cu planuri de dezvoltare aprobate , 2015
Obiectivul specific nr. 2: Asigurarea formării profesionale în învățământul vocațional/tehnice bazată pe competențe și racordarea acestora la cerințele pieței muncii, astfel încât angajarea în câmpul muncii să crească cu 10% de la 50,6% în 2012 pentru absolvenții învățământului mediu de specialitate și de la 50% în 2012 pentru absolvenții învățământului secundar profesional	Elaborarea Metodologiei de cercetare și realizarea studiului pieței muncii pentru stabilirea particularităților teritoriale și regionale	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ministerul Economiei, comitetele sectoriale, IDIS „Viitorul”						Raportul studiului pieței muncii 2013
	Corelarea pregătirii specialiștilor în cadrul învățământului vocațional/tehnice cu necesitățile teritoriale ale pieței muncii prin specializarea instituțiilor în domeniile solicitate	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, comitetele sectoriale						Specializarea instituțiilor vocațional/tehnice în funcție de particularitățile teritoriale ale pieței muncii din 2015
	Crearea comitetelor sectoriale pentru cele 12 domenii de specializare: reactualizarea regulamentului de activitate a comitetelor sectoriale; recrutarea membrilor relevanți ai comitetelor sectoriale; instruirea membrilor comitetelor sectoriale; formarea culturii organizaționale a comitetelor sectoriale	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației	1,6 mil.lei	1,6 mil.lei	1,6 mil.lei	1,6 mil.lei		Cel puțin 5 comitete sectoriale funcționale din 2015
	Consolidarea capacităților Consiliului Coordonator al Învățământului Profesional: organizarea ședințelor de informare privind evoluția sectorului vocațional-tehnic; instruirea membrilor Consiliului Coordonator al Învățământului Profesional; implicarea în procesele de elaborare și implementare a standardelor de calitate	Consiliul Coordonator al Învățământului Profesional						Consiliul Coordonator al Învățământului Profesional – structură funcțională, 2015
	Actualizarea Nomenclatorului meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul secundar profesional și Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ mediu de specialitate, în conformitate cu necesitățile economice ale țării, prin includerea meseriilor, specialităților noi, modernizarea celor existente și corelarea lor la standardele europene (EuroStat)	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, comitetele sectoriale						Nomenclatorul de meserii și specialități actualizat
	Validarea și recunoașterea competențelor obținute prin educația non-formală și informală	Ministerul Educației, comitetele sectoriale						Metodologia de validare și recunoaștere a competențelor obținute neformal aprobată, 2016
	Externalizarea examenului de absolvire a instituției de învățământ vocațional/tehnice	Ministerul Educației						Examenul de absolvire desfășurat în cadrul centrelor de excelență, 2016
	Susținerea procesului de formare a parteneriatelor dintre agenții economici și instituțiile de învățământ vocațional/tehnice: susținerea parteneriatelor cu agenții economici în realizarea practicii de producție; dezvoltarea modelelor de învățământ dual	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației,						În componența consiliilor administrative ale instituțiilor vocațional/tehnice cel puțin 2 reprezentanți ai lumii afacerilor, până în

		Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Camera de Comerț și Industrie						2017
Obiectivul specific nr.3: Creșterea calității învățământului vocațional/tehnic prin sporirea eficienței utilizării mijloacelor financiare și prin crearea și implementarea sistemului de asigurare a calității, astfel încât, până în 2017 să existe o entitate funcțională de evaluare și acreditare a acestor instituții	Elaborarea standardelor ocupaționale pentru învățământul vocațional/tehnic și validarea lor de către comitetele sectoriale	comitetele sectoriale, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne						Setul complet de standarde ocupaționale pentru meseriile/specialitățile vocațional/tehnice, până în 2017
	Elaborarea Cadrului Național al Calificărilor pentru învățământul vocațional/tehnic și validarea lui de către comitetele sectoriale	Ministerul Educației, Ministerul Economiei, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne						Cadrului Național al Calificărilor pentru învățământul vocațional/tehnic aprobat, până în 2020
	Implementarea sistemului de management al calității în sistemul vocațional-tehnic în conformitate cu standardele de calitate	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, LED Moldova, Winrock Moldova, Institutul de Formare Continuă Profesională						Concept aprobat în 2014 Implementat până în 2016
	Elaborarea cadrului legal pentru organizarea acreditării și asigurării calității în învățământul vocațional/tehnic	Ministerul Educației						Cadrul legal aprobat în 2015
	Crearea structurii de acreditare și asigurare a calității în învățământul vocațional/tehnic: elaborarea indicatorilor și criteriilor de evaluare a calității în învățământul vocațional/tehnic; recrutarea personalului, formarea profesională, consolidarea capacităților; identificarea și formarea grupurilor de experți relevanți pentru asigurarea calității în învățământul vocațional/tehnic, instruirea lor; realizarea misiunilor de acreditare și asigurare a calității; dotarea infrastructurii cu echipamentul și mobilierul necesar	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor	0,8 mil.lei	0,8 mil.lei	0,8 mil.lei	0,8 mil.lei		Cadrul instituțional consolidat pentru realizarea acreditării și asigurarea calității în învățământul vocațional-tehnic, începând cu 2015
	Instruirea cadrelor didactice și manageriale din instituțiile de învățământ vocațional/tehnic în managementul calității	Ministerul Educației, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional, Departamentul de Formare Continuă (Universitatea Tehnică a Moldovei)						100% instituții de învățământ vocațional/tehnice instruite în managementul calității
	Elaborarea și aplicarea unor mecanisme noi de finanțare a învățământului vocațional/tehnic: finanțarea per elev; diversificarea surselor de finanțare reieșind din parteneriatele public-privat și comercializarea produselor realizate de elevi în cadrul atelierelor de lucru	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne						100% instituții vocațional/tehnice finanțate reieșind din finanțarea per elev și în bază de performanțe până în 2017

	Asigurarea unor condiții adecvate pentru studii în cadrul învățământului vocațional/tehnic: îmbunătățirea condițiilor fizice în cadrul sălilor de studii și căminelor; dotarea instituțiilor cu echipament și mobilier modern adecvat domeniului de specializare	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne			80 mil.lei	80 mil.lei	48 mil.lei	Cel puțin 70% din rețeaua de instituții vocațional/tehnice va beneficia de reparație și dotări moderne până în 2017
Obiectivul specific nr.4. Asigurarea științifică, curriculară și metodologică a învățământului vocațional/tehnic, astfel încât 100% curricula să fie racordată la Cadrul Național al Calificărilor până în 2020.	Consolidarea capacităților Centrului Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional (CRDÎP) pentru asigurarea științifică, metodologică și curriculară a învățământului vocațional/tehnic; extinderea numărului de personal și instruirea acestuia; asumarea rolului de coordonator în procesul de cartografiere și restructurare a rețelei de instituții vocațional/tehnice; participarea la consolidarea capacităților instituționale a rețelei de instituții vocațional/tehnice restructurate; asumarea rolului de coordonator în procesul de instruire a cadrelor didactice; participarea la procesul de elaborare a standardelor ocupaționale și Cadrului Național al Calificărilor, curriculumului, suporturilor de curs; participarea la procesul de control și asigurare a calității în învățământul vocațional/tehnic; dotarea Centrului Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional cu echipament modern necesar pentru realizarea misiunii (computere, rețele, mobilier etc.)	Ministerul Educației		0,8 mil.lei	0,8 mil.lei	0,8 mil.lei	0,8 mil.lei	Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional – entitate eficientă, începând cu 2017
	Elaborarea curriculumului vocațional/tehnic în conformitate cu prevederile schimbărilor legate de formarea învățământului vocațional/tehnic pe două trepte – secundar și postsecundar și în concordanță cu Cadrul Național al Calificărilor	Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional						Cel puțin 50% din disciplinele de profil din cadrul învățământului vocațional/tehnic vor avea curricule aprobate și suport de curs până în 2017
	Implementarea Sistemului de credite de studii transferabile în învățământul vocațional/tehnic	Ministerul Educației						Sistemul de credite de studii transferabile elaborat și implementat
	Elaborarea suportului de curs, manualelor pentru curricula nou elaborată	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor, Centrul Republican de Dezvoltare a Învățământului Profesional						Suporturi de curs elaborate pentru cel puțin 70% din curricule până în 2017
	Publicarea materialelor didactice, curriculumului, suportului de curs, materialelor instructive, materialelor pentru orientare profesională pentru formarea adulților	Ministerul Educației, Ministerul Finanțelor			1,6 mil.lei	1,6 mil.lei	1,6 mil.lei	Asigurarea bibliotecilor tuturor instituțiilor de învățământ vocațional/tehnic cu literatură de specialitate până în 2017
	Promovarea continuă a tehnologiilor didactice moderne cu utilizarea TIC: introducerea soft-ware educaționale în învățământul vocațional/tehnic (procurarea și adaptarea la realitatea Republicii Moldova sau elaborarea soft-ware); procurarea de echipament TIC și conectarea în rețea; instruirea cadrelor didactice în aplicarea TIC în procesul de predare/învățare	Ministerul Educației, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Ministerul Finanțelor			6,4 mil.lei	4,8 mil.lei	4,8 mil.lei	Cel puțin 20% din curricula la disciplinele generale va fi predată în bază de soft-ware educaționale până în 2017
Obiectivul specific nr. 5: Sporirea calității corpului profesoral, inclusiv prin modernizarea formării profesionale inițiale și continuă a cadrelor didactice pentru învățământul vocațional/tehnic,	Modernizarea sistemului de instruire a cadrelor didactice din învățământul vocațional/tehnic, conform standardelor ocupaționale, Cadrului Național al Calificărilor și noii curricula: formarea formatorilor; realizarea instruirii pe domenii de specialitate în cadrul centrelor de excelență; formarea abilităților de predare în baza metodelor moderne de predare-învățare	Ministerul Educației, ProDidactica						100% cadre didactice instruite conform Cadrului Național al Calificărilor și noii curricule până în 2020
	Instituirea unui sistem de formare inițială a cadrelor didactice și a maistrilor/instructorilor pentru învățământul vocațional/tehnic: introducerea cursului psihopedagogic obligator pentru maistri/instructori și facilitarea instruirii lor; introducerea cursurilor de tip master class pentru cadrele didactice de profil o dată la 5 ani	Ministerul Educației						100% maistri/instructori formați la cursul de psihopedagogie până în 2017

și îmbunătățirea motivării acestora, astfel încât, până în 2020 întregul corp profesoral să fie instruit conform Cadrului Național al Calificărilor	Dezvoltarea modelelor de formare profesională continuă a cadrelor didactice/managieriale: cursuri de management; cursuri de administrare a resurselor financiare; cursuri de management al resurselor umane; cursuri de administrare a afacerii	Ministerul Educației, ProDidactica, Departamentul de Formare Continuă (Universitatea Tehnică a Moldovei)						100% cadre manageriale formați la cursuri de management eficient până în 2017
Obiectivul specific nr. 6: Sporirea atractivității și accesului la învățământul vocațional/tehnic, astfel încât numărul de elevi să crească cu 10% până în 2020	Realizarea activităților de orientare profesională și de ghidare în cariera profesională a elevilor din învățământul general și cel vocațional/tehnic prin: elaborarea planurilor de ghidare în carieră și orientare profesională pentru instituțiile de învățământ general de către centrele de excelență din învățământul vocațional/tehnic; publicarea pliantelor cu informație utilă privind meseriile/specialitățile din domeniul vocațional/tehnic, realizarea măsurilor planificate de orientare profesională	Ministerul Educației, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Ministerul Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă						Gradul de realizarea a planurilor de orientare profesională a centrelor de excelență până în 2017
	Crearea sistemului de urmărire a traseului profesional al absolvenților instituțiilor de învățământ vocațional/tehnic	Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Biroul Național de Statistică						Sistem funcțional de urmărire a traseului profesional al absolvenților până în 2017
	Promovarea unor noi meserii/profesii și specialități în cadrul învățământului vocațional/tehnic, care vor anticipa schimbările în economia națională	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Ministerul Educației						
	Asigurarea protecției sociale eficiente a elevilor cu dizabilități, care își fac studiile în școli vocaționale/tehnice, licee vocaționale/tehnice, colegii: achitarea cazării, alimentării, bursei, facilitarea angajării în muncă pentru păturile vulnerabile; implementarea măsurilor de facilitare a mobilității în cadrul instituțiilor de învățământ vocațional/tehnic pentru persoanele cu dizabilități	Ministerul Educației, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Finanțelor						
	Promovarea în instituțiile de învățământ vocațional/tehnic a cursurilor de: antreprenoriat tehnologic informației limbilor străine (engleză, rusă) opțional - cursuri de conducere a autovehiculului	Ministerul Educației, Ministerul Economiei, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Winrock Moldova			1,6 mil.lei			100% instituții de învățământ vocațional/tehnic oferă cursuri de antreprenoriat, cursuri TI, cursuri de limbi străine și un curs opțional auto până în 2017
TOTAL Resurse bugetare			817,29 mil.lei	891,43 mil.lei	912,47 mil.lei			
Proiecte de asistență tehnică și financiară susținute de donatorii externi și partenerii de dezvoltare				43,2 mil.lei	129,6 mil.lei	129,6 mil.lei	97,6 mil.lei	

150 HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea formelor tipizate ce atestă rezidența și impozitul pe venit achitat de către nerezidenți în Republica Moldova

În scopul executării prevederilor art.79³ alin.(5) și art.136 lit. i) din Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Formularul-tip Forma 1-DTA-13 „Certificat de rezidență”, conform anexei nr.1;

Formularul-tip Forma 2-DTA-13 „Cerere pentru eliberarea certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova”, conform anexei nr.2;

Formularul-tip Forma 3-DTA-13 „Certificat privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova”, conform anexei nr.3;

Formularul-tip Forma 4-DTA-13 „Certificat privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova de către persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statut de rezident al Republicii Moldova”, conform anexei nr.4;

Formularul-tip Forma 5-DTA-13 „Cerere privind restituirea impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica

Moldova”, conform anexei nr. 5;

Instrucțiunea cu privire la modul de completare a formelor tipizate ce atestă rezidența și impozitul pe venit achitat de către nerezidenți în Republica Moldova, conform anexei nr.6.

2. Se abrogă:

Hotărârea Guvernului nr. 9 din 19 ianuarie 2010 „Cu privire la aprobarea formelor tipizate ce atestă rezidența și impozitul pe venit achitat de către nerezidenți în Republica Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.11-12, art. 52);

Hotărârea Guvernului nr. 837 din 14 septembrie 2010 „Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în anexele nr.6, 7, 8 și 9 la Hotărârea Guvernului nr.9 din 19 ianuarie 2010” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.172-178, art. 925);

punctul 36 din Hotărârea Guvernului nr. 928 din 12 decembrie 2012 „Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.263-269, art.1001).

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Ministrul finanțelor

Nr. 101. Chișinău, 5 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Veaceslav Negruța

Forma/Forma 2-DTA-13

Anexa nr.2
la Hotărârea Guvernului nr.101
din 5 februarie 2013

La nr. _____ nr. / № _____
Ha № _____

CERERE / ЗАЯВЛЕНИЕ
pentru eliberarea certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în
Republica Moldova

o выдаче сертификата о подтверждении подоходного налога, уплаченного
в Республике Молдова

1. BENEFICIARUL VENITULUI / ПОЛУЧАТЕЛЬ ДОХОДА

Denumirea întreprinderii sau numele și prenumele persoanei fizice Наименование предприятия или фамилия и имя		Numărul de identificare fiscală Налоговый идентификационный номер	
Denumirea documentului de înregistrare sau de identitate Наименование документа о регистрации или идентификационного документа	Numărul Номер	Data eliberării Дата выдачи	Termenul de valabilitate Срок действия
Certificatul de rezidență a statului cu care Republica Moldova are încheiată Convenția (Acordul) pentru evitarea dublei impuneri Сертификат о резидентстве государства, с которым Республика Молдова заключила Конвенцию (Соглашение) об избежании двойного налогообложения			
Strada, numărul Улица, номер	Codul poștal Почтовый индекс	Localitatea Местность	Țara Страна
Denumirea băncii Наименование банка		Codul băncii Код банка	
Adresa băncii Адрес банка		Numărul contului bancar Номер банковского счета	

Forma/Forma 1-DTA-13

Anexa nr.1
la Hotărârea Guvernului nr.101
din 5 februarie 2013

La nr. _____ nr. / № _____
Ha № _____

CERTIFICAT DE REZIDENTĂ / СЕРТИФИКАТ О РЕЗИДЕНТСТВЕ
1. DATE DESPRE SOLICITANT / ИНФОРМАЦИЯ О ЗАЯВИТЕЛЕ

Denumirea întreprinderii sau numele și prenumele persoanei fizice Наименование предприятия или фамилия и имя		Numărul de identificare fiscală Налоговый идентификационный номер	
Denumirea documentului de înregistrare sau de identitate Наименование регистрационного или идентификационного документа	Numărul Номер	Data eliberării Дата выдачи	Termenul de valabilitate Срок действия
Strada, numărul Улица, номер	Codul poștal Почтовый индекс	Localitatea Населенный пункт	Țara Страна

2. CERTIFICATUL AUTORITĂȚII COMPETENTE A REPUBLICII MOLDOVA / СЕРТИФИКАТ КОМПЕТЕНТНОГО ОРГАНА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Autoritatea competentă certifică faptul că contribuabilul indicat în prezenta formă este rezident al REPUBLICII MOLDOVA în sensul articolului 4 al Convenției (Acordului) pentru evitarea dublei impuneri între Republica Moldova și _____, semnate la _____
Компетентный орган подтверждает, что налогоплательщик, указанный в этой форме, является резидентом РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА в понимании статьи 4 Конвенции (Соглашения) об избежании двойного налогообложения между Республикой Молдова и _____, подписанной в _____.

Prezentul certificat este eliberat pentru întreprinderea, persoana fizică _____
Настоящий сертификат выдан предприятию, физическому лицу _____
și este valabil pentru anul fiscal _____
и действителен на налоговый год _____

Locul/Mesto _____
Дата/Дата _____

Numele și prenumele _____
Фамилия и имя _____
Semnătura/Подпись _____
Funcția/Dолжность _____
Ștampila/Печать _____

Forma/Форма 3-DTA-13

Анексa nr.3
la Hotărârea Guvernului nr.101
din 5 februarie 2013

La nr. _____ nr./ № _____
Ha № _____

CERTIFICAT / СЕРТИФИКАТ
privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova
о подтверждении подоходного налога, уплаченного в Республике Молдова

1. BENEFICIARUL VENITULUI / ПОЛУЧАТЕЛЬ ДОХОДА

Denumirea întreprinderii sau numele și prenumele persoanei fizice Наименование предприятия или фамилия и имя		Numărul de identificare fiscală Налоговый идентификационный номер	
Denumirea documentului de înregistrare sau de identitate Наименование документа о регистрации или идентификационного документа		Numărul Номер	Data eliberării Дата выдачи
Certificatul de rezidență a statului cu care Republica Moldova are încheiată Convenția (Acordul) pentru evitarea dublei impuneri Сертификат о резидентстве государства, с которым Республика Молдова заключила Конвенцию (Соглашение) об избежании двойного налогообложения		Numărul Номер	Data eliberării Дата выдачи
Strada, numărul Улица, номер		Codul poștal Почтовый индекс	Localitatea Местность
			Țara Страна

2. PLĂTITORUL VENITULUI / ПЛАТЕЛЬЩИК ДОХОДА

Denumirea întreprinderii Наименование предприятия		Numărul de identificare Идентификационный номер	
Strada, numărul Улица, номер		Codul poștal Почтовый индекс	Localitatea Местность
			Țara Страна

3. VENITUL OBTINUT ÎN REPUBLICA MOLDOVA / ДОХОД ПОЛУЧЕННЫЙ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Nr. d/o de venit п/п	Data achitării venitului Дата выплаты дохода	Venitul obținut (suma brută) Полученный доход (валовая сумма)	Cota impozitului pe venit prevăzută de Convenția (Acord) sau de Codul fiscal Ставка подоходного налога согласно Конвенции (Соглашения) или Налоговому кодексу	Impozitul pe venit reținut și virat la buget Подоходный налог, удержанный и перечисленный в бюджет
1	2	3	4	5
				6
Total Всего	x			x

4. VENITUL OBTINUT ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN INTERMEDIUL REPREZENTANȚEI PERMANENTE / ДОХОД ПОЛУЧЕННЫЙ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА ЧЕРЕЗ ПОСТОЯННОЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО

Venit anual Годовой доход	Cota impozitului pe venit prevăzută de Codul fiscal Ставка подоходного налога согласно Налоговому кодексу	Impozitul pe venit virat la buget Подоходный налог, перечисленный в бюджет
1	2	3

5. CERTIFICATUL PLĂTITORULUI VENITULUI / СЕРТИФИКАТ ПЛАТЕЛЬЩИКА ДОХОДА

Subsemnatul declară că informația particulară indicată în capitolele 1, 2 și 3 ale prezentului certificat sînt corecte și că asemenea plăți au fost efectuate, și impozitul pe venit la sursa de plată a fost reținut
Нижеподписавшийся заявляет, что информация, указанная в разделах 1, 2 и 3 настоящего сертификата, верна и что данные суммы были выплачены и подоходный налог был удержан у источника выплаты.

Numele și prenumele
Фамилия и имя
Locul/Mesto
Место
Data/Data
Дата
Semnătura/Подпись
Funcția/Должность
Ștampila/Печать

5. CERTIFICATUL AUTORITĂȚII COMPETENTE A REPUBLICII MOLDOVA /
СЕРТИФИКАТ КОМПЕТЕНТНОГО ОРГАНА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Authoritatea competentă certifică faptul că în anul _____ beneficiarul venitului indicat în prezentul certificat
Компетентный орган подтверждает, что в _____ году получатель дохода, указанный в настоящем сертификате,

a obținut venit în Republica Moldova _____ lei/леев
получил доход в Республике Молдова (suma se indică în cifre și litere / сумма указывается цифрами и прописью)

sau în valută străină _____
или в иностранной валюте (suma se indică în cifre și litere / сумма указывается цифрами и прописью)

și a achitat impozit _____ lei/леев
и уплатил налог (suma se indică în cifre și litere / сумма указывается цифрами и прописью)

sau în valută străină _____
или в иностранной валюте (suma se indică în cifre și litere / сумма указывается цифрами и прописью)

Numele și prenumele _____
Фамилия и имя

Semnătura/Подпись _____
Funcția/Dолжность _____
Ștampila/Печать _____

Locul/Mесто _____
Data/Дата _____

2. PLĂȚITORUL VENITULUI / ПЛАТЕЛЬЩИК ДОХОДА

Denumirea întreprinderii sau numele și prenumele persoanei fizice Наименование предприятия или фамилия и имя		Numărul de identificare Идентификационный номер	
Strada, numărul Улица, номер	Codul poștal Почтовый индекс	Localitatea Местность	Tara Страна

3. VENITUL OBTINUT ÎN REPUBLICA MOLDOVA / ДОХОД ПОЛУЧЕННЫЙ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА

Nr. d/o № п/п	Tipul de venit Вид дохода	Venitul obținut (suma brută) Полученный доход (валовая сумма)	Cota impozitului pe venit prevăzută de Convenție sau de Codul fiscal Ставка подоходного налога согласно Конвенции или Налоговому кодексу	Impozitul pe venit reținut și virat la buget Подходный налог, удержанный и перечисленный в бюджет
1	2	3	4	5
Total Всего		x		

4. VENITUL OBTINUT ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN INTERMEDIUL REPREZENTANTEI PERMANENTE / ДОХОД ПОЛУЧЕННЫЙ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА ЧЕРЕЗ ПОСТОЯННОЕ ПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО

Venitul anual Годовой доход	Cota impozitului pe venit prevăzută de Codul fiscal Ставка подоходного налога согласно Налоговому кодексу	Impozitul pe venit virat la buget Подходный налог, перечисленный в бюджет
1	2	3

4. CERTIFICATUL PLĂTITORULUI, SUCCESORULUI PLĂTITORULUI DE VENIT, PERSOANEI ÎMPUTERNICITE DE CĂTRE BENEFICIARUL VENITULUI / ПЛАТЕЛЬЩИК ДОХОДА, ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ПЛАТЕЛЬЩИКА ДОХОДА, ЛИЦА, УПОЛНОМОЧЕННОГО ПОЛУЧАТЕЛЕМ ДОХОДА

1. Declar că informația indicată la capetele 1, 2 și 3 ale prezentei cereri este corectă și datele indicate în prezenta cerere pentru restituire sînt veridice sub orice aspect. De asemenea, declar că venitul indicat la capitolul 3 al prezentei cereri nu a fost obținut prin intermediul reprezentanței permanente sau a bazei fixe situate pe teritoriul Republicii Moldova.

Заявляю, что информация, указанная в разделах 1, 2 и 3 настоящего заявления, верна и что данные, указанные в этом заявлении о возмещении, являются подлинными во всех отношениях. Также заявляю, что доход указанный в разделе 3 настоящего заявления не был получен через постоянное представительство или постоянную базу, находящуюся в Республике Молдова.

2. Solicit restituirea impozitului pe venitul sus-menționat în sumă de _____ lei.

Требую возврата вышеуказанного подоходного налога в сумме _____ леев.
(în cifre și litere)
(цифрами и прописью)

Numele și prenumele _____
Фамилия и имя
Semnătura/Подпись _____
Funcția/Должность _____
Ștampila/Печать _____
Locul/Mesto _____
Data/Data _____

2. PLĂTITORUL VENITULUI, SUCCESORUL PLĂTITORULUI VENITULUI, PERSOANA ÎMPUTERNICITĂ DE CĂTRE BENEFICIARUL VENITULUI / ПЛАТЕЛЬЩИК ДОХОДА, ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ПЛАТЕЛЬЩИКА ДОХОДА, ЛИЦО, УПОЛНОМОЧЕННОЕ ПОЛУЧАТЕЛЕМ ДОХОДА

Denumirea întreprinderii _____
Наименование предприятия
Numărul de identificare _____
Идентификационный номер

Strada, numărul _____
Улица, номер
Codul poștal _____
Почтовый индекс
Localitatea _____
Местность
Țara _____
Страна

Denumirea băncii _____
Наименование банка
Codul băncii _____
Код банка

Adresa băncii _____
Адрес банка
Numărul contului bancar _____
Номер банковского счета

3. VENITUL ÎMPOZABIL / НАЛОГООБЛАГАЕМЫЙ ДОХОД

Nr. d/o de venit № Вид дохода	Venitul obținut în Republica Moldova Доход, полученный в Республике Молдова		Impozitul pe venit reținut la sursa de plată și virat la buget Подоходный налог, удержанный у источника выплаты и перечисленный в бюджет		Impozitul pe venit care urma a fi achitat conform Convenției Подоходный налог, подлежащий уплате согласно Конвенции		Impozitul pe venit care urmează a fi restituit Подоходный налог, подлежащий возврату
	Suma Сумма	Data achitării Дата выплаты	Cota Ставка (%)	Suma Сумма	Cota Ставка (%)	Suma Сумма	Suma Сумма
1	2	3	4	5	6	7	8 = 3 × 7
							9 = 6 - 8
Total		x	x			x	

Anexa nr. 6
la Hotărârea Guvernului nr. 101
din 5 februarie 2013

INSTRUCȚIUNE
cu privire la modul de completare a formelor tipizate ce atestă rezidența
și impozitul pe venit achitat de către nerezidenți în Republica Moldova

1. Certificatul conform Formei 1-DTA-13 se utilizează pentru confirmarea rezidenței pe teritoriul Republicii Moldova în scopul beneficierii de prevederile convențiilor (acordurilor) pentru evitarea dublei impunerii, încheiate între Republica Moldova și alte state. La solicitarea nerezidentului, atestarea rezidenței se efectuează conform certificatului de rezidență specificat în anexa nr.1.

2. Cererea conform Formei 2-DTA-13 se utilizează de către nerezidenți în cazul existenței sau lipsei tratatului internațional pentru a solicita atestarea impozitului pe venit achitat (reținut) în Republica Moldova din veniturile obținute pe teritoriul acesteia.

3. Certificatul conform Formei 3-DTA-13 se utilizează de către nerezidenți în cazul existenței sau lipsei tratatului internațional pentru atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova.

4. Certificatul conform Formei 4-DTA-13 se utilizează pentru atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova de către persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statut de rezident al Republicii Moldova în cazul existenței sau lipsei tratatului internațional.

5. Cererea conform formei 5-DTA-13 se utilizează de către beneficiarul venitului pentru restituirea sumei impozitului pe venit reținut la achitarea venitului din sursele aflate în Republica Moldova, care depășește suma impozitului pe venit calculat conform cotelor prevăzute de convențiile (acordurile) pentru evitarea dublei impunerii, încheiate între Republica Moldova și alte state.

6. Formele nominalizate la punctele 1-5 se completează în limba de stat/limba rusă sau în limba de stat/limba engleză, după caz.

7. Sumele venitului obținut și a impozitului pe venit reținut la sursa de plată se indică în lei moldovenești și în valuta străină specificată în contract, recalculată la cursul oficial de schimb al Băncii Naționale a Moldovei, la data achitării venitului, separat prin bară.

8. Certificatele privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova (Forma 3-DTA-13 și Forma 4-DTA-13) se eliberează după încheierea anului fiscal sau la data solicitării în cazul în care legislația statului străin nu prevede altceva.

9. La completarea certificatelor și cererilor, nu se admit corectări.

Certificatul de rezidență
(Forma 1-DTA-13)

10. Certificatul de rezidență se utilizează de către solicitanți, persoane fizice și persoane juridice, pentru a atesta rezidența pe teritoriul Republicii Moldova.

11. Atestarea rezidenței solicitantului se efectuează de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, în termen de 3 zile lucrătoare de la data depunerii cererii.

12. Certificatul de rezidență se prezintă plătitorului de venit al statului străin, în original.

13. Certificatul de rezidență se eliberează o dată pe an, indiferent de numărul, regularitatea și tipul de venit achitat, în baza cererii întocmite în mod arbitrar, depuse de către solicitant, la care se anexează următoarele documente:

1) pentru persoanele juridice și întreprinderile cu statut de persoană fizică, care desfășoară activitate de întreprinzător sau activitate profesională:

a) copia certificatului de înregistrare a întreprinderii sau extrasul din Registrul de Stat privind înregistrarea provizorie pentru anul fiscal (calendaristic), pentru care se solicită atestarea rezidenței, eliberat de Camera Înregistrării de Stat;

b) copia contractului care atestă obținerea venitului în statul străin, cu traducere în limba de stat, cu excepția contractelor întocmite în limba rusă și în limba engleză;

2) pentru persoanele fizice:

a) copia buletinului de identitate sau a oricărui alt document care atestă identitatea și domiciliul persoanei fizice; sau

b) copia pașaportului persoanei fizice – cetățean străin sau apatrid;

c) documentul în original de la Poliția de Frontieră despre intrările și ieșirile în/din Republica Moldova pentru anul fiscal dat care atestă prezența persoanei fizice – cetățean străin sau apatrid în Republica Moldova pentru o perioadă sau perioade ce depășesc în total 183 de zile.

La calculul perioadei de 183 de zile se vor include următoarele zile:

1) toate zilele prezenței fizice, inclusiv zilele de sosire și de plecare; și

2) zilele petrecute în afara statului de activitate, precum zilele de sărbătoare și duminică, sărbătorile naționale, sărbătorile și deplasările de serviciu legate direct cu activitatea destinatarului în acest stat, după care a fost reînscrisă activitatea pe teritoriul statului respectiv;

3) copia contractului care atestă obținerea venitului în statul străin sau copia invitației la muncă, sau confirmarea eliberată de întreprinderea în care activează persoana fizică, cu traducere, după caz, în limba de stat, cu excepția contractelor întocmite în limba rusă și în limba engleză.

14. Atestarea rezidenței persoanelor fizice – cetățeni străini sau a apatrizilor, care s-au aflat pe teritoriul Republicii Moldova mai mult de 183 de zile, se efectuează printr-o confirmare emisă în mod arbitrar, în baza cererii și a documentelor indicate la punctul 13 litera b), depuse la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat.

15. În cazul în care contribuabilul are restante față de bugetul public național, organul fiscal este în drept să refuze eliberarea certificatului de rezidență.

16. În compartimentul 1. „Date despre solicitant” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea întreprinderii sau numele și prenumele persoanei fizice și codul fiscal al acesteia;

2) numărul și data eliberării documentului de înregistrare sau de identitate (pentru persoanele fizice se indică suplimentar și termenul de valabilitate a documentului de identitate);

3) sediul/domiciliul solicitantului.

17. În compartimentul 2. „Certificatul autorității competente a Republicii Moldova” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea statului străin pentru care se solicită aplicarea convenției (acordului) pentru evitarea dublei impunerii, denumirea localității și data semnării acesteia;

2) denumirea întreprinderii străine sau numele și prenumele persoanei fizice – cetățean străin sau apatrid pentru care se solicită certificatul de rezidență;

3) anul fiscal pentru care se solicită certificatul de rezidență;

4) denumirea localității în care își are sediul autoritatea competentă și data semnării certificatului de rezidență.

18. Inspectoratul Fiscal Principal de Stat autentifică informația cuprinsă în certificat prin aplicarea semnăturii și a ștampilei.

19. Certificatul de rezidență se completează în 2 (două) exemplare originale, dintre care un exemplar se înmânează solicitantului, iar celălalt rămâne la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat.

Cererea pentru eliberarea certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova

(Forma 2-DTA-13)

20. Cererea pentru eliberarea certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova (Forma 2-DTA-13) se completează în baza contractelor sau altor documente în conformitate cu care s-a achitat venitul și impozitul pe venit și se prezintă la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat.

21. Cererea poate fi depusă de către beneficiarul venitului sau de plătitorul venitului în limba de stat.

22. Cererea se completează în 2 (două) exemplare originale, dintre care un exemplar se depune la Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, iar celălalt exemplar rămâne la solicitant.

23. La cererea nominalizată se anexează documentele (în original, cu traducere în limba de stat, autentificate notarial, cu excepția documentelor întocmite în limba rusă și în limba engleză), care certifică rezidența beneficiarului (în cazul în care venitul acestuia se impozitează conform prevederile convenției (acordului)), copia contractului care atestă obținerea venitului în Republica Moldova, cu traducere în limba de stat, cu excepția contractelor întocmite în limba rusă și în limba engleză. În caz de necesitate, la solicitarea organului competent, se vor prezenta documente ce confirmă achitarea venitului obținut și a impozitului pe venit.

24. În cazul achitării dividendelor se prezintă extrasul din registrul acționarilor și extrasul din procesul-verbal al ședinței acționarilor, iar în cazul societăților cu răspundere limitată – extrasul din procesul-verbal al ședinței fondatorilor.

25. În compartimentul 1. „Beneficiarul venitului” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea întreprinderii străine sau numele și prenumele persoanei fizice – cetățean străin sau apatrid și codul fiscal al acesteia;

2) numărul și data eliberării documentului de înregistrare sau de identitate (pentru persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi, se indică suplimentar și termenul de valabilitate a documentului de identitate);

3) în cazul în care impozitarea venitului nerezidentului se efectuează în conformitate cu prevederile convenției (acordului) pentru evitarea dublei impuneri încheiate între Republica Moldova și statul respectiv, se înscrie denumirea statului cu care Republica Moldova are încheiată convenția (acordul) pentru evitarea dublei impuneri, numărul, data și termenul de valabilitate a documentului care atestă rezidența acestuia;

4) în cazul în care impozitarea venitului nerezidentului se efectuează în conformitate cu prevederile Codului fiscal, în rîndul respectiv se va indica semnul „ – ”;

5) sediul/domiciliul beneficiarului venitului;

6) datele bancare ale beneficiarului venitului.

26. În compartimentul 2. „Plătitorul venitului” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea și codul fiscal al întreprinderii;

2) sediul/domiciliul plătitorului venitului.

27. În compartimentul 3. „Venitul obținut în Republica Moldova” se înscrie informația referitoare la venitul obținut de către beneficiarul venitului:

1) în colonița 1 se înscrie numărul de ordine;

2) în colonița 2 se înscrie tipul de venit, de exemplu

venit sub formă de dividende, dobînzi, royalty, venituri de la prestarea serviciilor de consultanță sau alte venituri;

3) în colonița 3 se înscrie data achitării venitului, conform documentelor de plată;

4) în colonița 4 se înscrie suma brută a venitului obținut în Republica Moldova;

5) în colonița 5 se înscrie cota impozitului pe venit prevăzută de convenția (acordul) pentru evitarea dublei impuneri sau cota prevăzută de Codul fiscal;

6) în colonița 6 se înscrie suma impozitului pe venit reținut la sursa de plată și virat la buget la cota prevăzută de convenție (acord) sau la cota prevăzută de Codul fiscal.

28. În compartimentul 4. „Venitul obținut în Republica Moldova prin intermediul reprezentanței permanente” se înscrie informația referitoare la venitul obținut de către nerezident prin intermediul unei reprezentanțe permanente care desfășoară activitate în Republica Moldova:

1) în colonița 1 se înscrie venitul anual obținut de către nerezident;

2) în colonița 2 se înscrie cota impozitului pe venit prevăzută de Codul fiscal;

3) în colonița 3 se înscrie suma impozitului pe venit calculat și virat la buget, conform cotei prevăzute de Codul fiscal.

29. În compartimentul 5. „Certificatul plătitorului venitului” plătitorul venitului înscrie denumirea localității în care își are sediul, data semnării cererii și autentifică informația cuprinsă în cerere prin aplicarea semnăturii și a ștampilei.

Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova (Forma 3-DTA-13)

30. Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova (Forma 3-DTA-13) se utilizează de către beneficiarul venitului pentru a atesta venitul obținut și impozitul pe venit achitat în Republica Moldova.

31. Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova (Forma 3-DTA-13) se eliberează de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, în termen de 30 zile calendaristice de la data depunerii cererii, în temeiul documentelor indicate la punctele 20-24, cu verificarea acestora.

32. În cazul în care impozitarea venitului nerezidentului se efectuează în conformitate cu prevederile convenției (acordului) pentru evitarea dublei impuneri între Republica Moldova și statul respectiv, la completarea certificatului se înscrie denumirea statului cu care Republica Moldova are încheiată convenția (acordul) pentru evitarea dublei impuneri, numărul, data și termenul de valabilitate a documentului care atestă rezidența acestuia.

În cazul în care impozitarea venitului nerezidentului se efectuează în conformitate cu prevederile Codului fiscal, în rîndul respectiv se va indica semnul „ – ”.

33. Inspectoratul Fiscal Principal de Stat autentifică certificatele prin aplicarea semnăturii și ștampilei.

Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova de către persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statutul de rezident al Republicii Moldova (Forma 4-DTA-13)

34. Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova de către persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi care au obținut statutul de rezident al Republicii Moldova (Forma 4-DTA-13) se eliberează de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat în termen de 30 de zile calendaristice de la data depunerii cererii (Forma 2-DTA-13), în cazul în care persoana fizică – cetățean străin sau apatrid, dintr-un stat cu care Republica Moldova are încheiată convenția (acordul) pentru evitarea dublei impuneri, se află pe teritoriul Republicii Moldova mai mult de 183 de zile în orice perioadă de 12 luni ce se începe

sau se termină în anul fiscal dat și, respectiv, nu deține documentul care certifică rezidența statului străin.

Pentru obținerea certificatului respectiv persoana fizică – cetățean străin sau apatrid va prezenta următoarele documente:

- 1) copia permisului de ședere;
- 2) copia pașaportului;
- 3) copia contractului care atestă obținerea venitului din sursele aflate în Republica Moldova;
- 4) declarația privind impozitul pe venit pentru perioada respectivă;
- 5) copia documentului de plată.

Cererea privind restituirea impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova (Forma 5-DTA-13)

35. Cererea pentru restituirea impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova se utilizează pentru restituirea sumei impozitului pe venit reținută la achitarea venitului din sursele aflate în Republica Moldova, care depășește suma impozitului pe venit, calculat conform cotelor prevăzute de convențiile (acordurile) pentru evitarea dublei impunerii, încheiate între Republica Moldova și alte state.

36. Restituirea impozitului pe venit reținut la achitarea venitului din sursele aflate în Republica Moldova nu se va accepta în cazul în care venitul (din care a fost reținut impozitul pe venit) a fost obținut prin intermediul reprezentanței permanente a beneficiarului venitului. Determinarea obligațiilor fiscale ale reprezentanței permanente ale beneficiarului venitului și modalitatea de restituire a impozitelor plătite în plus de către acestea nu fac obiectul prezentei hotărâri.

37. Cererea urmează a fi perfectată și depusă la Inspectoratul fiscal de stat teritorial de la locul de deservire de către plătitorul venitului în baza cererii beneficiarului venitului. În cazul în care plătitorul venitului a fost lichidat sau reorganizat, cererea se va depune de către beneficiarul venitului sau de către persoana împuternicită de acesta în modul general stabilit.

38. Restituirea se efectuează către solicitant la contul bancar indicat în cerere, în monedă națională. În cazul în care restituirea se efectuează către persoana împuternicită a beneficiarului venitului, acesta efectuează restituirea către beneficiarul venitului în valută străină la cursul oficial al leului moldovenesc stabilit la data executării documentelor de plată.

39. Cererea pentru restituirea impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova urmează a fi depusă numai în cazul în care impozitul pe venit reținut în plus la sursa de plată a fost achitat la buget.

40. Beneficiarul venitului sau plătitorul venitului, după caz, solicită Inspectoratului fiscal de stat teritorial de la locul de deservire, printr-o scrisoare de însoțire întocmită în mod arbitrar, efectuarea unui control și restituirea impozitului pe venit reținut în plus, anexând următoarele documente:

1) cererea beneficiarului venitului depusă pe numele plătitorului venitului pentru restituirea impozitului pe venit cu confirmarea precum că venitul nu a fost obținut prin intermediul reprezentanței permanente (bazei fixe) situate pe teritoriul Republicii Moldova;

2) Forma 5-DTA-13 „Cerere pentru restituirea impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova”;

3) documentele (în original, cu traducere în limba de stat și autentificate notarial, cu excepția celor întocmite în limba rusă și în limba engleză) care certifică rezidența beneficiarului venitului, eliberate de către autoritatea competentă a statului străin;

4) copia contractului care atestă obținerea venitului în

Republica Moldova sau alt document ce atestă dreptul la obținerea venitului în Republica Moldova cu traducere în limba de stat, cu excepția contractelor întocmite în limba rusă și în limba engleză;

5) copia documentelor de plată privind achitarea venitului și a impozitului pe venit reținut la sursa de plată;

6) copia dărilor de seamă fiscale privind veniturile achitate și impozitul pe venit reținut la sursa de plată (anuale, după caz, lunare).

La efectuarea controlului, în caz de necesitate, organul fiscal poate solicita prezentarea și a altor documente confirmative aferente acțiunii de restituire.

41. Inspectoratul fiscal de stat teritorial, conform rezultatelor controlului, emite decizia prin care consemnează impozitul pe venit reținut în plus și întreprinde acțiunile de rigoare în vederea reflectării acestuia în contul personal generalizat al plătitorului venitului. Decizia privind restituirea se adoptă indiferent de constatarea lipsei sau existenței restanțelor față de bugetul public național. Un exemplar al deciziei se remite Inspectoratului Fiscal Principal de Stat și gestionarului bugetului respectiv (în cazul bugetului de stat – Ministerului Finanțelor, în cazul bugetului unităților administrativ-teritoriale de nivelul doi – Direcției finanțe respective, în cazul bugetului unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi – Primăriei respective).

La exemplarul de decizie remis gestionarului bugetului se anexează copiile documentelor enumerate la punctul 42 al prezentei instrucțiuni.

42. Gestionarii de bugete asigură executarea restituirii în limitele sumelor încasate în plus, indiferent de cotele de defalcări între bugetele aprobate pentru anul curent.

În temeiul documentelor prezentate de organele fiscale, gestionarul bugetului perfectează documentele de plată în vederea restituirii sumelor impozitului pe venit reținute în plus și le prezintă spre executare Trezoreriei de Stat sau trezoreriei teritoriale deservente.

Documentele de plată se execută în termenul maxim prevăzut la art.176 alin.(3) din Codul fiscal din momentul emiterii deciziei de restituire a impozitului pe venit. În cazul depășirii acestui termen se vor aplica prevederile art.176 alin.(3) și (4) din Codul fiscal.

43. Plătitorul venitului sau persoana împuternicită de către beneficiarul venitului poate depune documentele pentru restituirea impozitului pe venit reținut la sursa de plată până la expirarea termenului de prescripție prevăzut de convențiile (acordurile) pentru evitarea dublei impunerii sau, în lipsa convenției (acordului) respectiv, potrivit termenului menționat la art. 266 din Codul fiscal.

44. În cazul în care anterior a fost eliberat Certificatul privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova, Cererea pentru solicitarea restituirii impozitului pe venit reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova poate fi executată la restituirea Certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova, în original, și cu informarea autorităților competente ale statului străin. În cazul în care concomitent a fost depusă Cererea pentru restituirea impozitului pe venit și Cererea pentru eliberarea certificatului privind atestarea impozitului pe venit achitat în Republica Moldova va fi efectuată după îndeplinirea cererii pentru restituirea impozitului pe venit.

45. Restituirea impozitului pe venit, reținut la achitarea veniturilor din sursele aflate în Republica Moldova, se efectuează din contul sumelor încasate la impozitul pe venit sau din alte surse ale bugetului respectiv.

46. În compartimentul 1. „Beneficiarul venitului” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea întreprinderii străine sau numele și

prenumele persoanei fizice – cetățean străin sau apatrid și codul fiscal al acesteia;

2) numărul și data eliberării documentului de înregistrare sau de identitate (pentru persoanele fizice – cetățeni străini sau apatrizi se indică suplimentar și termenul de valabilitate al documentului de identitate);

3) în cazul în care impozitarea venitului nerezidentului se efectuează în conformitate cu prevederile convenției (acordului) pentru evitarea dublei impunerii între Republica Moldova și statul respectiv, se înscrie denumirea statului cu care Republica Moldova are încheiată convenția (acordul) pentru evitarea dublei impunerii, numărul, data și termenul de valabilitate a documentului care atestă rezidența acestuia.

4) sediul/domiciliul beneficiarului venitului;

5) datele bancare ale beneficiarului venitului.

47. În compartimentul 2. „Plătitorul venitului” se înscrie informația referitoare la:

1) denumirea și codul fiscal al întreprinderii;

2) sediul/domiciliul plătitorului venitului.

48. În compartimentul 3. „Venitul impozabil” se înscrie informația referitoare la veniturile obținute de către beneficiarul venitului:

1) în colonița 1 se înscrie numărul de ordine;

2) în colonița 2 se înscrie tipul de venit, de exemplu dividende, dobinzi, royalty, venituri de la prestarea serviciilor de consultanță sau alte venituri;

3) în colonița 3 se înscrie suma venitului obținut în Republica Moldova;

4) în colonița 4 se înscrie data achitării venitului, conform documentelor de plată;

5) în colonița 5 se înscrie cota impozitului pe venit la sursa de plată, conform legislației fiscale a Republicii Moldova;

6) în colonița 6 se înscrie suma impozitului pe venit reținut la sursa de plată și virat la buget la cota prevăzută de legislația fiscală a Republicii Moldova;

7) în colonița 7 se înscrie cota impozitului pe venit, conform

convenției (acordului) pentru evitarea dublei impunerii;

8) în colonița 8 se înscrie suma impozitului pe venit care urma să fie achitată la cota prevăzută de convenție (acord) (colonița 3 x colonița 7);

9) în colonița 9 se înscrie suma impozitului pe venit care urmează a fi restituit nerezidentului, care se determină ca diferența dintre suma impozitului pe venit reținut la sursa de plată și virat la buget la cota prevăzută de legislația fiscală a Republicii Moldova și suma impozitului pe venit la cota prevăzută de convenție (acord) (colonița 6 – colonița 8).

49. În compartimentul 4. „Certificatul plătitorului venitului” se înscrie informația referitoare la:

1) suma impozitului pe venit care urmează a fi restituită (în cifre și litere);

2) denumirea localității în care își are sediul plătitorul venitului și data semnării cererii.

Beneficiarul venitului sau plătitorul venitului, după caz, autentifică informația cuprinsă în cerere prin aplicarea semnăturii și ștampilei.

50. În cazul în care beneficiarul venitului prezintă certificatul de rezidență după data achitării venitului obținut din sursele aflate în Republica Moldova, acesta urmează să depună către plătitorul venitului o cerere, în mod arbitrar, pentru restituirea impozitului pe venit achitat în plus. Restituirea, prin recalcularea impozitului pe venit, reținut în plus din sursele aflate în Republica Moldova, se efectuează de către plătitorul venitului la cotele prevăzute de convenție (acord) în cazul în care relațiile economice stabilite între beneficiar și plătitor prevăd achitarea venitului pe perioadele ulterioare ale anului curent.

În scopul restituirii prin recalcularea sumelor impozitului pe venit calculate și achitate la buget, potrivit cotelor prevăzute de legislația fiscală, plătitorul venitului urmează să prezinte la inspectoratul fiscal de stat teritorial în a cărui rază se deserveste contribuabilul o dare de seamă corectată cu stabilirea impozitului pe venit la cotele prevăzute de convenție (acord).

151

HOTĂRÎRE

cu privire la modificarea și completarea Hotărîrii Guvernului nr.1173 din 21 decembrie 2010

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Hotărîrea Guvernului nr.1173 din 21 decembrie 2010 „Cu privire la Agenția pentru Eficiență Energetică” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.254-256, art.1291), cu modificările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

hotărîrea se completează cu punctul 5 cu următorul cuprins:

„5. Agenția pentru Eficiență Energetică exercită funcțiile Centrului unic de informare a investitorilor în domeniul surselor de energie regenerabile și eficienței energetice.”;

anexa nr.1:

punctul 4 se completează cu literele h) și i) cu următorul cuprins:

„h) asigură accesul la informații pentru promovarea investițiilor în domeniul surselor de energie regenerabile și eficienței energetice în conformitate cu politicile, planurile și programele aprobate de Guvern;

i) asigură confidențialitatea informațiilor investitorilor în domeniul surselor de energie regenerabile și eficienței energetice.”;

punctul 5 se completează cu o nouă literă, „k”, cu următorul cuprins:

„k) să contribuie, în calitate de Centru unic de informare

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,

ministru economiei

Ministrul finanțelor

Nr. 103. Chișinău, 6 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr

Veaceslav Negruța

„Secțiunea 3

Colaborarea instituțională

18. Experiența și informațiile dobândite de Agenția pentru Eficiență Energetică vor fi înaintate către organele centrale de specialitate ale administrației publice pentru eliminarea barierelor întimpinate de investitori în domeniul surselor de energie regenerabile și eficienței energetice și către alte părți relevante interesate de implementarea proiectelor în domeniul de valorificare a surselor de energie regenerabile și eficiență energetică.”

152 HOTĂRÎRE **cu privire la modificarea punctului 1 din Hotărîrea** **Guvernului nr. 258 din 3 aprilie 2009**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Punctul 1 din Hotărîrea Guvernului nr.258 din 3 aprilie 2009 cu privire la simplificarea procedurii de înregistrare a copiilor nou-născuți (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.68, art.307), cu modificările ulterioare, va avea următorul cuprins:

„1. Ministerul Justiției va întreprinde acțiunile necesare în vederea înregistrării nașterii în incinta instituțiilor

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul justiției

Ministrul finanțelor

Nr. 106. Chișinău, 7 februarie 2013.

medico-sanitare publice ce includ maternități, cu eliberarea certificatelor respective, asigurînd informarea persoanelor interesate și despre posibilitatea înregistrării nașterii respective la organul de stare civilă în a cărui rază teritorială își au domiciliul, în conformitate cu prevederile art.21 al Legii nr.100-XV din 26 aprilie 2001 privind actele de stare civilă”.

Vladimir FILAT

Oleg Efrim

Veaceslav Negruța

153 HOTĂRÎRE **cu privire la aprobarea componenței nominale** **a Colegiului Ministerului Tehnologiei Informației** **și Comunicațiilor**

În temeiul art. 20 pct. 3) din Legea nr. 64-XII din 31 mai 1990 cu privire la Guvern (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 131-133, art. 1018), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă componența nominală a Colegiului Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, conform anexei.

2. Se stabilește că, în caz de eliberare a membrilor Colegiului din funcțiile publice deținute, atribuțiile acestora

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul tehnologiei

informației și comunicațiilor

Nr. 107. Chișinău, 7 februarie 2013.

în cadrul Colegiului vor fi exercitate de persoanele nou-de-semnate în posturile respective, fără emiterea unei noi hotărîri de Guvern.

3. Se abrogă Hotărîrea Guvernului nr. 1110 din 1 octombrie 2008 „Cu privire la aprobarea componenței nominale a Colegiului Ministerului Dezvoltării Informaționale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 183-185, art. 1122).

Vladimir FILAT

Pavel Filip

Anexă
la Hotărîrea Guvernului nr.107
din 7 februarie 2013

COMPONENȚA NOMINALĂ **a Colegiului Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor**

FILIP Pavel	- ministru al tehnologiei informației și comunicațiilor, președinte al Colegiului	MUNTEANU Ștefan	- director general al Î.S. „Poșta Moldovei”
	- viceministru al tehnologiei informației și comunicațiilor	CUNEV Veaceslav	- președinte al Asociației Naționale a Companiilor Private din domeniul TIC
ȘCOLA Dona	- viceministru al tehnologiei informației și comunicațiilor	ANDRONIC Serghei	- decan al Facultății Radioelectronică și Telecomunicații a Universității Tehnice a Moldovei
IACOB Mihaela	- viceministru al tehnologiei informației și comunicațiilor	GAINDRIC Constantin	- membru corespondent, cercetător științific principal, Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei
RAILEAN Serghei	- director general al Î.S. „Centrul Resurselor Informaționale de Stat „Registru”	MOCANU Stela	- director executiv al Centrului de Guvernare Electronică
PÎRGARU Ion	- președinte al Federației sindicatelor lucrătorilor din comunicații din Republica Moldova	CREȚU Veronica	- coordonator al Grupului E-Guvernare/Guvernare Deschisă din cadrul Consiliului Național pentru Participare și președinte al Centrului de Training „CMB”
SÎTNIC Sergiu	- director al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie Informației		

154**H O T Ă R Î R E****pentru aprobarea Protocolului cu privire la desființarea
Consiliului interguvernamental pentru țiței și gaze,
întocmit în orașul Ialta la 28 septembrie 2012**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre informare Protocolul cu privire la desființarea Consiliului interguvernamental pentru țiței și gaze, întocmit în orașul Ialta la 28 septembrie 2012.

PRIM-MINISTRU**Contrasemnează:****Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Viceprim-ministru,
ministrul economiei**

Nr. 108. Chișinău, 7 februarie 2013.

Vladimir FILAT**Iurie Leancă****Valeriu Lazăr**

2. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va notifica Comitetului Executiv al Comunității Statelor Independente aprobarea Protocolului nominalizat.

3. Guvernul va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Protocolului menționat.

155**H O T Ă R Î R E****cu privire la aprobarea Memorandumului de înțelegere
dintre Guvernul Republicii Moldova și Organizația
Mondială a Proprietății Intelectuale privind cooperarea
în domeniul proprietății intelectuale, semnat la Chișinău
la 22 octombrie 2012**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre informare Memorandumul de înțelegere dintre Guvernul Republicii Moldova și Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale privind cooperarea în domeniul proprietății intelectuale, semnat la Chișinău la 22 octombrie 2012.

PRIM-MINISTRU**Contrasemnează:****Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene**

Nr. 110. Chișinău, 7 februarie 2013.

Vladimir FILAT**Iurie Leancă**

2. Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene va notifica Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale aprobarea Memorandumului de înțelegere menționat.

3. Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală va întreprinde măsurile necesare pentru realizarea prevederilor Memorandumului de înțelegere nominalizat.

156**H O T Ă R Î R E****cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor
ce se operează în Hotărîrea Guvernului nr. 182
din 16 martie 2010**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă modificările și completările ce se operează în Hotărîrea Guvernului nr. 182 din 16 martie 2010 „Cu privire la aprobarea structurilor, efectivelor de personal și

indemnizațiilor de funcție în valută străină ale instituțiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova peste hotare” (se anexează).

PRIM-MINISTRU**Contrasemnează:****Viceprim-ministru,
ministrul afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul finanțelor**

Nr. 111. Chișinău, 7 februarie 2013.

Vladimir FILAT**Iurie Leancă****Veaceslav Negruța**

Aprobate
prin Hotărârea Guvernului nr. 111
din 7 februarie 2013

MODIFICĂRILE ȘI COMPLETĂRILE
ce se operează în Hotărârea Guvernului
nr. 182 din 16 martie 2010

Hotărârea Guvernului nr. 182 din 16 martie 2010 „Cu privire la aprobarea structurilor, efectivelor de personal și indemnizațiilor de funcție în valută străină ale instituțiilor serviciului diplomatic al Republicii Moldova peste hotare” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 37-38, art. 243), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

- 1) la punctul 1 din hotărâre, cifra „35” se substituie prin cifra „35³”;
- 2) anexele nr. 1, 3, 4, 6, 14, 18, 20, 23, 32 și 34 vor avea următorul cuprins:

„Anexa nr.1
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Belgia

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier (atașat militar)	85	1*	1700
Consilier	85	2 x 1700	3400
Secretar I	80	1	1600
Secretar I	80	1**	1600
Total:		6	10300
Serviciul financiar-administrativ			
Șef serviciu, contabil-șef	60	1***	1200
Administrator, șofer	55	1	1100

Total serviciu:		2	2300
Total general:		8	12600

* Unitatea de consilier (atașat militar) este suplinită de reprezentantul oficial al Ministerului Apărării al Republicii Moldova, care se confirmă prin ordinul ministrului afacerilor externe și integrării europene al Republicii Moldova.

** Unitatea de secretar I va fi redusă cu începere de la data de 1 august 2013.

*** Contabilul-șef va asigura evidența contabilă și pentru Misiunea Diplomatică a Republicii Moldova pe lângă UE.”;

„Anexa nr.3
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Ucraina**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	3* x 1700	5100
Consilier (probleme economice)	85	1	1700
Secretar I	80	2 x 1600	3200
Secretar I	80	1**	1600
Total:		8	13600
Serviciul financiar-administrativ			
Șef serviciu, contabil-șef	60	1***	1200
Administrator, șofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		10	15900

* O unitate de consilier este suplinită de reprezentantul oficial al Serviciului de Informații și Securitate al Republicii Moldova.

** Unitatea de secretar I va fi redusă cu începere de la data de 1 august 2013.

*** Contabilul-șef va asigura evidența contabilă și pentru Consulatul Republicii Moldova cu sediul în orașul Odesa (Ucraina).”;

„Anexa nr.4
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Republica Ungară**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Secretar I	80	1*	1600
Secretar II	70	1	1400
Total:		4	6700
Serviciul financiar-administrativ			
Șef serviciu, contabil-șef	60	1	1200
Administrator, șofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		6	9000

* Unitatea de secretar I va fi redusă cu începere de la data de 1 august 2013.”;

„Anexa nr.6
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Republica Turcia**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700

Secretar I	80	1	1600
Total:		3	5300
Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1	1200
Administrator, şofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		5	7600”;

„Anexa nr.14
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal şi indemnizaţiile de funcţie
ale Ambasadei Republicii Moldova în Statele Unite ale Americii**

Funcţia	Procentul din indemnizaţia şefului misiunii diplomatie	Unităţi	Indemnizaţia de funcţie lunară (dolari SUA)
Ambasador		1	2500
Ministru-consilier	90	1	2250
Consilier	85	2 x 2125	4250
Secretar I	80	1	2000
Secretar I	80	1*	2000
Secretar II	70	1	1750
Total:		7	14750
Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1	1500
Administrator, şofer	55	1	1375
Total serviciu:		2	2875
Total general:		9	17625

* Unitatea de secretar I va fi redusă cu începere de la data de 1 august 2013.”;

„Anexa nr.18
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Reprezentanței Permanente a Republicii Moldova
pe lângă Consiliul Europei (Strasbourg)**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador, Reprezentant permanent		1	2000
Reprezentant permanent adjunct, consilier	85	1	1700
Secretar I	80	2 x 1600	3200
Total:		4	6900
Serviciul financiar-administrativ			
Șef serviciu, contabil-șef	60	1*	1200
Administrator, șofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		6	9200

* Contabilul-șef va asigura evidența contabilă și pentru Ambasada Republicii Moldova în Regatul Țărilor de Jos.”;

„Anexa nr.20
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Republica Italiană**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Secretar I	80	1	1600
Total:		3	5300

Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1	1200
Administrator, şofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		5	7600”;

„Anexa nr.23
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal şi indemnizaţiile de funcţie
ale Ambasadei Republicii Moldova în Republica Portugheză**

Funcţia	Procentul din indemnizaţia şefului misiunii diplomatice	Unităţi	Indemnizaţia de funcţie lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Total:		2	3700
Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1	1200
Administrator, şofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		4	6000”;

„Anexa nr.32
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal şi indemnizaţiile de funcţie
ale Consulatului Republicii Moldova cu sediul în oraşul Odesa (Ucraina)**

Funcţia	Procentul din indemnizaţia şefului misiunii diplomatice	Unităţi	Indemnizaţia de funcţie lunară (euro)
Consul	85	1	1400
Secretar II	70	1*	1150

Total:		2	2550
Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1*	990
Administrator, şofer	55	1	900
Total serviciu:		2	1890
Total general:		4	4440

* Unităţile de secretar II şi şef serviciu, contabil-şef vor fi reduse cu începere de la data de 1 august 2013.”;

„Anexa nr.34
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal şi indemnizaţiile de funcţie
ale Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Spaniei**

Funcţia	Procentul din indemnizaţia şefului misiunii diplomatice	Unităţi	Indemnizaţia de funcţie lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Total:		2	3700
Serviciul financiar-administrativ			
Şef serviciu, contabil-şef	60	1	1200
Administrator, şofer	55	1	1100
Total serviciu:		2	2300
Total general:		4	6000”;

3) se completează cu anexele nr. 35¹, 35², 35³, cu următorul cuprins:

„Anexa nr.35¹
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Statul Qatar**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Administrator, șofer	55	1	1100
Total general:		3	4800

Notă: Evidența contabilă va fi efectuată de către Direcția buget și finanțe a Aparatului central al Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene.

Anexa nr.35²
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Canada**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (dolari SUA)
Ambasador		1	2500
Consilier	85	1	2125
Total:		2	4625
Serviciul financiar-administrativ			
Șef serviciu, contabil-șef	60	1	1500
Administrator, șofer	55	1	1375
Total serviciu:		2	2875
Total general:		4	7500

Anexa nr.35³
la Hotărârea Guvernului nr.182
din 16 martie 2010

**Structura, efectivul de personal și indemnizațiile de funcție
ale Ambasadei Republicii Moldova în Regatul Țărilor de Jos**

Funcția	Procentul din indemnizația șefului misiunii diplomatice	Unități	Indemnizația de funcție lunară (euro)
Ambasador		1	2000
Consilier	85	1	1700
Administrator, șofer	55	1	1100
Total general:		3	4800”.

157 HOTĂRÎRE

cu privire la stabilirea cuantumului de alcool etilic nedenaturat destinat utilizării în medicină pentru anul 2013

În temeiul punctului 3 al notelor din anexa nr.1 la titlul IV al Codului fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială), cu modificările și completările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se stabilește cuantumul de alcool etilic nedenaturat

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Ministrul sănătății
Ministrul agriculturii
și industriei alimentare

Nr. 112. Chișinău, 7 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Andrei Usatii

Vasile Bumacov

de la poziția tarifară 2207, destinat utilizării în medicină pentru anul 2013, în volum de 58 777,479 decaltri.

2. Se aprobă lista utilizatorilor și cunanturile de alcool etilic nedenaturat destinat utilizării în medicină și producerii farmaceutice, pentru anul 2013, repartizate acestora (se anexează).

Aprobată
 prin Hotărîrea Guvernului nr. 112
 din 7 februarie 2013

LISTA

utilizatorilor și cunanturile de alcool etilic nedenaturat destinat utilizării în medicină și producerii farmaceutice, pentru anul 2013, repartizate acestora

Nr. d/o	Utilizatorul (subiectul economic)	Cuantumul de alcool etilic (în decaltri)
1.	Centrul Național de Transfuzie a Singelui	1 040,000
2.	Centrul Hemotransfuzii din mun. Bălți	800,000
3.	Societatea cu Răspundere Limitată "Beta"	5 469,656
4.	Societatea cu Răspundere Limitată „Depofarm”	11 364,690
5.	Societate pe Acțiuni „Eurofarmaco”	135,049
6.	Societatea cu Răspundere Limitată „Farmacia Cojușna”	12 254,440

7.	Societatea pe Acțiuni „Farmaco”	12 011,130
8.	Societatea cu Răspundere Limitată „Farmaprim”	182,600
9.	Societatea cu Răspundere Limitată „Flumed-Farm”	679,459
10.	Societatea cu Răspundere Limitată „Medeferent Grup”	5 853,500
11.	Societatea cu Răspundere Limitată „Medpreparate”	250,000
12.	Societatea cu Răspundere Limitată „MGV-Farm”	894,277
13.	Societatea cu Răspundere Limitată „RNP Pharmaceuticals”	7 729,072
14.	Societatea cu Răspundere Limitată „Universal-Farm”	114,210
Cuantumul total pentru 2013		58 777,479

158 HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015

În temeiul art. 9, 17, 18, 19 ale Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 155-158, art. 545) și al art. 3 al Hotărîrii Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011 „Cu privire la Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 197-202, art. 914), Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Planul național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015 (se anexează).

2. Consiliile raionale și cele municipale, Adunarea Populară a Unității teritoriale autonome Găgăuzia, în parte-

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Viceprim-ministru,
ministru economiei
Ministrul finanțelor
Ministrul dezvoltării regionale
și construcțiilor
Ministrul transporturilor
și infrastructurii drumurilor
Ministrul mediului

Nr. 113. Chișinău, 7 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr
Veaceslav Negruța

Marcel Răducan

Anatolie Șalaru
Gheorghe Șalaru

neriat cu Agenția pentru Eficiență Energetică și în temeiul prevederilor sus-numitului Plan, pînă la finele anului 2013, vor asigura elaborarea, coordonarea și aprobarea programelor și planurilor de acțiuni proprii în domeniul eficienței energetice.

3. Monitorizarea implementării Planului național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015 se pune în sarcina Agenției pentru Eficiență Energetică.

4. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Economiei.

Aprobat
prin Hotărîrea Guvernului nr. 113
din 7 februarie 2013

**PLANUL NAȚIONAL DE ACȚIUNI
ÎN DOMENIUL EFICIENȚEI ENERGETICE
PENTRU ANII 2013-2015**

**Titlul I
CONTEXTUL GENERAL AL PLANULUI NAȚIONAL
DE ACȚIUNI ÎN DOMENIUL EFICIENȚEI
ENERGETICE**

**Capitolul 1
SUMARUL PLANULUI NAȚIONAL DE ACȚIUNI
ÎN DOMENIUL EFICIENȚEI ENERGETICE**

1. Planul național de acțiuni în domeniul eficienței energetice pentru anii 2013-2015 (în continuare – Plan național) este elaborat de către Agenția pentru Eficiență Energetică în colaborare cu autoritățile administrației publice centrale și locale, care acordă asistența necesară în limitele competențelor funcționale. Prezentul Plan național vine în implementarea art. 17 al Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică și a prevederilor Hotărîrii Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011 „Cu privire la Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020”.

2. Planul național este elaborat în conformitate cu legislația națională în domeniu, angajamentele Republicii Moldova care reies din calitatea sa de membru la Tratatul Comunității Energetice, prevederile Legii nr. 117-XVIII din 23 decembrie 2009 pentru aderarea Republicii Moldova la Tratatul de constituire a Comunității Energetice, precum și ținând cont de recomandările Comisiei Europene cu privire la ghidul și formularul pentru elaborarea celui de-al doilea Plan național.

3. Scopul prezentului Plan național se referă exclusiv la eficientizarea consumului de energie și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră.

4. Obiectivul Planului național este reducerea consumului de energie finală în toate sectoarele economiei naționale cu 428 ktep, precum și reducerea emisiilor cu 962 848 tone CO₂ în perioada 2013-2015.

5. Similar statelor membre UE, care și-au propus un obiectiv intermediar de 9% – economii de energie din consumul de energie final, cuprinzind perioada 2008-2016, Republica Moldova și-a stabilit obiectivul intermediar de economisire a energiei în mărime de 9%, raportat la anul de bază 2009, care va fi atins spre anul 2016.

6. În țările UE sînt prevăzute trei etape pentru atingerea obiectivului de economisire a energiei. În Republica Moldova aceste obiective vor fi atinse în patru etape, reflectate în 5 acte normative, după cum reiese din tabelul 1.

Tabelul 1. Etapele pentru atingerea obiectivelor de economisire a energiei pînă în anul 2020

Nr. d/o	Uniunea Europeană	Republica Moldova
		2003-2010 Programul național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010
		2011-2020 Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020
1.	30 iunie 2007 Depunerea primului Plan de acțiuni pentru eficiență energetică (notă: denumire utilizată în UE)	2013-2015 Plan național de acțiuni în domeniul eficienței energetice 1 în baza Formularului I + II

2.	30 iunie 2011	Depunerea celui de-al doilea Plan de acțiuni pentru eficiență energetică	2016-2018	Plan național de acțiuni în domeniul eficienței energetice 1 în baza Formularului II + III
3.	30 iunie 2014	Depunerea celui de-al treilea Plan de acțiuni pentru eficiență energetică	2019-2021	Plan național de acțiuni în domeniul eficienței energetice 1 în baza Formularului III

7. Prezentul Plan de acțiuni stabilește un set de măsuri a căror implementare va conduce la economisirea resurselor energetice în diferite sectoare ale economiei naționale, la micșorarea importului de gaze naturale, combustibili lichizi (benzină, motorină și gaze lichefiate), precum și a importului de energie electrică. Sectorul public va fi considerat în continuare unul principal, demonstrînd un rol exemplar. Dată fiind situația specifică a Republicii Moldova, Planul național acordă o atenție sporită sectorului transformărilor energetice, care trebuie să facă față principalelor provocări la nivel național și global, cum ar fi prețurile excesive pentru energie și resursele energetice, securitatea alimentării cu energie, creșterea competitivității economice și reducerea impactului asupra mediului.

8. La elaborarea Planului național s-a ținut cont de următoarele:

- a) evoluția consumurilor de resurse energetice și energie în sectoarele economiei naționale;
- b) analiza barierelor în promovarea eficienței energetice;
- c) realizările Programului național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010;
- d) obligațiile Republicii Moldova, care rezultă din calitatea de membru al Tratatului Comunității Energetice;
- e) sursele de acoperire și instrumentele financiare disponibile în țară;
- f) situația economică și socială în Republica Moldova;
- g) rezultatele primelor planuri naționale de acțiuni în domeniul eficienței energetice ale țărilor Uniunii Europene.

9. La elaborarea prezentului Plan național s-a ținut cont de concluziile și recomandările raportului de evaluare a Planului de acțiuni pentru eficiență energetică, prezentat în ședința din 15 decembrie 2010 a Parlamentului European. Raportul în cauză conține un set de propuneri privind revizuirea Planului, inclusiv:

- a) promovarea auditului și a managementului energetic;
- b) elaborarea cadrului normativ pentru încheierea acordurilor voluntare;
- c) crearea condițiilor benefice pentru dezvoltarea societăților de servicii energetice;
- d) introducerea certificatelor de performanță energetică a clădirilor;
- e) crearea de ghișee unice pentru acordarea de consultanță și asistență tuturor consumatorilor;
- f) evidența și monitorizarea continuă a tuturor resurselor de energie;
- g) prevederea stimulentei financiare pentru sprijinirea claselor înalte de eficiență energetică etc.

10. În pofida crizei economice, precum și a lipsei de investiții în sectoarele economiei naționale, Programul

național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010 și-a atins obiectivul strategic în domeniul eficientizării consumului energetic prin dublarea Produsului Intern Brut, cu creșterea consumului de energie și a resurselor energetice cu 20% față de anul 2002. În perioada 2008-2009, din cauza crizei economico-financiare, PIB-ul a înregistrat un declin de 3,9%, iar începând cu anul 2010, acesta a demonstrat semne de revigorare economică printr-o creștere cu 18,9%, sau 11,455 mld. lei în prețuri comparabile.

11. Principalele obiective ale Programului național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010 au fost restabilirea furnizării de energie electrică, prevenirea colapsului continuu al sectorului termoelectric, creșterea consumului de gaze naturale prin substituirea consumului de cărbune etc. Recent, abordarea dezvoltării durabile a economiei naționale a fost modificată. Prezentul Plan național stabilește obiective care se referă exclusiv la eficientizarea consumului de energie și la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. Această abordare prevede implementarea managementului energetic în sectoarele economiei naționale, punând în evidență performanța tehnologiilor și necesitatea schimbării comportamentului consumatorului pentru creșterea eficienței energetice. Astfel, prin prezentul Plan național, Republica Moldova își asumă angajamentul de a reduce consumul de energie finală în toate sectoarele economiei naționale cu aproximativ 1,8 puncte procentuale (p.p.) anual în perioada 2013-2015 față de anul de referință 2009.

12. Rezultatele anticipate al prezentului Plan național sînt:

a) economii de energie – 428 kilotone echivalent petrol (ktep) spre anul 2015, cu reducerea emisiilor cu efect de seră cu 962 848 tone CO₂;

b) economii de energie – 867 ktep spre anul 2016, cu reducerea emisiilor cu efect de seră cu 1 951 294 tone CO₂.

13. Planul național urmărește crearea condițiilor de bază – elaborarea cadrului legislativ și normativ, precum și introducerea instrumentelor necesare pentru stimularea consumului eficient de energie în toate sectoarele economiei naționale.

14. În tabelul 2 este prezentată evaluarea economiilor de energie pentru fiecare sector al economiei naționale care cade sub incidența Directivei 2012/27/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 privind eficiența energetică, efectuată cu aplicarea metodei de abordare „Top-Down” („de sus în jos”), prevăzută în Directiva privind eficiența energetică la utilizatorii finali și serviciile energetice 2006/32/CE.

Tabelul 2. Obiectivele de economisire a energiei per sector, calculate cu aplicarea metodei „Top-Down”

Nr. d/o	Sectoare	2013-2015		2013-2016	
		economii de energie, ktep	%	economii de energie, ktep	%
1.	Energie	57	13,4	116	13,4
2.	Industrie	43	10,0	87	10
3.	Transport	98	23,0	200	23
4.	Public (servicii)	37	8,6	75	8,6
5.	Casnic	193	45,0	390	45
	TOTAL	428	100,0	867	100

15. Majoritatea economiilor vor fi realizate datorită atît creării condițiilor de dezvoltare, cît și introducerii serviciilor energetice pe piață, creării fondurilor dedicate și a liniilor de creditare suplimentare pentru aceste sectoare. Astfel, pentru realizarea prezentului Plan național au fost consolidate eforturi financiare interne și externe, inclusiv:

a) linia de creditare pentru companiile mici și mijlocii și Linia de finanțare pentru eficiența energetică în Moldova (MoSEEF) II, în valoare totală de 352 mil. lei (22 mil. euro);

b) linia de creditare pentru sectorul rezidențial – Linia de creditare pentru sectorul rezidențial (MoREEF), în valoare totală de 560 mil. lei (35 mil. euro);

c) Fondul pentru eficiență energetică în valoare totală de 520 107,6 mii lei pe durata Planului național, sursele provenind din suportul bugetar direct pentru sectorul energetic;

d) suportul bugetar pentru sectorul energetic acordat de către Delegația Uniunii Europene, în valoare aproximativă de 640 mil. lei (40 mil. euro);

e) asistența tehnică acordată de către Delegația UE pentru implementarea matricei de politici la suportul bugetar pentru sectorul energetic, în valoare totală de 35,2 mil. lei (2,2 mil. euro);

f) asistența tehnică din Fondul Global de Mediu pentru suportul creșterii eficienței energetice în sectorul industrial, în valoare totală de 12,8 mil. lei (0,8 mil. euro) etc.

Capitolul 2

CONTEXTUL NAȚIONAL PENTRU EFICIENȚA ENERGETICĂ

Secțiunea 1. Situația economică

16. Pe parcursul anului 2011, economia Republicii Moldova a fost în continuă ascensiune. Creșterea economică a determinat, în mare parte, sporirea consumului de energie, acesta fiind generat de majorarea veniturilor populației. Cele mai accentuate ritmuri de creștere s-au înregistrat în comerțul exterior și transporturi. Investițiile în diferite sectoare ale economiei naționale, de asemenea, s-au majorat. Tendințele pozitive înregistrate în economie au determinat diminuarea șomajului. Cu toate acestea, nivelul de sărăcie la nivel de țară este încă înalt, demonstrînd în ultimul timp o tendință de descreștere de la 26% în 2001 la 21,9% în 2010.

17. Pe de o parte, politicile promovate au declanșat, pe lîngă necesitatea asigurării creșterii economice, schimbări în structura și factorii de creștere a PIB-ului. Astfel, în perioada 2000-2010, PIB-ul a înregistrat o creștere medie de 5,1% anual. În unele perioade au fost înregistrate rate de creștere mai înalte: 7,1% în 2000-2004 și 5,2% în 2005-2008.

18. Pe de altă parte, începînd cu anul 2001, intensitatea energetică se manifestă printr-o descreștere continuă, înregistrînd aproximativ 12,5% anual (conform prețurilor anului 2012). Principalul factor de influență îl constituie discrepanța dintre creșterea prețurilor la resursele energetice de import și creșterea mai lentă a veniturilor populației și ale agenților economici, ceea ce a determinat optimizarea consumului de energie.

Secțiunea a 2-a. Contextul strategic

19. Viziunea strategică a Guvernului pe termen mediu și lung este îmbinarea inteligentă dintre dezvoltarea economică accelerată și protecția mediului înconjurător, în conformitate cu standardele europene.

20. Complexul energetic este o ramură de bază a economiei naționale și îndeplinește un rol important în implementarea cu succes a programelor de dezvoltare a economiei, precum și în menținerea stabilității sociale. Astfel, complexul energetic a Republicii Moldova, conform Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020”, aprobate prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, are ca obiectiv principal asigurarea cu energie calitativă, la prețuri rezonabile, a tuturor consumatorilor din țară și realizarea conceptului de dezvoltare durabilă a economiei naționale. Obiectivul în cauză va fi atins pe baza principiului de competitivitate și a unei piețe energetice liberalizate.

21. Printre obiectivele strategice de dezvoltare, pe

termen lung, conform Strategiei naționale de dezvoltare „Moldova 2020” se regăsesc:

a) sporirea investițiilor publice în infrastructura de drumuri naționale și locale, în scopul diminuării cheltuielilor de transport și sporirii vitezei de acces;

b) ameliorarea climatului de afaceri prin optimizarea cadrului de reglementare și prin aplicarea tehnologiilor informaționale în serviciile publice destinate mediului de afaceri și cetățenilor;

c) diminuarea consumului de energie prin sporirea eficienței energetice și utilizarea surselor de energie regenerabilă etc.

22. În vederea reducerii dependenței de importul de resurse energetice și a impactului sectorului energetic asupra schimbărilor climatice, Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020, care servește drept punct de pornire pentru prezentul Plan național, urmărește atingerea următoarelor obiective, raportate la anul de bază 2009:

a) eficientizarea consumului global de energie primară cu 20% până în anul 2020;

b) reducerea cu cel puțin 25%, până în anul 2020, a emisiilor de gaze cu efect de seră, comparativ cu anul de bază 1990.

23. Îmbunătățirea eficienței energetice în diferite sectoare ale economiei va face posibilă exploatarea potențialului economiilor de energie, într-un mod eficient din punct de vedere economic. Setul de măsuri propuse în politicile naționale au ca scop crearea de beneficii substanțiale pentru fiecare sector al economiei naționale, inclusiv:

a) sectorul transformărilor energetice, incluzând totalitatea activităților aferente: producerea energiei electrice și a energiei termice, transportul și distribuția energiei electrice, termice și a gazelor naturale, precum și consumul final al tuturor tipurilor de resurse energetice;

b) sectorul industriei;

c) sectorul construcțiilor;

d) sectorul transportului;

e) sectorul public.

24. Documentele de politici aprobate în domeniul eficienței energetice reflectă cadrul conceptual și direcțiile de dezvoltare a sectorului energetic și a componentelor sale indispensabile.

25. Principalul act ce ține de domeniul vizat este Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011.

Secțiunea a 3-a. Consumul de energie

26. În perioada implementării Programului național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010, consumul energetic per ansamblu a crescut cu 26,16%, ceea ce constituie 457 ktep. Cea mai mare creștere a înregistrat-o sectorul transportului – cu 21,3% față de anul 2001 și cu 22,1% față de anul 2003. Sectorul agricol a suferit o descreștere cu aproximativ 66,7% față de anul 2001 și cu 41,7% față de anul 2003 (vezi tabelul 3).

Tabelul 3. Evoluția consumului de energie per sector și a intensității energetice (2001-2010), ktep

Nr. d/o	Sectorul	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1.	Transformări energetice	810	802	681	783	842	817	767	764	716	737
2.	Industria	111	117	124	130	161	163	156	142	85	107
3.	Agricultură	68	80	80	71	61	59	52	51	46	48
4.	Construcții	429	477	575	656	704	691	598	632	660	689
5.	Transport	169	248	279	254	267	285	325	336	291	358
6.	Alte sectoare	148	168	239	250	243	256	262	266	246	250
7.	Totalul consumului de energie	1735	1892	1978	2144	2278	2271	2160	2191	2044	2189

8.	PIB, mil. lei (în prețuri curente)	19,05	22,56	27,62	32,03	37,65	44,75	53,43	62,92	60,43	71,85
9.	Intensitatea energetică ctep/1000 lei PIB	0,09	0,08	0,07	0,07	0,06	0,05	0,04	0,04	0,04	0,03

Secțiunea a 4-a. Cadrul instituțional pentru implementarea Planului național

27. În perioada 2001-2010, cadrul instituțional din domeniul energetic a suferit schimbări esențiale. Ministerul Energeticii a fost lichidat, iar atribuțiile privind politicile energetice ale statului au trecut în subordinea Ministerului Industriei și Infrastructurii. Ulterior, după lichidarea acestuia din urmă, direcțiile responsabile de sectorul energetic au trecut în subordinea Ministerului Economiei.

28. Agenția Națională pentru Conservarea Energiei, ca organ abilitat în domeniul conservării energiei, fiind la autogestiune, nu a făcut față provocărilor financiare și la sfârșitul anului 2006 a fost supusă reorganizării, conform Hotărârii Guvernului nr. 1452 din 21 decembrie 2006 „Cu privire la activitatea Agenției Naționale pentru Conservarea Energiei”.

29. Deoarece eficiența energetică nu reprezintă un sector aparte, în scopul promovării și implementării politicilor în domeniul eficienței energetice și a valorificării surselor energetice regenerabile în toate sectoriale economiei naționale, Guvernul, ca urmare a reorganizării Agenției Naționale pentru Conservarea Energiei, a instituit Agenția pentru Eficiență Energetică. Astfel, odată cu adoptarea Legii energiei regenerabile nr. 160-XVI din 12 iulie 2007, apare prima mențiune a Agenției pentru Eficiență Energetică, aceasta fiind însă creată abia la sfârșitul anului 2010, prin Hotărârea Guvernului nr. 1173 din 21 decembrie 2010, în temeiul art. 8 al Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică.

30. Instituțiile publice naționale responsabile de implementarea cu succes a prezentului Plan național și obținerea rezultatelor așteptate conform obiectivului general sint prezentate în tabelul 4.

Tabelul 4. Instituțiile publice naționale responsabile de implementarea Planului național

Nr. d/o	Instituția publică națională	Responsabilități
1.	Ministerul Economiei	Autoritatea administrativă centrală care stabilește direcțiile prioritare ale politicii de stat în domeniul eficienței energetice și direcțiile principale de activitate ale autorităților publice în domeniul eficienței energetice
2.	Agenția pentru Eficiență Energetică	Organul administrativ în domeniul eficienței energetice, care implementează politica statului în domeniul eficienței energetice și al surselor de energie regenerabilă, subordonat organului central de specialitate în domeniul energetic
3.	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	Autoritatea de stat responsabilă de performanța energetică în sectorul construcțiilor
4.	Ministerul Mediului	Autoritatea de stat responsabilă de elaborarea și promovarea politicilor și a strategiilor statului în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor
5.	Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor	Autoritatea de stat responsabilă de reabilitarea și modernizarea rețelilor de transport, precum și de monitorizarea și reglementarea parcului auto
6.	Ministerul Finanțelor	Autoritatea de stat responsabilă de gestionarea mijloacelor financiare publice

31. Succesul implementării prezentului Plan național va depinde, în mare măsură, de antrenarea autorităților administrației publice locale, care sînt încurajate să demonstreze un angajament exemplar în realizarea economiilor de energie. Alți actori principali în acest exercițiu sînt primăriile localităților din Republica Moldova care au semnat deja Convenția Primarilor din Europa, asumîndu-și responsabilitatea elaborării și implementării Planurilor de acțiuni privind energia durabilă pînă în anul 2020.

Capitolul 3
REVIZUIREA OBIECTIVELOR DE ECONOMIE
A ENERGIEI ȘI REALIZĂRILE PROGRAMULUI
NAȚIONAL DE CONSERVARE A ENERGIEI PENTRU
ANII 2003-2010

32. Programul național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010 prevedea obiectivul strategic în domeniul eficientizării consumului de energie prin dublarea PIB-ului, cu creșterea consumului de energie și resurse energetice cu 20% față de anul 2002.

33. Obiectivele specifice ale Programului național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010 au constituit:

- a) sectorul energetic – 17,5 ktep anual, sau 18%;
- b) sectorul industrial – 8,05 ktep anual, sau 53%;
- c) sectorul agricol – 6,3 ktep anual, sau 56%;
- d) sectorul construcțiilor – 3,13 ktep anual, sau 5%;
- e) sectorul transporturilor – 5,52 ktep anual, sau 22%;
- f) alte sectoare (public, servicii comunale, comerț) – 3,5 ktep anual, sau 5%.

34. Cumulativ, programul urma să realizeze o economie anuală de 43,4 ktep, sau 18% din consumul anului de referință 2002.

35. În urma analizei balanței energetice pentru perioada 2003-2010 s-a constatat că:

- a) rata de creștere a PIB-ului a constituit:
 - 1) în prețuri curente – 13,79% anual;
 - 2) în prețuri comparabile – 14,38% anual;
- b) rata de creștere a consumului de energie și resurse energetice a reprezentat 0,36% anual.

36. Până în anul 2010, PIB-ul a crescut cu 277%, sau de aproximativ 2,8 ori, comparativ cu anul 2003, iar intensitatea energetică (tep /1000 lei moldovenesti) a scăzut cu aproximativ 57% în 2010 față de anul 2003. În același timp, consumul pe durata Programului a crescut cu aproximativ 15,7%.

37. În concluzie, obiectivul strategic al Programului național de conservare a energiei pentru anii 2003-2010 privind dublarea PIB-ului a fost realizat în proporție de 138,5%, iar obiectivul de creștere a consumului (prestabilit 20% în anul 2003) a fost realizat în proporție de 127,4%.

Titlul II
ECONOMII DE ENERGIE PRIMARĂ

38. Prezentul titlu cuprinde o descriere succintă a strategiilor și politicilor naționale sub aspectul obiectivelor și tendințelor de economisire a energiei primare. De asemenea, face referință la strategiile și politicile din alte sectoare care au un impact semnificativ asupra consumului de energie primară.

Capitolul 1
OBIECTIVELE CE SE REFERĂ LA ENERGIA
PRIMARĂ ȘI EVOLUȚIA CONSUMULUI DE ENERGIE
PRIMARĂ

39. Republica Moldova a adoptat multiple strategii și politici care, direct sau indirect, influențează performanța sectorului energetic. La baza deciziilor politice curente ale Guvernului, orientate spre alimentarea cu energie a consumatorilor în condiții de siguranță, la prețuri minime și cu respectarea cerințelor de protecție a mediului ambiant, stau evoluția consumului de energie și prognozele privind evoluția consumului de energie și a resurselor energetice.

40. Evoluția producerii de energie și importurile de combustibili au demonstrat în ultimii ani următoarele tendințe:

- a) generarea energiei electrice a crescut în anul 2010 cu cca 3% față de 2009 – de la 89 pînă la 91 ktep și s-a redus cu 15,3% față de anul 2001. Procurările de energie electrică de asemenea indică o descreștere în anul 2011 (343,5 ktep) de cca 25% față de anul 2001 (274,75 ktep);

- b) producerea energiei termice s-a redus în anul 2010 (287,4 ktep) cu cca 13% față de 2001 (329,8 ktep);

- c) volumul gazelor naturale procurate în anul 2010 (960 ktep) a crescut cu cca 3% față de anul 2001 (934,5 ktep);

- d) volumul combustibililor fosili solizi și lichizi procurați în anul 2010 (1367 ktep) a crescut cu 125,2% față de anul 2001 (607 ktep).

41. Analiza consumului de resurse energetice și energie este utilă pentru prognoza și elaborarea planurilor și a strategiilor de dezvoltare a sectorului energetic. În continuare sînt descrise cele mai relevante planuri, programe și strategii.

Secțiunea 1. Planul de acțiuni al Guvernului
pentru anii 2012-2015

42. Aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 289 din 7 mai 2012, Planul trasează obiectivele generale pentru sectorul infrastructurii și transportului, inclusiv pentru sectorul energetic:

- a) asigurarea securității energetice și promovarea eficienței energetice în toate sectoarele economiei naționale;
- b) creșterea eficienței energetice în medie cu 1,8-2% anual;
- c) dezvoltarea sectorului construcțiilor și promovarea tehnologiilor moderne în domeniu.

43. Obiectivele specifice ale Guvernului cu referință la sectorul energetic includ:

- a) promovarea conservării energiei:
 - 1) realizarea a 10 auditări energetice pentru clădirile publice;
 - 2) eliberarea certificatelor de performanță energetică în trimestrul IV al anului 2012;
 - 3) reabilitarea a 300 de blocuri locative în trimestrul IV al anului 2014; adoptarea standardelor europene și internaționale în domeniul performanței energetice a clădirilor în trimestrul II al anului 2013;
- b) crearea infrastructurii necesare în domeniul performanței energetice a clădirilor către trimestrul IV al anului 2014, inclusiv:
 - 1) elaborarea programului electronic pentru calcularea performanței energetice a clădirilor;
 - 2) crearea sistemului electronic de înregistrare centralizată a certificatelor de performanță energetică a clădirilor;
 - 3) crearea paginii web în domeniul performanței energetice a clădirilor pentru înregistrarea și difuzarea informațiilor publice;

- c) implementarea a 40 de proiecte de promovare a eficienței energetice și de valorificare a surselor de energie regenerabilă în școli, grădinițe, spitale și alte clădiri de menire socială în trimestrul IV al anului 2012;

- d) elaborarea regulamentelor privind etichetarea energetică a produselor cu impact energetic în trimestrul IV al anului 2013 și desfășurarea campaniei informaționale aferente;

- e) asigurarea viabilității și posibilității de dezvoltare a sistemului termoelectric prin restructurarea economică, instituțională și tehnică a acestuia pînă la sfîrșitul trimestrului IV al anului 2013:

- 1) finalizarea studiului privind necesitățile investiționale pe termen scurt și lung pentru sectorul termoelectric din mun. Chișinău;

- 2) elaborarea și aprobarea proiectului de lege cu privire la energia termică;

- 3) modificarea Regulamentului cu privire la furnizarea și utilizarea energiei termice, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 434 din 9 aprilie 1998;

- f) sporirea eficienței energetice în toate domeniile economiei naționale:

- 1) elaborarea legislației secundare pentru punerea în

aplicare a Legii nr.142-XVII din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică:

2) crearea bazei informaționale în domeniul eficienței energetice și a surselor de energie regenerabilă;

3) dezvoltarea unui sistem de monitorizare și evaluare a eficienței energetice;

g) elaborarea strategiei de dezvoltare a sectorului construcțiilor;

h) susținerea producerii materialelor de construcție în conformitate cu standardele europene, inclusiv crearea și dotarea tehnică a laboratoarelor de încercări pentru evaluarea conformității produselor de construcții, până la trimestrul III al anului 2015;

i) facilitarea implementării inovațiilor și tehnologiilor noi în construcții, prin reformarea sistemului de reglementare tehnică a construcțiilor și implementarea standardelor de performanță în construcții:

1) elaborarea programului de reformă a sistemului de documente normative în construcții până în trimestrul II al anului 2013;

2) adoptarea și implementarea euro-codurilor până în trimestrul IV al anului 2014 (100% din euro-coduri adoptate);

3) adoptarea standardelor internaționale în domeniul construcțiilor până în trimestrul IV al anului 2014 (aproximativ 50% din standardele relevante adoptate).

44. Reducerea intensității energetice și a consumului de energie în toate sectoarele economiei naționale constituie sarcini importante ale prezentului Plan național. Măsurile de bază propuse în acest scop sînt planificarea și crearea cadrului legal: elaborarea legislației secundare de punere în aplicare a Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică în trimestrul I al anului 2013.

Secțiunea a 2-a. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”

45. Aprobata prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, Strategia declară intenția Guvernului de a crea până în anul 2020 un complex energetic competitiv și eficient, care va asigura toți consumatorii cu resurse energetice calitative, în mod accesibil și fiabil.

46. Unul dintre cele șapte obiective se referă la sectorul energetic – „Energie: furnizată sigur, utilizată eficient”. Acest obiectiv se referă exclusiv la reducerea dependenței de importurile resurselor energetice și consolidarea securității energetice, asigurate prin sporirea eficienței energetice, creșterea nivelului de utilizare a surselor de energie regenerabilă, dezvoltarea interconexiunilor de transportare a resurselor energetice și integrarea Republicii Moldova în sistemul energetic european. Strategia pune accent pe optimizarea mix-ului energetic și crearea noilor capacități de generare a energiei și valorificarea surselor de energie regenerabile.

47. Eficiența energetică ocupă un loc esențial în Strategie. Aceasta, în continuare, propune diminuarea intensității energetice în sectorul rezidențial, industrial, transport și agricultură și modernizarea sistemului energetic la nivel de producere, transport și distribuție. Un alt obiectiv stabilit în Strategie constituie reducerea consumului de energie în clădiri și atingerea ponderii de 10% de clădiri renovate până în anul 2020.

Secțiunea a 3-a. Concepția privind renovarea sistemului republican de alimentare cu căldură

48. Aprobata prin Hotărîrea Guvernului nr. 189 din 20 februarie 2003, Concepția a avut drept scop crearea opțiunilor alternative de alimentare cu căldură, cu antrenarea și încurajarea participării sectorului privat și sensibilizarea consumatorilor finali privind necesitatea achitării serviciilor de alimentare cu căldură.

49. Concepția propune, de asemenea, reabilitarea

termică a clădirilor prin optimizarea soluțiilor spațial-arhitecturale și constructive ale acestora, implementarea sistemelor de încălzire cu potențial redus și utilizarea surselor de căldură cu potențial redus (pompe de căldură). Majoritatea acțiunilor prevăzute nu au avut surse financiare de acoperire și, prin urmare, această Concepție nu a fost realizată.

Secțiunea a 4-a. Conceptul cu privire la restructurarea corporativă, instituțională și financiară a sistemului centralizat de alimentare cu energie termică din mun. Chișinău

50. Aprobata prin Hotărîrea Guvernului nr. 983 din 22 decembrie 2011, Conceptul prevede planul restructurării sectorului termoelectric din localitatea vizată. Deși Conceptul se limitează la o un singur teritoriu administrativ, soluționarea problemei va afecta întregul sector energetic al Republicii Moldova, dat fiind că energia electrică produsă la SA „CET-1” și SA „CET-2” reprezintă o cotă considerabilă din energia electrică produsă în țară. Astfel, Conceptul se referă la principalele entități responsabile de alimentarea cu energie termică: SA „Termocom”, SA „CET-1” și SA „CET-2”. În 2010, aproximativ 76% din volumul necesar de energie termică al SA „Termocom” a fost achiziționat de la cele două centrale de cogenerare SA „CET-1” (13%) și SA „CET-2” (63%). Restul (24%) a fost produs de către cele 19 centrale termice ale SA „Termocom”. Dată fiind lipsa investițiilor necesare în rețele în ultimii 20 de ani, pierderile au constituit cca 22,1% în anul 2010.

51. Obiectivul de bază al Conceptului este ameliorarea fiabilității și accesibilității financiare pe termen lung privind aprovizionarea cu energie termică și electrică. Acesta presupune:

a) perfecționarea cadrului legal al activității sectorului;

b) reforma financiară, inclusiv prin reglementarea datoriilor existente;

c) reforma corporativă și instituțională a întreprinderilor din sector;

d) eficientizarea funcționării întreprinderilor din punct de vedere tehnic și tehnologic.

52. Conceptul menționează necesitatea reabilitării termice a clădirilor, inclusiv prin înlocuirea ferestrelor, optimizarea soluțiilor spațial-arhitecturale și constructive ale clădirilor; modernizarea sistemelor ingineresti interne de aprovizionare cu energie termică; instalarea contoarelor de energie termică (repartizoare ale costului) și facturarea în baza consumului real de energie termică.

53. Realizarea măsurilor privind reabilitarea și modernizarea rețelelor termice presupune reducerea pierderilor de la 22,1% în anul 2010 la 16,7% până în anul 2020.

Secțiunea a 5-a. Strategia de cheltuieli bugetare pe termen mediu și lung

54. În anul 2012 a fost aprobată prima dată Strategia sectorială de cheltuieli în sectorul energetic, constituind un capitol separat în Cadrul bugetar pe termen mediu.

55. Volumul finanțărilor pentru complexul combustibil și energie din bugetul public național a constituit 0,9% din PIB în 2005 și doar 0,1% în 2011. Cea mai mare investiție a statului a fost Programul național de gazificare, implementat în perioada 2004-2007. Dată fiind importanța sectorului energetic pentru economia națională, Guvernul și-a propus elaborarea proiectului Strategiei sectoriale de cheltuieli în domeniul energetic pentru anii 2013-2015 cu următoarele subprograme (tabelul 5):

a) dezvoltarea sectorului electric;

b) dezvoltarea sectorului termoelectric;

c) dezvoltarea sistemului național de aprovizionare cu gaze naturale;

d) creșterea eficienței energetice și valorificarea surselor regenerabile de energie;

e) consolidarea capacităților de elaborare și implementare a politicilor în sectorul energetic.

Tabelul 5. Cheltuielile prognozate pentru sectorul energetic, 2013-2015

Nr. d/o	Programul/sectorul	Total cheltuieli publice (mii lei)	Prognoza (mii lei)		
		2012 executat	2013	2014	2015
1.	Elaborarea politicii și managementul în sectorul energetic	1352,3	40408,7	32580,6	60441,8
2.	Dezvoltarea sistemului național de aprovizionare cu gaze naturale	6940,8	19000,0	65014,0	-
3.	Dezvoltarea sectorului electric	10919,3	106702,8	337656,5	551114,8
4.	Dezvoltarea sistemului termoelectric	9000	4743,2	-	-

56. Pentru fiecare subsector, următoarele măsuri au fost considerate prioritare:

a) sporirea eficienței energetice și valorificarea surselor de energie regenerabilă prin promovarea proiectelor de investiții concrete;

b) dezvoltarea interconexiunilor de transportare a resurselor energetice și integrarea în sistemul energetic european;

c) modernizarea sistemului energetic (producere, transport, distribuție, consum).

57. În total, proiectul Strategiei de cheltuieli în sectorul energetic pentru anii 2013 – 2015 prevede un buget total de 1 635 564,8 mii lei, distribuiți pe ani după cum urmează:

a) 2013 – 344 887,6 mii lei;

b) 2014 – 626 396,8 mii lei;

c) 2015 – 664 280,4 mii lei.

Secțiunea a 6-a. Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020

58. Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011, stabilește obiectivul național de eficientizare a consumului global de energie primară cu 20% până în anul 2020 și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 25% față de anul 1990. O atenție sporită este acordată sectorului transformărilor energetice, ale cărui obiective specifice sunt următoarele:

a) promovarea producerii energiei electrice în regim de cogenerare, ca fiind mai eficientă decât producerea energiei electrice și a energiei termice în mod separat. Randamentul global al centralelor electrice de termoficare noi, cu ciclu combinat, nu va fi mai mic de 80%, iar randamentul electric – 45-50%;

b) reducerea pierderilor în rețelele electrice de distribuție de la 13% în 2011 la 7-10% în 2020, fapt care impune o reducere anuală a pierderilor de 0,52% - 0,82%;

c) contorizarea consumului de gaze naturale la nivel de 100% până în anul 2020;

d) dezvoltarea rețelilor de distribuție a energiei termice conform unui plan elaborat de Guvern;

e) finalizarea, până în anul 2016, a instalării echipamentelor de măsurare a energiei termice pentru 100% de clădiri din Republica Moldova;

f) introducerea mecanismelor de finanțare a instalațiilor de încălzire, răcire și preparare a apei calde menajere în baza energiei regenerabile etc.

59. Sectorul energetic este abordat în toate strategiile importante ale țării. Principalele activități ce țin de energia primară, care are impact direct asupra eficienței energetice, constituie:

a) crearea mix-ului energetic optim;

b) creșterea ponderii energiei regenerabile în balanța energetică;

c) diminuarea intensității energetice și reducerea pierderilor în sistemul de transport al energiei electrice și termice;

d) restructurarea și modernizarea centralelor electrice cu termoficare;

e) reducerea pierderilor de energie în rețelele de transport și distribuție;

f) optimizarea capacităților existente de producere a energiei termice;

g) promovarea cogenerării de eficiență înaltă etc.

60. Există un număr crescând de factori care pot influența implementarea cu succes a obiectivelor trasate în strategiile enumerate mai sus, precum și riscuri care ar putea compromite realizarea obiectivelor, cum ar fi:

a) criza economico-financiară;

b) evoluția PIB-ului;

c) reticența sistemului bancar de a credita proiectele energetice;

d) insuficiența personalului la nivel instituțional;

e) managementul necorespunzător cerințelor pieței;

f) puterea scăzută de cumpărare a consumatorilor;

g) lipsa mecanismelor de sprijin sau existența unor mecanisme nelucrative etc.

Capitolul 2

MĂSURI PENTRU ECONOMISIREA ENERGIEI PRIMARE

Secțiunea 1. Măsurile de economisire a energiei la etapa de generare a acesteia

61. Energia electrică se produce în centralele electrice cu termoficare, centralele hidroelectrice și alte instalații. Atât producerea energiei electrice, cât și a celei termice a suportat schimbări considerabile pe parcursul ultimilor ani.

62. În același timp, consumul specific de combustibil pentru generarea energiei la centralele electrice cu termoficare și centralele termice a demonstrat o descreștere. Aceasta se datorează creșterii ponderii energiei termice produse, care a influențat pozitiv eficiența producerii de energie per ansamblu (vezi tabelul 6).

Tabelul 6. Consumul specific de combustibil per unitate de energie produsă (tep/tep) și ponderea energiei electrice în totalul energiei generate (%)

Nr. d/o	Întreprinderea	2008		2009		2010		2011	
		consum specific	pondere	consum specific	pondere	consum specific	pondere	consum specific	pondere
1.	CET-1	1,4789	24,51%	1,5055	26,96%	1,2973	22,32%	1,2653	20,17%
2.	CET-2	1,3838	32,32%	1,3584	32,80%	1,3788	32,41%	1,3659	32,61%
3.	CET-Nord	1,2250	19,19%	1,1976	18,22%	1,1959	17,70%	1,1825	18,78%
4.	CT „Termocom”	1,0771	0,00%	1,0734	0,00%	1,0725	0,00%	1,0659	0,00%
5.	Mediu ponderat	1,3382	25,13%	1,3194	25,57%	1,3041	24,80%	1,2930	25,14%

63. Cererea fluctuantă de energie termică a impus CET-urile să genereze energie termică în mod inefficient, fapt care a influențat descreșterea producerii energiei electrice, având un impact negativ asupra securității alimentării cu energie a țării.

64. Pornind de la situația creată, precum și de la planurile Republicii Moldova în sectorul transformărilor energetice, prezentul Plan național propune următoarele măsuri specifice de îmbunătățire a eficienței energetice la etapa de generare, de transport, de distribuție și de furnizare:

a) crearea cadrului legal și normativ, inclusiv:

1) aprobarea proiectului de lege cu privire la energia termică (2013);

2) transpunerea directivei europene privind cogenerarea;

3) elaborarea cadrului secundar privind cogenerarea;

4) actualizarea Hotărârii Guvernului nr. 189 din 20 februarie 2003 „Despre aprobarea Concepției privind renovarea sistemului republican de alimentare cu căldură”, elaborarea și aprobarea planului de modernizare a centra-

lelor termice în centrale electrice cu cogenerare;

5) introducerea schemelor de sprijin pentru producerea energiei în mod de cogenerare;

6) implementarea Hotărârii Guvernului nr. 983 din 22 decembrie 2011 „Cu privire la restructurarea corporativă, instituțională și financiară a sistemului centralizat de alimentare cu energie termică din mun. Chișinău”;

b) elaborarea unui studiu de fezabilitate privind introducerea trigenerării în cadrul întreprinderilor industriale (proiecte-pilot susținute, inclusiv de instituțiile financiare internaționale);

c) instalarea echipamentelor de măsurare în sectorul termoelectric și instalarea punctelor termice individuale la punctele de distribuție a energiei termice;

d) elaborarea planurilor locale (raionale) proprii de eficiență energetică;

e) perfectarea rapoartelor anuale completate în baza formularelor elaborate de Agenție;

f) introducerea, după caz, a managementului energetic;

g) examinarea posibilității introducerii acordurilor voluntare.

Secțiunea a 2-a. Planuri proprii ale operatorilor de energie

65. Operatorii rețelei de transport și operatorii de sistem pot dispune de planuri proprii investiționale de dezvoltare.

66. Operatorii rețelei de transport și operatorii de sistem li se va propune indicarea măsurilor de îmbunătățire a eficienței energetice în planurile investiționale sau, după caz, elaborarea unor planuri proprii de îmbunătățire a eficienței energetice pe termen scurt, mediu și lung cu indicarea măsurilor, termenelor de realizare și a surselor disponibile în acest sens.

67. La afișitul fiecărui an, operatorii vor prezenta un raport completat, în baza unui chestionar elaborat de Agenție, privind măsurile întreprinse, provocările înfruntate și soluțiile propuse. Această măsură este importantă pentru monitorizarea consumului de energie și va servi drept bază pentru ulterioarele planificări.

68. Dacă fiind introducerea managementului și a auditului energetic, operatorii li se va recomanda angajarea de manageri energetici și/sau, după caz, contractarea serviciilor auditorilor energetici.

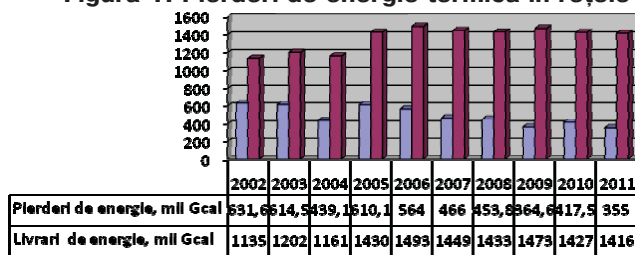
Secțiunea a 3-a. Promovarea cogenerării de eficiență înaltă

69. Promovarea cogenerării de eficiență înaltă constituie o măsură prioritară în agenda Guvernului. Adoptarea noii legi cu privire la energia termică și modificarea altor acte legislative vor fi efectuate în anul 2013. Cadrul legislativ și normativ actualizat va prevedea o nouă schemă de suport pentru energia produsă în regim de cogenerare.

Secțiunea a 4-a. Restructurarea și modernizarea sistemelor de alimentare centralizată cu energie termică

70. Hotărârea Guvernului nr. 189 din 20 februarie 2003 prezintă conceptul privind dezvoltarea sistemului republican de alimentare cu căldură prin instalarea mai multor mini-CET pe întreg teritoriul Republicii Moldova. Ulterior autoritățile publice locale au elaborat 36 de planuri privind alimentarea cu căldură a localităților urbane. Teritoriul Republicii Moldova, cindva alimentat de aproximativ 36 de sisteme centralizate, la momentul actual dispune de 12 sisteme parțial reabilitate și două sisteme (Chișinău și Bălți) cu o acoperire de până la 80 % din populația acestor orașe. Totodată, pierderile de energie termică în rețele constituiau 21% în anul 2009 (vezi figura 1).

Figura 1. Pierderi de energie termică în rețele

71. În scopul prezentului Plan național, se propune actualizarea acestui concept reieșind din politicile statului în domeniul cogenerării, precum și valorificarea surselor de energie regenerabilă.

Secțiunea a 5-a. Măsurile de economisire a energiei electrice în distribuție și transport

72. Pierderile în rețeaua de distribuție a energiei electrice s-au redus esențial, cu aproximativ 322%, sau 3,2 ori, pentru RED Nord-Vest; 287%, sau 2,9 ori, pentru RED Nord și 213,7%, sau 2,1 ori, pentru RED „Union Fenosa” în perioada 2001-2011. Astfel, în anul 2011, pierderile în rețeaua de distribuție au constituit: 9,89% pentru RED Nord; 12,39% pentru RED Nord-Vest; 13,1% pentru RED Union Fenosa, față de 12,5% – pierderi admise la calcularea tarifului (în % față de energia electrică intrată în rețelele de distribuție).

73. Pierderile de energie în sectorul transportului de energie electrică constituie cca 4,2%, față de 3% normate aprobate de Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică.

74. Măsurile de economisire a energiei în distribuție și transport includ următoarele acțiuni:

a) Ministerul Economiei va elabora un program de dezvoltare a sistemului de transport al energiei electrice conform Programului național pentru eficiență energetică 2011-2020, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011;

b) operatorii rețelelor de distribuție, în colaborare cu Ministerul Economiei și Agenția pentru Eficiență Energetică, vor elabora programe de eficiență energetică pentru reducerea pierderilor în rețelele electrice de distribuție conform obiectivului stabilit în Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020 de 0,52-0,82% anual;

c) programele aprobate pentru operatori și/sau rapoartele întocmite în baza modelului elaborat și distribuit în prealabil de către Agenție vor fi puse la dispoziția Agenției pentru Eficiență Energetică și Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică;

d) programele vor conține măsurile ce urmează a fi întreprinse, inclusiv costul estimativ și sursa de acoperire, termenul de executare și economii de energie prognozate;

e) anual, furnizorii de energie, inclusiv cei cu amănuntul, și/sau operatorii rețelelor de distribuție vor prezenta date statistice referitor la consumatorii finali care utilizează formula elaborat de Agenția pentru Eficiență Energetică.

Secțiunea a 6-a. Alte măsuri privind economiile de energie primară

75. În Republica Moldova, ponderea majoră în sectorul transporturilor revine subsectoarelor de transport auto și, respectiv, feroviar, primul dominând la capitolul de transport de pasageri, iar cel de-al doilea – la transportul de mărfuri, cota-parte a transportului fluvial și a celui aerian fiind nesemnificative în ambele cazuri.

76. Totodată, Republica Moldova importă 99% din combustibilii lichizi consumați. De asemenea, consumul de combustibili demonstrează tendințe ascendente. Astfel, pe parcursul anului 2011, volumul produselor petroliere importate a constituit 625 ktep, cu 9,2 % mai mult față de anul 2010; volumul benzinei importate în această perioadă a înregistrat o creștere cu 3,8% în anul 2010, constituind 193,0 ktep; volumul total de motorină importat a constituit 353,6 mii tone față de 309,1 mii tone în anul 2010, înregistrând o creștere de 14,4 %; volumul gazului lichefiat importat în anul 2011 a înregistrat o creștere de 16,9 % față de anul precedent și a constituit 78,1 ktep comparativ cu 66,8 ktep în 2010.

77. Producția de motorină a constituit 3,636 mii tone din petrolul extras pe teritoriul Moldovei, cu 4,3 % mai mică față de volumul de motorină produs în anul 2010. Cota producției interne pe piață rămâne a fi nesemnificativă – circa 1,0 %.

78. Republica Moldova și-a propus drept scop substituirea a 10% din totalul combustibililor lichizi consumați cu biocombustibili. Cît privește infrastructura transportului terestru, Hotărîrea Guvernului nr. 85 din 1 februarie 2008 „Cu privire la aprobarea Strategiei infrastructurii transportului terestru pe anii 2008-2017” stabilește scopuri și obiective clare de dezvoltare pentru perioada menționată și propune măsuri de reabilitare și modernizare a infrastructurii rutiere.

79. Astfel, principalul obiectiv este crearea unui sistem eficient care ar satisface necesitatea cetățenilor în mobilitate și ar facilita comerțul pe piețele autohtone și internaționale. Obiectivele pe termen scurt presupun reabilitarea infrastructurii existente a transportului rutier și feroviar și aranjamente instituționale care oferă un cadru stabil pentru reabilitarea și întreținerea continuă a infrastructurii.

80. Strategia propune următoarele acțiuni și costuri pe termen scurt:

a) elaborarea și realizarea Planului de reabilitare a drumurilor – investiția totală 34 032 mil. lei (2836 mil. dolari SUA) pentru 10 ani (reabilitarea rețelei drumurilor naționale – 13 548 mil. lei (1129 mil. dolari SUA); reabilitarea rețelei drumurilor locale – 947 mil. dolari SUA; întreținerea periodică și de rutină a întregii rețele rutiere – 9120 mil. lei (760 mil. dolari SUA);

b) elaborarea și realizarea Planului de reabilitare a căilor ferate pentru o perioadă de 3 ani cu acoperirea a 350 km de cale ferată, evaluat la 785 mil. lei, finanțat de la bugetul de stat;

c) crearea Fondului rutier, căruia i-au fost alocate mijloace în sumă de 1079 780,0 mii lei pentru anul 2013. Fondul reprezintă un cadru stabil de finanțare a întreținerii infrastructurii transporturilor;

d) elaborarea și realizarea Planului de restructurare a căilor ferate. Moldova nu dispune de căi ferate electrificate și operează locomotive Diesel, ceea ce necesită procurarea unor cantități considerabile de motorină.

81. Cadru legal propus pentru finanțarea întreținerii drumurilor va permite recuperarea a cel puțin o parte a taxelor la carburanți achitate, contribuind astfel la finanțarea întreținerii infrastructurii transportului terestru.

Titlul III **ECONOMII DE ENERGIE PRIMARĂ** **ÎN SECTOARELE DE CONSUM FINAL**

Capitolul 1 **TRECEREA ÎN REVISTĂ A ȚINTELOR** **ȘI REALIZĂRILE OBTINUTE PRIVIND ECONOMIILE** **DE ENERGIE PRIMARĂ**

82. Prezentul Plan național prevede reducerea consumului de energie primară în sectoarele economiei naționale cu aproximativ 1,8 p.p. anual în perioada anilor 2013-2015,

față de anul de referință 2009.

83. Potențialele economii de energie, calculate reieșind din activitățile prevăzute în prezentul Plan național, sînt prezentate în tabelul 7.

Tabelul 7. Obiectivele de economisire a energiei în urma implementării măsurilor, stabilite cu aplicarea metodei „Bottom-Up”

Nr. d/o	Sectorul	2013 – 2015		2013 – 2016	
		Economii de energie, ktep	%	Economii de energie, ktep	%
1.	Transformări energetice	34	62,83	74	30,78
2.	Industrie	16	29,28	27	11,05
3.	Transport	0	0	0	0
4.	Public (servicii)	4	7,58	13	5,42
5.	Casnic	0,2	0,31	126	52,74
	TOTAL	53,2	100	240	100

84. Economii reflectate în tabelul 7, calculate cu aplicarea metodei „Bottom-Up”, asigură o acoperire de aproximativ 12% a obiectivelor prevăzute în tabelul 2, calculate cu aplicarea metodei „Top-Down”. Această discrepanță se datorează faptului că calculele din tabelul 7 iau în considerare doar investițiile directe planificate.

85. Deoarece prezentul Plan național este axat mai mult pe crearea cadrului normativ și instituțional care ar sprijini și ar stimula economiile, restul economiilor vor fi realizate datorită participării active a sectorului privat, a autorităților publice locale și a societății civile.

Capitolul 2 **LISTA STRATEGIILOR CU IMPACT ASUPRA** **CERERII DE ENERGIE FINALĂ**

86. Există mai multe strategii și politici naționale care au stabilit obiective ce țin de eficientizarea consumului de energie, reflectate în tabelul 8.

Tabelul 8. Obiectivele stabilite în strategiile existente, %

Nr. d/o	Strategia/politica	2015	2020
1.	Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020		
	Eficientizarea consumului global de energie primară (anul de referință 2009)		20
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, comparativ cu anul de bază 1990		25
2.	Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”		
	Reducerea intensității energetice, %		10
	Reducerea pierderilor de energie electrică în rețelele de transport și distribuție, %	13	11
	Reducerea pierderilor de gaze naturale în rețelele de transport și distribuție, %	20	39
	Reducerea pierderilor de energie termică în rețelele de transport și distribuție, %	2	5
	Reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (față de 1990), %		25
	Reducerea consumului de energie în clădiri, %		10
	Ponderea clădirilor publice renovate, %		10
3.	Strategia energetică pînă în anul 2030		
	Eficientizarea consumului energetic pînă în 2020		20
	Eficientizarea consumului energetic pînă în anul 2016	9*	

* țintă intermediară pînă în anul 2016

Secțiunea 1. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”

87. Aprobata prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012, Strategia stabilește obiective cantitative pe termen mediu și lung. Astfel, se propune reducerea intensității energetice cu 10% până în anul 2020. În sectorul energiei electrice (transport și distribuție) pierderile se propun a fi reduse la 13% în 2015 și la nivelul de 11% în 2020.

88. Consumul energiei în clădiri urmează a fi redus cu 10% până în anul 2020, totodată 10% din clădiri vor fi renovate în termen lung.

Secțiunea a 2-a. Programul Național pentru Eficiență Energetică 2011-2020

89. Similar strategiilor menționate, respectivul program, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011, prevede reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 25% față de anul 1990. Programul stabilește, de asemenea, obiectivul național de eficientizare a consumului global de energie primară cu 20% până în anul 2020.

90. Programul prevede măsuri în toate sectoarele economiei naționale, care reflectă cerințele directivelor europene în domeniul eficienței energetice și a surselor de energie regenerabilă, inclusiv:

- a) crearea pieței serviciilor energetice;
- b) crearea mecanismelor/instrumentelor de sprijin;
- c) etichetarea produselor cu impact energetic;
- d) proiectarea ecologică;
- e) stabilirea cerințelor minime de performanță energetică pentru clădiri;
- f) promovarea cogenerării etc.

Secțiunea a 3-a. Strategia de cheltuieli bugetare pe termen mediu și lung

91. Strategia de cheltuieli bugetare pe termen mediu și lung prevede cheltuieli în domeniu pe perioada 2013-2015 pentru sectorul electroenergetic, termoelectric, de aprovizionare cu gaze naturale, eficiență energetică și valorificarea surselor de energie regenerabilă, crearea și consolidarea capacităților în sectorul energetic.

92. Astfel, proiectul Strategiei de cheltuieli în sectorul energetic pentru anii 2013 – 2015 propune finanțarea acțiunilor în domeniul eficienței energetice și valorificării surselor de energie regenerabilă, după cum este prevăzut în tabelul 9.

Tabelul 9. Cheltuielile prognozate pentru eficiența energetică și sursele de energie regenerabilă, 2013-2015

Programul/sectorul	Prognoza (mii lei)		
	2013	2014	2015
Eficiență energetică și surse de energie regenerabilă, inclusiv:	174032,9	191145,7	52723,8

Fondul pentru eficiență energetică	159360,3	175751,1	45278,1
Creșterea capacităților în domeniul eficienței energetice și a surselor de energie regenerabilă	12439,4	12166,5	4221,2

93. Proiectul Strategiei susține crearea capacităților instituționale necesare pentru a asigura buna funcționare a sectorului, cu alocarea surselor financiare corespunzătoare. Aceste capacități includ:

- a) crearea și consolidarea capacității instituționale a Agenției pentru Eficiență Energetică cu un efectiv de 11 unități, cu următorul buget: 2013 – 1765, 5 mii lei; 2014 – 2304,75 mii lei; 2015 – 3004,85 mii lei;
- b) crearea instrumentelor financiare – Fondul pentru eficiență energetică pentru finanțarea proiectelor de eficiență energetică și de valorificare a surselor de energie regenerabilă cu un buget conform tabelului 9;
- c) instruirea managerilor energetici și crearea unui sistem de management energetic în sectorul public;
- d) instruirea și autorizarea auditorilor, evaluatorilor și a inspectorilor energetici etc.

Capitolul 3
MĂSURI PRIVIND CREȘTEREA EFICIENȚEI ENERGETICE ÎN SECTOARELE DE CONSUM FINAL ȘI ECONOMII DE ENERGIE PRIMARĂ

94. În continuare sînt prezentate măsurile privind creșterea eficienței energetice în sectoarele de consum final: sectorul transformărilor energetice, construcțiilor, public, transportului etc.

95. Evaluarea economiilor pentru fiecare măsură aparte a fost efectuată ținînd cont de recomandările privind metodele de calculare și verificare prevăzute în Directivele 2006/32/CE și 2012/27/UE privind eficiența energetică.

96. Metoda de calcul al economiilor de energie pentru fiecare măsură aparte, precum și devierile de la metodele recomandate de directivele corespunzătoare sînt descrise în tabelele ce urmează.

97. Rapoartele privind economiile de energie realizate și implementarea acțiunilor vor fi prezentate în matricea de monitorizare a Planului național.

Secțiunea 1. Măsurî privind creșterea eficienței energetice în sectorul transformărilor energetice

98. Programe proprii de eficiență energetică în transportul și distribuția energiei electrice

Titlul măsurii de eficiență energetică		Programe proprii de eficiență energetică în transportul și distribuția energiei electrice
Indexul măsurii de eficiență energetică		E1, E 1.1, E1.2
Descrierea	Categoria	Programe
	Perioada de timp	Început: martie 2013 Sfârșit: decembrie 2014
	Scopul, scurtă descriere	Ministerul Economiei va întreprinde măsurile necesare în vederea stimulării elaborării de către operatori (RED Nord, RED Nord-Vest și RED Union Fenosa) a programelor proprii de eficiență energetică în scopul reducerii pierderilor în rețelele electrice de distribuție. Ministerul Economiei va elabora un program de dezvoltare a sistemului de transport al energiei electrice conform Programului național pentru eficiență energetică 2011-2020”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 833 din 10 noiembrie 2011
	Scopul utilizatorului final	Reducerea pierderilor de energie în rețelele de transport și distribuție a energiei electrice. Planificarea investițiilor pe termen mediu și lung de către operatorii vizați, luînd în considerare prevederile legislației în vigoare, precum și optimizarea serviciului de transport și de distribuție a energiei electrice prin reducerea pierderilor de energie
	Grupul-țintă	Operatorii de distribuție și transport al energiei electrice
	Aplicabilitatea	Programele proprii de eficiență energetică ale operatorilor din sectorul electroenergetic vor avea un impact benefic asupra întregului lanț „producere – consum” atît la nivel local, cît și la nivel național
Informații pentru implementare	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Acțiunile propuse includ: 1) Operatorii rețelelor de distribuție, în conlucrare cu Ministerul Economiei și Agenția pentru Eficiență Energetică, vor elabora programe proprii de eficiență energetică pentru reducerea pierderilor în rețelele electrice de distribuție (deseori aceste măsuri pot fi identificate în programele investiționale ale operatorilor). 2) Ministerul Economiei va elabora un program de dezvoltare a sistemului de transport al energiei electrice. 3) Programele proprii de eficiență energetică, aprobate de către operatori, vor fi transmise Agenției pentru

		Eficiență Energetică. 4) Programele vor conține măsurile de eficiență energetică care urmează a fi întreprinse, costul estimativ și sursa de acoperire, termenul de executare și economiile de energie prognozate pe întreaga perioadă a programului. 5) Operatorii vor completa și vor prezenta Agenției pentru Eficiență Energetică, o dată la 3 ani, formularele-standard cu date referitoare la consumul de energie. Formularul-standard va fi elaborat de Agenție în conformitate cu art. 23 alin.(1) al Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică și va fi distribuit, în prealabil, operatorilor
	Bugetul și sursele financiare	Alocări de mijloace financiare pe programe de cheltuieli în cadrul domeniului sectorului energetic 2013 – 2015, sînt destinate doar operatorilor de transport al energiei electrice, subprogramul „Dezvoltarea sectorului electroenergetic”: 2013 – 60094,0 mii lei; 2014 – 117684,0 mii lei; 2015 – 329128,8 mii lei
	Organul de implementare	Operatorii de distribuție și transport al energiei electrice
	Autoritatea care monitorizează	Agencia pentru Eficiență Electrică
Economii de energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor: conform Programului național pentru eficiență energetică 2011-2020, obiectivul procentual al economiilor în rețelele de distribuție variază între 0,52 și 0,82 p.p. anuale. Calculul economiilor s-a efectuat bazîndu-se pe scenariul pesimist – 0,5 p.p. anual. Economiiile au fost calculate față de anul 2009. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up” – metodă bazată pe formularele-standard completate și transmise o dată la 3 ani către Agenția pentru Eficiență Energetică
	Economiile realizate în 2015	Economia de energie prognozată constituie 5,81 ktep. Reducerea pierderilor de energie cu: cca 1,5 p.p. în 2015 față de 12,5% în 2011 la distribuția energiei electrice în rețea; cca 0,5 p.p. în 2015 față de 4,2% în anul 2011 la transportul energiei electrice
	Economiile de energie preconizate pînă în anul 2016	Economia de energie prognozată constituie 9,58 ktep. Reducerea pierderilor de energie cu: cca 2,5 p.p. în anul 2016 față de 12,5% în 2011 la distribuția energiei electrice în rețea; cca 0,8 p.p. în 2016 față de 4,2% în anul 2011 la transportul energiei electrice

	Impactul preconizat privind economiile de energie pînă în 2020	Economia de energie prognozată constituie 16,56 ktep. Reducerea pierderilor de energie cu: cca 4,5 p.p. în 2020 față de 12,5% în 2011 la distribuția energiei electrice în rețea; cca 1,2 p.p. față de 4,2% în anul 2011 la transportul energiei electrice
	Ipoteze și riscuri	Calculul economiilor se bazează pe scenariul pesimist. Economii au fost calculate față de anul de referință 2009, deși ele pot fi mai mari în cazul în care consumul va crește. Cel mai mare risc îl prezintă lipsa surselor financiare pentru investițiile corespunzătoare
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Pentru a evita multitudinea de programe și planuri, activitățile de eficiență energetică pot fi prevăzute ca un capitol aparte în programele investiționale existente ale operatorilor, cu prezentarea formularelor-standard, la fiecare 3 ani, către Agenția pentru Eficiență Electrică. Această acțiune va complimenta măsurile de eficiență energetică întreprinse la nivelul producerii, precum și va încuraja implementarea măsurilor de eficiență energetică la nivelul consumatorilor finali

99. Evidența consumului de gaze naturale la consumatorii finali

Titlul măsurii de eficiență energetică		Evidența consumului de gaze naturale la consumatorii finali
Indexul măsurii de eficiență energetică		SG1
Descrierea	Categoria	Informare obligatorie
	Perioada de timp	Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015
	Scopul, scurtă descriere	Evidența consumului de gaze naturale la consumatorii finali cu implementarea tehnologiilor moderne.
	Scopul final	Informarea, măsurarea și facturarea în baza consumului real. Informarea și sensibilizarea consumatorului privind consumul de gaze naturale
	Grupul-țintă	Consumatorii finali de gaze naturale
	Aplicabilitatea	Aplicare națională
Informații pentru implementare	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Elaborarea și implementarea unui plan privind instalarea echipamentelor de măsurare a consumului de gaze naturale pentru consumatorii casnici, cu implementarea tehnologiilor moderne
	Bugetul și sursele financiare	Bugetele proprii ale furnizorilor
	Organul de implementare	Ministerul Economiei, furnizorii
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Electrică

Economii de energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor – „Top-Down”: conform situației din iunie 2012, aproximativ 13-15% din totalul de consumatori casnici nu dispun de contoare individuale, sectorul non-casnic fiind 100% contorizat. Se propune contorizarea a 100% până în anul 2016, fapt ce impune un plan de contorizare a tuturor consumatorilor (Legea nr. 123-XVIII din 23 decembrie 2009, art. 51, alin.(1)) Conform balanței energetice, consumul de gaze naturale în anul 2010 constituie 1033 ktep, din care populația consumă 294 ktep. Aproximativ 15% din totalul gazelor naturale consumate de către populație nu este contorizat, ceea ce constituie 44,48 ktep. Această cifră a servit drept bază pentru estimarea economiilor. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: colectarea informației despre consum în baza rapoartelor anuale ale furnizorilor de gaze naturale
	Economiile realizate în 2015	Estimativ - 0,74 ktep pentru perioada 2013-2015
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Estimativ - 1,24 ktep pentru perioada 2013-2016
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Estimativ - 2,47 ktep pentru perioada 2013-2020
	Ipoteze și riscuri	Instalarea echipamentelor de măsurare a consumului depinde în mod direct de bugetele disponibile pentru aceste măsuri, precum și de includerea acestui cost în tariful aprobat pentru furnizori
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Instalarea contoarelor are sinergie cu certificarea energetică a clădirilor, mai ales în cazul în care gazele naturale reprezintă sursa primară de încălzire. Se propune introducerea certificării clădirilor și verificării sistemelor de încălzire în aceeași perioadă

100. Crearea cadrului normativ și a sistemului de monitorizare pentru sectorul termoelectric

Titlul măsurii de eficiență energetică		Crearea cadrului normativ și a sistemului de monitorizare pentru sectorul termoelectric
Indexul măsurii de eficiență energetică		ET 1, ET1.2.-ET-3
Descrierea	Categoria	Reglementare
	Perioada de timp	Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015

	Scopul, scurtă descriere	Prin implementarea acestei măsuri este urmărit scopul de reducere a consumului de energie la sursa de generare, precum și la consumatorii finali. Măsura presupune crearea cadrului de reglementare a sectorului termoelectric, promovarea cogenerării de înaltă eficiență în funcție de cererea utilă de energie termică. Acțiunea înglobează mai multe acțiuni, cum ar fi: elaborarea legii cu privire la energia termică, transpunerea directivei privind cogenerarea, elaborarea de studii, metodologii, a bazei de date pentru monitorizarea consumului de energie termică etc.
	Scopul final	Crearea unor reguli clare pentru piața energiei termice. Promovarea producerii energiei termice în regim de cogenerare
	Grupul-țintă	Producătorii, transportatorii, distribuitorii și consumatorii de energie termică
	Aplicabilitatea	Aplicare națională
Informații pentru implementare	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Cadrul legal va crea condiții benefice pentru dezvoltarea sectorului termic. Se propun următoarele activități: 1) crearea unei baze de date și a unui atlas cu reflectarea potențialului de generare a energiei termice, inclusiv din surse de energie regenerabilă, precum și a capacităților de instalare în teritorii; 2) elaborarea legii cu privire la energia termică, cu transpunerea parțială a directivei privind cogenerarea. Transpunerea directivei în cauză presupune și modificări la Legea nr.124-XVIII din 23 decembrie 2009 cu privire la energia electrică; 3) elaborarea cadrului normativ secundar privind cogenerarea; 4) actualizarea Hotărârii Guvernului nr. 189 din 20 februarie 2003 „Despre aprobarea Concepției privind renovarea sistemului republican de alimentare cu căldură”; 5) elaborarea unei baze de date pentru monitorizarea consumurilor de energie termică și evaluarea investițiilor necesare în domeniul termoelectric; 6) introducerea schemelor de sprijin pentru energia produsă în regim de cogenerare
	Bugetul și sursele financiare	Se prevede o sumă totală de 17608,7 mii lei pentru elaborarea studiilor din suportul direct bugetului, repartizat pe ani după cum urmează: 2013 – 5442,2 mii lei; 2014 – 12166,5 mii lei
	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Agenția pentru Eficiență Electrică
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei, Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Agenția pentru Eficiență Electrică

Economii de energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie. Nu s-a efectuat un calcul al economiilor influențate de introducerea unei reglementări noi, deoarece reglementarea creează doar condiții pentru dezvoltarea sectorului. Însă calcule economiilor pentru sectorul termoelectric au fost reflectate în descrierea altor măsuri ale prezentului Plan național, după cum urmează: pentru operatorii al rețelei de transport și de sistem din sectorul termoelectric – planurile proprii de eficiență energetică; pentru consumatorii finali – performanța energetică a clădirilor, care presupune certificarea clădirilor noi și a celor supuse renovărilor majore. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: crearea bazei de date pentru evaluarea consumurilor de energie termică și a potențialului de producere a energiei termice din surse de energie regenerabilă și în regim de cogenerare etc.
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Neaplicabil
	Ipoteze și riscuri	Cadrul legal în sine nu propune economii de energie măsurabile, însă creează condiții pentru promovarea cogenerării, care presupune din start cel puțin 10% economii față de energia termică produsă în centralele termice
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Un element important pentru executarea noilor acte normative va constitui reorganizarea corporativă/instituțională în sectorul termoelectric și reglementarea datoriilor. Acestea sînt și niște condiții premergătoare pentru asigurarea bunei funcționări a operatorilor rețelei de transport și operatorii de sistem din sector, precum și pentru garantarea serviciilor calitative consumatorilor finali. Executarea noii legi nu este posibilă fără: 1) modificarea Regulamentului cu privire la furnizarea și utilizarea energiei termice, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 434 din 9 aprilie 1998 (trimestrul II al anului 2013); 2) modificarea Hotărîrii Guvernului nr. 267 din 12

		consumului de energie termică la liniile de delimitare a proprietății etc. Estimativ, 5% din totalul punctelor de distribuție nu sînt dotate cu echipamente de măsurare a consumului. Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020 propune contorizarea a 100% pînă în anul 2016
	Scopul final	Optimizarea producerii și a distribuției de energie termică. Eficientizarea producerii și îmbunătățirea calității serviciilor de aprovizionare cu energie termică. Reducerea pierderilor de căldură cu pînă la 12% în anul 2020
	Grupul-țintă	Producătorii și distribuitorii de energie termică
Informații pentru implementare	Aplicabilitatea	Aplicare la nivel local
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Se propun următoarele activități specifice: 1) modernizarea și reconstrucția a 69 km de rețele termice magistrale și de distribuție care au trecut termenul-limită de exploatare de 25-30 de ani (207 km pînă în anul 2020); 2) modernizarea a 26 km de rețele termice din interiorul cartierelor din surse proprii și 235 km din investiții externe (86 km din surse proprii și 725 km din investiții externe pînă în anul 2020); 3) schimbarea izolației termice pentru 18 km de rețele termice subterane și în canale de trecere (39,0 km pînă în anul 2020); 4) instalarea robinetelor sferice pentru închidere pe rețelele termice magistrale și din interiorul cartierelor; 5) modernizarea stațiilor de pompare a rețelelor termice magistrale (înlocuirea pompelor de rețea la stația de pompare nr. 8 în 2012 (0,9 mil. lei) și reconstrucția stației de pompare IIHC11-5 în 2014 (0,62 mil. lei, din care 0,32 mil. lei – surse proprii ale S.A. „Termocom”); 6) instalarea a 1643 (143 din surse proprii ale furnizorului) punctelor termice individuale pentru fondul locativ din Chișinău pe durata Planului național (total – 4928 pînă în 2020, din care 428 din surse proprii ale furnizorului). Această măsură presupune eliminarea a 364 de puncte termice centrale și a 204 km rețele de apă caldă menajeră către anul 2020; 7) automatizarea sistemului de alimentare cu energie termică („LOVATT” și „MONITOR”); modernizarea echipamentelor electrice ale SA „Termocom” (modernizarea instalației de distribuție 6 kV la ST 15, SP 12, ST500 și SP15, înlocuirea celulelor cu întrerupătoare de circuit cu ulei pe celule cu întrerupătoare cu vid la SP10, centrala termică Sud. SP3, reconstrucția instalației de distribuție de 0,4 kV. În total, pînă în anul 2020, se planifică implementarea a 22 de proiecte

	martie 2003 „Cu privire la optimizarea procedurii de instalare a cazanelor cu gaze în apartamente, case de locuit individuale și la obiectele de menire socială” (trimestrul II al anului 2013); 3) abrogarea Hotărîrii Guvernului nr. 1224 din 21 decembrie 1998 „Privind aprobarea Regulilor provizorii de exploatare a locuințelor, întreținere a blocurilor locale și teritoriilor aferente în Republica Moldova” (trimestrul II al anului 2013); 4) elaborarea proiectului de hotărîre a Guvernului pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de prestare și achitare a serviciilor locale, comunale și noncomunale pentru fondul locativ, contorizarea apartamentelor și condițiile deconectării acestora de la/reconectării la sistemele de încălzire și alimentare cu apă (trimestrul II al anului 2013). De asemenea, sînt necesare elaborarea și aprobarea următoarelor acte legislative: Legea privind locuințele; Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor etc. În scopul promovării cogenerării, se recomandă exploatarea opțiunii de atragere a investițiilor private și creare a parteneriatelor public-private
--	--

101. Programe proprii de eficiență energetică în sectorul termoelectric

Titlul măsurii de eficiență energetică	Programe proprii de eficiență energetică în sectorul termoelectric	
	ET 1, ET1.2-ET-3	
Indexul măsurii de eficiență energetică	Categoria	Programe și informare obligatorie
	Perioada de timp	Început: ianuarie 2013 Sfîrșit: decembrie 2015
Descrierea	Scopul, scurtă descriere	Scopul acestei măsuri îl constituie optimizarea producerii de energie termică. Acțiunile incluse în această măsură se vor referi la eficientizarea energetică a sistemului centralizat de alimentare cu energie termică din mun. Chișinău, care deține o cotă de 84,6% din totalul energiei termice livrate consumatorilor din țară. Acestea sînt recomandate și pentru restul furnizorilor, care dețin cumulativ 15,4%. Scopul programelor constă în mobilizarea eforturilor și planificarea precută a optimizării sistemului de alimentare cu energie termică, reducerea costurilor de producere și de exploatare; îmbunătățirea serviciilor etc. Activitățile de bază vor include schimbarea punctelor termice existente cu puncte termice individuale, instalarea continuă a echipamentelor de măsurare a

Secțiunea a 2-a. Măsuri privind creșterea eficienței energetice în sectorul industrial

102. Modernizarea și renovarea sectorului industrial

Titlul măsurii de eficiență energetică		Modernizarea și renovarea sectorului industrial	
Indexul măsurii de eficiență energetică		I.1, I.1.1, I.1.2, I.1.3	
Descrierea	Categoria	Mecanisme de economisire a energiei	
	Perioada de timp	Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015	
	Scopul	Sprijinirea instrumentelor de finanțare a proiectelor de eficiență energetică în sector prin crearea liniei de credite (componentă de grant – 5-20%) pentru sectorul industrial. Creditele sînt oferite pentru investiții în tehnologiile de economisire a energiei sau de valorificare a surselor de energie regenerabilă	
	Scurtă descriere	Sectorul industrial al Republicii Moldova încă utilizează tehnologii și echipamente energofage, care nu fac față cerințelor contemporane ecologice și de performanță. Noile tehnologii sînt mai rentabile din punct de vedere economic, dar și mai prietenoase pentru mediu	
	Scopul final	Reducerea intensității energetice în sectorul industrial, care este de circa 3-4 ori mai mare față de cea din țările Uniunii Europene; implementarea tehnologiilor de ultimă generație; modernizarea liniilor de producere; crearea de noi locuri de muncă și conservarea resurselor energetice ale țării. Modernizarea sectorului industrial astfel încît produsele finite ale acestuia să fie competitive pe piețele internaționale	
Informații pentru implementare	Grupul-țintă	Întreprinderile din sectorul industrial și comercial	
	Aplicabilitatea	Aplicare națională. Presupunere dezvoltarea întregului sector industrial al țării	
		Măsura presupune realizarea următoarelor activități: 1) monitorizarea continuă a consumului de energie și a parametrilor tehnologici cu sisteme de măsurare și control performante; 2) re tehnologizarea liniilor de producere cu tehnologii noi și performante, cu consum redus de energie; 3) automatizarea proceselor industriale; 4) reducerea pierderilor de căldură; 5) utilizarea resurselor energetice secundare în procesele tehnologice; 6) instalarea echipamentelor performante pentru producerea energiei termice și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și noxe;	

Economii de energie	Bugetul și sursele financiare	Investiții ale SA „Termocom” în valoare totală de 4951,64 mil. lei: 2013-2015 – 1741,45 mil. lei; 2015-2016 – 1087,04 mil. lei; 2016-2020 – 2123,29 mil. lei. Surse proprii de acoperire - 406,54 mil. lei, ceea ce constituie 8,65% din investiția totală necesară. Agenția Suedeză pentru Dezvoltare Internațională (SIDA) – 320 mil. lei (20 mil. euro) Operatorii de sistem (SA „Termocom”)
	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Electrică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda „Top-Down” combinată cu „Bottom-Up” pentru următoarele acțiuni: Pierderile în rețea se planifică a fi reduse de la 20,1% în 2011 la 12% în anul 2020. În anul 2011, SA „Termocom” a livrat consumatorilor finali 141,68 ktep. Aceasta presupune o reducere anuală de 1,34 p.p. Pînă în anul 2020 se așteaptă 21,31 ktep economii de energie termică
	Economiile realizate în 2015, ktep	Total economii - 7,1 ktep, inclusiv economii de energie termică provenite din reducerea pierderilor în rețea - 7,1 ktep (1,34 p.p. anual)
	Economiile de energie preconizate pînă în anul 2016, ktep	Total economii – 11,84 ktep, inclusiv, economii de energie termică provenite din reducerea pierderilor în rețea – 11,84 ktep
	Impactul preconizat privind economiile de energie pînă în 2020, ktep	Total economii - 21,35 ktep, inclusiv, economii realizate ca urmare a reducerii pierderilor în rețea – 21,35 ktep
Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Ipoteze și riscuri	Dat fiind că SA „Termocom” planifică doar 8,65% investiții din surse proprii, lipsa de mijloace identificate prezintă un risc pentru implementarea programului propriu de eficiență energetică. Unele investiții sînt acoperite prin tarif
		Punctele termice individuale permit reducerea cheltuielilor pentru energia termică cu cel puțin 5-10%, iar în urma integrării cu sistemul intern de aprovizionare cu energie termică de tip orizontal și a reabilitării termice a clădirilor – cu peste 30%

103. Introducerea sistemului de management energetic și a bunelor practici în sectorul industriei

Titlul măsurii de eficiență energetică	Indexul măsurii de eficiență energetică	Introducerea sistemului de management energetic și a bunelor practici în sectorul industriei
	Descrierea	1.1. 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3
Categorია		Mecanisme de economisire a energiei
Perioada de timp		Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2013
		Activitate lansată la sfârșitul anului 2011

73

	Bugetul și sursele financiare	Neaplicabil
	Organul de implementare	Ministerul Economiei cu asistența Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industriei (UNIDO) și participarea întreprinderilor din sector Electrică
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Energetică
Economii energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul a economiilor de energie – „Top-Down” combinată (extrapolare) cu „Bottom-Up”: economiile sînt calculate reieșind din documentele elaborate de UNIDO și rezultatele curente raportate de program. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: analiza rezultatelor ale întreprinderilor industriale participante în programul UNIDO; colectarea datelor și analiza anuală a liniei de bază și a indicatorilor de performanță energetică stabiliți drept parte integrală a sistemului de management energetic
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate pînă în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile de energie pînă în 2020	Neaplicabil
	Ipooteze și riscuri	Sectorul industrial înregistrează pierderi mari de energie din cauza unui management energetic necorespunzător, conștientizării reduse a performanței energetice, exploatarii ineficace, întreținerii inadecvate, practicilor de procurare ineficiente etc., indiferent de tehnologiile și utilajele existente. Sectorul industrial al țării prezintă oportunități semnificative de reducere a consumurilor de energie și a cheltuielilor, care nu necesită costuri de capital sau presupun costuri reduse și care sînt omise. SME și ISO 50001 garantează înțelegerea de către conducerea întreprinderilor și atenția acestora asupra performanței energetice și a costurilor aferente integrării eficienței energetice în orice decizie de procurare și/sau investiții. Aceasta, de asemenea, va impune o cerere crescîndă de împrumuturi pentru proiecte de eficiență energetică de la instituțiile financiare

Scopul	Spre în acordat companiilor din sectorul industrial în vederea introducerii Sistemului de management energetic (SME) și a bunelor practici, care nu impun costuri și/sau implică costuri reduse. Această activitate presupune realizarea instruirilor, acordarea asistenței tehnice cu antrenarea experților naționali, aplicarea instrumentelor pentru facilitarea adopării deciziilor și a implementării
Scurtă descriere	Sectorul industrial din Republica Moldova oferă un potențial semnificativ de economii de energie, altul decît cel asociat tehnologiilor și/sau echipamentelor utilizate, însă în mai mare măsură provenit de la managementul energetic necorespunzător, constîntizarea redusă a performanțelor energetice și insuficiența de expertiză în partea ce ține de exploatarea eficientă, proiectare și investiții. Sistemul de management energetic propune un cadru sigur și demonstrat, care garantează o performanță energetică durabilă și îmbunătățiri continue
Scopul final	Economisirea energiei și reducerea emisiilor cu efect de seră în sectorul industrial prin implementarea continuă a celor mai bune practici și a celor mai bune tehnologii disponibile. Asigurarea încorporării eficienței energetice în gestiunea zilnică, activitățile de procurare, deciziile investiționale ale companiilor din sectorul industrial
Grupul-țintă	Companiile din sectorul industrial și alți consumatori finali mari
Aplicabilitatea	Aplicare națională
Informații pentru implementare	Măsura include următoarele activități: 1) instruirea personalului întreprinderilor privind implementarea sistemului de management energetic conform ISO 50001 și optimizarea sistemului energetic; 2) implementarea SME în conformitate cu ISO 50001 la întreprinderile din sectorul industrial și alți consumatori de energie mari; 3) implementarea proiectelor de eficiență energetică în urma introducerii SME: contorizare, reabilitarea și înlocuirea cazanelor, reglarea arderii, izolarea țevilor pentru circulația apei calde, proiectarea eficientă, sisteme eficiente de răcire, schimbătoare de căldură, optimizarea sistemelor de aer condiționat etc.; 4) acordarea asistenței tehnice externe pentru dezvoltarea și implementarea SME și a altor proiecte de eficiență energetică; 4) diseminarea și promovarea rezultatelor implementării SME și a bunelor practici

Informații pentru implementare	Scopul final	Extinderea și consolidarea calității serviciilor energetice oferite sectorului industrial și altor sectoare pe piața Moldovei.
	Grupul-țintă	Susținerea creșterii pieței naționale de servicii și produse energetice pentru sectorul industrial
	Aplicabilitatea	Întreprinderile din sectorul industrial și alți consumatori de energie mari
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Aplicare națională Măsura include următoarele activități: 1) instruire pentru experții naționali, inclusiv lecții practice la locul de muncă cu antrenarea experților internaționali; 2) asistență tehnică întreprinderilor acordată de către experții naționali care au absolvit cu succes instruirile oferite de programul Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industriei.
Economii energie	Bugetul și sursele financiare	Fondul Global de Mediu: 2013 – 4,8 mil. lei (0,3 mil. euro)
	Organul de implementare	Ministerul Mediului, Organizația Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industriei, experți naționali și prestatorii de servicii energetice
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Mediului, Agenția pentru Eficiență Electrică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul a economiilor de energie – „Top-Down” combinată (extrapolare) cu „Bottom-Up”: Economii generate în urma: programului de instruire (economii luate în calcul în măsura precedentă); asistenței tehnice oferite întreprinderilor (economii ce urmează a fi calculate în baza rezultatelor programelor, fondurilor disponibile pentru măsurile selectate etc.) Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: studii anuale a SME și a proiectelor implementate
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Neaplicabil
	Ipoteze și riscuri	Sectorul industrial înregistrează pierderi mari de energie din cauza managementului energetic necorespunzător, constând în reducere a performanței energetice, exploatarea ineficace, întreținerea inadecvată, practicilor de procurare ineficiente etc., indiferent de tehnologiile și utilajele existente.
		Sectorul industrial al țării prezintă oportunități

Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Măsura prezintă sinergii și efecte multiplicatoare cu proiectele susținute de Linia de finanțare pentru eficiența energetică în Moldova care au obținut experiență și au contribuit la diminuarea riscului perceput de băncile locale în cazul finanțării proiectelor de eficiență energetică. Implementarea și diseminarea pe larg a SME va mări numărul deciziilor de investiții în eficiența energetică în sectorul industrial, cu o ulterioară cerere crescătoare de finanțare comercială. Există sinergii cu Fondul pentru eficiență energetică, în partea ce ține de sprijinul dezvoltării proiectelor de eficiență energetică și inițierea dosarelor de proiecte, acceptate de bănci (identificate pe parcursul implementării SME), precum și a altor produse financiare, cum ar fi garanția bancară. Implementarea SME introduce o disciplină de colectare a datelor, monitorizare și analiză, care, oferind beneficii concrete întreprinderilor, simplifică din punct de vedere tehnic și eficientizează din punctul de vedere al costurilor, sarcina de monitorizare și verificare a performanței energetice la nivel de subsector, sector și țară în general
---	--

104. Dezvoltarea pieței serviciilor energetice pentru sectorul industrial

Titlul măsurii de eficiență energetică		Dezvoltarea pieței serviciilor energetice pentru sectorul industrial
Indexul măsurii de eficiență energetică	Categoria	I.1, I.1.1, I.1.2, I.1.3
	Perioada de timp	Mecanisme de economisire a energiei Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2013
	Scopul	Activitate inițiată la sfârșitul anului 2011 Consolidarea și creșterea capacităților naționale de experți și prestatori de servicii capabili să implementeze SME în conformitate cu noul standard ISO 50001; crearea formatorilor care să ofere instruire și asistență tehnică întreprinderilor și altor consumatori de energie mari
	Scurtă descriere	Sistemul de management energetic și standardele (ISO 50001 care a înlocuit EN16001) reprezintă o practică nouă pentru Republica Moldova și piața prestatorilor de servicii energetice. Măsura în cauză va oferi unei echipe de experți naționali și prestatori de servicii cu expertiză și experiență necesară pentru crearea ofertei și implementarea celor mai bune SME disponibile în sectorul industrial și în alte sectoare

		economii realizate în sector. Transpunerea Directivei a demarat în anul 2009, în cadrul unui proiect internațional sprijinit de BERD. Ca urmare au fost elaborate următoarele proiecte de acte: Legea cu privire la performanța energetică a clădirilor; Regulamentul privind performanța energetică a clădirilor; Regulamentul privind inspecția periodică a sistemelor de încălzire și climatizare; Metodologia de calcul al performanței energetice a clădirilor; Metodologia privind inspecția periodică a sistemelor de încălzire și climatizare și rapoartele periodice. Documentele specificate mai sus urmează a fi definitive și aprobate în anul 2013, deși regulamentele și reglementările tehnice vor fi elaborate în 2014
	Scopul final	Reducerea consumului specific de energie (la nivelul clasei de eficiență B) în sectorul construcțiilor și, respectiv, reducerea emisiilor CO₂. Îmbunătățirea calității construcțiilor și crearea noilor locuri de muncă (aproximativ 150 de locuri de muncă în primii doi ani). Crearea cadrului legislativ și normativ și adaptarea standardelor relevante pentru asigurarea implementării Directivei privind performanța energetică a clădirilor. Crearea instrumentelor financiare de sprijin a măsurilor de eficiență energetică în sectorul construcțiilor
	Grupul-tintă	Sectorul construcțiilor și cel rezidențial
Informații pentru implementare	Aplicabilitatea	Aplicare națională
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Măsurile propuse în scopul prezentului Plan național vor crea cadrul legal, vor stabili cerințe minime de performanță energetică a clădirilor, vor crea condiții pentru dezvoltarea capacităților și vor asigura informarea consumatorului prin contracte de performanță energetică și prin rapoartele de inspecție periodică a sistemelor de încălzire și climatizare. Suplimentar, se propune realizarea următoarelor activități: 1) lansarea Liniei de creditare pentru sectorul rezidențial în valoare de 35 mil. euro pentru proiectele de eficiență energetică în sectorul rezidențial; 2) elaborarea planului pentru adaptarea standardelor UE în domeniul performanței energetice a clădirilor; 3) instruirea și autorizarea specialiștilor pentru certificarea energetică a clădirilor; 4) instruirea și autorizarea a 50 de specialiști pentru inspectarea periodică a sistemelor de încălzire și climatizare; 5) eliberarea a 500 de contracte de performanță

Suprapunerii, efecte de multiplicare, sinergii	semnificative de reducere a consumurilor de energie și a costurilor, care necesită expertiză externă, instruirea personalului întreprinderilor și instrumente corespunzătoare. Oferta de pe piața serviciilor energice din țară are lacune esențiale în partea ce ține de expertiză, aplicarea și promovarea celor mai bune practici și tehnologii, care să corespundă necesităților de eficiență energetică, constrângerilor și capacităților întreprinderilor autohtone. Acordarea priorității de către Guvern, intensificarea documentării beneficiilor economice și de competitivitate, creșterea numărului surselor disponibile de finanțare a eficienței energetice vor stimula dezvoltarea prestatorilor de servicii și extinderea serviciilor oferite Există sinergii și efecte de multiplicare cu proiectele Liniei de finanțare pentru eficiența energetică în Moldova și Fondului pentru Eficiență Energetică. Existența a unei piețe de eficiență energetică va stimula antrenarea experților și a prestatorilor de servicii în implementarea mai activă a SME. SME este aplicabil și oferă beneficii altor sectoare. Disponibilitatea pe piața națională a capacităților calificate va fi deopotrivă benefică și relevantă altor sectoare, oferind ulterior un impact și un potențial mai mare pe piață

Secțiunea a 3-a. Măsuri privind creșterea eficienței energetice în sectorul construcțiilor

105. Elaborarea cadrului legal cu privire la performanța energetică a clădirilor

Titlul măsurii de eficiență energetică	Elaborarea cadrului legal cu privire la performanța energetică a clădirilor
Indexul măsurii de eficiență energetică	C1. C1.1., C1.2., C1.3., C1.4., C1.5., C1.6., C1.7., C1.8., C1.9
Descrierea	Categoria Reglementări
	Perioada de timp Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015
Scopul, scurta descriere	Crearea cadrului legal pentru promovarea performanței energetice a clădirilor. Această măsură va presupune transpunerea Directivei privind performanța energetică a clădirilor și armonizarea cadrului existent cu noua directivă. Activitatea în cauză ține de competența Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor.
	Agenția pentru Eficiență Energetică va participa în comisiile de certificare și activitățile de monitorizare a

Economii de energie	Organul de implementare	rezidențial Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie: „ Bottom-Up ” pentru anul 2015 și „ Top-Down ” pentru anii 2016 și 2020. Potențialul economiilor de energie în clădiri constituie 30-50%. Pentru anul 2015, calculul a fost efectuat reținând din rata creșterii anuale a spațiilor nou-construite, care constituie 32,4 mii m ² /an; consumul mediu de 200 kWh/m ² /an și reducerea consumului cu 30% în cazul aplicării cerințelor minime de performanță energetică. Pentru anii 2016 și 2020, calculul a fost efectuat ținând cont de tendința creșterii consumului de energie cu deducerea a 30% (scenariu pesimist de dezvoltare). Metoda de monitorizare – „Bottom-Up” este realizată în baza sistemului național de evidență a certificatelor de performanță energetică eliberate și înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare
	Economiile realizate în 2015 Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Economiile calculate reținând din măsurile propuse - 0,167 ktep doar pentru spațiile nou-construite Economiile estimate – 126,4 ktep
Economii estimate* - 270,6 ktep raportat la anul de bază 2009. *Împreună cu consumul de energie electrică în clădiri, cu o pondere de 23,4%, această economie ar asigura atingerea până în anul 2020 a 11,5% din ținta națională de 20% Creditele oferite prin băncile locale sînt scumpe și vor fi alocate doar gospodăriilor cu venituri mari. Un risc îl constituie lipsa cadrului legal în sectorul rezidențial, care să permită adoptarea promptă a deciziilor în cadrul asociațiilor. Astfel, Legea condominiului necesită modificări, iar codul locuinei urmează a fi adoptat. Asociațiile proprietarilor de locuințe privatizate nu sînt recunoscute drept subiecte ale creditării. O barieră potențială în achitarea creditului, în cazul în care asociațiile ar fi fost recunoscute ca un singur subiect de creditare, constituie incapacitatea financiară a gospodăriilor casnice (aproximativ 22% de gospodării se găsesc sub pragul sărăciei)		

energetică;	6) inspectarea a 100 de sisteme de încălzire și climatizare (sisteme de încălzire cu P>20 kW și climatizare cu P>12 kW). În cazul în care cadrul legal va intra în vigoare în a doua jumătate a anului 2013, cerințele minime de performanță energetică vor fi aplicabile doar din anul 2014 sau 2015, deoarece este necesar să se elaboreze reglementările tehnice, să se pregătească experți independenți pentru sector. Totodată, rata anuală de creștere a suprafețelor nou-construite reprezintă 32,4 mii m ² , care constituie proprietate publică și privată. Consumul acestora va constitui aproximativ 0,558 ktep. Introducerea cerințelor minime de performanță energetică (nivelul clasei B: 121 kWh/m ² /an în apartamente și 104 kWh/m ² /an în instituții publice), chiar și în cazul celui mai pesimist scenariu (-30%), ar contribui la evitarea supraconsumului echivalent cu 0,167 ktep pe perioada prezentului Plan național. Noile cerințe minime se vor aplica și construcțiilor supuse renovărilor majore (25% din valoarea sau aria anvelopei clădirii), cu rata anuală de renovare sub 1%	
	Bugetul și sursele financiare	1. Proiectul internațional „Îmbunătățirea cadrului de reglementare a eficienței energetice în sectorul construcțiilor”, finanțat de Fondul de acționari ai BERD, în valoare totală de 4,48 mil. lei (280 mii euro). 2. Proiectul legii elaborat în cadrul Proiectului internațional „Moldova: Servicii de consultanță acordate Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor”, finanțat de Fondul de acționari ai BERD, în valoare de 4,066 mil. lei (254 150 euro). 3. Support bugetar direct 2013-2015 – 6,5379 mil. lei , repartizați după cum urmează: a) instruirea evaluatorilor și a inspectorilor energetici în scopul prezentei măsuri: 2013 – 777,5 mii lei; 2014 – 760,4 mii lei. *Aceleste cifre nu vor fi luate în calculul final al bugetului necesar pentru acoperirea prezentului Plan național, deoarece bugetul alocat acoperă instruirea inclusiv a managerilor și a auditorilor energetici. b) certificarea** clădirilor : 2013 – 200 clădiri – 2 mil. lei; 2014 – 300 clădiri – 3 mil. lei. *** Aceste cifre nu vor fi luate în calcul, deoarece se repetă în altă măsură ce ține de auditarea energetică a clădirilor publice. 4. Linia de creditare pentru sectorul rezidențial – 560 mil. lei (35 mil. euro) pentru investiții în sectorul

Economii de energie	monitorizează	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”, realizată în baza sistemului național de evidență a contractelor de performanță energetică eliberate și înregistrate în conformitate cu legislația în vigoare
	Economiile realizate în 2015	Nu este aplicabil, dat fiind că cerința de introducere a clădirilor al căror consum este egal cu zero (sub 50 kWh/m ² /anual) intră în vigoare începând cu 2018
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Nu este aplicabil, dat fiind că cerința de introducere a clădirilor al căror consum este egal cu zero (sub 50 kWh/m ² /anual) intră în vigoare începând cu 2018
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Economiile calculate – 0,32 ktep pentru 2 ani. Nu s-a luat în calcul rata renovărilor anuale
	Ipoteze	Introducerea cerinței privind consumul aproape egal cu zero începând din 2018 pentru clădirile cu destinație publică și începând din 2020 pentru celelalte sectoare
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Prevederile privind clădirile al căror consum este aproape egal cu zero sunt reflectate în proiectul Legii privind performanța energetică a clădirilor

Secțiunea a 4-a. Măsuri privind creșterea eficienței energetice în sectorul public

107. Managementul energetic la nivelul autorităților publice locale

Titlul măsurii de eficiență energetică	Managementul energetic la nivelul autorităților publice locale
Indexul măsurii de eficiență energetică	ME1- ME8
Descrierea	Reglementare/planificare și management Început: ianuarie 2013 Sfârșit: ianuarie 2015 Implementarea Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică Scopul, scurtă descriere Scopul final Introducerea managementului energetic la nivelul autorităților publice locale (consiliile raionale, municipale, UTA Găgăuzia). Monitorizarea consumurilor energetice, planificarea activităților de îmbunătățire a eficienței energetice și finanțarea acestora conform priorităților

Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Linia de creditare pentru sectorul rezidențial va oferi credite pentru gospodării individuale, asociații de locatari, cooperative și condominii. De asemenea, credite vor fi oferite companiilor de servicii energetice pentru realizarea măsurilor de eficiență energetică în sectorul rezidențial
---	---

106. Promovarea clădirilor al căror consum de energie este aproape egal cu zero

Titlul măsurii de eficiență energetică	Promovarea clădirilor al căror consum de energie este aproape egal cu zero
Indexul măsurii de eficiență energetică	C2, C2.1
Descrierea	Reglementare Început: ianuarie 2014 Sfârșit: decembrie 2015 Directiva privind performanța energetică a clădirilor prevede elaborarea planurilor naționale de creștere a numărului de clădiri cu consumul aproape egal cu zero. În acest sens, se propune: 1) elaborarea caietului de sarcini pentru efectuarea unui studiu de fezabilitate privind clădirile al căror consum de energie este aproape egal cu zero; 2) elaborarea unui studiu de fezabilitate privind clădirile al căror consum de energie este aproape egal cu zero. Reducerea consumului de energie per m ² , cu acoperirea unei părți considerabile din resurse de energie regenerabilă. Mărirea numărului de clădiri al căror consum este aproape egal cu zero Sectorul construcțiilor Aplicabilitatea Norma privind introducerea clădirilor al căror consum este aproape egal cu zero este aplicabilă clădirilor publice începând cu anul 2018. Dat fiind că spațiile non-construite cu destinație publică constituie doar 0,05% în totalul construcțiilor date în exploatare anual (2000-2010), calculul impactului este neglijabil pentru 2018-2020. Rata clădirilor publice care sunt supuse renovărilor majore și cad sub incidența acestei prevederi va urma a fi stabilită în următorul Plan național. Pentru celelalte clădiri, prevederea este aplicabilă începând cu anul 2020 Surse proprii Buzetul și sursele financiare Organul de implementare Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor,

	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică
Economii de energie	Autoritatea care monitorizează / măsurare a economiilor rezultate	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	„Top-Down” combinată cu „Bottom-Up”, odată cu instalarea sistemului de monitorizare a consumurilor	
	Economiile realizate în 2015	Conform calculelor pentru instrumentul financiar Fondul pentru eficiență energetică	
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Conform calculelor pentru instrumentul financiar Fondul pentru eficiență energetică	
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Conform calculelor pentru instrumentul financiar Fondul pentru eficiență energetică	
	Ipoteze	Planificarea în sine nu oferă economii. Măsurile prevăzute în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice vor fi finanțate din bugetele locale și instrumentele financiare existente – Fondul pentru eficiență energetică și Fondul național de dezvoltare regională	
	Suprapuneri, de efecte multiplicare, sinergii	Planurile de acțiuni pentru o energie durabilă elaborate conform Convenției primarilor sînt valabile doar pentru semnături. Acestea vor cuprinde perioada pînă în anul 2020.	
		Agenția va ghida semnatarii în elaborarea planurilor	

108. Eficientizarea consumului de energie în sectorul public

Titlul măsurii de eficiență energetică		Eficientizarea consumului de energie în sectorul public	
Indexul măsurii de eficiență energetică	Descrierea	FEE 1	
	Categoria		Mecanisme de economisire a energiei și alte combinații
	Perioada de timp		Început: septembrie 2013
	Scopul, scurtă descriere		Sfîrșit: decembrie 2015
			Îmbunătățirea eficienței energetice și valorificarea surselor regenerabile de energie în sectorul public cu acoperire financiară din Fondul pentru eficiență energetică și din alte surse.
			În anul 2013, aproximativ 80% din mijloacele financiare ale Fondului pentru eficiență energetică vor

Grupul-întă	Autoritățile publice locale de nivelul II
Aplicabilitatea	Aplicare națională (35 de unități teritorial-administrative)
Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Introducerea managementului energetic la nivelul autorităților publice locale presupune implementarea următoarelor măsuri: 1) elaborarea softului de monitorizare a consumurilor de energie pentru autoritățile publice locale (consiliile raionale, municipale și UTA Găgăuzia) și a manualului de utilizare a softului; 2) angajarea managerilor energetici în 32 de consilii raionale, UTA Găgăuzia și 2 municipii; 3) instruirea a 35 de manageri energetici; 4) organizarea periodică a cursurilor de instruire și perfecționare a managerilor energetici angajați în cadrul consiliilor raionale, municipale și UTA Găgăuzia; 5) elaborarea și aprobarea structurii și formulului-standard pentru programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice; 6) elaborarea și aprobarea programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice; 7) elaborarea de către consiliile raionale, municipale și UTA Găgăuzia a rapoartelor anuale în baza formularului elaborat de Agenția pentru Eficiența Energetică; 8) elaborarea și adoptarea planurilor de acțiuni pentru o energie durabilă pentru orașele care au aderat la Convenția primarilor
Bugetul și sursele financiare	Bugetul total pentru implementarea acestor măsuri constituie aproximativ 32,4 mil. lei (2,7 mil. dolari SUA). 1. Programul regional SYNERGY/USAID – 10,8 mii lei (90 mii dolari SUA) pentru: instruirea a 35 de manageri energetici; elaborarea formularului-standard al programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice; elaborarea softului de monitorizare a consumurilor; acordarea asistenței în elaborarea a 35 de programe locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planuri locale de acțiune în domeniul eficienței energetice; întocmirea manualului și ghidului pentru autoritățile publice locale privind elaborarea planurilor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice. 2. Proiectul USAID/LGSP – 21,6 mil. lei (1,8 mil. dolari SUA) pentru componenta eficiență energetică. Aceasta va include asistență tehnică pentru circa 33 de orașe (centre raionale) în elaborarea de planuri etc.

	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Complementare: Linia de finanțare pentru eficiența energetică în Moldova II; Fondul național de dezvoltare regională
109. Optimizarea sistemului public de iluminare stradală		
Informații pentru implementare	Titlul măsurii de eficiență energetică	Optimizarea sistemului public de iluminare stradală
	Indexul măsurii de eficiență energetică	P ₁ -P ₂
	Descrierea	Mecanism de eficiență energetică Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015
	Categoria Perioada de timp	Scopul, scurtă descriere
	Scopul final	Scopul final
Informații pentru implementare	Grupul-țintă	Grupul-țintă
	Aplicabilitatea	Aplicabilitatea
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Măsura presupune realizarea următoarelor acțiuni: 1) elaborarea propunerilor pentru restricționarea lampilor incandescente în sectorul public; 2) reflectarea acestei măsuri în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice; 3) auditarea energetică a sistemelor de iluminat existente; 4) înlocuirea corpurilor de iluminare existente cu altele eficiente; 5) monitorizarea consumului de energie după realizarea proiectelor în domeniul iluminatului stradal
	Bugetul și sursele financiare	Agencia Germană pentru Cooperare Internațională, Fondul național de dezvoltare regională, Fondul pentru eficiență energetică, Fondul de Investiții Sociale din Moldova
	Organul de implementare	Autoritățile administrației publice locale, cu sprijinul Ministerului Finanțelor și Agenției pentru Eficiență Energetică
Informații pentru implementare	Autoritatea care monitorizează	Agenția pentru Eficiență Energetică

Informații pentru implementare	Scopul final	fi destinate sectorului public Reducerea consumului de energie și acumularea de mijloace financiare din economiile de energie ca urmare a implementării măsurilor de eficiență energetică. Reducerea cheltuielilor pentru energie și resurse energetice alocate pentru autoritățile administrației publice locale și instituțiile afiliate
	Grupul-țintă	Autoritățile administrației publice locale
	Aplicabilitatea	Aplicare națională
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Se propune realizarea următoarelor activități: 1) implementarea proiectelor în domeniul eficienței energetice; 2) finanțarea proiectelor în domeniul eficienței energetice fezabile din punct de vedere economic, tehnic și ecologic; 3) asigurarea consumului rațional de energie în țară; 4) reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră
	Bugetul și sursele financiare	2013 – 159 360,3 mii lei; 2014 – 175 751,1 mii lei
Economii de energie	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Energetică
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Energetică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Bottom-Up”: economiile au fost calculate reieșind din experiența de valorificare a 23,5 mil. lei de către Agenția pentru Eficiență Energetică pe parcursul anului 2011. Economia de energie primară estimată constituie 258 tep anual.
	Economiile realizate în 2015	Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”, realizată în baza evidenței proiectelor implementate din sursele Fondului pentru eficiență energetică
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Economiile de energie – 3,61 ktep
Informații pentru implementare	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Economiile de energie – 12,9 ktep
	Ipoteze	Economiile de energie – 32,5 ktep
		Pe parcursul anilor 2013-2015 vor fi identificate și alte surse de finanțare din partea donatorilor, care vor direcționa spre activitățile prioritare incluse în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice

Informații pentru implementare	Grupul-întă	Autorițiile administrației publice locale, conducători autovehiculelor, parcurile de transport auto Aplicare națională Activitățile în sectorul transportului includ: 1) elaborarea și adoptarea cadrului de reglementare privind etichetarea pneurilor; 2) elaborarea și desemnarea recomandărilor pentru autoritățile publice privind procurările de transport cu un accent sporit asupra eficienței carburanților consumați; 3) elaborarea regulilor pentru importul pneurilor conform claselor C1, C2, C3; 4) elaborarea programelor pentru optimizarea circulației transportului pe străzile centrale ale localităților; 5) elaborarea ghidului privind procurarea unităților de transport pentru autoritățile publice cu respectarea criteriilor de eficiență energetică Sursele administrative ale autorităților antrenate în elaborarea actelor menționate; suportul bugetului de stat
	Organul de implementare	Agencia pentru Eficiența Energetică, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor; autoritățile administrației publice locale, Agenția Achiziții Publice
	Autoritatea care monitorizează	Agencia pentru Eficiența Energetică, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul a economiilor de energie – „Top-Down”: economia de energie este calculată rețesind din consumul combustibililor lichizi în sectorului transportului și cei utilizați de populație conform balanței energetice. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea este efectuată în baza analizei reglementărilor
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Neaplicabil

Economii de energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Bottom-Up”: economiile au fost calculate rețesind din necesarul de investiții per corp de iluminat și investițiile alocate. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea a fost efectuată în baza rapoartelor auditorilor energetici și a rapoartelor autorităților administrației publice locale
	Economiile realizate în 2015	Economiile de energie calculate – 51,6 tep
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Economiile de energie estimate – 129 tep
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Economiile de energie estimate – 258 tep
Ipoteze și riscuri		
Presupunem că volumul alocațiilor de mijloace financiare din bugetul de stat va fi menținut la nivelul anului 2012. Respectiv, pentru perioada prezentului Plan național va fi necesară o sumă totală de 4 635 mii lei pentru realizarea economiilor de energie propuse Se propune a fi inclusă drept măsură prioritară în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice		
Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii		

Secțiunea a 5-a. Măsurile privind creșterea eficienței energetice în sectorul transporturilor

110. Promovarea eficienței energetice în sectorul transportului terestru

Titlul măsurii de eficiență energetică		Promovarea eficienței energetice în sectorul transportului terestru
Indexul măsurii de eficiență energetică	Indexul măsurii de eficiență energetică	AE7-AE 7.6
	Descrierea	Informare și măsuri obligatorii
		Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015
		Crearea cadrului legal și normativ privind etichetarea pneurilor
		Optimizarea consumului de carburanți în sectorul transportului. Crearea regulilor și ghidurilor pentru autoritățile administrației publice locale în domeniul procurărilor și administrării mijloacelor de transport

3) adaptarea standardelor europene care să asigure buna implementare a Legii nr. 142 și a Directivei privind eficiența energetică. Această măsură este prevăzută și în Sprijinul bugetar pentru sectorul energetic și prezintă o condiție necesară pentru aplicarea noilor exigențe rezultate din transpunerea directivelor europene; 4) consolidarea capacităților instituționale din sectorul energetic în vederea elaborării și implementării politicilor în domeniul eficienței energetice (Agenția pentru Eficiența Energetică și Direcția generală securitate și eficiență energetică a Ministerului Economiei). 5) implementarea strategiei de comunicare în domeniul eficienței energetice: ateliere de lucru, conferințe, expoziții, manuale și broșuri etc.; 6) sprijinirea liniilor de creditare pentru sectorul industrial lansate de BERD	Bugetul total: 1. Adoptarea și actualizarea cadrului legal în domeniul eficienței energetice și valorificării surselor regenerabile de energie constituie: 2013 – 30 321,1 mii lei; 2014 – 17 490,0 mii lei 2. Instruirea personalului și perfecționarea capacităților instituționale: Direcția generală securitate și eficiență energetică a Ministerului Economiei și Agenția pentru Eficiența Energetică: Proiectul SIDA „Asistența tehnică pentru consolidarea capacităților în vederea asigurării unui management energetic sustenabil” pentru anii 2012-2015, în valoare totală de 1,8 mil. euro, după cum urmează: 2013 – 12 166,5 mii lei; 2015 – 4 221,2 mii lei. Proiectul GEF-UNIDO “Reducerea gazelor cu efect de seră prin îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul industrial în Moldova”: 2013 – 0,9 mil.lei (75 000 dolari SUA); Agenția pentru Eficiența Energetică: Proiectul Strategiei de cheluieli în sectorul energetic pentru anii 2013-2015 prevede următoarele costuri pentru acțiunea în cauză (Programul de activitate al Guvernului): 2013 – 1 535,5 mii lei; 2014 – 1 555, 4 mii lei; 2015 – 1 795,0 mii lei. 3. Costul pentru comunicare prevăzut în proiectul Strategiei de cheluieli pentru sectorul energetic 2013-2015: 2013 – 2 332,4 mii lei;
--	---

Ipoteze	În urma implementării prezentului Plan național vor fi calculate economiile realizate datorită introducerii reglementării și modernizării infrastructurii transportului terestru Republica Moldova și-a propus drept scop substituirea a 10% din totalul combustibililor lichizi consumați cu biocombustibili. Hotărârea Guvernului nr. 85 din 1 februarie 2008 „Cu privire la aprobarea Strategiei infrastructurii transportului terestru pe anii 2008-2017” prevede un program de reabilitare și modernizare a infrastructurii rutiere în valoare totală de 2836 mil. dolari SUA pentru următorii 10 ani
-----------------------	---

Secțiunea a 6-a. Măsurile orizontale și intersectoriale

111. Actualizarea și adoptarea cadrului legal care să asigure implementarea Legii nr. 142 din 2010 cu privire la eficiența energetică

Titlul măsurii de eficiență energetică	Actualizarea și adoptarea cadrului legal care să asigure implementarea Legii nr. 142 din 2010 cu privire la eficiența energetică
Indexul măsurii de eficiență energetică	G1, G2, G3
Descrierea	Categorie: Reglementări Perioada de timp: Început: ianuarie 2014 Sfârșit: decembrie 2014 Scopul, scurtă descriere: Armonizarea cadrului legal cu noua Directivă 2012/27/UE privind eficiența energetică; adoptarea și implementarea reglementărilor ce ar asigura executarea Legii cu privire la eficiența energetică Scopul final: Dezvoltarea pieței de servicii energetice; promovarea tehnologiilor performante și prietenoase mediului și, prin urmare, reducerea intensității energetice și a emisiilor de gaze cu efect de seră. Crearea condiției legale, de reglementare și adaptare a standardelor relevante, pentru asigurarea implementării Directivei privind eficiența energetică Grupul-țintă: Autoritățile administrației publice locale, Agenția pentru Eficiența Energetică, Ministerul Economiei, mediul academic Aplicabilitatea: Aplicare națională
Informații pentru implementare	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura Activitățile propuse în scopul prezentei măsuri: 1) actualizarea și adoptarea cadrului legal care să asigure implementarea Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică; 2) actualizarea Programului național pentru eficiență energetică 2011-2020, în funcție de progres, așa cum prevede capitolul I al acestuia;

112. Promovarea societăților de servicii energetice

Titlul măsurii de eficiență energetică		Promovarea societăților de servicii energetice	
Indexul măsurii de eficiență energetică		S1	
Descrierea		Servicii energetice Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2015 Prezenta acțiune prevede elaborarea și/sau modificarea cadrului legislativ și normativ existent pentru promovarea și dezvoltarea societății lor de servicii energetice. Aceasta va fi însoțită de o campanie de informare a potențialilor beneficiari de servicii energetice, precum și de instruire pentru potențialii prestatori de servicii energetice. O atenție sporită va fi acordată informării și instruirii autorităților administrației publice locale privind pregătirea și organizarea licitațiilor publice conform principiilor eficienței energetice. Acțiunea în sine nu va aduce economii imediate, acestea vor fi resimțite doar după adoptarea reglementărilor respective, însă va fi fundamentală pentru crearea și funcționarea pieței de servicii energetice și garantarea economiilor de energie prin contracte de performanță energetică Scopul final Crearea cadrului legislativ și normativ pentru antrenarea terțelor părți în sector și pentru crearea de servicii energetice noi Grupul-țintă Autoritățile administrației publice locale, întreprinderile energofage Aplicabilitatea Aplicare națională În scopul prezentei acțiuni vor fi întreprinse următoarele: 1) elaborarea regulamentului privind societățile de servicii energetice va crea condiții pentru funcționarea acestora pe piață: societățile de servicii energetice vor asigura un nivel mai avansat de întreținere și funcționare a sistemelor energetice; în sectorul privat, societățile de servicii energetice vor garanta calitatea implementării proiectelor, buna funcționare și întreținerea corespunzătoare a sistemelor energetice; în sectorul public, societățile de servicii energetice vor contribui la reducerea pierderilor de energie în sistemul de iluminat, rețelele de alimentare cu căldură, clădiri etc.; 2) elaborarea pachetului de documente necesare	
Informații pentru implementare		Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	

		2014 – 608,3 mii lei; 2015 – 748,4 mii lei. 4. Fondul pentru eficiență energetică pentru toate sectoarele – 520107,6 mii lei. 5. Instrumente financiare: Linia de finanțare pentru eficiența energetică din Moldova II – 352 mii lei (22 mii euro) pentru proiecte de eficiență energetică și valorificarea surselor de energie regenerabilă în sectorul privat. Linia de creditare pentru sectorul rezidențial – 560 mil. lei (35 mil. euro) pentru proiecte de eficiență energetică și valorificarea surselor de energie regenerabile în sectorul rezidențial
Economii de energie	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică, Linia de finanțare pentru eficiența energetică din Moldova, Linia de creditare pentru sectorul rezidențial, Fondul pentru eficiență energetică
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiența Energetică
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Bottom-Up”: economiile sînt calculate reiesind din rapoartele anuale ale instituțiilor publice centrale și ale celor subordonate organelor centrale de specialitate, inclusiv rapoartele anuale ale liniilor de finanțare. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea este efectuată în baza analizei proiectelor implementate și a executării reglementării adoptate. Metoda „Top-Down” combinată cu „Bottom-Up” începînd cu 2014, odată cu implementarea sistemului de monitorizare
	Economiile realizate în 2015	Cadrul legal, în sine, nu generează economii directe de energie, însă creează condiții pentru stimularea economiei și de energie
	Economiile de energie preconizate pînă în anul 2016 Impactul preconizat privind economiile de energie pînă în 2020	Pentru economiile de energie, vezi măsurile pentru sectorul industrie și public Pentru economiile de energie, vezi măsurile pentru sectorul industrie și public
Ipoteze și riscuri	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Pentru evitarea dublării calculelor de economii și a surselor financiare de acoperire, în scopul prezentei măsuri nu au fost efectuate calcule ale economiilor de energie

de energie pînă în 2020	Se presupune că, în urma introducerii reglementării respective, o parte dintre proiectele de îmbunătățire a eficienței energetice vor fi implementate cu sprijinul societăților de servicii energetice
Ipoteze	Elaborarea regulamentului va sprijini implementarea Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică. Regulamentul va asigura procedura detaliată și instrumentele pentru întocmirea contractelor de performanță energetice. Această măsură va ajuta autoritățile administrației publice locale în identificarea surselor de acoperire a proiectelor de eficiență energetică și va oferi un instrument atractiv de finanțare a proiectelor de eficiență energetică pentru sectorul privat. Există riscul neimplementării serviciilor energetice în primii ani, în special pentru sectorul public, dar fiind că alocările financiare din bugetul național se reduc proporțional economiilor de mijloace realizate în urma implementării proiectelor. Aceasta va lipsi autoritățile administrației publice locale de resurse financiare pentru acoperirea angajamentelor financiare conform contractelor de performanță energetică. În acest context, apare necesitatea modificării legislației aferente

113. Etichetarea produselor cu impact energetic și crearea cadrului privind proiectarea ecologică

Titlul măsurii de eficiență energetică		Etichetarea produselor cu impact energetic și crearea cadrului privind proiectarea ecologică
Indexul măsurii de eficiență energetică	Descrierea	PIE 4 – PIE 4.4; PE 1, PE 1.1
Categoria	Perioada de timp	Reglementare
		Început: ianuarie 2013 Sfîrșit: decembrie 2014
	Scopul, scurtă descriere	Reglementarea pieței produselor cu impact energetic prin crearea cadrului legal și normativ corespunzător. Această activitate presupune transpunerea Directivei-cadru, a actelor delegate și a directivelor implementatoare. Crearea cadrului privind proiectarea ecologică și, după caz, stabilirea cerințelor în materie de proiectare ecologică aplicabile produselor cu impact energetic

Economii de energie	seamnă contractului de performanță energetică (contract-model, acte suplimentare necesare); 3) identificarea și informarea potențialilor beneficiari de servicii privind etapele și avantajele contractelor de performanță energetică. Această măsură, în sine, nu oferă economii, însă va stimula interesul pentru serviciile acordate de societățile de servicii energetice; 4) instruirea și consilierea potențialilor prestatori de servicii energetice (companii de construcții, companii de proiectare, companii de producere și instalare a tehnologiilor eficiente etc.). Acțiunea va avea scopul clarificării procedurilor și conținutului contractelor de performanță energetică etc.;	5) înaintarea propunerilor de modificare a cadrului legal existent ce vizează procedura achizițiilor publice în vederea eliminării barierelor în calea dezvoltării pieței societăților de servicii energetice. Scopul acestei acțiuni constă în permiterea finanțării măsurilor de eficiență energetică din contul economiilor și alegerea tehnologiilor și serviciilor reieșind din raportul preț-calitate. Acțiunile prevăzute vor permite crearea condițiilor pentru dezvoltarea serviciilor energetice, crearea noilor locuri de muncă, promovarea tehnologiilor performante, identificarea surselor de finanțare pentru consumatorii finali (finanțarea terțelor părți) etc.
	Bugetul și sursele financiare	Sprijinul partenerilor strategici: USAID SYNERGY. Surse administrative proprii pentru acoperirea instruirilor prestatorilor de servicii energetice și sensibilizarea consumatorilor
	Organul de implementare	Agencia pentru Eficiență Energetică
	Autoritatea care monitorizează	Ministerul Economiei
	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Bottom-Up”: economiile vor fi estimate după introducerea reglementării. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea va fi efectuată în baza Planului național și a rapoartelor anuale întocmite de consiliile raionale și depuse la Agenția pentru Eficiență Energetică
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate pînă în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile	Neaplicabil

		energetic cu eficiență energetică înaltă (clasele A+++ - A); 1 ktep ca rezultat al majorării taxei vamale cu 20%, anual, la lămpile incandescente și aplicarea taxei vamale zero la lămpile eficiente
	Economii de energie preconizate până în anul 2016	Economii de energie: 23,8 ktep; 1,6 ktep
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Economii de energie: 43,84 ktep; 3 ktep
	Ipoteze	Neaplicabil
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Neaplicabil

11.4. Crearea condițiilor pentru promovarea auditului energetic

Titlul măsurii de eficiență energetică		Crearea condițiilor pentru promovarea auditului energetic
Indexul măsurii de eficiență energetică		AE 7.1-AE 7.6
Descrierea	Categoria	Reglementare
	Perioada de timp	Început: ianuarie 2013 Sfârșit: decembrie 2014
	Scopul, scurtă descriere	Introducerea unor servicii noi de auditare energetică, crearea locurilor de muncă (100 de locuri) și a registrelor de monitorizare
	Scopul final	Sprindul sectorului public și privat în vederea optimizării consumului de energie. Introducerea reglementării și crearea instrumentelor necesare sectorului privat de prestare a serviciului de audit energetic
	Grupul-țintă	Auditorii energetici autorizați
Informații pentru implementare	Aplicabilitatea	Aplicare națională
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Vor fi realizate următoarele activități: 1) școlarizarea și autorizarea a 100 de auditori energetici (30 în anul 2013; 30 în anul 2014; 40 în anul 2015); 2) crearea registrului electronic și pe suport de hârtie pentru auditățile energetice; 3) crearea registrului electronic și pe suport de hârtie pentru auditorii energetici; 4) realizarea audităților energetice pentru sectorul public; 5) elaborarea ghidurilor pentru toate sectoarele economiei naționale.
		Aceste activități vor fi realizate cu sprijinul proiectului SIDA „Asistența tehnică pentru consolidarea capacităților în vederea asigurării unui management

Informații pentru implementare	Scopul final	Reducerea consumului de energie prin introducerea reglementării corespunzătoare
	Grupul-țintă	Consumatorii, distribuitorii și furnizorii produselor cu impact energetic
	Aplicabilitatea	Aplicare națională
	Acțiunea de economisire a energiei pe care se bazează măsura	Crearea cadrului legislativ și normativ pentru produsele cu impact energetic, inclusiv: 1) elaborarea Legii privind etichetarea produselor cu impact energetic și a reglementărilor tehnice cu transpunerea actelor delegate și a directivelor implementatoare relevante ale UE; 2) verificarea agenților economici privind respectarea cerințelor de etichetare a produselor cu impact energetic. Se va efectua cel puțin 1 vizită lunară la diferite magazine și/sau puncte de distribuție pentru verificarea existenței etichetelor și a informațiilor cu caracter energetic; 3) testarea, după caz, a produselor cu impact energetic într-un laborator acreditat din UE. La importul dintr-o altă țară, se recomandă acceptarea rezultatelor testărilor produsului cu impact energetic din țara de proveniență; 4) identificarea posibilităților de introducere a facilităților fiscale și vamale pentru produsele cu impact energetic cu eficiență energetică înaltă (clasele A+++ - A). Majorarea taxelor de import pentru produsele energofage; 5) elaborarea cadrului normativ privind protecția ecologică; 6) stabilirea cerințelor de performanță energetică pentru instalațiile și echipamentele produse și/sau importate în Republica Moldova; 7) majorarea anuală a taxelor la importul lămpilor incandescente cu 20% anual și aplicarea taxei zero pentru lămpile eficiente
	Bugetul și sursele financiare	UE, Fondul Global de Mediu
Economii de energie	Organul de implementare	Ministerul Economiei, Agenția pentru Eficiență Energetică, Ministerul Mediului
	Autoritatea care monitorizează	Agenția pentru Eficiență Energetică, Ministerul Mediului
	Metoda de monitorizare/măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Top-Down”: economiile vor fi calculate reeșind din importurile de produse cu impact energetic. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea va fi bazată pe informația oferită de Serviciul Vamal
	Economiile realizate în 2015	Economiile de energie: 14,33 ktep ca rezultat al introducerii facilităților fiscale și vamale pentru produsele energofage

		energetic sustenabil” pentru anii 2012-2014. Valoarea totală a proiectului constituie 1,8 mil. euro).
	Bugetul și sursele financiare	Fondul pentru eficiență energetică, Sprijinul bugetar pentru sectorul energetic
	Organul de implementare	Agencia pentru Eficiență Energetică, autoritățile administrației publice locale, Ministerul Economiei
	Autoritatea care monitorizează	Agencia pentru Eficiență Energetică
Economii de energie	Metoda de monitorizare / măsurare a economiilor rezultate	Metoda de calcul al economiilor de energie – „Bottom-Up”: economiile vor fi estimate după introducerea reglementării, în baza proiectelor implementate. Metoda de monitorizare – „Bottom-Up”: monitorizarea va fi realizată în baza auditurilor energetice înregistrate
	Economiile realizate în 2015	Neaplicabil
	Economiile de energie preconizate până în anul 2016	Neaplicabil
	Impactul preconizat privind economiile de energie până în 2020	Neaplicabil
	Ipoteze	Economiile de energie vor fi realizate doar în cazul implementării recomandărilor rapoartelor de audit energetic
	Suprapuneri, efecte de multiplicare, sinergii	Acțiunile prevăzute în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice vor necesita executarea auditului energetic, în funcție de sursa de finanțare

Titlul IV SECTORUL PUBLIC

115. Sectorul public va demonstra un rol exemplar în promovarea consumului eficient de energie, conform art. 18 al Legii nr. 142 din 2 iulie 2010 cu privire la eficiența energetică.

Capitolul 1 PROGRAME ȘI PLANURI LOCALE DE ÎMBUNĂȚĂȚIRE A EFICIENȚEI ENERGETICE

116. Conform legislației în vigoare, consiliile raionale, municipale și Adunarea Populară a UTA Găgăuzia au obligația să elaboreze, să coordoneze și să aprobe propriile programe și planuri de îmbunătățire a eficienței energetice.

117. Programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice vor fi elaborate pentru o perioadă de 3 ani, care coincide cu termenul prezentului Plan național. Aceste planuri locale vor servi drept bază pentru următoarele planuri naționale de acțiuni în domeniul eficienței energetice.

118. Planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice reprezintă o listă de acțiuni prioritare pentru un singur an, care urmează a fi reflectate în bugetul local și/sau finanțate din alte surse identificate și aprobate de autoritățile administrației publice locale. Programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice se vor baza pe planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice și vor determina prioritatea implementării acțiunilor, reieșind din sursele disponibile, precum și raportul cost-eficiență.

119. Suplimentar, conform Programului național pentru eficiența energetică 2011-2020, Agenția pentru Eficiență Energetică, în comun cu Ministerul Economiei și alte autorități publice centrale de resort, vor sprijini autoritățile administrației publice locale în promovarea eficienței energetice și valorificarea surselor regenerabile, executând următoarele activități:

a) elaborarea ghidului privind eficiența energetică, destinat autorităților administrației publice locale, conținând

formele-standard ale programelor și ale planurilor de acțiuni de eficiență energetică;

b) crearea unei baze de date standard pentru monitorizarea și eficientizarea consumurilor de energie la nivel de țară și raioane;

c) elaborarea manualelor și a ghidurilor pentru autoritățile publice locale cu sprijinul partenerilor de dezvoltare;

d) organizarea instruirilor pentru autoritățile administrației publice locale privind elaborarea și întocmirea programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice.

Capitolul 2 CAPACITĂȚI LOCALE PENTRU ASIGURAREA MANAGEMENTULUI ENERGETIC

120. Conform Legii cu privire la eficiența energetică, consiliile raionale, municipale și Adunarea Populară a UTA Găgăuzia vor angaja cite un manager energetic pentru monitorizarea consumului energetic în teritoriu și elaborarea programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice.

121. Agenția pentru Eficiență Energetică, în comun cu Ministerul Economiei, va asigura:

a) asistența consiliilor autorităților publice locale privind elaborarea termenilor de referință pentru angajarea managerilor energetici;

b) instruirea managerilor energetici privind elaborarea programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice;

c) informarea managerilor energetici privind noile reguli, cadrul legislativ, standardele în vigoare;

d) ghidarea managerilor energetici privind identificarea și accesarea surselor de acoperire financiară a măsurilor planificate;

e) consilierea managerilor energetici privind reflectarea în bugetele locale a măsurilor prioritare de eficiență energetică etc.

122. Managerii energetici, de asemenea, vor consulta Agențiile Teritoriale de Dezvoltare, antrenate actualmente în implementarea unui număr de proiecte cu sprijinul Agenției Germane pentru Cooperare Internațională și Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

Capitolul 3

ROLUL SECTORULUI PUBLIC ÎN IMPLEMENTAREA DIRECTIVEI PRIVIND PERFORMANȚA ENERGETICĂ A CLĂDIRILOR (DPEC)

123. Implementarea Legii privind performanța energetică a clădirilor va fi obligatorie, în primul rând, pentru sectorul public. Astfel, Agenția pentru Eficiență Energetică, în comun cu ministerul de ramură și autoritățile publice locale, va asigura:

a) introducerea și susținerea unor programe privind reabilitarea clădirilor proprietate publică și de menire socială;

b) susținerea construcției de clădiri pasive sau cu un consum energetic redus sau aproape de zero;

c) îmbunătățirea sistemelor de tratare a apei și alimentare cu apă potabilă;

d) utilizarea, după caz, a surselor regenerabile de energie pentru încălzirea obiectelor sociale etc.

Capitolul 4

MĂSURI SPECIFICE PENTRU ACHIZIȚIILE PUBLICE

124. Agenția pentru Eficiență Energetică, împreună cu autoritățile publice centrale și locale, va realiza următoarele activități:

a) reexaminarea regulilor privind achizițiile publice, stabilite în legislația națională, obligând prin lege autoritățile administrației publice locale să adopte decizii de achiziții publice pornind de la criteriile de eficiență energetică;

b) elaborarea și publicarea unui ghid, care va fi utilizat de autoritățile administrației publice locale, pentru evaluarea contractelor de furnizare și/sau de prestare a serviciilor publice la organizarea licitațiilor publice și acordarea contractelor de executare a lucrărilor publice etc.

Capitolul 5

PROGRAME PRIVIND ÎMBUNĂȚĂȚIREA ILUMINATULUI STRADAL

125. O măsură prioritară pentru sectorul public, promovată în prezentul Plan național, este introducerea și susținerea unor programe privind îmbunătățirea iluminatului stradal. În acest scop, Agenția pentru Eficiență Energetică va realiza următoarele acțiuni:

a) elaborarea, în comun cu alte autorități publice centrale de resort, a propunerilor de modificare a legislației pentru interzicerea lămpilor incandescente în sectorul public;

b) acordarea asistenței managerilor energetici în planificarea acțiunilor cu reflectarea acestora în programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice;

c) asigurarea efectuării auditării energetice, inclusiv din sursele Fondului pentru eficiență energetică;

d) asigurarea identificării și atragerii surselor de finanțare pentru înlocuirea corpurilor de iluminare existente cu unele economice;

e) monitorizarea rezultatelor proiectelor.

Capitolul 6

PLANURI DE ACȚIUNI PENTRU O ENERGIE DURABILĂ

126. Agenția pentru Eficiență Energetică va oferi sprijin și consiliere localităților care au aderat la Convenția primarilor din Europa și celor care intenționează să adere la această mișcare a primarilor.

127. Metodologia elaborării planurilor de acțiuni pentru o energie durabilă este similară celei adoptate de Republica Moldova pentru programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice, însă perioada acoperirii diferă. Conform

Convenției primarilor, semnarii vor elabora planuri de acțiuni pentru o energie durabilă până în 2020 față de programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice, care urmează a fi adoptate o dată la 3 ani.

128. Un număr mic de orașe beneficiază de sprijinul proiectelor regionale CIUDAD (Chișinău, Ocnita), MODEL (Drochia), „4 EastMayors” etc. Aceste orașe vor fi invitate să facă schimb de experiență cu noii semnatori sau localitățile care intenționează să adere la Convenția primarilor din UE.

Titlul V

PIAȚA SERVICIILOR ENERGETICE

129. Dezvoltarea serviciilor energetice este un angajament care reiese din cadrul legal al Republicii Moldova, dar și o exigență a pieței. În lipsa fondurilor proprii, antrenarea terțelor părți în implementarea măsurilor de eficiență energetică și, în consecință, dezvoltarea pieței serviciilor energetice vor deveni obiective primordiale.

130. Agenția pentru Eficiență Energetică a început lucrul asupra cadrului normativ cu un prim pas – studierea pieței serviciilor energetice și a barierelor care urmează a fi eliminate în calea dezvoltării acestora, beneficiind de sprijinul programului SYNENERGY, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională.

131. În perioada ulterioară – 2013-2015 – dezvoltarea pieței serviciilor energetice va impune o serie de acțiuni prevăzute în continuare.

Capitolul 1

CADRUL LEGAL PENTRU PROMOVAREA SERVICIILOR ENERGETICE

132. Va fi necesară crearea cadrului legal și normativ:

a) elaborarea și adoptarea Regulamentului privind societățile de servicii energetice;

b) modificarea cadrului legal și normativ existent în vederea eliminării barierelor administrative și financiare existente.

Capitolul 2

INSTRUMENTE DE SUPORT

133. Agenția pentru Eficiență Energetică va elabora următoarele instrumente de suport pentru potențialii prestatori și beneficiari de servicii energetice:

a) ghidul privind principalele caracteristici ale contractului de performanță energetică;

b) contractul-model de performanță energetică;

c) ghidul practic pentru implementarea unui sistem de management energetic.

Capitolul 3

STIMULENTE ECONOMICE

134. În vederea stimulării pieței serviciilor energetice, Agenția pentru Eficiență Energetică va întreprinde următoarele măsuri:

a) elaborarea studiului pentru identificarea potențialelor facilități fiscale și vamale, cu efectuarea analizei cost-beneficiu;

b) propunerea modificărilor și completărilor la cadrul normativ relevant în vederea introducerii facilităților fiscale și vamale.

Capitolul 4

FORMAREA ȘI INSTRUIREA PRESTATORILOR DE SERVICII ENERGETICE

135. Pentru a garanta o piață funcțională de servicii energetice, Agenția pentru Eficiență Energetică va realiza informarea și instruirea actorilor principali pe piață. Această măsură presupune formarea și educarea prestatorilor, consultanților și beneficiarilor de servicii energetice, și anume:

a) crearea în cadrul Agenției a ghișeului unic de informare. Agenția va ghida și, după caz, va oferi actorilor

pieței asistență în procesul de pregătire și întocmire a contractului de performanță energetică;

b) elaborarea ghidului pentru sectorul public și organizarea instruirilor pentru autoritățile administrației publice locale;

c) instruirea managerilor energetici, care sînt responsabili de elaborarea programelor locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurilor locale de acțiune în domeniul eficienței energetice;

d) informarea și instruirea sectorului privat;

e) instruirea cu privire la instrumentele ce țin de sistemele de gestionare a energiei și optimizarea sistemelor de abur;

f) întocmirea ghidului privind contractele de performanță energetică pentru auditorii energetici și consultanți;

g) publicarea, pe pagina web a Agenției pentru Eficiență Energetică, a listei prestatorilor de servicii energetice;

h) diseminarea de informații privind mecanismele financiare disponibile pentru serviciile energetice.

Capitolul 5 PROIECT-PILOT

136. Se va efectua pilotarea unui proiect, cu implementarea contractului de performanță energetică, însumînd următoarele acțiuni:

a) identificarea proiectelor-pilot, avînd drept surse: programele locale de îmbunătățire a eficienței energetice și planurile locale de acțiune în domeniul eficienței energetice, planurile de acțiuni pentru o energie durabilă elaborate de localitățile care au aderat la Convenția primarilor, proiectele internaționale etc.;

b) acordarea asistenței pentru elaborarea și întocmirea pachetului de documente aferente contractului de performanță energetică;

c) acordarea asistenței pentru pregătirea cererilor de finanțare în cazul în care finanțarea este asigurată din alte surse decît cele proprii ale societăților de servicii energetice. Sursele de finanțare pot fi atît băncile comerciale, cît și fondurile existente (Linia de finanțare pentru eficiența energetică, Linia de creditare pentru sectorul rezidențial, Fondul pentru eficiența energetică etc.).

Titlul VI ASIGURAREA DISPONIBILITĂȚII DE CONSILIERE ȘI INFORMARE

137. În perioada 2013-2015 se propune organizarea unui șir de acțiuni de informare și consiliere, corelate cu capitolul III „Măsurile de eficiență energetică” al prezentului Plan național și destinate facilitării:

a) colaborării și comunicării dintre actorii principali, grupurile-țintă și partenerii strategici;

b) diseminării informațiilor și a datelor pe piață;

c) formării capacităților antrenate în implementarea măsurilor respective.

138. Principalele măsuri care prezintă subiectul consilierii și informării reiese din Programul național pentru eficiență energetică 2011-2020, proiectul Strategiei sectoriale de cheltuieli în domeniul energetic 2013-2015 și matricea Suportului bugetar pentru sectorul energetic. Măsurile sînt direcționate spre implementarea celor trei directive de bază ce țin de eficiența energetică, etichetarea produselor cu impact energetic și performanța energetică a clădirilor.

Capitolul 1 PRINCIPALII ACTORI RESPONSABILI DE CONSILIERE ȘI INFORMARE

139. Informarea și consilierea reprezintă activități indispensabile ale instituțiilor publice antrenate în procesul de guvernare. Instituțiile publice responsabile de sector vor pune la dispoziția participanților pieței informații relevante destinate diverselor grupuri-țintă pentru implementarea cu succes a măsurilor propuse în prezentul Plan național

și, în consecință, atingerea obiectivelor de eficiență energetică.

140. Procesul de informare și consiliere presupune antrenarea, pe verticală, a tuturor instituțiilor publice, reiesind din competențele și atribuțiile acordate prin lege.

141. Agenția pentru Eficiență Energetică va coordona, va monitoriza și va acorda sprijin tuturor instituțiilor publice antrenate în procesul de comunicare și informare.

Secțiunea 1. Actori naționali

142. Principalii actori responsabili de informare și consiliere la nivel național sînt ministerele de ramură și instituțiile subordonate acestora, inclusiv, dar nelimitîndu-se la:

a) Ministerul Economiei – va comunica despre noile inițiative de politici, acte normative, strategii etc. ce țin de domeniul eficienței energetice, obiectivele naționale și contextul regional;

b) Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor – va comunica despre noile inițiative de politici și cadrul normativ în domeniul performanței energetice a clădirilor, despre cerințele minime de performanță energetică pentru clădirile noi și cele supuse renovării capitale, materialele de construcții și sistemele ingineresti etc.;

c) Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor – va informa despre noile inițiative de politici, cadrul normativ în domeniul transporturilor, cerințele de performanță pentru transport etc.;

d) Ministerul Mediului – va comunica despre politicile și strategiile în domeniul protecției mediului și utilizării raționale a resurselor naturale, managementului deșeurilor, hidroameliorației, gospodăririi resurselor de apă, aprovizionării cu apă și canalizării, controlului ecologic de stat, hidrometeorologiei și monitoringului calității mediului etc.;

e) Academia de Științe a Moldovei – va comunica despre inovații și tehnologii noi în sectorul energetic etc.;

f) Ministerul Educației – va contribui la diseminarea informațiilor din domeniul eficienței energetice pentru corpul didactic, elevi și studenți, precum și va participa la campaniile informaționale de sensibilizare.

Secțiunea a 2-a. Actori regionali

143. Principalii actori responsabili de consiliere și informare la nivel regional sînt:

a) agențiile teritoriale de dezvoltare regională Centru, Sud, Nord;

b) agențiile regionale pentru protecția consumatorilor Centru, Sud, Nord.

144. Agențiile regionale respective vor contribui la diseminarea informațiilor, reflectarea măsurilor de eficiență energetică în planurile regionale și locale, consolidarea capacităților locale pentru buna gestionare a resurselor energetice.

Secțiunea a 3-a. Actori locali

145. Principalii actori responsabili de consiliere și informare la nivel local sînt:

a) consiliile raionale, municipiile și UTA Găgăuzia vor elabora și vor aproba programe și planuri locale de eficiență energetică, vor informa primăriile orășenești, satești și comunale privind obiectivele de eficiență energetică;

b) administrațiile publice locale vor informa agenții economici și populația privind oportunitățile de realizare a economiilor de energie, proiectele planificate și în derulare, în vederea mobilizării eforturilor comunitare de economisire a energiei.

146. Autoritățile publice enumerate și/sau instituțiile subordonate acestora vor include activități de consiliere și informare în planurile lor, comunicîndu-le publicului larg, după cum urmează:

a) acțiunile pe care le promovează;

b) grupurile-țintă;

c) termenele de executare;

- d) performanța anticipată;
- e) sursele de finanțare disponibile;
- f) instrumentele de sprijin disponibile;
- g) contactele pentru informații suplimentare și consiliere etc.

Capitolul 2 GRUPURI-ȚINTĂ

147. Grupurile-țintă pentru consiliere și informare sînt:

- a) instituțiile publice antrenate în implementarea prezentului Plan național. Instituțiile ierarhic superioare vor informa instituțiile subordonate despre noile reguli, cadrul normativ, cadrul legislativ etc., precum și despre instrumentele financiare disponibile;
- b) mediul de afaceri, care reprezintă interesele diverselor sectoare economice, abordate în prezentul Plan național;
- c) societatea civilă reprezentată de consumatorii de energie, proprietarii de locuințe și asociațiile acestora etc.;
- d) instituțiile de învățămînt. O atenție sporită va fi acordată informării corpului didactic, elevilor și studenților.

Capitolul 3 INSTRUMENTELE ȘI MIJLOACELE DE CONSILIERE ȘI INFORMARE

148. Instrumentele și mijloacele de informare și consiliere vor varia de la grup la grup. Pentru societatea civilă,

care este un grup aparte, se presupune diversificarea mijloacelor, inclusiv în funcție de vîrsta populației.

149. Astfel, informațiile vor fi comunicate prin următoarele mijloace:

- a) organizarea evenimentelor (seminare, instruiți, conferințe, mese rotunde, concursuri etc.) privind performanța energetică a clădirilor, produsele cu impact energetic, serviciile energetice etc.;
- b) actualizarea paginilor web, a portalurilor, blogurilor și crearea forumurilor care reprezintă un mijloc important pentru informarea tinerilor;
- c) crearea produselor specifice (broșuri, manuale, prezentări, ghiduri etc.) repartizate în cadrul evenimentelor, prin posta electronică etc.;
- d) lansarea spoturilor (TV, radio) tematice;
- e) abordarea în media (articole, comunicate de presă, interviuri etc.).

Capitolul 4 PARTENERII STRATEGICI ÎN ACTIVITATEA DE INFORMARE ȘI CONSILIERE

150. Parteneri strategici în informare și consiliere sînt:

- a) mediul academic;
- b) prestatorii de energie și servicii;
- c) organizațiile nonguvernamentale;
- d) donatorii;
- e) fondurile existente etc.

Capitolul 5 ACTIVITĂȚI DE SENSIBILIZARE ȘI INFORMARE PLANIFICATE PENTRU PERIOADA 2013-2015

Nr. d/o	Denumirea acțiunii	Început	Sfîrșit	Responsabili	Număr	Acoperire financiară	Comentarii
1.	Organizarea ceremoniei anuale „Moldova ECO-ENERGETICĂ”	2013	2015	Agencia pentru Eficiența Energetică, Ministerul Economiei	3 ceremonii	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD)	Anual, asistența tehnică a PNUD pînă în 2015
2.	Introducerea „Orei verzi” în curriculumul școlar	2013	2015	Ministerul Educației, Agenția pentru Eficiența Energetică			Termenul se va stabili ulterior. Se propune 1 oră pe lună pentru început
3.	Organizarea expoziției „Mold-Energy”	2013	2015	CIE „Moldexpo”	3 expoziții	Sectorul privat	Anual
4.	Instruiți pentru angajații Agenției pentru Eficiența Energetică, Ministerului Economiei, Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	2013	2015	Ministerul Economiei		SIDA, UNIDO	Asistența tehnică a SIDA și UNIDO
Secțiunea 1. Servicii energetice							
5.	Editarea articolelor și broșurilor privind serviciile energetice	2013	Decembrie 2015	Agencia pentru Eficiența Energetică	3 articole, 500 de broșuri	USAID, 10000 lei moldovenești	Asistența tehnică a USAID
6.	Organizarea cursurilor pentru managerii energetici din sectorul industrial	2013	2015	Agencia pentru Eficiența Energetică	105 cursuri	GIZ	Asistența tehnică a GIZ
7.	Organizarea cursurilor privind Sistemul de management Energetic – EN ISO 50001	2013	Noiembrie 2014	Ministerul Mediului	20 de cursuri	GEF, UNIDO	GEF, UNIDO

8.	Organizarea cursurilor privind sistemul de optimizare a aburului în sectorul industrial	Noiembrie 2013	Iunie 2014	Ministerul Mediului	20 de cursuri	GEF, UNIDO	GEF, UNIDO
9.	Desfășurarea cursurilor de formare privind optimizarea sistemului pentru furnizorii de echipamente de sisteme de abur	Martie 2013	2015	Ministerul Mediului	20 de cursuri	GEF, UNIDO	GEF, UNIDO
10.	Desfășurarea de instruirii pentru auditorii energetici	2013	2015	Agencia pentru Eficiența Energetică		SIDA	Asistență tehnică a SIDA (2012-2014)
	Desfășurarea de instruirii pentru auditorii energetici	2013	2015	Agencia pentru Eficiența Energetică		Bugetul național	Reflectat în CBTM
11.	Organizarea de instruirii pentru inspectorii energetici	2013	2015	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor		20 000 lei moldovenești	Suport bugetar pentru sectorul energetic
12.	Organizarea de instruirii pentru evaluatorii energetici	2013	2015	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor		20 000 lei moldovenești	Suport bugetar pentru sectorul energetic
Secțiunea a 2-a. Etichetarea produselor cu impact energetic							
13.	Publicarea articolelor privind clasele de eficiență energetică pentru produsele cu impact energetic	2013	Decembrie 2015	Agencia pentru Eficiența Energetică	3 articole	USAID	Asistență tehnică
14.	Publicarea broșurii privind etichetarea energetică a produselor cu impact energetic	2013	2015	Agencia pentru Eficiența Energetică	1000 de broșuri	USAID	Asistență tehnică
Secțiunea a 3-a. Performanța energetică a clădirilor							
15.	Publicarea articolelor privind certificatele de performanță energetică a clădirilor	2013	Decembrie 2013	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	2 articole	BERD	Asistență tehnică
16.	Publicarea articolelor privind inspecția periodică a sistemelor de încălzire și climatizare	Mai 2013	Decembrie 2015	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	2 articole	BERD	Asistență tehnică
17.	Editarea broșurilor privind certificatele de performanță energetică a clădirilor pentru consumatorii finali	Ianuarie 2013	Decembrie 2015	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	1000 de broșuri	BERD	Asistență tehnică
18.	Organizarea seminarelor privind transpunerea Directivei privind performanța energetică a clădirilor	2013	Decembrie 2015	Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor	3 seminare	BERD	Asistență tehnică
19.	Organizarea seminarelor pentru managementul de vîrf al întreprinderilor privind implementarea Sistemului de management energetic în sectorul industrial	Ianuarie 2013	Iunie 2013	Ministerul Mediului, Agenția pentru Eficiența Energetică	2 seminare	GEF, UNIDO	Asistență tehnică
20.	Desfășurarea de cursuri pentru personalul din întreprinderi privind implementarea Sistemului de management energetic EN ISO 50001	Septembrie 2013	Septembrie 2014	Ministerul Mediului, Agenția pentru Eficiența Energetică	4 cursuri	GEF, UNIDO	Asistență tehnică
21.	Desfășurarea de cursuri pentru personalul din întreprinderi privind optimizarea sistemului de abur	Martie 2013	Septembrie 2013	Ministerul Mediului, Agenția pentru Eficiența Energetică	4 cursuri	GEF, UNIDO	Asistență tehnică

159

HOTĂRÎRE

pentru aprobarea proiectului de lege privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare

proiectul de lege privind protecția specială a copiilor în situație de risc și a copiilor separați de părinți.

PRIM-MINISTRU

Vladimir FILAT

Contrasemnează:

**Ministrul muncii, protecției
sociale și familiei
Ministrul educației
Ministrul sănătății
Ministrul afacerilor interne
Ministrul justiției**

**Valentina Buliga
Maia Sandu
Andrei Usatii
Dorin Recean
Oleg Efrim**

Nr. 114. Chișinău, 7 februarie 2013.

160 HOTĂRÎRE
privind controlul nitraților în produsele alimentare
de origine vegetală

În conformitate cu Legea nr. 119-XV din 22 aprilie 2004 cu privire la produsele de uz fitosanitar și la fertilizanți (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.100-103, art.510), cu modificările și completările ulterioare, cu art. 6 din Legea nr.10-XVI din 3 februarie 2009 privind supravegherea de stat a sănătății publice (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.67, art.183), precum și în scopul asigurării protecției sănătății populației, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Normele privind controlul nitraților în produsele alimentare de origine vegetală, conform anexei nr. 1;

Metodele de prelevare a probelor pentru controlul oficial

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:
Ministrul agriculturii
și industriei alimentare
Ministrul sănătății

Nr. 115. Chișinău, 8 februarie 2013.

al conținutului de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală, conform anexei nr. 2;

Metodele de analiză pentru controlul oficial al conținutului de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală, conform anexei nr. 3.

2. Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare va asigura ajustarea reglementărilor tehnice în vigoare pentru produsele alimentare cu normele stabilite prin prezenta hotărîre.

3. Prezenta hotărîre intră în vigoare la șase luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

4. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare.

Vladimir FILAT

Vasile Bumacov
Andrei Usatii

Anexa nr. 1
la Hotărîrea Guvernului nr. 115
din 8 februarie 2013

NORME
privind controlul nitraților în produsele alimentare de origine vegetală

Normele privind controlul nitraților în produsele alimentare de origine vegetală transpun parțial pct. 1 din anexa la Regulamentul Comisiei nr. 1881/2006/CE din 19 decembrie 2006 de stabilire a nivelurilor maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 364 din 20 decembrie 2006) și Regulamentul Comisiei nr. 1882/2006/CE din 19 decembrie 2006 de stabilire a modalităților de prelevare de probe și a metodelor de analiză pentru controlul oficial al nivelului de nitrați din anumite produse alimentare (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 364 din 20 decembrie 2006).

Capitolul I. Dispoziții generale

1. Limitele maxime de nitrați sînt valabile pentru produsele alimentare de origine vegetală plasate pe piața Republicii Moldova, iar conținutul nitraților nu va depăși limitele maxime stabilite în tabelul din prezenta anexă.

2. Limitele maxime de nitrați, menționate în tabelul din prezenta anexă, se aplică părții comestibile a produselor

alimentare de origine vegetală în forma în care este comercializată.

3. Limitele maxime nu se aplică spanacului proaspăt ce urmează a fi prelucrat și care este transportat direct în vrac de pe cîmp la instalația de prelucrare.

Capitolul II. Constatarea conformității unui lot sau sublot

4. Un lot sau un sublot:

1) se consideră a fi conform, în cazul în care conținutul de nitrați în proba produsului alimentar investigată nu depășește limitele maxime admise (LMA), luînd în considerare incertitudinea de măsurare și corecția pentru recuperare;

2) nu se consideră a fi conform, în cazul în care proba de laborator depășește, în mod clar, limita maxim admisă, luînd în considerare incertitudinea de măsurare și corecția pentru recuperare. Rezultatul analitic corectat pentru recuperare minus incertitudinea de măsurare extinsă se utilizează pentru constatarea conformității lotului/sublotului.

Tabel

**Normativele sanitare
privind limitele maxime admise (LMA) de nitrați
în produsele alimentare de origine vegetală**

Nr. d/o	Denumirea produselor de origine vegetală	Limitele maxime admise (mg NO ₃ /kg produse)	
		din câmp deschis	din teren protejat
1	2	3	4
1.	Cartofi timpurii (recoltați pînă la 1 august) tardivi	200 160	
2.	Varză timpurie (recoltată pînă la 1 august) tardivă	600 400	
3.	Morcov timpuriu (recoltat pînă la 1 august) tardiv	300 200	
4.	Tomate	80	250
5.	Castraveți	150	400
6.	Sfeclă de masă	1400	
7.	Ceapă timpurie cu cozi	400	600
8.	Ceapă uscată	80	
9.	Ardei dulci	150	
10.	Gogoșari	150	
11.	Dovlecei	400	
12.	Dovleci	250	
13.	Dovleci (materie primă pentru pregătirea conservelor pentru copii)	200	
14.	Vinete	250	
15.	Ridichi	1200	
16.	Salată proaspătă (Lactuca sativa L), cu excepția salatei menționate la pct. 17	2000	2500
17.	Salată căpățînă	2000	2500
18.	Spanac proaspăt (Spinacia oleracea)	3500	3500
19.	Legume frunzoase condimentare (țelină, păstîrnaci, măcriș, pătrunjel)	2000	2500
20.	Pepeni galbeni	90	
21.	Pepeni verzi	60	
22.	Preparate pe bază de cereale prelucrate și alimente pentru sugari și copii de vîrstă mică	200	

Anexa nr. 2
la Hotărîrea Guvernului nr. 115
din 8 februarie 2013

**METODE
de prelevare a probelor pentru controlul oficial
al conținutului de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală**

Prezentele metode creează cadrul necesar pentru aplicarea prevederilor art. 8 al Regulamentului nr. 1881/2006/CE al Comisiei din 19 decembrie 2006 de stabilire a nivelurilor maxime pentru anumiți contaminanți din produsele alimentare (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 364 din 20 decembrie 2006), precum și a prevederilor Regulamentului nr. 1882/2006/CE al Comisiei din 19 decembrie 2006 de stabilire a modalităților de prelevare a probelor și a metodelor de analiză pentru controlul oficial al nivelurilor de nitrați din anumite produse alimentare (publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 364 din 20 decembrie 2006).

Capitolul I. Dispoziții generale și terminologie

1. Obiectivul procedurilor de prelevare constă în obținerea unei probe reprezentative dintr-un lot destinat

analizei, pentru a verifica dacă sînt respectate limitele maxime de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală.

2. Respectarea limitelor maxime de nitrați în produsele alimentare de origine vegetală se constată pe baza conținuturilor determinate în probele de laborator.

3. Prelevarea probelor se efectuează de un specialist instruit, abilitat în acest sens, desemnat de autoritatea competentă.

4. Operatorii din businessul alimentar, persoane fizice sau juridice, vor permite agentului să preleveze probele de producție alimentară de origine vegetală în vederea controlului respectării limitelor maxime de nitrați, stabilite de prezenta hotărîre.

5. În sensul prezentelor metode, noțiunile principale utilizate semnifică următoarele:

1) *agent responsabil de prelevarea probelor* – specialist instruit în domeniul procedurilor de prelevare. Agentul este responsabil de respectarea procedurii de prelevare ce include: colectarea, prepararea, ambalarea și expedierea probei/probelor de laborator, furnizarea documentației complete privind probele, colaborarea cu specialiștii laboratorului care efectuează investigațiile;

2) *cîmp* – o suprafață de teren determinată, cu același tip de sol și aceeași practică de cultivare, conținând un singur soi de plante, în aceeași fază de dezvoltare;

3) *lot* – cantitate identificabilă dintr-un produs alimentar de origine vegetală care urmează a fi recoltată în același timp sau livrată la un moment dat și pentru care agentul responsabil de prelevare stabilește că are caracteristici comune privind originea, soiul sau tipul de sol pe o suprafață de maximum 2 hectare, tipul ambalajului, ambalatorul, expeditorul sau marcajul. Lotul se determină în fiecare caz de către operator și/sau de agentul responsabil de prelevarea probelor.

4) *limite maxime admise (LMA)* – conținutul maxim de reziduuri de nitrați în plante și produse vegetale, stabilit în prezenta hotărîre, pe baza bunei practici agricole (BPA) și a celui mai scăzut nivel de expunere care să permită protejarea tuturor consumatorilor;

5) *probă elementară sau unitate elementară* – cantitate de produse alimentare de origine vegetală prelevată dintr-un singur punct al lotului sau al sublotului. În cazul prelevării, punct al lotului sau al sublotului sînt considerate o singură plantă, o cantitate suficientă de frunze tinere sau un săculeț cu frunze tăiate;

6) *probă globală* – cantitate de produs obținută prin combinarea și, dacă produsul permite, prin amestecarea tuturor probelor elementare prelevate dintr-un anumit lot sau sublot;

7) *probă de laborator* – probă destinată laboratorului;

8) *sublot* – parte dintr-un lot mare căreia i se aplică metoda de prelevare de probe și care a fost desemnată în acest sens. Fiecare sublot trebuie să fie identificabil și separat fizic;

9) *teren protejat* – o suprafață de teren determinată, acoperită de o răsadniță, de un solariu sau de o seră din plastic, polietilenă sau sticlă, conținând un singur soi de plante, în aceeași fază de dezvoltare, recoltarea avînd loc în același timp. La prelevarea probelor, producția de pe terenul protejat este considerată lot.

Capitolul II. Domeniul de aplicare

și cerințele specifice la prelevarea probelor **Secțiunea 1. Prelevarea și pregătirea probelor**

6. Probele destinate controlului nitraților în produsele de origine vegetală menționate în anexa nr. 1 la prezenta hotărîre se prelevează în conformitate cu metodele descrise în prezenta anexă. Probele globale astfel obținute, fie direct de pe cîmp, fie dintr-un lot, se consideră reprezentative pentru loturi.

7. Se prelevează probe separate din fiecare lot de produse care fac obiectul controlului. Loturile mari (loturile cu o greutate de peste 30 tone sau cultivate pe o suprafață mai mare de 3 hectare) sînt divizate în subloturi, din care se prelevează probe separate.

8. În timpul prelevării și pregătirii probelor de laborator se iau măsuri de precauție pentru evitarea oricărei modificări ce ar putea afecta:

1) conținutul de nitrați, analiza sau reprezentativitatea probei globale, spre exemplu prezența urmelor (bulgări) de sol în producție, în timpul pregătirii probei;

2) siguranța alimentelor sau integritatea loturilor din care se prelevează probe.

9. Suplimentar celor menționate, se întreprind măsurile

necesare pentru garantarea siguranței persoanelor care efectuează prelevarea probelor.

10. Probele elementare, în măsura în care este posibil, se prelevează în mod aleatoriu, din diferite puncte distribuite în întregul lot sau sublot. Orice derogare de la această procedură se înregistrează în procesul-verbal prevăzut în anexa nr.1 la prezentele metode.

11. Proba globală se obține prin reunirea probelor elementare.

12. Probele identice pregătite în scopuri de executare, de apărare și arbitraj se prelevează din proba globală omogenizată, cu condiția ca această procedură să nu contravină legislației în vigoare care reglementează drepturile operatorilor din sectorul alimentar.

Secțiunea 2. Ambalarea și expedierea probelor de laborator

13. Agentul de prelevare va ambala fiecare probă într-un recipient opac din plastic, inert, curat și închis ermetic, pentru a preveni pierderea umidității și a oferi o protecție adecvată împotriva oricărui risc de contaminare sau deteriorare.

14. Proba/probele se expediază în laborator în primele 24 de ore de la prelevare. În timpul transportării proba/probele vor fi păstrate la temperatura care asigură păstrarea lor fără alterare.

15. În cazul în care acest lucru nu este posibil, proba/probele se congelează în primele 24 de ore și se păstrează congelate (nu mai mult de șase săptămîni).

16. Se întreprind măsuri suplimentare de precauție pentru evitarea modificării compoziției probei, care ar putea să apară în timpul transportării sau depozitării.

Secțiunea 3. Sigilarea și etichetarea probelor

17. Fiecare probă prelevată pentru controlul oficial se sigilează la locul prelevării. Recipientul se va sigila și se va eticheta în mod corespunzător, astfel încît să devină imposibilă deschiderea și îndepărtarea etichetei fără deteriorarea sigiliului.

18. Agentul responsabil de prelevare trebuie să noteze natura și originea lotului, soiul, data și locul prelevării, numele operatorului din businessul alimentar, metoda de producție.

19. Pentru fiecare probă prelevată, agentul responsabil de prelevare va întocmi și va semna procesul-verbal în 3 exemplare identice, conform modelului din anexa la prezentele metode. Primul exemplar va însoți proba expediată la laborator, exemplarul doi se eliberează proprietarului lotului sau reprezentantului acestuia. Indiferent dacă aceștia primesc sau nu o probă de laborator, exemplarul trei se va păstra la agentul care a prelevat proba.

20. În cazul în care procesele-verbale de prelevare sînt elaborate în format electronic, acestea vor fi distribuite destinatarilor menționați la pct. 19.

Secțiunea 4. Diverse tipuri de loturi

21. Produsele alimentare de origine vegetală se pot comercializa în vrac sau în containere, inclusiv în saci, pungi sau lăzi, sau în ambalaje individuale pentru vînzarea cu amănuntul.

22. Prezentele metode de prelevare a probelor se aplică pentru toate formele de plasare pe piață a produselor alimentare vegetale.

Capitolul III. Metoda de prelevare a probelor în cîmp sau în teren protejat

23. În cazul în care organul de control consideră necesar să se preleveze probe de produse vegetale direct din cîmp sau dintr-un teren protejat, prelevarea probelor se va efectua după cum urmează.

24. Nu se admite prelevarea probelor elementare din zonele care nu sînt reprezentative pentru cîmpul deschis sau terenul protejat. Zonele cu diferite tipuri de soluri, care au făcut obiectul unor practici de cultivare diferite

sau, care conțin soiuri diferite de salată, spanac, varză căpățină, pepeni verzi etc., sau în cazul în care recoltarea s-a efectuat sau se va efectua în termene diferite, vor fi tratate ca două loturi sau cîmpuri diferite. În cazul în care cîmpul depășește suprafața de 3 ha, acesta se împarte în subloturi a câte 2 ha, iar prelevările de probe se efectuează separat, pentru fiecare sublot. Prelevarea probelor în cîmp se efectuează dimineața, între orele 7:00 și 11:00. Se interzice prelevarea probelor cînd persistă roua, pe timp de ploaie, de irigare sau imediat după acestea.

25. Prelevarea probelor elementare se efectuează pe un traseu în formă de „W” sau „X” pe suprafața cîmpului. Prelevarea de probe din parcele înguste sau din terenuri protejate se efectuează pe un traseu în formă de „W” sau „X” în cuprinsul mai multor parcele, iar probele se cumulează pentru formarea probei globale.

26. Pentru legumele ale căror frunze se utilizează în alimentație, plantele vor fi tăiate la nivelul solului.

27. Proba trebuie să conțină cel puțin 10 plante, iar proba globală alcătuită din 10 plante trebuie să cîntărească cel puțin 1,0 kg.

28. Se prelevează probe doar din produsul care a atins mărimea necesară comercializării. Urmele (bulgării) de pămînt, frunzele exterioare necomestibile și deteriorate sînt îndepărtate de pe fiecare unitate.

29. Prezentele metode de prelevare a probelor se aplică pentru toate formele de plasare pe piață a producției de origine vegetală.

Capitolul IV. Prelevarea de probe din loturile de spanac, de salată, de alimente pentru copii și de preparate pe bază de cereale destinate sugarilor și copiilor de vîrstă mică, plasate pe piață

30. Metoda de prelevare a probelor se aplică loturilor cu o greutate mai mică sau egală cu 25,0 tone.

31. În cazul loturilor cu dimensiuni mari (lotul > 30 tone), lotul se împarte în subloturi cu o greutate de 25 tone, cu condiția ca subloturile să poată fi separate fizic. Avînd în vedere că greutatea lotului nu este permanent un indice exact de 25 tone, greutatea sublotului poate fi cu maximum 20 % mai mare decît greutatea specificată. Prin urmare, sublotul poate avea o greutate cuprinsă între 15 și 30 tone. În cazul în care lotul nu este separat sau nu poate fi separat fizic în subloturi, proba se prelevează din lot.

32. Proba globală trebuie să cîntărească cel puțin 1 kg, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil, spre exemplu în cazul în care se prelevează probe dintr-o singură căpățină sau dintr-un singur ambalaj.

33. Numărul minim de probe elementare care trebuie prelevate dintr-un lot este indicat în tabelul 1.

Tabelul 1

Numărul minim de probe elementare care trebuie prelevate dintr-un lot

Greutatea lotului (kg)	Numărul minim de probe elementare care trebuie prelevate	Greutatea minimă a probei globale (kg)
<50	3	1
50-500	5	1
>500	10	1

34. În cazul în care lotul este format din ambalaje individuale, numărul de ambalaje care trebuie prelevat în scopul formării probei globale este indicat în tabelul 2.

Tabelul 2

Numărul de ambalaje (unitate elementară) care trebuie prelevate pentru a forma proba globală, în cazul în care lotul este format din ambalaje individuale

Numărul de ambalaje sau de unități din lot	Numărul de ambalaje sau de unități care trebuie prelevate	Greutatea minimă a probei globale (kg)
1-25	1 ambalaj sau o unitate	1
26-100	aproximativ 5 %, cel puțin 2 ambalaje sau unități	1
> 100	aproximativ 5 %, maximum 10 ambalaje sau unități	1

35. Fiecare lot sau sublot care urmează a fi supus controlului de conformitate trebuie să facă obiectul unei prelevări de probe separate.

36. În cazul în care metoda de prelevare de probe menționată în pct. 34 poate crea consecințe comerciale inacceptabile ca urmare a deteriorării lotului (din cauza formatului de ambalare, al mijlocului de transport etc.), se poate utiliza o altă metodă de prelevare, cu condiția garanțării că proba globală este suficient de reprezentativă pentru lotul din care se prelevează probele și că face obiectul unei descrieri și documentări complete.

37. Punctul din lot, de unde este prelevată proba elementară, trebuie selectat în mod aleatoriu. În cazul în care acest lucru este imposibil din punct de vedere fizic, punctul de prelevare trebuie ales în mod aleatoriu din părțile accesibile ale lotului.

Capitolul V. Prelevarea probelor în etapa de vânzare cu amănuntul

38. Prelevarea probelor din produsele alimentare de origine vegetală la etapa de vânzare cu amănuntul se efectuează în conformitate cu dispozițiile referitoare la prelevarea de probe menționate în capitolul IV.

39. În cazul în care acest lucru nu este posibil, se poate utiliza o altă metodă de prelevare a probelor în această etapă, cu condiția ca această să garanteze că proba globală este suficient de reprezentativă pentru lotul din care se prelevează probe și că face obiectul unei descrieri și documentări complete.

40. În cazul în care porțiunea din care trebuie prelevate probe este atît de mică încît este imposibilă obținerea unei probe globale de 1,0 kg, se admite o greutate a probei mai mică de 1,0 kg. În cazul prelevării de probe din preparatele pe bază de cereale și alimentele destinate sugarilor și copiilor de vîrstă mică, greutatea probei globale poate fi de 0,5 kg.

Capitolul VI. Pregătirea probei

41. În cazul în care se prelevează probe din producția în stare proaspătă, pregătirea probelor se va efectua în primele 24 ore de la prelevare. În cazul în care nu este posibil, proba va fi păstrată în stare congelată (nu mai mult de șase săptămîni).

42. Urmele de pămînt, frunzele cu urme de pămînt, frunzele exterioare necomestibile și deteriorate se îndepărtează de pe fiecare unitate elementară prelevată. Pentru evitarea modificării caracteristicilor probei/probelor, nu se admite spălarea probelor.

43. Proba în întregime va fi omogenizată (adăugarea unei cantități determinate de apă este opțională). În funcție

de mărimea malaxorului/aparatului de mărunțit/cuțitului de tranșat utilizat, pot fi combinate una sau mai multe unități în vederea accelerării omogenizării. Congelarea și tranșarea unităților elementare înainte de omogenizare pot facilita procesul de amestecare. Este necesar să se demonstreze că procesul de omogenizare utilizat asigură o omogenizare

completă, esențială pentru ca extracția și recuperarea nitratilor să fie maxime. În această privință, probele vor fi tratate în mod identic, indiferent dacă au fost obținute din câmp sau în locurile de comercializare cu amănuntul.

44. Se prelevează una sau mai multe probe de laborator din suspensiile combinate în vederea efectuării analizei.

Anexă
la Metodele de prelevare a probelor
pentru controlul oficial al conținutului
de nitrați în produse alimentare
de origine vegetală

PROCES-VERBAL nr. _____ din _____ 20____

de prelevare a probelor din produse alimentare de origine vegetală în vederea controlului oficial al conținutului de nitrați

Акт отбора проб продукции растительного происхождения для официального контроля уровня нитратов

Raionul _____ Satul/comuna _____

Район _____ Село/коммуна _____

Operatorul _____ Furnizorul (țara, firma) _____

Оператор (denumirea și adresa instituției, наименование и адрес организации) Поставщик (страна, фирма)

Nr. probei № пробы	Denumirea produselor Наименование продукции	Amplasarea lotului (câmp, sere, depozit, loc de distribuție etc.) Расположение партии (поле, теплица, склад, место выдачи и т.п.)	Suprafața (ha), mărimea lotului (tone) Площадь (га), вес партии (тонн)	Probe prelevate data, ora Отобранные пробы дата, время		Cauza probabilă de poluare Причина вероятного загрязнения
				Unități штук	Greutatea вес	
1	2	3	4	5		6

Agentul responsabil de prelevare _____

Агент, ответственный за отбор проб (numele, prenumele, funcția, denumirea instituției, semnătura фамилия, имя, должность, наименование организации, подпись)

Probele se prelevează în prezența _____

Отбор проб проведен в присутствии (numele, prenumele, funcția reprezentantului, semnătura фамилия, имя, должность представителя, подпись)

Proba a fost sigilată _____

Проба опломбирована (semnătura подпись)

Solicitantul _____

Заявитель (numele, prenumele, denumirea și adresa instituției, semnătura фамилия, имя, наименование и адрес организации, подпись)

Locul și condițiile de păstrare a produselor _____

Место и условия хранения продукции

Starea ambalajului _____

Состояние упаковки

Investigațiile se vor efectua în laboratorul _____

Исследования будут проводиться в лаборатории:

Data primirii probelor în laborator, semnătura persoanei care a primit proba _____

Дата поступления проб в лабораторию, подпись ответственного лица

Informații suplimentare _____

Дополнительные сведения

Anexa nr. 3

la Hotărîrea Guvernului nr. 115

din 8 februarie 2013

METODE DE ANALIZĂ pentru controlul oficial al conținutului de nitrați în produse alimentare de origine vegetală

Capitolul I. Terminologie

1. În sensul prezentelor metode, indicii utilizați au următoarele semnificații:

r (repetabilitatea) – valoarea sub care se preconizează că diferența absolută dintre rezultatele a două încercări individuale, obținute în condiții de repetabilitate, precum aceeași probă, același operator, aceeași aparatură, același laborator și un interval scurt de timp se situează într-o anumită limită de probabilitate (de obicei 95 %), de unde rezultă că $r = 2,8 \times s_r$;

s_r (deviația standard) – calculată din rezultatele obținute în condiții de repetabilitate;

RSD_r (deviația standard relativă) – calculată din rezul-

tatele obținute în condiții de repetabilitate

$$((s_r/\bar{x}) \times 100);$$

R (reproductibilitatea) – valoarea sub care se poate preconiza că diferența absolută dintre rezultatele testelor individuale, obținute în condiții de reproductibilitate (adică pentru un material identic obținut de operatorii din diferite laboratoare, care utilizează metoda de testare standardizată), se situează într-o anumită limită de probabilitate (de obicei 95 %), $R = 2,8 \times s_R$;

s_R (deviația standard) – calculată din rezultatele obținute în condiții de reproductibilitate;

RSD_R (deviația standard relativă) – calculată din rezultatele obținute în condiții de reproductibilitate

$$((s_R/\bar{x}) \times 100).$$

Capitolul II. Cerințe generale

2. Metodele de analiză de laborator utilizate pentru controlul produselor alimentare de origine vegetală se caracterizează prin următoarele criterii:

- 1) exactitudine;
- 2) aplicabilitate (matrice și gama concentrației);
- 3) limită de detectare;
- 4) limită de determinare;
- 5) precizie;
- 6) repetabilitate;
- 7) reproductibilitate;
- 8) recuperare;
- 9) selectivitate;
- 10) sensibilitate;
- 11) linearitate;
- 12) marjă de eroare;
- 13) alte criterii care pot fi selectate după caz.

3. Valorile de precizie menționate la punctul 2 subpunctul 5) se obțin printr-un studiu colectiv, realizat în conformitate cu standardele naționale și internaționale privind studiile de colaborare, în cazul în care s-au stabilit criterii de performanță pentru metodele de analiză, se bazează pe teste de respectare a criteriilor.

4. Valorile repetabilității și reproductibilității respective se exprimă în forma definită de standardele naționale. Rezultatele studiului de colaborare se publică pe site-ul oficial al autorității competente și se pun la dispoziția publicului fără restricție.

Capitolul III. Cerințe specifice

Secțiunea 1. Procedura de extracție

5. Procedurile de extracție, printre care metoda de extracție cu apă fierbinte sau cu metanol/apă (30/70), asigură o extracție eficientă a nitrailor.

6. Metoda de extracție cu apă rece poate fi folosită numai în cazul în care proba de laborator a fost congelată înainte de extracție.

Secțiunea 2. Criterii de performanță

7. Criteriile specifice pentru metodele de analiză utilizate pentru controlul conținutului de nitrați sunt următoarele:

Criteriu	Intervalul de concentrații	Valoarea recomandată	Valoarea maximă admisă
Recuperare	< 500 mg/kg	60-120 %	
	≥ 500 mg/kg	90-110 %	

Precizia RSD_R	Toate	Derivată din ecuația lui Horwitz	2xvaloarea derivată din ecuația lui Horwitz
Precizia RSD_R poate fi calculată înmulțind cu 0,66 precizia RSD_R la concentrația care prezintă interes.			

8. Note privind criteriile de performanță:

1) intervalele de concentrație nu sunt precizate, dat fiind că valorile de precizie sunt calculate la concentrațiile care prezintă interes;

2) valorile de precizie sunt calculate din ecuația Horwitz, adică:

$$RSD_R = 2^{(1 - 0,5 \log C)}$$

unde: RSD_R este deviația standard relativă, calculată din rezultatele obținute în condiții de reproductibilitate

$$((s_R/\bar{x}) \times 100);$$

C – este rata de concentrație (adică 1 = 100 g/100 g, 0,001 = 1000 mg/kg).

Secțiunea 3. Raportarea rezultatelor, estimarea incertitudinii de măsurare și calcularea nivelului de recuperare

9. Rezultatul analitic va fi înregistrat fie sub formă corectată, fie necorectată, pentru recuperare. Se va preciza modul de înregistrare și nivelul de recuperare. Rezultatul analitic corectat pentru recuperare va fi utilizat pentru verificarea conformității.

10. Rezultatul analitic va fi înregistrat ca $x \pm U$, unde: x este rezultatul analitic, iar U – incertitudinea de măsurare extinsă.

U este incertitudinea de măsurare extinsă, utilizându-se un factor de acoperire 2 care conduce la un nivel de încredere de aproximativ 95 %.

11. Prezentele norme de interpretare a rezultatului analitic în vederea acceptării sau respingerii lotului se aplică rezultatului analitic obținut din proba destinată controlului oficial.

12. În cazul analizei realizate în scopuri de apărare sau de arbitraj, se aplică standardele naționale.

13. Autoritatea competentă abilitază laboratoarele acreditate în domeniu, responsabile de efectuarea analizelor de laborator a probelor din produse alimentare de origine vegetală prelevate în cadrul controalelor oficiale.

161

HOTĂRÎRE

cu privire la aprobarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020

În temeiul art.7 alin.(2) lit.b) din Legea comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15 noiembrie 2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.51-54, art.155), cu modificările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă:

Programul de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020, conform anexei nr.1;

Planul de acțiuni privind realizarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013 – 2020, conform anexei nr.2.

2. Ministerele și alte autorități administrative centrale, responsabile de realizarea Programului aprobat, vor informa,

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,

ministru economiei

Ministrul tehnologiei

informației și comunicațiilor

Ministrul finanțelor

Nr. 116. Chișinău, 11 februarie 2013.

Vladimir FILAT

Valeriu Lazăr

Pavel Filip

Veaceslav Negruța

Anexa nr.1
 la Hotărârea Guvernului nr. 116
 din 11 februarie 2013

**PROGRAMUL
 DE MANAGEMENT AL SPECTRULUI DE FRECVENȚE RADIO PE ANII 2013-2020**
I. DISPOZIȚII GENERALE

1. Programul de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020 (în continuare – Programul) este elaborat în conformitate cu prevederile Directivei Comisiei Europene D2002/21/CE (Directiva-cadru), modificate prin Directiva D2009/140/CE, Legii comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15 noiembrie 2007, Tabelului Național de Atribuire a Benzilor de Frecvență, aprobat prin Hotărârea Comisiei de stat pentru frecvențe radio a Republicii Moldova nr.11 din 27 aprilie 2000.

2. Prezentul Program reflectă importanța disponibilității și utilizării eficiente a spectrului de frecvențe radio ca resursă limitată – proprietate publică a statului, pentru piața internă a rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice, precum și pentru alte sectoare ale economiei naționale a Republicii Moldova.

3. Elaborarea și adoptarea prezentului Program are drept scop promovarea unei gestionări eficiente a resurselor de spectru radio care, în special, să asigure disponibilitatea unui spectru de frecvențe suficient pentru dezvoltarea continuă a rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice mobile terestre în bandă largă, implementarea tehnologiilor și serviciilor de generație nouă.

II. ANALIZA SITUAȚIEI
4. Evoluția reglementării și utilizării spectrului de frecvențe radio

Prezentul Program vizează resursele de spectru radio cuprinse între 300 MHz și 3800 MHz și care fac parte din gama de frecvențe radio ultraînalte (UHF), conform clasificării expuse în Regulamentul Radiocomunicațiilor (RR) al Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (UIT). În cadrul prezentului capitol este prezentată evoluția reglementării și utilizării în Republica Moldova a spectrului de frecvențe radio în următoarele benzi de frecvențe ultraînalte:

453,0-457,5/463,0-467,5 MHz (banda de frecvențe 450 MHz);

790-862 MHz (800 MHz);

880-915/925-960 MHz (900 MHz);

1710-1785/1805-1880 MHz (1800 MHz);

1900-2025/2110-2170 MHz (2100 MHz);

2300-2400 MHz (2300 MHz);

2400-2483,5 MHz (2400 MHz);

2500-2690 MHz (2600 MHz);

3400-3800 MHz (3800 MHz).

Aceste benzi de frecvențe au avut o evoluție diferită atât din punctul de vedere al utilizării lor, cât și al reglementării acestora de-a lungul timpului în perioada 1998-2012.

Evoluția reglementării și utilizării spectrului de frecvențe radio prevăzute în Tabelul Național de Atribuire a Benzilor de Frecvență, aprobat prin Hotărârea Comisiei de stat pentru frecvențe radio a Republicii Moldova nr.11 din 27 aprilie 2000 pentru serviciul mobil terestru în benzile de frecvențe 450 MHz, 900 MHz, 1800 MHz și 2100 MHz, este prezentată în anexa nr.1 la prezentul Program.

1) Benzile de frecvențe 453,0-457,5/463,0 - 467,5 MHz

Actualmente în Republica Moldova benzile 453,0-457,5 / 463,0-467,5 MHz sînt utilizate pentru furnizarea serviciilor de telefonie celulară mobilă în standardul CDMA2000 1x RTT (EV-DO1 x Rev.0).

În aceste benzi de frecvențe funcționează rețeaua CDMA2000 a furnizorului "Moldtelecom" S.A. (Unite).

Aranjamentul canalelor pentru benzile de frecvențe 453,0-457,5 / 463,0-467,5 MHz utilizate de către "Moldtelecom" S.A. pentru sistemul de telefonie mobilă/rețele locale cu radioacces fix în standardul CDMA 2000 (TIA/EIA/IS-2000.2) este prezentat în tabelul 1.

Tabelul 1

453.00-453.35 MHz	453.35-454.60 MHz	454.60-455.85 MHz	455.85-457.10 MHz	457.10-457.50 MHz	457.50-463.00 MHz	463.00-463.35 MHz	463.35-464.60 MHz	464.60-465.85 MHz	465.85-467.10 MHz	467.10-467.50 MHz
Guard band	Uplink			Guard band	Duplex gap	Guard band	Downlink			Guard band
0.350 MHz	3.75 MHz (3 channels x 1.25 MHz)			0.400 MHz	5.5 MHz	0.350 MHz	3.75 MHz (3 channels x 1.25 MHz)			0.400 MHz

2) Banda de frecvențe 790-862 MHz

Banda de frecvențe 790-862 MHz face parte din componența benzii 470-862 MHz. Actualmente o porțiune din această bandă (470-790 MHz) este utilizată de către televiziunea analogică terestră. În ultimii ani, pe plan mondial, se observă o micșorare a ratei televiziunii terestre în format analogic față de televiziunea prin cablu, prin satelit, televiziunea prin Internet (IPTV) (Sursa: Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației. Evoluția pieței: sectorul audiovizual http://anrceti.md/sectorul_audiovizual)

Satisfacerea cerințelor majore a utilizatorilor privind calitatea (definiția înaltă a imaginii TV), diversitatea de conținut (numărul de programe TV), acoperirea teritorială și implementarea serviciilor noi au determinat lansarea procesului de tranziție de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră.

Conferința Regională de Radiocomunicații (Geneva) din anul 2006 (RRC-06) a aprobat Acordul GE-06 pentru planificarea difuziunii digitale terestre în benzile de frecvențe 170-230 MHz și 470-862 MHz, la care este anexat Planul digital al alocărilor/asignărilor canalelor de televiziune digitală terestră.

Conform Planului digital pentru Republica Moldova în banda de frecvențe 790-862 MHz (canalele 61-69) sînt alocate canale de televiziune digitală terestră, conform tabelului 2.

Tabelul 2

Zona	Edinet	Mindrești Noi	Florești	Bender	Trifești	Ungheni	Chișinău	Cimișlia	Căușeni	Comrat	Cahul
Canal TV/ MHz	66/ 830-838	68/ 846-854	65/ 822-830	63/ 806-814	67/ 838-846	69/ 854-862	61/ 790-798	66/ 830-838	65/ 822-830	62/ 798-806 64 / 814-822	67/ 38-846

În vederea executării prevederilor Legii nr.69-XVI din 27 martie 2008 pentru ratificarea Acordului regional privind planificarea serviciului de radiodifuziune digitală terestră în Regiunea 1 (părți ale Regiunii 1, amplasate la vest de meridianul 170° longitudine estică și la nord de paralela 40° latitudine sudică, cu excepția teritoriului Mongoliei) și în Republica Islamică Iran în benzile de frecvențe 174-230 MHz și 470-862 MHz, adoptat la Geneva la 16 iunie 2006, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a finaliza tranziția de la televiziunea analogică terestră la televiziunea digitală terestră pînă la 17 iunie 2015.

3) Benzile de frecvențe 880-915/925-960 MHz, 1710-1785/1805-1880 MHz

Actual benzile 880-915/925-960 MHz și 1710-1785/1805-1880 MHz (parțial) sînt utilizate pentru sistemele mobile GSM 900 și GSM 1800 (Global Sistem for Mobile Communications).

a) benzile de frecvențe 880- 915 / 925- 960 MHz

În aceste benzi canalele radio au fost repartizate și alocate furnizorilor de rețele și/sau servicii de comunicații electronice mobile, după cum urmează:

“Orange Moldova” S.A. - 63 canale (2x12,6 MHz);
“Moldcell” S.A. - 57 canale (2x11,4 MHz);
“Eventis Mobile” S.R.L. - 37 canale (2x7,4 MHz);

b) benzile de frecvențe 1710-1785/1805-1880 MHz

În aceste benzi compania “Orange Moldova” S.A. utilizează 100 canale GSM cu lărgimea totală de bandă de 2x20 MHz. Porțiunile de bandă 1730-1785 / 1825-1880 MHz nu sînt utilizate.

4) Benzile de frecvențe 1900-1980 / 2110-2170 MHz, 1900-1920 MHz și 2010-2025 MHz sînt utilizate pentru sistemele mobile UMTS (WCDMA) generația 3G de către furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice mobile „Orange Moldova” S.A., „Moldcell” S.A. și „Moldtelecom” S.A.

Furnizorii menționați dețin cîte 2 blocuri de frecvențe 2x14,8 MHz (pereche) și cîte un bloc de 5 MHz (nepereche).

Blocurile de frecvențe 1964,9-1979,7 / 2154,9-2169,7 MHz (2x14,8 MHz (pereche), 1909,9-1914,9 MHz (5 MHz (nepereche) și 2010-2025 MHz (15 MHz (nepereche) nu sînt utilizate.

5) Banda de frecvențe 2300-2400 MHz, conform hotărîrii Conferinței Mondiale de Radiocomunicații din anul 2007 (WRC-07), poate fi utilizată pentru implementarea IMT (International Mobile Telecommunications-Nota 5.384A RR UIT). În Europa această bandă se utilizează pentru alte sisteme, diferite de sistemele BWA (Broadband Wireless Access – acces pe suport radio în bandă largă).

6) Banda de frecvențe 2400-2483,5 MHz este utilizată pentru sistemele cunoscute ca WAS/RLAN (Wireless Access Systems/Radio Local Area Networks) și echipamentele cu rază mică de acțiune (Wi-Fi etc.).

Conform prevederilor Tabelului Național de Atribuire a Benziilor de Frecvență și Recomandării Conferinței Europene a Poștelor și Telecomunicațiilor (CEPT) ERC/REC 70-03 în banda 2400-2483,5 MHz se permite utilizarea echipamentelor cu puterea aparent radiată (PAR) nu mai mare de 100 mW.

Utilizarea benzii 2400-2483,5 MHz se efectuează, conform Hotărîrii Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației nr.126 din 2 iunie 2009.

7) Banda de frecvențe 2500-2690 MHz este pasibilă pentru utilizare de către sistemele mobile de comunicații electronice (Hotărîrea Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012 „Cu privire la dezvoltarea rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă”).

Comitetul Comunicațiilor Electronice CEPT (ECC) la 18 martie 2005 a adoptat Decizia ECC/DEC/(05)05 cu privire la utilizarea armonizată a spectrului pentru IMT-2000/UMTS în banda 2500-2690 MHz.

Prin aceasta decizie ECC a aprobat:

- a) asignarea benzii 2500-2690 MHz pentru sistemele IMT-2000/UMTS;
- b) schema divizării benzii 2500-2570 MHz în pereche cu 2620-2690 MHz-regim FDD;
- c) asignarea benzii 2570-2620 MHz-în regim TDD sau FDD (cu duplex extern).

S-a decis că banda va fi disponibilă în funcție de cererea pieței.

Repartizarea subbenzilor de frecvențe radio stabilită pentru sistemele IMT-2000/UMTS în banda de frecvențe 2500-2690 MHz este prezentată în anexa nr.4 la prezentul Program.

8) Banda de frecvențe 3400 - 3800 MHz

Conform TNABF această bandă este de utilizare neguvernamentală și este atribuită următoarelor servicii de radiocomunicații:

- 1) cu statut primar – FIX, FIX PRIN SATELIT, MOBIL – 3400-3600 MHz;
- 2) cu statut secundar – mobil – 3600-3800 MHz, radio-locatie – 3400-3600 MHz.

Pînă la sfîrșitul anului 2011 frecvențele din această bandă au fost utilizate pentru funcționarea liniilor de radioreleu (LRR) ale Î.S. “Radiocomunicații”. Actualmente frecvențele din această bandă sînt libere.

Comitetul Comunicațiilor Electronice CEPT la 30 martie 2007 a adoptat decizia ECC/DEC/(07)02 cu privire la implementarea armonizată a BWA cu utilizare flexibilă (FWA, NWA or MWA) în benzile cuprinse între 3400-3800 MHz, care a intrat în vigoare la 30 martie 2007. Prin aceasta decizie ECC a desemnat banda 3400-3600 MHz și/sau 3600-3800 MHz pentru implementarea BWA în funcție de cererea pieței și serviciile deja implementate în aceste benzi.

Decizia CEPT ECC (11)06 din 9 decembrie 2011 a stabilit aranjamentul armonizat al frecvențelor în banda de frecvențe 3400-3600 MHz și 3600-3800 MHz. În conformitate cu această decizie se propune varianta de repartizare a subbenzilor din banda de frecvențe 3600-3800 MHz, expusă în anexa nr.5 la prezentul Program.

Aceeași decizie CEPT menționează că aranjamentul frecvențelor în banda de frecvențe 3400-3600 MHz va fi reexaminat cel tîrziu pînă la finele anului 2013, în scopul determinării aranjamentului preferențial al frecvențelor.

9) Cadrul actual de reglementare

Prezentul subpunct al Programului include la diverse niveluri ierarhice de decizie (UIT, UE-CEPT, național) reglementările relevante pe care se bazează utilizarea spectrului de frecvențe radio, implementarea și dezvoltarea comunicațiilor electronice mobile în bandă largă. De asemenea, se face referință și la cadrul legal european și național pe care se bazează acest document de politici.

La nivel internațional (UIT):

a) Regulamentul Radiocomunicațiilor al UIT (ediția 2008);

b) actele finale ale Conferinței Regionale de Radiocomunicații pentru planificarea televiziunii digitale în părți din regiunile 1 și 3, în benzile de frecvențe 174-230 MHz și 470-862 MHz (RRC-06), Geneva, 15 mai – 16 iunie 2006.

La nivelul Uniunii Europene:

a) Decizia nr.243/2012/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 martie 2012 de instituire a unui program multianual pentru politica în domeniul spectrului de frecvențe radio;

b) Decizia Comisiei Europene 2008/411/CE din 21 mai 2008 privind armonizarea benzii de frecvențe 3400 – 3800 MHz pentru sisteme terestre capabile să furnizeze servicii de comunicații electronice în cadrul Comunității.

La nivel regional (CEPT):

a) Decizia ECC/DEC/(11)06 (15/12/2011) privind aranjamente armonizate pentru rețele de comunicații mobile/fixe (MFCN) care operează în benzile 3400-3600 MHz și 3600-3800 MHz;

b) Decizia ECC/DEC/(09)03 (05/11/2009) privind condiții armonizate pentru rețele de comunicații mobile/fixe (MFCN) care operează în banda 790-862 MHz.

La nivel național:

a) Legea comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15 noiembrie 2007;

b) Legea nr.68-XVI din 27 martie 2008 pentru ratificarea Protocolului de revizuire a unor prevederi ale Acordului regional pentru spațiul european de radiodifuziune (Stockholm 1961);

c) Legea nr.69-XVI din 27 martie 2008 pentru ratificarea

Acordului regional privind planificarea serviciului de radio-difuziune digitală terestră în Regiunea 1 (părți ale Regiunii 1, amplasate la vest de meridianul 170° longitudine estică și la nord de paralela 40° latitudine sudică, cu excepția teritoriului Mongoliei) și în Republica Islamică Iran în benzile de frecvențe 174-230 MHz și 470-862 MHz;

d) Hotărârea Guvernului nr.660 din 2 iunie 2008 „Cu privire la implementarea serviciilor de comunicații mobile celulare de generația a treia (3G)”;

e) Hotărârea Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012 „Cu privire la dezvoltarea rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă”;

f) Tabelul Național de Atribuire a Benzilor de Frecvență, aprobat prin Hotărârea Comisiei de stat pentru frecvențe radio a Republicii Moldova nr.11 din 27 aprilie 2000, cu modificările aprobate prin hotărârile nr.12 din 6 octombrie 2000, nr.13 din 17 ianuarie 2005, nr.14 din 31 ianuarie 2005, nr.01/2010 din 25 mai 2010, nr.1 din 11 mai 2012.

Obiectivele actelor de reglementare de toate nivelurile ierarhice de decizie sint de a stabili un cadru comun care ar asigura coordonarea politicilor și, după caz, armonizarea condițiilor referitoare la disponibilitatea și utilizarea eficientă a spectrului de frecvențe radio.

Republica Moldova, în poziția sa de stat situat în nemijlocită vecinătate cu Uniunea Europeană și luând în considerare aspirațiile de integrare europeană, își armonizează în mod continuu legislația națională cu cea comunitară. Prin această armonizare impunându-se, totodată, realizarea cerințelor ce vizează reglementarea spectrului de frecvențe radio.

Guvernul are obligația ca prin aceste documente de politici să implementeze deciziile Comisiei Europene care vor asigura baza legală privind armonizarea condițiilor pentru disponibilitatea și utilizarea eficientă a resurselor de frecvențe radio, în scopul dezvoltării durabile a comunicațiilor electronice mobile în bandă largă pe o perioadă determinată de timp.

5. Analiza SWOT

Analiza SWOT (puncte forte, puncte slabe, oportunități și pericole) prezentată în tabelul 3 este o prezentare concisă a situației curente ce ține de managementul spectrului de frecvențe radio.

Tabelul 3

Puncte forte (Strengths):	Puncte slabe (Weaknesses):
1) Există Autoritate de Reglementare economică și tehnică a pieței rețelilor și serviciilor de comunicații electronice. 2) Există Organism Național de gestionare tehnică a spectrului de frecvențe radio cu atribuții: calculul, selectarea, avizarea, evidența frecvențelor și stațiilor de radiocomunicații, radiomonitoringul frecvențelor radio, asigurarea compatibilității electromagnetice, certificarea și omologarea produselor de telecomunicații. 3) Există trei furnizori de telefonie celulară mobilă în standardul GSM 2G și 3G, cu infrastructură dezvoltată și acoperire națională. 4) Existența resurselor de spectru pasibile pentru asignare/alocare solicitantilor. 5) Experiență bogată de proiectare și construire a rețelilor de comunicații electronice mobile. 6) Existența infrastructurii terestre: turnuri, piloni, linii de transport, linii de aprovizionare cu energie electrică, spații tehnologice, căi de acces, echipamente funcționale performante.	1) Lipsa unui document de politici pe termen lung privind managementul eficient al spectrului de frecvențe radio. 2) Management inefficient a benzii de frecvențe radio 3400-3800 MHz. 3) Repartizarea și alocarea neuniformă și fragmentată a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe 900 MHz. 4) Lipsa acțiunilor de replanificare și realocare (refarming) a benzilor de frecvențe 900 și 1800 MHz. 5) Licențe în vigoare ce nu respectă principiul neutralității tehnologice. 6) Tergiversarea adoptării cadrului normativ și de politici pentru implementarea televiziunii digitale terestre. 7) Situația economică precară în mediul rural. 8) Disponibilitate neomogenă a serviciilor de comunicații electronice mobile pe toate drumurile publice naționale.

Oportunități (Opportunities):	Riscuri/Pericole (Threats):
1) Cadrul legal în domeniul gestionării spectrului de frecvențe radio este armonizat cu legislația UE și asigură un mediu concurențial favorabil. 2) Cererea sporită de resurse de frecvență radio pentru implementarea tehnologiilor avansate. 3) Mediul investițional propice implementării tehnologiilor avansate. 4) Deciziile la nivel internațional în vederea eliberării spectrului de frecvențe radio pentru implementarea serviciilor publice de comunicații electronice mobile. (Deciziile CEPT, GE-06 etc.). 5) Ratificarea acordului internațional vizând atribuirea canalelor/frecvențelor pentru televiziunea digitală terestră. 6) Participarea la forumurile internaționale de specialitate. 7) Amplasarea geografică și densitatea înaltă a populației, factori favorabili pentru implementarea tehnologiilor avansate.	1) Sint posibile interferențe mutuale în zonele de frontieră în cazul lipsei unui acord privind utilizarea armonizată a canalelor/frecvențelor în aceste zone. 2) Stațiile de radiocomunicații din Republica Moldova ce vor funcționa în banda de frecvențe 880-889 MHz pot fi afectate din partea sistemului CDMA-2000 din Ucraina. 3) Posibilă nesolicitarea resurselor de spectru de frecvențe radio în benzile superioare, mai înalte de 3400 MHz. 4) Nu vor fi identificate resurse financiare pentru dezvoltarea sectorului, iar costul investițiilor va fi în continuare înalt. 5) Insuficiența infrastructurii în mediul rural pot menține discrepanțele mari între mediul urban și cel rural privind dezvoltarea sectorului comunicații electronice.

III. IDENTIFICAREA PROBLEMEI

6. Precondițiile pentru elaborarea prezentului Program sint următoarele:

1) necesitatea introducerii neutralității tehnologice. Întârzierea implementării tehnologiilor moderne pe scara largă;

2) disponibilitatea neomogenă a serviciilor de comunicații electronice pe întreg teritoriul țării;

3) lipsa cadrului juridic și legal pentru o dezvoltare durabilă a comunicațiilor electronice mobile terestre în bandă largă;

4) necesitatea preluării bune practici cu referință la implementarea Programului multianual al UE de politică în domeniul spectrului de frecvențe radio (Radio Spectrum Policy Programme-RSPP, Decizia 243/2012/UE din 14.03.2012);

5) necesitatea de valorificare a resurselor de spectru radio disponibile.

IV. OBIECTIVELE PROGRAMULUI

7. Scopul prezentului Program este asigurarea satisfacerii interesului public și social, precum și a unui maximum de beneficii pentru utilizatorii de frecvențe radio, fie ei furnizori de rețele și/sau de servicii de comunicații electronice sau utilizatori finali, totodată, asigurându-se un management eficient al resurselor de spectru radio și stabilirea principiilor, condițiilor și procedurilor de acordare a drepturilor de utilizare a acestor resurse din benzile de frecvențe vizate, pentru a asigura implementarea și dezvoltarea sistemelor BWA (Broadband Wireless Access – acces pe suport radio în bandă largă).

Un interes aparte, în vederea introducerii și dezvoltării sistemelor terestre de comunicații electronice mobile în bandă largă, prezintă benzile de frecvențe 790-862 MHz; 880-915 / 925-960 MHz; 1710-1785 / 1805-1880 MHz; 1900-2025 / 2110-2170 MHz; 2500-2690 MHz, 3400-3800 MHz desemnate în aceste scopuri la nivel european și internațional.

8. Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor a analizat situația actuală a utilizării benzilor de frecvențe radio specificate la capitolul II al prezentului document de politici, ținând cont de reglementările tehnice și administrative relevante pentru benzile în discuție, luând în considerare și experiența acumulată în ceea ce privește gestionarea acestor benzi de frecvențe atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. În urma analizei ex-ante efectuate au fost stabilite obiectivele ce vor fi atinse datorită implementării prezentului Program.

1) Obiectivul general al Programului este asigurarea unei dezvoltări continue a industriei comunicațiilor electronice, sectorului tehnologiei informației și comunicațiilor din Republica Moldova, în special, a rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice mobile în bandă largă, cu menținerea obligatorie și dezvoltarea continuă în condițiile locale, conform cerințelor de piață, a serviciilor voce mobile GSM (2G) și se referă la asigurarea resurselor de spectru radio necesare pentru o dezvoltare continuă a rețelelor mobile terestre de comunicații electronice în bandă largă; valorificarea acestor resurse limitate; asigurarea previzibilității actului de reglementare și a certitudinii în ceea ce privește regulile ce acționează în procesul de gestionare a spectrului de frecvențe radio.

2) Obiectivele specifice:

- a) încurajarea investițiilor eficiente în infrastructura națională de radiocomunicații;
- b) promovarea inovațiilor și introducerea neutralității tehnologice pentru accelerarea implementării tehnologiilor noi;
- c) stimularea concurenței prin crearea condițiilor pentru apariția furnizorilor și serviciilor noi pe piața comunicațiilor electronice mobile în bandă largă;
- d) asigurarea accesului uniform la serviciile de telefonie mobilă terestră pe drumurile publice naționale cele mai frecvent utilizate, asigurarea accesului și sporirea penetrării serviciilor de comunicații electronice mobile în bandă largă, reducerea decalajului digital între zonele urbane și cele rurale;
- e) sincronizarea în timp a expirării termenului de valabilitate a licențelor existente GSM (2G), cu realizarea ulterioară a procedurii de selectare pentru acordarea dreptului de utilizare a resurselor de spectru radio, aplicând noul regim de licențiere și autorizare generală;
- f) asigurarea continuității activității furnizorilor existenți de rețele și/sau servicii de comunicații electronice în condiții transparente și nediscriminatorii;
- g) utilizarea eficientă și rațională a spectrului de frecvențe radio prin eliminarea fragmentării excesive în procesul de reorganizare a benzilor de frecvențe în discuție;
- h) crearea cadrului juridic de retragere a frecvențelor neutilizate timp de 12 luni și înăsprirea sancțiunilor pentru utilizarea ilegală a spectrului radio.

9. Pericole și riscuri în zonele de frontieră cu țările vecine (România și Ucraina)

Rezultatele analizei efectuate de către Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor privind utilizarea benzilor de frecvențe radio în zonele de frontieră cu țările vecine (România și Ucraina) au fost sistematizate în tabelul 4.

Tabelul 4

Nr. d/o	Banda de frecvențe, MHz	Ucraina	România
1.	453,0-457,5 / 463,0-467,5	În anul 2010 a fost eliberată licența furnizorului MTC pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă. (La moment serviciul de monitoring CNFR nu a depistat funcționarea rețelei în zona de frontieră cu R. Moldova)	Se utilizează benzile 453,0-457,5 / 463,0-467,5 MHz pentru furnizarea serviciilor de telefonie mobilă
2.	790-862	Se utilizează pentru serviciile: radionavigație aeronautică, fix (mobil) terestru CDMA 2000, televiziune, SAR/SAB & ENG/OB	Se preconizează pentru comunicații mobile în bandă largă
3.	880-915 / 925-960, 1710-1785 / 1805-1880	Se utilizează pentru sisteme de telefonie mobilă standard CDMA 2000 (în banda 880-889,26 MHz) și sisteme de telefonie GSM	Se utilizează și sunt destinate pentru comunicații mobile de voce și Internet în bandă largă

4.	1900-1980, 2010-2025, 2110-2170	În anul 2005 a fost eliberată licența furnizorului Ukrtelecom pentru furnizarea serviciilor UMTS în benzile (1935-1950/ 2125-2140 MHz, 2015-2020 MHz). (La moment activitatea în eter a stațiilor ucrainene nu se fixează de către serviciul monitoring CNFR)	Licente 3G UMTS către 4 furnizori (eliberate pe parcursul anilor 2004-2006)
5.	2300-2400	Banda este atribuită pentru servicii de exploatare spațială, fixă și mobilă	Banda este destinată pentru telemetrie aeronautică, aplicații amator, aplicații mobile, SAP/SAB, sisteme MMDS, aplicații în bandă ultralargă. Banda 2335-2400 MHz se utilizează în partaj cu sistemele militare
6.	2400 - 2483,5	Se utilizează pentru aplicații cu rază mică de acțiune și pentru stații din serviciul radioamator	Se utilizează pentru aplicații cu rază mică de acțiune și pentru stații din serviciul radioamator
7.	2500-2690	Se preconizează pentru furnizarea sistemelor LTE și MMDS	Este destinată pentru comunicații mobile în bandă largă
8.	3410-3800	Banda 3400-3800 este destinată pentru linii radioreleu	Se preconizează pentru furnizarea sistemelor de acces în bandă largă fără fir în conformitate cu Decizia ECC/DEC/(07)02

10. Pericole și riscuri:

1) În benzile de frecvențe 453,0-457,5/463,0-467,5 MHz sînt posibile interferențe mutuale în zonele transfrontaliere în cazul lipsei unui acord privind utilizarea armonizată a canalelor/frecvențelor în aceste zone între furnizorii de rețele și/sau servicii de comunicații electronice care activează în Republica Moldova și țările vecine (România și Ucraina).

2) În banda de frecvențe 790-862 MHz, la momentul actual în Ucraina funcționează în cadrul canalelor TV 65, 66 și 67 sistemul de radiocomunicații mobil terestru CDMA 2000. Acest fapt presupune că în limitele benzii de frecvență în care operează receptoarele stațiilor de bază LTE (regim FDD-canalele TV 66-69) Ucraina va lansa doar canalele TV 68 și 69, care fac parte din planul Acordului Regional „Geneva 2006”. Deoarece în Ucraina în banda de frecvențe, corespunzătoare canalelor TV menționate, funcționează stații ale serviciului de radionavigație aeronautică, realizarea alocărilor pe canale va fi limitată. (La momentul de față nu este fixată de către serviciul monitoring al CNFR prezența în eter a emisiilor în limitele canalelor TV 68 și 69).

Din partea hotarelor de Vest pericole și riscuri nu se prevăd, deoarece în conformitate cu Decizia UE 2010/267/EU în Uniunea Europeană banda de frecvențe 790-862 MHz este preconizată pentru furnizarea serviciilor fixe / mobile terestre.

3) În benzile de frecvențe 880-915 / 925-960 MHz, 1710-1785 / 1805-1880 MHz considerăm că eventual va fi necesară revizuirea acordurilor cu administrațiile României și Ucrainei cu privire la utilizarea canalelor preferențiale din benzile de frecvențe menționate luînd în considerare posibilitatea implementării tehnologiilor avansate în aceste benzi. Stațiile de radiocomunicații din Republica Moldova care vor funcționa în banda de frecvențe 880-889,26 MHz vor fi afectate din partea sistemului de radiocomunicații CDMA-2000 din Ucraina.

4) În benzile de frecvențe 1900-1980 MHz, 2010-2025 MHz, 2110-2170 MHz pericole și riscuri din partea sistemelor de radiocomunicații din România și Ucraina nu se prevăd, deoarece administrațiile de resort din aceste țări au aceleași planuri de utilizare a acestor resurse de spectru radio.

5) La momentul de față nu există decizii CEPT cu privire la condițiile de utilizare a benzii de frecvențe 2300-2400 MHz pentru sistemele de radiocomunicații în bandă largă. Posibilele pericole și riscuri vor fi studiate ulterior pe măsura apariției documentelor CEPT respective.

6) În banda de frecvențe 2400-2483,5 MHz stațiile de radiocomunicații din zonele transfrontaliere ale Republicii Moldova pot fi afectate, cu probabilitate joasă, din partea stațiilor de radioamatori și liniilor radioreleu ale țărilor limitrofe.

7) În cazul implementării în Republica Moldova a sistemelor de comunicații electronice mobile în bandă largă de generație nouă în banda de frecvențe 2500-2690 MHz conform Deciziei CEPT ECC/DEC/(05)05 și a Hotărârii Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012 "Cu privire la dezvoltarea rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă" nu se prevăd pericole și riscuri față de sistemele similare din România și Ucraina.

8) În banda de frecvențe 3410-3800 MHz există o probabilitate mică de interferențe mutuale în zonele transfrontaliere.

V. ACȚIUNILE CE URMEAZĂ A FI ÎNTEPRINSE

11. Replanificarea și realocarea (refarming-ul) spectrului de frecvențe radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz

Istoric, începând cu anul 1998, furnizorilor de rețele și servicii de telefonie mobilă celulară GSM (2G), inițial le-au fost asignate în baza licențelor pentru gen de activitate câte 22 canale din banda de frecvențe radio 900 MHz. Ulterior, la cererea acestora, au fost asignate suplimentar canale atît din banda de frecvențe 900 MHz, cit și din banda 1800 MHz (anexa nr.1 la prezentul Program).

În lipsa unui document privind managementul eficient al spectrului de frecvențe radio la moment există o repartizare neuniformă și o fragmentare a acestor benzi de frecvențe. Reieșind din necesitatea armonizării benzilor de frecvențe radio 900 MHz și 1800 MHz pentru a asigura implementarea neutralității tehnologice și a serviciilor, se impune realizarea unor acțiuni de replanificare și realocare (refarming) a acestor frecvențe din benzile de frecvențe nominalizate.

În acest scop se va elabora o procedură care va prevedea o serie de măsuri tehnice provizorii.

12. Implementarea principiului neutralității tehnologice

La moment benzile de frecvențe radio 900 MHz și 1800 MHz utilizate de sistemele GSM din întreaga Europă, inclusiv din Republica Moldova au fost deschise pentru sistemele UMTS (Universal Mobile Telecommunications System) și alte sisteme terestre capabile să furnizeze servicii de comunicații electronice, care pot coexista alături de sistemele GSM.

Pentru utilizarea flexibilă a spectrului de frecvențe radio pentru serviciile de comunicații electronice apare, printre altele, necesitatea unei soluții coerente și proporționale cu privire la planificarea și alocarea benzilor de frecvențe pentru comunicațiile mobile de generația a doua, a treia și a patra (2G, 3G și 4G).

În scopul asigurării neutralității tehnologice, precum și pentru conformarea la Deciziile Comisiei Europene 2009/766/EC și 2011/251/EU vizînd utilizarea benzilor de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz pentru sistemele terestre destinate furnizării rețelilor și serviciilor de comunicații electronice paneuropene, la propunerea Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, Comisia de stat pentru frecvențe radio prin Hotărârea nr.1 din 11 mai 2012 a operat modificări în Reglementările Naționale RN037 și RN044A din anexa nr.2 la Tabelul Național de Arbitrare

a Benzilor de Frecvență. Aceste modificări prevăd că benzile de frecvențe 876-915 MHz în pereche cu 921-960 MHz și benzile de frecvențe 1710-1785 MHz în pereche cu 1805-1880 MHz să fie atribuite pentru implementarea sistemelor terestre de furnizare a rețelilor și serviciilor de comunicații electronice. Aceste sisteme vor fi determinate de către Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, în conformitate cu deciziile și recomandările CEPT relevante acestor benzi.

Potrivit Deciziei nr.243/2012/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 14 martie 2012, și Programului multianual pentru politica în domeniul spectrului de frecvențe radio, instituit prin această decizie, neutralitatea tehnologică și a serviciilor nu se limitează numai la benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz, ci se referă inclusiv la benzile de frecvențe 800 MHz, 2100 MHz, 2600 MHz și 3800 MHz.

Repartizarea subbenzilor de frecvențe radio din benzile de frecvențe 880-915 / 925-960 MHz și 1710-1785/1805-1880 MHz după expirarea termenului de valabilitate a licențelor GSM existente este reprezentată în anexa nr.2 la prezentul Program.

13. Implementarea televiziunii digitale terestre în Republica Moldova și dividendul digital

Implementarea televiziunii digitale se va realiza în conformitate cu Programul privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală, elaborat de Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor și aprobat de către Guvern.

Acordul GE-06 pentru planificarea difuziunii digitale terestre a fost ratificat de Parlament prin Legea nr.69-XVI din 27 martie 2008. Astfel, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a se conforma prevederilor acestui Acord internațional.

Conform obligațiilor internaționale asumate de către Republica Moldova, s-a decis implementarea televiziunii digitale terestre la nivel național pînă la 17 iunie 2015. Acest proces va implica nu numai unele schimbări tehnice pentru armonizarea utilizării în scopurile respective a spectrului de frecvențe radio cu statele vecine, ci și un complex multilateral de modernizare a audiovizualului.

Difuzarea semnalului TV în format digital permite utilizarea mai eficientă a spectrului de frecvențe radio față de televiziunea analogică. În rezultat, se va elibera un volum considerabil de resurse de frecvențe radio, numit dividendul digital (DD).

Trecerea de la formatul analogic la cel digital va conduce la creșterea eficienței tehnologice și economice a procesului de difuzare TV, iar transmiterea dividendului digital în utilizare comercială va conduce la o creștere suplimentară a eficienței economice de la utilizarea acestei resurse de spectru radio.

Una din destinațiile principale ale dividendului digital în Republica Moldova este utilizarea benzii 790-862 MHz pentru serviciul mobil și alte servicii de comunicații electronice. Realizarea acestei variante însă depinde nu numai de utilizarea spectrului de frecvențe radio în țara noastră, dar și de utilizarea lui în țările vecine.

Dependența utilizării este menționată și în Decizia Comitetului European pentru Comunicații Electronice ECC/DEC/(09)03 din 30 octombrie 2009 "Condiții armonizate pentru rețele de comunicații mobile/fixe ce operează în banda 790-862 MHz" (On harmonised conditions for mobile/fixed communications networks (MFCN) operating in the band 790-862 MHz). În țările-membre ale UE utilizarea benzii 790-862 MHz se va efectua exclusiv pentru serviciul mobil și alte servicii de comunicații electronice (în afară de televiziune).

În țările vecine cu Republica Moldova banda de frecvențe

790-862 MHz este utilizată pentru următoarele servicii:

1) în Ucraina – radionavigație aeronautică, fix (mobil) terestru, SAR/SAB & ENG/OB, televiziune;

2) în România – radionavigație aeronautică (830-862 MHz), SAR/SAB & ENG/OB, mobil terestru.

Decizia menționată a ECC/DEC/(09)03 stabilește aranjamentul armonizat al frecvențelor în banda de frecvențe radio 790-862 MHz, prezentat în anexa nr.6 la prezentul Program.

Unele țări (Germania, Elveția, Finlanda, Franța, Spania, Suedia etc.) deja au luat decizii similare de utilizare a benzii menționate pentru serviciul mobil terestru.

14. Stabilirea condițiilor și procedurilor de acordare a licențelor pentru dreptul de utilizare a spectrului de frecvențe radio

Conform datelor din capitolul I al prezentului Program, în Republica Moldova sînt autorizați să furnizeze rețele și servicii publice de comunicații electronice mobile în baza licențelor pentru gen de activitate patru furnizori: „Orange Moldova” S.A., „Moldcell” S.A., „Eventis Mobile” S.R.L. și „Moldtelecom” S.A.

„Orange Moldova” S.A., „Moldcell” S.A. și „Eventis Mobile” S.R.L. dețin licențe pentru genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul GSM”, iar „Moldtelecom” S.A. licența pentru genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul CDMA 2000, în banda de frecvențe 450 MHz”. Toate licențele au un termen de valabilitate de 15 ani.

Licențele pentru genurile de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul GSM” și „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul CDMA 2000, în banda de frecvențe 450 MHz” au fost acordate în conformitate cu cadrul legal și de reglementare în vigoare pînă la punerea în aplicare a prevederilor Legii comunicațiilor electronice nr.241-XVI din 15 noiembrie 2007, în special, a regimului de autorizare generală și licențiere (15 septembrie 2008).

Compania „Eventis Mobile” S.R.L. se află din 30 martie 2010 în proces de insolabilitate, astfel resursele de spectru radio alocate (37 canale cu o lărgime totală de bandă de 2x7,4 MHz) din banda de frecvențe 900 MHz nu sînt utilizate, practic fiind blocate de această situație.

Avînd în vedere considerentele istorice (momente diferite în timp la care au fost acordate licențele în discuție), precum și faptul că termenul de valabilitate a licenței deținute de „Orange Moldova” S.A. expiră la 6 martie 2013, iar a licenței „Moldcell” S.A. – la 5 noiembrie 2014, este necesar de a întreprinde acțiuni de sincronizare a termenelor de expirare a valabilității acestor licențe, anticipînd procedurile de acordare a drepturilor de utilizare a spectrului de frecvențe radio în condițiile regimului de autorizare generală și licențiere.

Spectrul de frecvențe radio – resursă publică limitată proprietate a statului, se află în administrarea Ministerului Tehnologiei Informației și Comunicațiilor și este licențiat de către Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie Informației.

Contextul în care urmează să fie organizată acordarea drepturilor de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe 890-915/935-960 MHz și 1710-1785/1805-1880 MHz va ține cont de faptul că după expirarea termenului de valabilitate a licențelor deținute de către „Orange Moldova” S.A. și „Moldcell” S.A., acordate la timpul lor pentru genul de activitate, se vor elibera licențe pentru dreptul de utilizare a spectrului de frecvențe radio în scopul furnizării rețelelor și serviciilor de comunicații electronice mobile.

Totodată, avînd în vedere termenele diferite de expirare a valabilității acestor licențe și în scopul asigurării unor

condiții concurențiale egale în cadrul unei piețe a serviciilor de comunicații electronice mobile maturizate, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie Informației, în termene rezonabile, va elibera, la solicitarea companiei „Orange Moldova” S.A., o licență de utilizare a frecvențelor radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz în scopul furnizării serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM cu un termen de valabilitate de 20 luni (7 martie 2013 - 5 noiembrie 2014), pînă la expirarea termenului de valabilitate al licenței pentru genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul GSM deținută de compania „Moldcell” S.A. Această licență va acorda companiei „Orange Moldova” S.A. dreptul de a utiliza resursele de spectru radio din benzile de frecvențe nominalizate în volumul deținut de companie la momentul expirării termenului de valabilitate al licenței pentru gen de activitate (25,2 MHz/63 canale din banda 900 MHz și 40 MHz/100 canale din banda 1800 MHz) numai în scopul furnizării serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM (2G). Eliberarea acestei licențe va fi condiționată de achitarea integrală către bugetul de stat, în condițiile legii, a unei taxe de licență care a fost calculată luînd în considerare valorile minime de expunere la concurs a taxelor de licență pentru resursele de spectru radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz (tabelul 6 al prezentului Program) și volumul de spectru deținut în aceste benzi de către „Orange Moldova” S.A. care a fost alocat pe perioada de valabilitate a licenței pentru genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM”, raportată la 20 de luni și care constituie 1,786 mil.euro.

Ulterior, la fel în termene rezonabile, anticipînd data de 5 noiembrie 2014, se va organiza concursul cu aplicarea procedurii de selectare competitivă pentru acordarea drepturilor de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz. Pînă la anunțarea concursului, avînd în vedere faptul că compania „Eventis Mobile” S.R.L. se află în proces de insolabilitate, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie Informației și Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor vor întreprinde toate măsurile de rigoare pentru a debloca resursele de spectru radio din banda de frecvențe 900 MHz (2x7.4 MHz/eGSM) deținute și neutilizate de către această companie timp de aproape trei ani.

În plus, Programul prevede punerea la dispoziția pieței de comunicații electronice și a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe radio 790-862 MHz și, respectiv, 2500-2690 MHz (subbenzile de frecvențe din această bandă nealocate și nevalorificate conform Hotărîrii Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012). Această opțiune corespunde prevederilor Deciziei Parlamentului European și Consiliului nr.243/2012/UE din 14 martie 2012 de instituire a Programului multianual al UE de politică în domeniul spectrului de frecvențe radio (Radio Spectrum Policy Programme – RSP).

Prin urmare, în scopul implementării neutralității tehnologice și dezvoltării durabile a comunicațiilor electronice mobile în bandă largă, se stabilesc următoarele benzi de frecvențe pentru care se va acorda dreptul de utilizare prin procedura de selectare competitivă stabilită de prezentul Program și care va fi organizată de către Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologie Informației:

- 1) 790 - 862 MHz (800 MHz);
- 2) 880 - 915 / 925 - 960 MHz (900 MHz);
- 3) 1710 - 1785 / 1805 - 1880 MHz (1800 MHz);
- 4) 1900 - 2025 / 2110 - 2170 MHz (2100 MHz);
- 5) 2500 - 2690 MHz (2600 MHz);

6) 3400 - 3800 MHz (3800 MHz).

Resursele de spectru radio, drepturile de utilizare a cărora vor fi acordate prin procedura de selectare competitivă și care vor intra în dreptul de utilizare începând cu data de 5 noiembrie 2014 pe o perioadă de 15 ani, sînt structurate în blocuri (subbenzi) de frecvențe, conform tabelului 5:

Tabelul 5

Banda de frecvențe, MHz	Subbenzi de frecvențe disponibile
790 - 862	3 subbenzi (2x10 MHz, regim FDD)
880 - 915 / 925 - 960	5 subbenzi (2x5 MHz, regim FDD, GSM portuie de baza) 2 subbenzi (2x5 MHz, regim FDD, eGSM)
1710 - 1785 / 1805 - 1880	15 subbenzi (2x5 MHz, regim FDD)
1900 - 1920	1 subbandă (5 MHz, regim TDD)
2010 - 2025	1 subbandă (15 MHz, regim TDD)
1920 - 1980 / 2110 - 2170	1 subbandă (2x14,8 MHz, regim FDD)
2500 - 2690	1 subbandă (2x20 MHz, regim FDD) 1 subbandă (40 MHz, regim TDD) 1 subbandă (2x10 MHz, regim FDD)
3400 - 3600	*)
3600 - 3800	1 subbandă (50 MHz, regim TDD)**) 3 subbenzi (50 MHz, regim TDD)

*) Aranjamentul frecvențelor în această bandă de frecvențe se va stabili în termenul prevăzut de Decizia CEPT (11)06 din 9 decembrie 2011.

**) Licența pentru dreptul de utilizare a acestei subbenzi de frecvențe radio se va acorda prin concurs conform Hotărîrii Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012 „Cu privire la dezvoltarea rețelor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă”.

Utilizarea frecvențelor radio din benzile în care numărul de licențe este limitat se poate face doar în condițiile obținerii acestora în urma unei proceduri de selectare obiectivă, transparentă, nediscriminatorie și proporțională, impunîndu-se ca la acordarea drepturilor să nu fie stabilite cerințe ce ar conduce la restrîngerea, împiedicarea sau denaturarea concurenței. Prin urmare, la organizarea procedurii de selectare, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației va avea în vedere stabilirea unor cerințe menite să respecte condițiile prevăzute de lege, maximizarea eficienței utilizării resurselor limitate de spectru radio și stimularea competiției pe piața de comunicații electronice mobile.

Prezentul Program stabilește că procedura de selectare va fi una de tip competitiv (concurs deschis cu participare internațională cu aplicarea procedurii de selectare competitivă care se va desfășura în două etape: etapa de preselecție și etapa de selectare a ofertantului cîștigător).

Procedura competitivă de selectare este una adecvată stadiului de dezvoltare a pieței de comunicații electronice mobile din Republica Moldova. Acest tip de procedură este ales în scopul determinării, în anumite limite, a prețului pe care piața de comunicații electronice consimte să-l achite cu titlu de taxă de licență pentru dreptul de utilizare a resurselor limitate – frecvențele radio. Procedura de selectare de tip competitiv este potrivită, deoarece în acest fel poate fi evidențiat potențialul economic oferit de către spectrul de frecvențe radio, în general, precum și nivelul de valorizare a acestora de către persoanele interesate în contextul propriilor planuri de afaceri.

Acordarea drepturilor de utilizare a resurselor de spectru radio prin concurs cu aplicarea procedurii de selectare competitivă nu va urmări exclusiv reliefaarea evaluărilor private ale ofertanților privind sumele ce urmează a fi

achitate cu titlu de taxă de licență, dar și asigurarea unor criterii de precalificare de natură tehnică, administrativă și financiară, urmînd ca aceste criterii să fie îndeplinite de către fiecare participant la procedura de selectare. Prin urmare, o soluție potrivită ar fi ca aceste condiții să fie stabilite la nivelul caietului de sarcini, elaborat și aprobat de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, care va fi supus unui proces de consultare publică. Condițiile de natură tehnică, administrativă sau financiară vor fi aplicate pentru toate persoanele interesate în procedura de selectare, astfel fiind respectat principiul nediscriminării. La etapa de selectare a concursului vor fi admiși doar ofertanții care îndeplinesc toate criteriile de eligibilitate stabilite în caietul de sarcini.

În vederea asigurării unui mediu concurențial real în cadrul pieței de comunicații electronice, în procedurile de selectare se vor stabili anumite limitări, inclusiv de participare, aplicate la nivel de grup de firme (agenți economici). Normele necesare se vor raporta la prevederile Legii Concurenței nr.183 din 11 iulie 2012. Respectiv, la procedura de selectare nu vor putea participa persoane care fac parte din același grup de firme.

Resursele de spectru radio ce urmează a fi acordate prin procedura de selectare competitivă din benzile de frecvențe 800 MHz și 900 MHz prezintă un interes mare din punct de vedere tehnico-tehnologic și comercial. Aceste benzi de frecvențe radio posedă caracteristici foarte utile pentru construirea și operarea unor rețele de comunicații electronice mobile eficiente și anume: propagarea la distanțe mai mari și acoperire *indoor* – mai bună în interiorul clădirilor.

De asemenea, urmează să fie expuse la concurs și frecvențe radio disponibile din benzile de 1800 MHz și 2600 MHz, benzi care sînt caracterizate prin oferirea capacităților (lărgimii de bandă) necesare pentru asigurarea transferului unui volum mare de informații (date).

O rețea de comunicații electronice mobile poate fi dezvoltată și implementată în mod adecvat luînd în considerare toate resursele limitate de spectru radio disponibile – benzi de frecvențe sub 1GHz și benzi de frecvențe peste 1 GHz.

Totodată, după cum indică studiul efectuat de Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, resursele de spectru radio disponibile ce pot fi alocate din benzile de frecvențe sub 1GHz sînt insuficiente în raport cu cererea. De aceea, Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației va stabili unele limitări menite să asigure un acces echitabil la obținerea dreptului de utilizare a resurselor de spectru radio din aceste benzi. Aceste măsuri vor stabili o cantitate maximă de spectru radio ce poate fi deținută de către același participant la licitație, după finalizarea procedurii de selectare: cîte 2x10 MHz (FDD) în fiecare din benzile de frecvențe 800 MHz și 900 MHz (cu excepția subbenzii pentru eGSM 880 - 890 / 925 - 935 MHz, care nu se limitează datorită faptului că este afectată din partea Ucrainei în zona de Sud a Republicii Moldova) și nu mai mult de 2x35 MHz în banda de frecvențe 1800 MHz.

Prin această măsură se va asigura o competiție reală și echitabilă pentru obținerea drepturilor de utilizare în cadrul benzilor de 800 MHz, 900 MHz și 1800 MHz. Pe perioada de acțiune a Programului nu se va admite revînzarea resurselor de spectru radio, excepție fiind dreptul de utilizare a acestor resurse prin cesionare, în conformitate cu legislația și reglementările în vigoare și utilizarea partajată a resurselor de spectru pentru acoperirea zonelor rurale cu o densitate redusă a populației.

Procedura de selectare competitivă va porni cu prețul minim de expunere la concurs (licitație) a licențelor corespunzătoare, stabilit de Program.

Termenul de valabilitate a licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe ce fac obiectul prezentului Program, se stabilește de 15 ani. Această perioadă de valabilitate a drepturilor de utilizare a frecvențelor/canalelor radio este cea mai potrivită în raport cu cadrul legislativ în vigoare. Termenul este optim din considerente ce țin de natura serviciilor care vor fi furnizate, de necesitatea asigurării condițiilor pentru realizarea planurilor de afaceri, oferă predictibilitate și permite, totodată, indicarea unor termene clare pentru reevaluarea circumstanțelor acordării drepturilor, drept răspuns la evoluțiile tehnico-economice și concurențiale înregistrate pe parcursul exercitării lor.

Drepturile de utilizare a frecvențelor radio acordate în benzile de frecvențe 800 MHz, 900 MHz, și 1800 MHz, vor putea fi exercitate ulterior eliberării documentelor de autorizare (licențelor), începând cu 6 noiembrie 2014, cu condiția că beneficiarul licenței corespunzătoare a achitat integral la bugetul de stat taxa de licență stabilită în urma concursului, în termen de 30 zile de la data la care i s-a expedit (înminat) înștiințarea despre adoptarea deciziei privind eliberarea licenței. Achitarea taxei de licență se va face în lei moldovenesti la cursul oficial al Băncii Naționale a Moldovei stabilit în raport cu EURO la data plății. Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, în coordonare cu Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor și beneficiarii de licențe pentru dreptul de utilizare a frecvențelor radio, va stabili măsuri tehnice tranzitorii în scopul replanificării și consolidării benzilor de frecvențe alocate în urma procedurii de selectare.

Replanificarea și realocarea spectrului de frecvențe radio va începe din momentul în care se vor determina deținătorii spectrului de frecvențe în urma etapei a III a concursului (p.4.3. al Planului de acțiuni) și se va finaliza până la 6 noiembrie 2014.

15. Stabilirea cuantumului valorilor minime de expunere la concurs a taxelor de licență pentru acordarea drepturilor de utilizare a frecvențelor radio în benzile de frecvențe vizate în Program

Teoria și practica internațională în materia procedurilor de selectare competitivă arată că stabilirea valorilor minime de expunere la concurs ale taxelor de licență constituie punctul de pornire în vederea stabilirii cuantumurilor taxelor de licență prin intermediul procedurii de selectare. Stabilirea acestor valori minime poate fi realizată în mai multe modalități, în funcție de o serie de factori, precum obiectivele urmărite, procedura propriu-zisă, presiunile competitive interne etc.

Astfel, valorile minime pentru taxele de licență pot fi stabilite ca:

1) nivele nominale, suficiente pentru descurajarea ofertelor nereserioase;

2) nivele care să reflecte valoarea de piață estimată (de exemplu, prin raportarea la tranzacții private, la valorile rezultate din alte proceduri de selectare similare sau chiar prețul istoric al resursei de spectru).

În fundamentarea nivelurilor minime ale taxelor de licență este necesară realizarea unui echilibru între două tendințe contrare. Pe de o parte, stabilirea valorii minime la nivel ridicat este probabil să genereze o reducere strategică a cererii, precum și să asigure că măsurile pentru dezvoltarea concurenței nu facilitează accesul pe piață a unei persoane care, atribuind spectrului radio o valoare redusă, aduce o contribuție slabă la atingerea obiectivelor de stimulare a concurenței. Pe de altă parte, există riscul ca o parte din resursele de spectru să rămână nevalorificate și neutilizate, dacă valorile minime ale taxelor de licență sînt prea mari. Valoarea economică a spectrului de frecvențe radio pentru

comunicații electronice mobile diferă atât în spațiu, de la un stat la altul, cît și în timp și depinde de o multitudine de factori, cum ar fi: dimensiunea și potențialul pieței interne, cererea de servicii de comunicații electronice mobile, dinamica competitivă a pieței (numărul și dimensiunea furnizorilor existenți sau a potențialilor concurenți), disponibilitatea și prețul spectrului în alte benzi substituibile, condițiile de utilizare (obligații de acoperire, durata de valabilitate a licenței etc), prevederile legislației naționale și predictibilitatea cadrului de reglementare în domeniu.

De asemenea, valoarea economică a licențelor/spectrului depinde și de o serie de factori exogeni, care sînt în afara controlului autorităților, precum proprietățile fizice și caracteristicile de propagare în benzile respective, ciclurile tehnologice, economice și investiționale, apartenența furnizorilor la grupuri multinaționale și strategiile globale ale acestora etc. Prin urmare, date fiind multitudinea, complexitatea, interacțiunile și interdependențele între acești factori care, în reflectarea circumstanțelor diferitor piețe, în diferite momente de timp, pot influența valorile spectrului radio, estimarea valorilor de piață a benzilor de frecvențe sînt imperfecte, indiferent de modelele teoretice utilizate și de aproximările practice efectuate.

În contextul prezentului Program se stabilește reflectarea următoarelor criterii în nivelele minime de expunere la concurs a taxelor de licență care vor reflecta valoarea economică a spectrului de frecvențe radio: proprietățile fizice ale benzii de frecvențe, cererea de spectru, cantități maxime de spectru pasibile asignării pentru un solicitant, drepturile de utilizare existente, durata drepturilor de utilizare, condițiile de utilizare a drepturilor, armonizarea internațională, disponibilitatea și prețul echipamentelor.

Valoarea minimă de expunere la concurs a taxei de licență se stabilește separat pentru fiecare tip de subbandă (lărgime de subbandă) din benzile de frecvențe în discuție. Avînd în vedere argumentele expuse mai sus, se stabilesc valorile minime de expunere la concurs ale taxelor de licență care constituie prețul de pornire în procedura de selectare competitivă. Nivelul valorilor minime este prezentat în tabelul 6.

Tabelul 6

Banda de frecvențe	Valori minime de expunere la concurs a taxei de licență pentru subbenzi de frecvențe (milioane euro) *)							
	2x5 MHz (FDD), porțiune de bază	2x5 MHz (FDD) eGSM	2x10 MHz (FDD)	2x14,8 MHz (FDD) + 5 MHz TDD	15 MHz (TDD)	2x20 MHz (FDD)	40 MHz (TDD)	50 MHz (TDD)
790 - 862 MHz	-	-	9,0	-	-	-	-	-
880 - 915 / 925 - 960 MHz	4,0	2,8	-	-	-	-	-	-
1710 - 1785 / 1805 - 1880 MHz	1,5	-	-	-	-	-	-	-
1900 - 1920 MHz, 1920 - 1980 / 2110 - 2170 MHz	-	-	-	6,2	-	-	-	-
2010 - 2025 MHz	-	-	-	-	2,0	-	-	-
2500 - 2690 MHz	-	-	5,0	-	-	10,0	8,0	-
3400 - 3600 MHz	-	-	-	-	-	-	-	1,0
3600 - 3800 MHz	-	-	-	-	-	-	-	1,0

*) Valorile minime de expunere la concurs ale taxelor de licență se stabilesc pentru etapele concursului prevăzut la capitolul VII al prezentului Program.

VI. ETAPELE ȘI TERMENELE DE IMPLEMENTARE A PROGRAMULUI

16. Procesul de implementare a prezentului Program va cuprinde realizarea următoarelor acțiuni:

1) cel tirziu pînă la 28 februarie 2013 se vor între-

prinde măsuri pentru sincronizarea termenelor de valabilitate a licențelor deținute de „Orange Moldova” S.A. și „Moldcell” S.A. pentru genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă, standardul GSM. În acest scop Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației va elibera companiei „Orange Moldova” S.A. o licență de utilizare a frecvențelor radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz în scopul furnizării serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM pe un termen de 20 luni (7 martie 2013 – 5 noiembrie 2014), pînă la expirarea termenului de valabilitate a licenței similare deținute de compania „Moldcell” S.A.;

2) în termen pînă la 30 mai 2013 vor fi elaborate, consultate public și adoptate documentele de concurs privind eliberarea licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio disponibile din benzile de frecvențe prevăzute în prezentul Program;

3) începînd cu 1 iunie 2013 va fi lansat anunțul publicitar de desfășurare, pe etape, a concursului deschis cu aplicarea procedurii de selectare competitivă privind acordarea licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio disponibile din benzile de frecvențe prevăzute în Program (anunțul se publică cu cel puțin 45 de zile înainte de concurs):

a) etapa I (iulie 2013): vor fi expuse la concurs licențele pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe **2600 MHz** (1 subbandă 2x20 MHz FDD care nu a fost alocată prin încredințare directă, conform Hotărîrii Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012; 1 subbandă 2x10 MHz FDD; 1 subbandă 40 MHz TDD) și celor din banda de frecvențe **3600-3800 MHz** (3 subbenzi 50 MHz TDD, sau în cazul eșuării concursului prevăzut de aceeași Hotărîre a Guvernului – 4 subbenzi 50 MHz TDD), conform anexelor nr.4 și nr. 5 la prezentul Program;

b) etapa II (septembrie 2013): vor fi expuse la concurs licențele pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe **2100 MHz**, care nu au fost alocate prin încredințare directă conform Hotărîrii Guvernului nr.660 din 2 iunie 2008 (1 subbandă 2x14,8 MHz FDD împreună cu 1 subbandă 5 MHz TDD și 1 subbandă 15 MHz TDD), conform anexei nr.3 la prezentul Program;

c) etapa III (martie 2014): vor fi expuse la concurs licențele pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din următoarele benzi de frecvențe, conform anexelor nr.2 și nr. 6 la prezentul Program:

800 MHz (3 subbenzi 2x10 MHz FDD);

900 MHz (5 subbenzi 2x5 MHz FDD și 2 subbenzi 2x5 MHz FDD eGSM);

1800 MHz (15 subbenzi 2x5 MHz FDD);

d) etapa IV (septembrie 2014): vor fi expuse la concurs licențele pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe **3400-3600 MHz** în varianta de repartizare finală care va fi adoptată de CEPT pînă la finele anului 2013 (Decizia CEPT (11)06 din 9 decembrie 2011) și celor din banda de frecvențe **3600-3800 MHz** nealocate în cadrul etapei I a concursului, conform anexei nr.5 la prezentul Program.

17. Condițiile de licență pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe 800 MHz și 900 MHz vor prevedea obligațiuni de asigurare a acoperirii teritoriale și a drumurilor publice naționale cele mai frecvent utilizate cu semnal radio corespunzător indicatorilor de calitate stabiliți de către Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației.

18. Resursele de spectru radio nesolicitate și nealocate în cadrul etapelor de concurs prevăzute în subpunctele 4.1-4.4 vor fi expuse repetat la concurs în anii următori conform unui grafic stabilit de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației și coordonat cu Ministerul Tehnologiei Informației

și Telecomunicațiilor, reieșind din cererea de piață.

19. Termenul de valabilitate al licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio rămase nesolicitate și nealocate, acordate ulterior la fel prin concurs cu aplicarea procedurii de selectare competitivă furnizorilor existenți care dețin deja astfel de licențe pentru resursele din aceeași bandă de frecvențe, se va sincroniza cu termenul de expirare al valabilității licențelor deținute. Valorile minime de expunere la concurs ale taxelor de licență, se vor stabili prin hotărîre de Guvern și se vor raporta la termenul de valabilitate al acestor licențe.

VII. ESTIMAREA IMPACTULUI ȘI A COSTURILOR AFERENTE IMPLEMENTĂRII PROGRAMULUI

20. Pentru estimarea impactului se vor utiliza tehnici specifice, dintre care analiza impactului economic și analiza impactului social.

1) Impactul economic presupune:

a) implementarea tehnologiilor și serviciilor noi în bandă largă;

b) atragerea noilor investiții în sectorul tehnologiei informației și comunicațiilor al economiei naționale;

c) creșterea cifrei de afaceri a companiilor din acest sector;

d) creșterea acumulărilor la bugetul de stat generate de valorificarea resurselor de spectru radio și de activitățile economice în piața serviciilor de comunicații electronice mobile;

e) dezvoltarea altor sectoare ale economiei naționale ca urmare a modernizării și

dezvoltării continuă a infrastructurii de radiocomunicații și diversificării ofertei de servicii de comunicații electronice mobile în bandă largă;

f) creșterea nivelului de utilizare a serviciilor de acces la Internet în bandă largă, inclusiv a serviciilor publice, atît din partea statului, cît și din partea mediului de afaceri și a populației.

2) Impactul social presupune:

a) sporirea accesibilității pentru populație a serviciilor de comunicații electronice mobile în bandă largă ca rezultat al stabilirii unui mediu concurențial loial și eficient pe piața serviciilor de comunicații electronice mobile;

b) îmbunătățirea calității serviciilor furnizate; reducerea decalajului digital între mediul rural și cel urban;

c) crearea noilor locuri de muncă și creșterea nivelului salariului mediu în sectorul TIC.

3) Implementarea prevederilor prezentului Program nu presupune careva costuri aferente acoperite din bugetul de stat. Finanțarea acțiunilor preconizate se va efectua din alte surse decît bugetul de stat.

VIII. REZULTATELE SCONTATE ȘI INDICATORII DE PROGRES

21. Implementarea prezentului Program va conduce la obținerea următoarelor rezultate măsurabile:

Tabelul 7

Indicator	Nivelul indicatorului în trimestrul III, 2012	Nivelul indicatorului preconizat pentru 2018	Nivelul indicatorului preconizat pentru 2020
Drumuri publice naționale cele mai frecvent utilizate ^{*)} acoperite cu comunicații electronice mobile terestre	5 drumuri naționale	Cel puțin 15 drumuri publice naționale cele mai frecvent utilizate	Cel puțin 20 drumuri publice naționale cele mai frecvent utilizate
Gradul total de acoperire a populației cu acces la Internet mobil în bandă largă	–	45 %	65 %
Viteza transfer date în rețelele de comunicații electronice mobile în bandă largă	–	512 Kb/s	Pînă la 1 Mb/s

*) Lista drumurilor publice naționale cele mai frecvent utilizate în corespundere cu Hotărârea Guvernului nr.1323 din 29 decembrie 2000 și cu specificările de rigoare în condițiile de licență.

Rezultatele scontate în urma implementării Programului vor fi estimate în conformitate cu principalii indicatori de progres privind realizarea obiectivelor stabilite:

- a) resurse de spectru radio disponibile în cantități capabile să satisfacă cererea de piață pe perioada de timp determinată de prezentul Program;
- b) previzibilitate a actului de reglementare și certitudine în ceea ce privește regulile ce acționează în procesul de gestionare a spectrului de frecvențe radio;
- c) investiții eficiente în infrastructura națională de radio-comunicații;
- d) neutralitate tehnologică și accelerare a implementării tehnologiilor și serviciilor noi;
- e) concurență eficientă pe piața serviciilor de comunicații electronice mobile în bandă largă;
- f) utilizare sporită a serviciilor de acces la Internet în bandă largă, inclusiv în zonele rurale;
- g) decalajul digital redus substanțial între zonele urbane și cele rurale.

IX. PROCEDURILE DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE

22. Activitățile de monitorizare constituie un proces continuu fiind desfășurate pe toată perioada de implementare, care vor include atât colectarea, prelucrarea și analiza datelor de monitorizare, identificarea erorilor sau a efectelor neprevăzute, cât și eventualele rectificări de conținut și de formă în măsurile și activitățile planificate.

Monitorizarea implementării prezentului Program se bazează pe practicile internaționale de monitorizare și estimare a nivelului de eficiență în gestionarea spectrului de frecvențe radio și permite de a evalua în dinamică realizarea obiectivelor stipulate în Program, precum și atingerea scopului final de dezvoltare continuă a rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice mobile în bandă largă, de implementare a tehnologiilor și serviciilor de generație nouă - 3G, 4G, cu păstrarea obligatorie și dezvoltarea

continuă în condițiile locale, conform cerințelor de piață a serviciilor voce mobile GSM (2G).

Monitorizarea se efectuează în baza indicatorilor de performanță stabiliți în Planul de acțiuni privind realizarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020. Datele statistice și administrative sînt colectate de către Biroul Național de Statistică, autoritate de reglementare, precum și prin sondaje efectuate de către instituțiile specializate.

Pe baza rapoartelor primare de monitorizare parvenite de la autoritățile implicate în implementarea programului, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor va elabora anual Raportul de monitorizare pînă la data de 1 martie a anului următor. Raportul de monitorizare va conține informația cu privire la realizările și eșecurile privind implementarea Programului în perioada respectivă, precum și nivelul atingerii indicatorilor de impact.

23. Evaluarea implementării prezentului Program se va realiza la finele ultimei etape de implementare și va rezulta în Raportul final de evaluare a implementării Programului.

Evaluarea finală va implica atât parteneri-cheie, cât și constituenți principali ai organului central de specialitate pentru a asigura un proces obiectiv și comprehensiv.

24. Transparența proceselor de implementare a Programului se asigură prin publicarea pe pagina oficială a organului central de specialitate și a autorității pentru reglementare a rapoartelor anuale de progres, precum și a raportului final de evaluare după implementarea prezentului Program. Organul central de specialitate va asigura mediatizarea largă a procesului de realizare a Programului, precum și oferirea informațiilor relevante partenerilor din țară și de peste hotare.

X. PLANUL DE ACȚIUNI

25. Planul de acțiuni privind realizarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020 a fost elaborat în conformitate cu obiectivele stabilite și luînd în considerare rezultatele analizei situației actuale în domeniul managementului spectrului de frecvențe radio.

Anexa nr.1
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

Situația curentă privind reglementarea (licențierea) și utilizarea spectrului de frecvențe radio pentru serviciul mobil terestru în benzile de frecvențe 450 MHz, 900 MHz, 1800 MHz, 2100 MHz

Titular licență/tip licență	Banda de frecvențe, MHz	Tehnologie / Standard	Spectru asignat prin licență (canale)	Spectru asignat adițional (canale)	Total spectru asignat (canale/MHz)	Termenul de valabilitate a licenței
1	2	3	4	5	6	7
„Orange Moldova” S.A. Licența seria AMMII, nr.024155 din 6 martie 1998. Genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM”.	880-915 / 925-960	GSM	22 (2 x 200,0 kHz)	41 (2 x 200,0 kHz)	63 / 2x12,6	6 martie 2013
	1710-1785 / 1805-1880	GSM		100 (2 x 200,0 kHz)	100 / 2x20,0	
„Orange Moldova” S.A. Licența seria AA, nr.065139 din 8 august 2008, pentru utilizarea frecvențelor și canalelor radio în scopul furnizării rețelelor și serviciilor de comunicații electronice mobile celulare de generația a treia 3G	1920-1980 / 2110-2170	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz	-	3 / 34,6	8 august 2023
	1900-1920	UMTS TDD	1 x 5 MHz	-		
„Moldcell” S.A. Licența seria AMMII, nr.024160 din 5 noiembrie 1999. Genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM”	880-915 / 925-960	GSM	22 (2 x 200,0 kHz)	32 (2 x 200,0 kHz)	57 / 2x11,4	5 noiembrie 2014
	1710-1785 / 1805-1880	GSM	-	-	-	

1	2	3	4	5	6	7
„Moldcell” S.A. Licența seria AA, nr.065140 din 15 august 2008, pentru utilizarea frecvențelor și canalelor radio în scopul furnizării rețelelor și serviciilor de comunicații electronice mobile celulare de generația a treia (3G)	1920-1980 / 2110-2170	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz	-	3 / 34,6	15 august 2023
	1900-1920	UMTS TDD	1 x 5 MHz	-		
„Eventis Mobile” S.R.L. Licența seria AMMII, nr.024015 din 26 decembrie 2006. Genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie mobilă celulară standardul GSM”	880-915 / 925-960	GSM	22 (2 x 200,0 kHz)	15 (2 x 200,0 kHz)	37 / 2x7,4	26 decembrie 2021
	1710-1785 / 1805-1880	GSM	-	-		
„Moldtelecom” S.A. Licența seria AMMII, nr.020446 din 29 iunie 2006. Genul de activitate „Prestarea serviciilor de telefonie mobilă celulară standardul CDMA”	453,0-457,8 / 463,0-467,8	CDMA 2000-1x	3 (2 x 1,25 MHz)	-	3 / 7,5	29 iunie 2021
„Moldtelecom” S.A. Licența seria AA, nr.065190, din 9 decembrie 2008, pentru utilizarea frecvențelor și canalelor radio în scopul furnizării rețelelor și serviciilor de comunicații electronice mobile celulare de generația a treia (3G)	1920-1980 / 2110-2170	IMT-2000/ W-CDMA 2100 (UMTS FDD)	2 x 14,8 MHz	-	3 / 34,6	9 decembrie 2023
	1900-1920	UMTS TDD	1 x 5 MHz	-		

Anexa nr.2
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

**Varianța de repartizare a subbenzilor de frecvențe radio
din benzile de frecvențe 880-915 / 925-960 MHz și 1710-1785 / 1805-1880 MHz**

Benzile de frecvențe 880-915 MHz / 925-960 MHz

Uplink							Duplex Gap 10 MHz	Downlink							
880	885	890	895	900	905	910		915	925	930	935	940	945	950	955

880 – 890 MHz / 925 – 935 MHz (2x10 MHz, regim FDD) eGSM
890 – 915 MHz / 935 – 960 MHz (2x25 MHz, regim FDD)

Benzile de frecvențe 1710-1785 MHz / 1805-1880 MHz

Uplink								Duplex Gap 20 MHz	Downlink							
1710	1720	1730	1740	1750	1760	1770	1780	1805	1815	1825	1835	1845	1855	1865	1875	
1715	1725	1735	1745	1755	1765	1775	1785	1810	1820	1830	1840	1850	1860	1870	1880	

1710 – 1785 MHz / 1805 – 1880 MHz (2x75 MHz, regim FDD)

Anexa nr.3
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

**Repartizarea și asignarea actuală a subbenzilor de frecvențe radio
din benzile de frecvențe 1900-1980 / 2110-2170, 1900-1920 MHz și 2010-2025 MHz**

Benzile de frecvențe 1920-1980 MHz / 2110-2170 MHz					Regim FDD				
Uplink				Duplex Gap 130,8 MHz	Downlink				
1920,5	1935,3	1950,1	1964,9		1979,7	2110,5	2125,3	2140,1	2154,9
Furnizor 1		1920,5 – 1935,3 MHz / 2110,5 – 2125,3 MHz (2x14,8 MHz, regim FDD)							
Furnizor 2		1935,3 – 1950,1 MHz / 2125,3 – 2140,1 MHz (2x14,8 MHz, regim FDD)							
Furnizor 3		1950,1 – 1964,9 MHz / 2140,1 – 2154,9 MHz (2x14,8 MHz, regim FDD)							
Porțiune liberă		1964,9 – 1979,7 MHz / 2154,9 – 2169,7 MHz (2x14,8 MHz, regim FDD)							

Banda de frecvențe 1900-1920 MHz			Regim TDD		
1899,9	...	1904,9	1909,9	1914,9	1919,9
Furnizor 1		1914,9 – 1919,9 MHz (5 MHz, regim TDD)			
Furnizor 2		1899,9 – 1904,9 MHz (5 MHz, regim TDD)			
Furnizor 3		1904,9 – 1909,9 MHz (5 MHz, regim TDD)			
Porțiune liberă		1909,9 – 1914,9 MHz (5 MHz, regim TDD)			

Banda de frecvențe 2010-2025 MHz (liberă)		Regim TDD	
2010			

Anexa nr.4
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

**Repartizarea
subbenzilor de frecvențe radio din banda de frecvențe 2500-2690 MHz**

2500 MHz	2505 MHz	2510 MHz	2515 MHz	2520 MHz	2525 MHz	2530 MHz	2535 MHz	2540 MHz	2545 MHz	2550 MHz	2555 MHz	2560 MHz	2565 MHz	2570 MHz	2575 MHz	2580 MHz	2585 MHz	2590 MHz	2595 MHz	2600 MHz	2605 MHz	2610 MHz	2615 MHz	2620 MHz	2625 MHz	2630 MHz	2635 MHz	2640 MHz	2645 MHz	2650 MHz	2655 MHz	2660 MHz	2665 MHz	2670 MHz	2675 MHz	2680 MHz	2685 MHz	2690 MHz
UL 01	UL 02	UL 03	UL 04	UL 05	UL 06	UL 07	UL 08	UL 09	UL 10	UL 11	UL 12	UL 13	UL 14	TDD*								DL 01	DL 02	DL 03	DL 04	DL 05	DL 06	DL 07	DL 08	DL 09	DL 10	DL 11	DL 12	DL 13	DL 14			
Blocuri FDD pentru Uplink														Blocuri FDD pentru Downlink																								

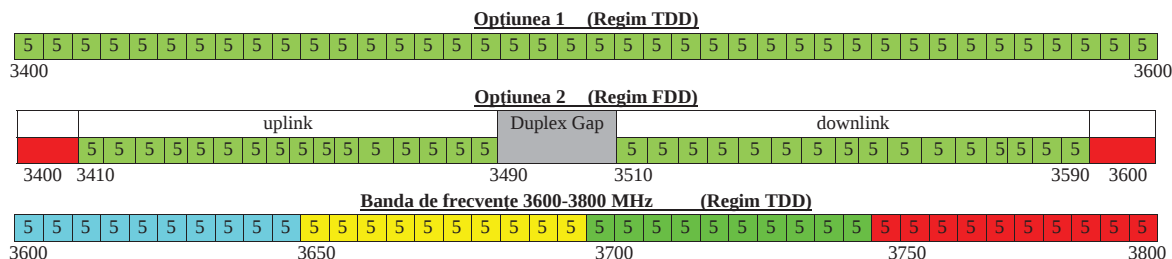
Notă: Orice benzi de protecție, necesare pentru compatibilitatea benzilor adiacente frecvențelor 2570 MHz și 2620 MHz, trebuie să fie selectate la nivel național și să se încadreze în banda 2570-2620 MHz.

Porțiune liberă	2500 – 2520 MHz / 2620 – 2640 MHz (2x20 MHz, regim FDD)
Furnizor 1	2520 – 2540 MHz / 2640 – 2660 MHz (2x20 MHz, regim FDD)
Furnizor 2	2540 – 2560 MHz / 2660 – 2680 MHz (2x20 MHz, regim FDD)
Porțiune liberă	2575 – 2615 MHz (40 MHz, regim TDD)
Porțiune liberă	2560 – 2570 MHz / 2680 – 2690 MHz (2x10 MHz, regim FDD)
Benzi de protecție	2570 - 2575 MHz / 2615 – 2620 MHz

Anexa nr.5
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

**Repartizarea
subbenzilor de frecvențe radio din benzile de frecvențe 3400-3600 MHz și 3600-3800 MHz**

Banda de frecvențe 3400-3600 MHz (liberă)*

	3600 – 3650 MHz (50 MHz, regim TDD)
	3650 – 3700 MHz (50 MHz, regim TDD)
	3700 – 3750 MHz (50 MHz, regim TDD)
	3750 – 3800 MHz (50 MHz, regim TDD)

* Varianta de atribuire a subbenzilor de frecvențe în banda 3400-3600 MHz pentru Republica Moldova se va stabili de către MTIC (CNFR) după reexaminarea de către ECC CEPT (în a.2013) a aranjamentului prevăzut de Decizia CEPT ECC (11)06 din 09.12.2011.

Anexa nr.6
la Programul de management al spectrului
de frecvențe radio pe anii 2013-2020

**Repartizarea
subbenzilor de frecvențe radio din banda de frecvențe radio 790-862 MHz**

Pentru regimul FDD banda de frecvențe radio 790-862 MHz este divizată în 6 blocuri a câte 5 MHz pereche:

790-791	791-796	796-801	801-806	806-811	811-816	816-821	821-832	832-837	837-842	842-847	847-852	852-857	857-862
Guard band	Downlink						Duplex gap	Uplink					
1 MHz	30 MHz (6 blocks of 5 MHz)						11 MHz	30 MHz (6 blocks of 5 MHz)					

Pentru regimul TDD-13 blocuri a câte 5 MHz nepereche:

790-797	797-802	802-807	807-812	812-817	817-822	822-827	827-832	832-837	837-842	842-847	847-852	852-857	857-862
Guard band	Unpaired												
7 MHz	65 MHz (13 blocks of 5 MHz)												

Notă: Repartizarea în Republica Moldova a subbenzilor de frecvențe pentru rețelele de radiocomunicații destinate pentru furnizarea serviciului fix/mobil terestru în banda 790-862 MHz:

790-791	791-796	796-801	801-806	806-811	811-816	816-821	821-832	832-837	837-842	842-847	847-852	852- 857	857- 862
Guard band	Downlink						Duplex gap	Uplink					
1 MHz	30 MHz (6 blocks of 5 MHz)						11 MHz	30 MHz (6 blocks of 5 MHz)					
	791 – 801 MHz / 832 – 842 MHz (2x10 MHz, regim FDD)												
	801 – 811 MHz / 842 – 852 MHz (2x10 MHz, regim FDD)												
	811 – 821 MHz / 852 – 862 MHz (2x10 MHz, regim FDD)												

Anexa nr.2
 la Hotărârea Guvernului nr. 116
 din 11 februarie 2013

PLANUL DE ACȚIUNI
privind realizarea Programului de management al spectrului de frecvențe radio pe anii 2013-2020

Nr. d/o	Denumirea acțiunii	Responsabili	Termenul de realizare	Indicatorii de monitorizare	Costul realizării, lei
1	2	3	4	5	6
1.	Eliberarea companiei „Orange Moldova” S.A. a licenței de utilizare a frecvențelor radio din benzile de frecvențe 900 MHz și 1800 MHz în scopul furnizării serviciilor de telefonie celulară mobilă standardul GSM pe un termen de 20 luni	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	28 februarie 2013	Licență temporară eliberată companiei „Orange Moldova”	În limitele bugetului autorității responsabile
2.	Elaborarea, consultarea publică și adoptarea documentelor de concurs necesare privind organizarea și desfășurarea concursului pentru obținerea licențelor cu drept de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe prevăzute în prezentul Program	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Mai 2013	Documentele de concurs elaborate și aprobate prin Hotărârea Comitetului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	În limitele bugetului autorității responsabile
3.	Elaborarea și aprobarea procedurii de replanificare și realocare (refarming) a benzilor de frecvențe 900 MHz în scopul eliminării fragmentării	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor, furnizorii titulari de licențe	Martie 2014	Procedură aprobată	În limitele bugetului autorității responsabile
4.	Desfășurarea pe etape a concursului deschis cu aplicarea procedurii de selectare competitivă privind acordarea licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio disponibile din benzile de frecvențe prevăzute în prezentul Program				
4.1.	Etapa 1: Expunerea la concurs a licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe 2600 MHz și 3600-3800 MHz, nealocate conform Hotărârii Guvernului nr.365 din 6 iunie 2012 „Cu privire la dezvoltarea rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice cu acces radio în bandă largă”)	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Iulie 2013	Hotărârea Comisiei de concurs	În limitele bugetului autorității responsabile
4.2.	Etapa 2: Expunerea la concurs a licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe 2100 MHz nealocate conform Hotărârii Guvernului nr. 660 din 2 iunie 2008 „Cu privire la implementarea serviciilor de comunicații mobile celulare de generația a treia (3G)”	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Septembrie 2013	Hotărârea Comisiei de concurs	În limitele bugetului autorității responsabile
4.3.	Etapa 3: Expunerea la concurs a licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din benzile de frecvențe 800MHz, 900 MHz și 1800MHz	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Martie 2014	Hotărârea Comisiei de concurs	În limitele bugetului autorității responsabile
4.4.	Etapa 4: Expunerea la concurs a licențelor pentru dreptul de utilizare a resurselor de spectru radio din banda de frecvențe 3400-3800 MHz și celor din banda de frecvențe 3600-3800 MHz nealocate în	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	Septembrie 2014	Hotărârea Comisiei de concurs	În limitele bugetului autorității responsabile
	<i>cadru etapei I a concursului</i>				
5.	Intrarea în vigoare a principiului neutralității tehnologice în benzile de frecvențe radio 800 MHz, 900 MHz, 1800 MHz	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, furnizorii titulari de licențe	Până la 6 noiembrie 2014	Hotărârea Consiliului de Administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației	În limitele bugetului furnizorilor titulari de licențe
6.	Expunerea repetată la concurs a resurselor de spectru radio care nu au fost solicitate pe parcursul etapelor precedente, reieșind din cererea de piață	Agencia Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației în coordonare cu Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	Periodic, la apariția cererii de piață, pe parcursul anilor 2016-2020	Conform unui grafic stabilit de Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației și coordonat cu Ministerul Tehnologiei Informației și Comunicațiilor	În limitele bugetului autorității responsabile

162 HOTĂRÎRE **privind modificarea anexei nr.1 la Hotărîrea** **Guvernului nr. 241 din 6 martie 2006**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Anexa nr.1 la Hotărîrea Guvernului nr. 241 din 6 martie 2006 „Cu privire la aprobarea Nomenclatorului lucrărilor efectuate și serviciilor prestate, contra plată, de Ministerul Justiției și instituțiile subordonate ale acestuia și de instanțele judecătorești și tarifulor la acestea, precum și a regulamentelor privind modul și direcțiile de utilizare a mijloacelor speciale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 43-46, art. 284), cu modificările și completările ulterioare, compartimentul II, subpunctul 2) „Departamentul Instituțiilor Penitenciare” se modifică după cum urmează:

1) denumirea coloanei a 6-a va avea următorul cuprins:

„Modalitatea de stabilire a tarifului sau, după caz, tariful, lei”;

2) punctul 1 va avea următorul cuprins:

„1.	001	Servicii medicale acordate de Comisia medico-militară a Departamentului Instituțiilor Penitenciare persoanelor, candidați la angajare în sistemul penitenciar	1 examinare complexă	Conform Catalogului tarifulor unice pentru serviciile medico-sanitare prestate contra plată de către instituțiile medico-sanitare publice, precum și pentru serviciile acoperite din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, prestate de instituțiile medico-sanitare publice și cele private, aprobate prin Hotărîrea Guvernului nr. 1020 din 29 decembrie 2011”;
-----	-----	---	----------------------	--

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul justiției

Ministrul finanțelor

Ministrul sănătății

Nr. 117. Chișinău, 11 februarie 2013.

3) punctele 2 și 3 se exclud;

4) la punctul 14, coloanele 4, 5 și 6 vor avea următorul cuprins:

„4	5	6
Plata chiriei pentru camerele de întrevedere și cheltuielile suportate de instituția penitenciară în legătură cu întrevederile de lungă durată ale condamnaților	1 întrevedere de lungă durată	Cuantumul plății se stabilește în conformitate cu instrucțiunea cu privire la modul de calculare a plății aferente chiriei camerelor de întrevedere în penitenciare, aprobată prin ordinul directorului general al Departamentului Instituțiilor Penitenciare”

Vladimir FILAT

Oleg Efrim

Veaceslav Negruța

Andrei Usatii

163 HOTĂRÎRE **cu privire la abrogarea unor hotărîri ale Guvernului**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

Ministrul justiției

Nr. 118. Chișinău, 11 februarie 2013.

Se abrogă unele hotărîri ale Guvernului, conform anexei.

Vladimir FILAT

Oleg Efrim

Anexă

la Hotărîrea Guvernului nr. 118
din 11 februarie 2013

LISTA **hotărîrilor de Guvern care se abrogă**

1. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr. 32 din 29 ianuarie 1968 „Cu privire la intensificarea măsurilor pentru lichidarea turbării ciinilor, echinocoziei și altor boli helmintice, proprii pentru oameni și animale pe teritoriul RSSM” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1968, nr.2, art.30);

2. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr.71 din 6 martie 1968 „Cu privire la acordarea de înlesniri suplimentare invalizilor-orbi la folosirea mijloacelor de transport” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1968, nr. 3, art. 41);

3. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr. 183 din 29 mai 1975 „Cu privire la aprobarea Regulamentului referitor la modul de acordare de înlesniri invalizilor de grupele I și II ai Războiului pentru apărarea Patriei și familiilor militarilor căzuți în lupte la plata spațiului locativ și serviciilor comunale

și invalizilor Războiului pentru apărarea Patriei la plata taxei de călătorie pentru transportul de pasageri” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1975, nr. 6, art.61);

4. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr.86 din 5 martie 1977 „Cu privire la modul de asigurare a invalizilor cu automobile cu conducere manuală și cu motocicletă” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1977, nr.5, art. 38);

5. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr. 109 din 9 martie 1981 „Cu privire la hotărîrea Sovietului Miniștrilor al Uniunii RSS nr. 209 din 23 februarie 1981 „Despre aprobarea Regulamentului cu privire la înlesnirile, acordate invalizilor Războiului pentru Apărarea Patriei și familiilor de militari căzuți în lupte” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1981, nr. 4, art. 26);

6. Hotărîrea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești

nr.352 din 20 noiembrie 1985 „Cu privire la modul de efectuare a reparației capitale a autovehiculelor pentru invalizi oferite invalizilor dintre muncitori, slujbași și colhoznici, precum și invalizilor din copilărie” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1985, nr. 12, art.150);

7. Hotărârea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr. 130 din 22 aprilie 1986 „Despre măsurile privind îmbunătățirea în continuare a condițiilor de trai ale invalizilor din copilărie” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1986, nr.2, art.659);

8. Hotărârea Sovietului Miniștrilor al RSS Moldovenești nr.39 din 6 februarie 1987 „Cu privire la aprobarea Statutului Societății moldovenești pentru ocrotirea naturii” (Vestile Sovietului Suprem și ale Guvernului RSSM, 1987, nr.2, art.12);

9. Hotărârea Guvernului nr.130 din 2 martie 1992 „Despre aprobarea Regulamentului „Cu privire la comisiile funciare sătești, de orășel, orășenești și raionale” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr. 3, art. 80-1);

10. Hotărârea Guvernului nr.168 din 17 martie 1992 „Cu privire la tarife pentru serviciile întreprinderilor de telecomunicații în condițiile liberalizării prețurilor” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr. 3, art.84-1);

11. Hotărârea Guvernului nr. 854 din 28 decembrie 1992 „Despre aprobarea Regulamentului „Cu privire la modul de recuperare a prejudiciului cauzat prin contravenții silvice” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1992, nr.12, art.402);

12. Hotărârea Guvernului nr. 323 din 1 iunie 1993 „Cu privire la salarizarea personalului Camerei Înregistrării de Stat în baza Rețelei tarifare unice” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr. 6, art.184);

13. Hotărârea Guvernului nr.348 din 7 iunie 1993 „Cu privire la salarizarea personalului Inspectoratului Ecologic Republican de Stat și al agenților ecologice zonale” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.6, art. 191);

14. Hotărârea Guvernului nr.565 din 7 septembrie 1993 „Cu privire la construcția caselor de locuit și altor obiecte de menire socială pentru vânzare” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.9, art.262);

15. Hotărârea Guvernului nr.705 din 11 noiembrie 1993 „Pentru aprobarea Regulamentului privind modalitățile de despăgubire a daunelor cauzate de perturbarea rețelilor electrice și a Regulamentului privind modalitățile de despăgubire a daunelor cauzate de perturbarea liniilor de telecomunicații aeriene și prin cablu, rețelilor de radioficare, construcțiilor și utilajului de telecomunicații, televiziune și radiodifuziune” (Monitorul Parlamentului Republicii Moldova, 1993, nr.11, art.365);

16. Hotărârea Guvernului nr. 62 din 3 februarie 1994 „Privind înfierea copiilor de către cetățenii străini” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.2, art.42);

17. Hotărârea Guvernului nr. 550 din 26 iulie 1994 „Despre Regulamentul provizoriu cu privire la holdinguri” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr. 2, art.17);

18. Hotărârea Guvernului nr.726 din 27 septembrie 1994 „Cu privire la autorizarea prin licență a folosirii subsolului în Republica Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1994, nr.8, art. 86);

19. Punctul 1 din Hotărârea Guvernului nr.783 din 22 noiembrie 1995 „Privind abrogarea și modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr.8-9, art.35);

20. Hotărârea Guvernului nr.102 din 27 februarie 1996 „Despre măsurile pentru executarea Legii cu privire la concesiuni” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr. 32-33, art.221);

21. Hotărârea Guvernului nr.601 din 29 octombrie 1996 „Pentru aprobarea Regulamentului privind atragerea mijloacelor financiare pentru construcția de locuințe prin utilizarea certi-

ficatelor de locuințe” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1996, nr. 78-79, art.639);

22. Punctul 3 din Hotărârea Guvernului nr.641 din 25 noiembrie 1996 „Privind modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.12, art.37);

23. Hotărârea Guvernului nr.272 din 20 martie 1997 „Cu privire la modificarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.679 din 8 septembrie 1994” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.22-23, art.286);

24. Punctele 4 și 6 din anexa nr.1 la Hotărârea Guvernului nr. 280 din 24 martie 1997 „Pentru modificarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 22-23, art. 291);

25. Hotărârea Guvernului nr. 702 din 25 iulie 1997 „Cu privire la unele măsuri de ameliorare a situației informaționale în teritoriu” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.59-60, art.634);

26. Hotărârea Guvernului nr.866 din 11 septembrie 1997 „Cu privire la perfecționarea sistemului statistic” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr. 72-73, art. 746);

27. Hotărârea Guvernului nr. 300 din 18 martie 1998 „Cu privire la aplicarea pe teritoriul Republicii Moldova a prevederilor Convenției de la Viena și a Protocolului de la Montreal vizând protecția stratului de ozon” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.36-37, art.298);

28. Hotărârea Guvernului nr.366 din 6 aprilie 1998 „Cu privire la încheierea lucrărilor de construcție la blocurile locative nefinalizate” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr. 56-59, art. 381);

29. Hotărârea Guvernului nr.912 din 2 septembrie 1998 „Despre executarea Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova nr.1294-XIII din 23 iulie 1997 „Cu privire la ratificarea Acordului de împrumut pentru finanțarea proiectului de aprovizionare cu apă potabilă a regiunii de sud a Moldovei, încheiat între Guvernul Republicii Moldova și „Export Credit Bank” (Turcia)” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.85-86, art.887);

30. Hotărârea Guvernului nr.251 din 1 aprilie 1999 „Privind modificarea și completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 764 din 25 noiembrie 1992” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 33-34, art.266);

31. Hotărârea Guvernului nr.561 din 17 iunie 1999 „Cu privire la atribuirea unor bazine acvatice” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 65-66, art.592);

32. Hotărârea Guvernului nr.799 din 23 august 1999 „Cu privire la aprobarea tarifelor pentru utilizarea de către Compania de Stat „Teleradio-Moldova” a mijloacelor tehnice de radiodifuziune, transmisiuni radio și televizate, a canalelor transmisie programe și pentru separarea programelor de televiziune și difuziune sonoră” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.96-97, art.839);

33. Punctul 2 din Hotărârea Guvernului nr.864 din 20 septembrie 1999 „Cu privire la completarea și modificarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova cu privire la Holdingul S.A. „Conversiune” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.106-108, art.932);

34. Hotărârea Guvernului nr.875 din 27 septembrie 1999 „Cu privire la obiectele de construcție nefinalizate” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 109-111, art.943);

35. Hotărârea Guvernului nr.945 din 14 octombrie 1999 „Cu privire la modificarea și completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 366 din 6 aprilie 1998” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 116-117, art.1004);

36. Hotărârea Guvernului nr.1030 din 8 noiembrie 1999 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de schimb al acțiunilor statului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr. 124-125, art. 1095);

37. Hotărârea Guvernului nr. 276 din 20 martie 2000 „Cu privire la reglementarea colectării, achiziționării și comercializării

resurselor secundare" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.31-33, art. 336);

38. Hotărârea Guvernului nr. 363 din 12 aprilie 2000 „Cu privire la reorganizarea Întreprinderii de Stat „Inspectoratul Transporturilor Auto” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.42-44, art.446);

39. Hotărârea Guvernului nr. 439 din 10 mai 2000 „Cu privire la transmiterea întreprinderilor locativ-comunale în proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 54-56, art.514);

40. Hotărârea Guvernului nr. 530 din 6 iunie 2000 „Cu privire la restructurarea gospodăriei de alimentare cu apă și canalizare” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.65-67, art. 612);

41. Hotărârea Guvernului nr. 707 din 14 iulie 2000 „Cu privire la aprobarea Metodologiei de calcul al costurilor și tarifelor la serviciile prestate de Întreprinderea de Stat „Radiocomunicații” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 88-90, art. 800);

42. Hotărârea Guvernului nr. 961 din 20 septembrie 2000 „Cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 137-138, art.1155);

43. Hotărârea Guvernului nr. 53 din 23 ianuarie 2001 „Cu privire la modificarea și completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 875 din 27 septembrie 1999” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 11-13, art.90);

44. Hotărârea Guvernului nr. 58 din 24 ianuarie 2001 „Cu privire la furnizarea și conținutul informației cadastrale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 11-13, art. 94);

45. Hotărârea Guvernului nr.107 din 7 februarie 2001 „Despre executarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.595 din 29 octombrie 1996 și unele măsuri suplimentare pentru optimizarea gestionării gospodăriei silvice și protecția vegetației forestiere” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.19-20, art.158);

46. Hotărârea Guvernului nr. 615 din 11 iulie 2001 „Pentru aprobarea Regulamentului cu privire la Registrul turismului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.78-80, art. 641);

47. Hotărârea Guvernului nr.662 din 19 iulie 2001 „Cu privire la ameliorarea situației epidemice cauzate de tuberculoză în instituțiile penitenciare și la asistența medico-socială acordată persoanelor eliberate din acestea” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.81-83, art.696);

48. Hotărârea Guvernului nr.1299 din 27 noiembrie 2001 „Cu privire la completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.530 din 6 iunie 2000” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 147-149, art. 1348);

49. Hotărârea Guvernului nr.1432 din 21 decembrie 2001 „Cu privire la constituirea Consiliului coordonator interministerial pentru promovarea Strategiei naționale și a Planului de acțiune în domeniul conservării diversității biologice” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 158-160, art.1481);

50. Hotărârea Guvernului nr. 323 din 18 martie 2002 „Despre aprobarea Regulamentului cu privire la tarifele pentru serviciile publice de telecomunicații și informatică” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 46-48, art.435);

51. Hotărârea Guvernului nr.427 din 8 aprilie 2002 „Cu privire la modificarea și completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.707 din 14 iulie 2000” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.50-52, art. 514);

52. Hotărârea Guvernului nr. 986 din 23 iulie 2002 „Cu privire la crearea Comitetului național pentru politică de mediu” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.110-112, art. 1105);

53. Hotărârea Guvernului nr. 994 din 23 iulie 2002 „Cu privire la situația excepțională ce s-a creat în alimentarea cu apă

potabilă a or. Strășeni” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr. 110-112, art.1112);

54. Hotărârea Guvernului nr. 10 din 14 ianuarie 2003 „Privind excluderea unor mărfuri din regimul de comerț liber” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 3-5, art.13);

55. Hotărârea Guvernului nr. 56 din 24 ianuarie 2003 „Privind modificarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.912 din 2 septembrie 1998” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 11-13, art. 65);

56. Hotărârea Guvernului nr. 512 din 25 aprilie 2003 „Privind aprobarea Listei contraindicațiilor medicale pentru persoanele care intenționează să adopte copii” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 82-83, art. 547);

57. Hotărârea Guvernului nr.671 din 9 iunie 2003 „Privind măsurile de ameliorare a situației din sfera comerțului intern” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 121, art. 720);

58. Hotărârea Guvernului nr.704 din 12 iunie 2003 „Cu privire la completarea Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr.10 din 14 ianuarie 2003” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 121, art. 734);

59. Hotărârea Guvernului nr. 852 din 14 iulie 2003 „Cu privire la modificarea și completarea anexelor nr.1 și nr.2 din Hotărârea Guvernului nr. 875 din 27 septembrie 1999” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 155-158, art. 906);

60. Punctul 8 din Hotărârea Guvernului nr. 875 din 14 iulie 2003 „Privind aprobarea modificărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului Republicii Moldova” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 155-158, art. 920);

61. Hotărârea Guvernului nr.1269 din 23 octombrie 2003 „Cu privire la completarea Hotărârii Guvernului nr. 10 din 14 ianuarie 2003” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 221-222, art.1329);

62. Hotărârea Guvernului nr. 1348 din 10 noiembrie 2003 „Cu privire la aprobarea Regulamentului transporturilor auto de călători și bagaje” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.229-233, art.1403);

63. Hotărârea Guvernului nr. 643 din 9 iunie 2004 „Despre aprobarea Regulamentului privind normativele de estimare a cheltuielilor necesare activității teatrelor, circurilor și organizațiilor concertistice beneficiare de subvenții de la buget” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 96-99, art.798);

64. Hotărârea Guvernului nr.679 din 17 iunie 2004 „Cu privire la Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr.100-103, art. 828);

65. Punctul 19 din anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr. 895 din 3 august 2004 „Pentru modificarea, completarea și abrogarea unor hotărâri ale Guvernului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 138-146, art. 1069);

66. Hotărârea Guvernului nr. 866 din 27 august 2004 „Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 131, art. 1036);

67. Hotărârea Guvernului nr. 1309 din 25 noiembrie 2004 „Pentru aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Regulamentul cu privire la modul de schimb al acțiunilor statului” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 218-223, art. 1503);

68. Hotărârea Guvernului nr.894 din 25 august 2005 „Privind aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Hotărârea Guvernului nr.875 din 27 septembrie 1999” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 119-122, art. 984);

69. Hotărârea Guvernului nr.1328 din 15 decembrie 2005 „Cu privire la lichidarea Întreprinderii de Stat „Inspectoratul Transporturilor de Mărfuri și Călători” (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.172-175, art. 1431);

70. Hotărârea Guvernului nr.622 din 31 mai 2006 „Privind reglementarea cuantumului plăților și modalitatea de achitare

a onorariilor în cadrul acțiunilor culturale" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.87-90, art. 668);

71. Hotărârea Guvernului nr.923 din 9 august 2006 „Cu privire la realizarea Programului de diminuare a poluării aerului atmosferic de către mijloacele de transport auto" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.131-133, art.983);

72. Hotărârea Guvernului nr.1092 din 22 septembrie 2006 „Pentru implementarea Strategiei Naționale cu privire la reducerea și eliminarea poluanților persistenți și Planului Național de implementare a Convenției de la Stockholm privind poluanții organici persistenți" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.157, art. 1198);

73. Hotărârea Guvernului nr.105 din 1 februarie 2007 „Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor ce se operează în Hotărârea Guvernului nr.1432 din 21 decembrie 2001" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.18-20, art.118);

74. Hotărârea Guvernului nr. 1127 din 16 octombrie 2007 „Pentru aprobarea Regulamentului privind modul de autorizare a stațiilor de radiocomunicații aflate în posesia misiunilor diplomatice și consulare, reprezentanțelor organizațiilor internaționale acreditate în Republica Moldova" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 165-167, art. 1169);

75. Hotărârea Guvernului nr. 1428 din 18 decembrie 2007

„Privind asigurarea cu locuințe a militarilor Armatei Naționale" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 203-206, art.1483);

76. Hotărârea Guvernului nr. 988 din 26 august 2008 „Cu privire la constituirea parcului industrial „Căinari" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 167-168, art. 997);

77. Punctul 3 din modificările și completările ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 693 din 17 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.171-172, art.816);

78. Punctul 11 din modificările și completările ce se operează în unele hotărâri ale Guvernului, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.341 din 3 mai 2010 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.70-71, art.418);

79. Hotărârea Guvernului nr.737 din 3 octombrie 2011 „Cu privire la completarea anexei nr.2 la Hotărârea Guvernului nr.643 din 9 iunie 2004" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.166-169, art.811);

80. Punctul 2 din Hotărârea Guvernului nr.978 din 21 decembrie 2011 „Cu privire la modificarea și completarea unor hotărâri ale Guvernului" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.227-232, art.1063).

164 HOTĂRÎRE

pentru aprobarea proiectului de hotărîre a Parlamentului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017 și Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul de hotărîre a Parlamentului cu privire la aprobarea

Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2013-2017 și Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

**Viceprim-ministru,
ministru economiei
Ministrul afacerilor interne
Ministrul finanțelor
Ministrul justiției**

Nr. 119. Chișinău, 12 februarie 2013.

Vladimir FILAT

**Valeriu Lazăr
Dorin Recean
Veaceslav Negruța
Oleg Efrim**

165 HOTĂRÎRE

privind inițierea negocierilor asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos cu privire la cooperarea tehnică și acordarea deplinei puteri domnului Veaceslav NEGRUȚA, ministru al finanțelor

Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se ia act de proiectul Memorandumului de înțelegere dintre Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos cu privire la cooperarea tehnică.

2. Se inițiază negocierile asupra proiectului Memorandumului de înțelegere dintre Ministerul Finanțelor al Republicii

Moldova și Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos cu privire la cooperarea tehnică.

3. Se acordă depline puteri domnului Veaceslav NEGRUȚA, ministru al finanțelor, pentru semnarea Memorandumului de înțelegere dintre Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova și Ministerul Finanțelor al Regatului Țărilor de Jos cu privire la cooperarea tehnică.

PRIM-MINISTRU

Contrasemnează:

**Viceprim-ministru,
ministru afacerilor externe
și integrării europene
Ministrul finanțelor**

Nr. 120. Chișinău, 12 februarie 2013.

Vladimir FILAT

**Iurie Leancă
Veaceslav Negruța**

Acte ale Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică**166 HOTĂRÎRE**

privind situația epidemiologică la gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe și realizarea măsurilor de control și răspuns în sezonul 2012-2013

În Republica Moldova, supravegherea clinico-epidemiologică și virusologică a gripei, infecțiilor acute ale căilor respiratorii superioare și infecțiilor respiratorii acute severe se realizează conform criteriilor recomandate de Sistemul European de Supraveghere EuroFlu.

În sezonul 2012-2013, la 28 ianuarie 2013, morbiditatea prin gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe se află sub pragul epidemic (145,6 cazuri la 100 000 de locuitori, comparativ cu pragul de 189,17 cazuri la 100 000 de locuitori), manifestată prin cazuri izolate și tendință de creștere. Virusurile gripale identificate sînt A(H1N1)pdm, A(H3N2) și B – sensibile la Oseltamivir, impactul asupra sistemului de sănătate fiind nesemnificativ.

În total, în perioada de supraveghere, din săptămîna 40 a anului 2012 pînă în săptămîna 3 a anului 2013, au fost investigate 192 de probe de la pacienții cu diagnosticul clinic prezumtiv de gripă, infecție respiratorie virală acută, pneumonie și bronhopneumonie din cadrul sistemului sentinelă de supraveghere, și cazurile severe, dintre care au fost identificate 12 probe pozitive: 4 – cu virusul gripal A(H1N1)pdm, 6 – cu virusul gripal tip B, 1 – cu virusul gripal A (H3N2) și 1 – cu virusurile gripale A(H1N1)pdm și B.

Cazurile sporadice de gripă sezonieră, în număr de 12, identificate și confirmate de laborator, au fost înregistrate, începînd cu data de 11 ianuarie 2013, în mun. Chișinău, r-nul Comrat, r-nul Ungheni, r-nul Călărași, r-nul Soroca. Vîrsta bolnavilor variază de la 0-4 ani pînă la 30-64 ani.

În scopul fortificării măsurilor de control și răspuns al îmbolnăvirilor cu gripă, infecțiilor acute ale căilor respiratorii superioare și infecțiilor respiratorii acute severe și pentru reducerea riscului de infectare și răspîndire a acestor infecții pe teritoriul Republicii Moldova, Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică HOTĂRĂȘTE:

1. Se ia act de informația prezentată de către Ministerul Sănătății privind situația epidemiologică la gripă și infecții respiratorii virale, cu asigurarea realizării măsurilor de control și răspuns.

2. Comisiile teritoriale extraordinare de sănătate publică vor examina în regim de urgență situația epidemiologică la gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe, cu valorificarea măsurilor de optimizare a supravegherii clinico-epidemiologice, intervenție și profilaxie a acestor infecții.

**PREȘEDINTELE COMISIEI NAȚIONALE
EXTRAORDINARE DE SĂNĂTATE PUBLICĂ,
VICEPRIM-MINISTRU**

**Șeful Direcției dezvoltare socială,
secretar al comisiei**

Nr. 1. Chișinău, 28 ianuarie 2013.

3. Ministerul Sănătății va asigura:

a) monitorizarea clinico-epidemiologică și virusologică continuă în timp real privind morbiditatea prin gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe;

b) realizarea măsurilor de control, intervenție și răspuns pe parcursul supravegherii situației epidemiologice (pînă în săptămîna 20 din anul 2013), inclusiv în situații de creștere semnificativă a morbidității prin gripă;

c) intensificarea activității instituțiilor medico-sanitare publice în perioada de sporire a morbidității prin gripă, infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe, acordarea asistenței medicale bolnavilor de gripă, cu infecții acute ale căilor respiratorii superioare, în mod prioritar, la domiciliu;

d) spitalizarea și tratamentul în cadrul instituțiilor medico-sanitare publice a bolnavilor de gripă, cu infecții acute ale căilor respiratorii superioare și infecții respiratorii acute severe, în contextul recomandărilor Organizației Mondiale a Sănătății;

e) intensificarea supravegherii epidemiologice la gripă și infecții acute ale căilor respiratorii superioare, controlul eficacității măsurilor de profilaxie și combatere în instituțiile preșcolare, școlare, de învățămînt preuniversitar și universitar, la întreprinderi, în instituțiile medicale, prin depistarea activă a bolnavilor și izolarea lor;

f) informarea permanentă a populației, în special a copiilor, părinților și a profesorilor, prin intermediul mass-mediei, despre măsurile de profilaxie a gripei și infecțiilor acute ale căilor respiratorii superioare.

4. Ministerul Afacerilor Interne va asigura întreprinderea măsurilor și activităților pentru ridicarea capacității operaționale a structurilor proprii, conform planurilor de acțiune.

5. Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, în cadrul instituțiilor de menire socială, va asigura respectarea regimului de control și profilaxie a infecțiilor respiratorii.

6. Ministerul Educației va asigura respectarea regimului de control și profilaxie a infecțiilor respiratorii în instituțiile din subordine.

7. Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor va asigura respectarea regimului de control și profilaxie a infecțiilor respiratorii prin realizarea măsurilor corespunzătoare de igienizare a transportului public.

Mihail MOLDOVANU

Iurii Bucinschi

PARTEA III**Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei****Acte ale Ministerului Justiției al Republicii Moldova****133 O R D I N**
cu privire la suspendarea activității
notarului public Gavriliuc Diana

În temeiul art. 15 alin. (1) lit.b), alin.(4) din Legea nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 cu privire la notariat, cu modificările și completările ulterioare, și în baza cererii personale din 31 ianuarie 2013,

ORDON:

1. A suspenda activitatea notarului public Gavriliuc Diana (cu teritoriul de activitate în r-nul Șoldănești) pe perioada aflării în concediul pentru îngrijirea copilului, începând cu data de 4 februarie 2013 până la data de 3 februarie 2015.

2. Notarul public Bulgac Svetlana (cu teritoriul de activitate în r-nul Șoldănești) va păstra în continuare arhiva activității notariale, transmisă de către notarul public Gavriliuc Diana conform pct.3 din Ordinul ministrului Justiției nr.506 din 23 noiembrie 2011 „Cu privire la suspendarea

activității notarului public Gavriliuc Diana”, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.206-215, art.1812.

3. Ministerul Justiției va păstra în continuare sigiliul notarului public Gavriliuc Diana, transmis conform pct.2 din Ordinul Ministrului Justiției nr.506 din 23 noiembrie 2011 „Cu privire la suspendarea activității notarului public Gavriliuc Diana”, publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr.206-215, art.1812.

4. Controlul executării prezentului ordin se pune în sarcina Direcției Profesii și Servicii Juridice, Secția notariat.

5 Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova

MINISTRUL JUSTIȚIEI**Oleg EFRIM****Nr. 49. Chișinău, 6 februarie 2013.****Acte ale Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor**
al Republicii Moldova**134 O R D I N**
cu privire la aprobarea documentului normativ
CP L.01.01-2012 „Instrucțiuni privind întocmirea
devizelor pentru lucrările de construcții-montaj
prin metoda de resurse”

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ CP L.01.01-2012 „Instrucțiuni privind întocmirea devizelor pentru lucrările de construcții-montaj prin metoda de resurse”.

2. Documentul normativ CP L.01.01-2012 „Instrucțiuni privind întocmirea devizelor pentru lucrările de construcții-montaj prin metoda de resurse” intră în vigoare la data

publicării prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico-economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;
- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;
- asigura multiplicarea și publicarea normativului în modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea CP L.01.01-2001 „Instrucțiuni privind întocmirea devizelor pentru lucrările de construcții-montaj prin metoda de resurse” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr. 69 din 7 septembrie 2001.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**Anatolie ZOLOTCOV****Nr. 6. Chișinău, 23 ianuarie 2013.**

135**O R D I N**

**cu privire la aprobarea documentului normativ
CP L.01.05-2012 „Instrucțiuni privind determinarea
valorii beneficiului de deviz la formarea prețurilor
la producția de construcții”**

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ CP L.01.05-2012 „Instrucțiuni privind determinarea valorii beneficiului de deviz la formarea prețurilor la producția de construcții”.

2. Documentul normativ CP L.01.05-2012 „Instrucțiuni privind determinarea valorii beneficiului de deviz la formarea prețurilor la producția de construcții” intră în vigoare la data

publicării prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico-economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;
- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;
- asigura multiplicarea și publicarea normativului în modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea CP L.01.05-2001 „Instrucțiuni privind determinarea valorii beneficiului de deviz la formarea prețurilor la producția de construcții” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr.69 din 7 septembrie 2001.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

**VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**

Nr. 7. Chișinău, 23 ianuarie 2013.

Anatolie ZOLOTCOV

136**O R D I N**

**cu privire la aprobarea documentului normativ
CP L.01.03-2012 „Instrucțiuni cu privire la calcularea
cheltuielilor de regie la determinarea valorii
obiectivelor”**

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ CP L.01.03-2012 „Instrucțiuni cu privire la calcularea cheltuielilor de regie la determinarea valorii obiectivelor”.

2. Documentul normativ CP L.01.03-2012 „Instrucțiuni cu privire la calcularea cheltuielilor de regie la determinarea valorii obiectivelor” intră în vigoare la data publicării prezen-

tului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico-economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;
- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;
- asigura multiplicarea și publicarea normativului în modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea CP L.01.03-2000 „Instrucțiuni cu privire la calcularea cheltuielilor de regie la determinarea valorii obiectivelor” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr.32 din 26 ianuarie 2000.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

**VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**

Nr. 8. Chișinău, 23 ianuarie 2013.

Anatolie ZOLOTCOV

137**O R D I N**

**cu privire la aprobarea documentului normativ
NCM L.02.06-2012 „Norme de deviz pentru executarea
lucrărilor de construcții-montaj pe timp friguros”**

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal

nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ NCM L.02.06-2012 „Norme de deviz pentru executarea lucrărilor de construcții-montaj pe timp friguros”.

2. Documentul normativ NCM L.02.06-2012 „Norme de

deviz pentru executarea lucrărilor de construcții-montaj pe timp friguros" intră în vigoare la data publicării prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico - economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;

- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;

- asigura multiplicarea și publicarea normativului în

**VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**

Nr. 9. Chișinău, 23 ianuarie 2013.

138 O R D I N

cu privire la aprobarea documentului normativ NCM L.02.05-2012 „Norme de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii”

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ NCM L.02.05-2012 „Norme de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii”.

2. Documentul normativ NCM L.02.05-2012 „Norme de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii” intră în vigoare la data publicării prezentului ordin

**VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**

Nr. 10. Chișinău, 23 ianuarie 2013.

139 O R D I N

cu privire la aprobarea documentului normativ CP L.01.02-2012 „Instrucțiuni pentru determinarea cheltuielilor de deviz la salarizarea în construcții”

În conformitate cu Regulamentul privind organizarea și funcționarea Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 10 noiembrie 2009 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.163-164, art.730), cu documentul normativ NCM A.01.03-96 „Principiile și metodologia reglementării în construcții. Modul de elaborare a documentelor normative”, având în vedere procesul-verbal nr.1 din 15.01.2013 al ședinței Comitetului tehnic CT-C 15 „Economia construcțiilor”,

ORDON:

1. Se aprobă documentul normativ CP L.01.02-2012 „Instrucțiuni pentru determinarea cheltuielilor de deviz la salarizarea în construcții”.

2. Documentul normativ CP L.01.02-2012 „Instrucțiuni pentru determinarea cheltuielilor de deviz la salarizarea în

modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea NCM L.01.04-2001 „Norme de deviz pentru executarea lucrărilor de construcții-montaj pe timp friguros” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr. 85 din 1 aprilie 2002.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

Anatolie ZOLOTCOV

în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico-economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;

- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;

- asigura multiplicarea și publicarea normativului în modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea NCM L.01.03-2001 „Norme de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr. 40 din 28 februarie 2002.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

Anatolie ZOLOTCOV

construcții” intră în vigoare la data publicării prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Direcția reglementări tehnico - economice va:

- efectua înregistrarea acestui document normativ în modul stabilit;

- asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova;

- asigura multiplicarea și publicarea normativului în modul stabilit.

4. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului normativ se anulează valabilitatea CP L.01.02-2002 „Instrucțiuni pentru determinarea cheltuielilor de deviz la salarizarea în construcții” aprobat prin Ordinul Ministerului Mediului și Amenajării Teritoriului nr.345 din 21 iulie 2000.

5. Controlul asupra executării prezentului ordin mi-l asum.

**VICEMINISTRUL DEZVOLTĂRII
REGIONALE ȘI CONSTRUCȚIILOR**

Nr. 11. Chișinău, 23 ianuarie 2013.

Anatolie ZOLOTCOV

Acte ale Consiliului Concurenței**140 HOTĂRÎRE****cu privire la aprobarea Regulamentului privind
organizarea și funcționarea Consiliului Concurenței**

În temeiul art. 35 alin. (4), art. 41 alin. (1) lit. c), art. 46 alin. (6) lit. a), art. 51 alin. (1), art. 93 alin. (4) din Legea concurenței nr. 183 din 11 iulie 2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 193-197, art. 667), Plenul Consiliului Concurenței

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
CONCURENȚEI**

Nr. 8. Chișinău, 28 decembrie 2012.

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Concurenței conform anexei nr. 1.
2. Se aprobă Formularul de plingere conform anexei nr. 2.

Viorica CĂRARE

Anexa nr. 1
la Hotărîrea Plenului
Consiliului Concurenței
nr. 8 din 28 decembrie 2012

REGULAMENT**PRIVIND ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA CONSILIULUI CONCURENȚEI****I. Dispoziții generale**

1. Prezentul regulament reglementează procedura de organizare și funcționare a Consiliului Concurenței, drepturile și obligațiile membrilor Plenului Consiliului Concurenței, precum și aspecte ce țin de organizarea activității Consiliului Concurenței și de funcționarea acestuia.

2. Consiliul Concurenței activează potrivit prevederilor Constituției Republicii Moldova, Legii concurenței nr. 183 din 11 iulie 2012 (în continuare - Legea concurenței), prezentului regulament și altor acte legislative și normative.

II. Atribuțiile Consiliului Concurenței

3. Consiliul Concurenței este independent în exercitarea atribuțiilor sale și le exercită prin intermediul organului decizional și a aparatului executiv.

4. Plenul Consiliului Concurenței (în continuare - Plenul) este organul decizional din cadrul Consiliului Concurenței și exercită conducerea Consiliului Concurenței în conformitate cu prevederile art. 41, art. 45 și art. 46 din Legea concurenței.

5. Președintele Consiliului Concurenței, în vederea organizării activității Consiliului Concurenței planifică, organizează, coordonează, monitorizează, controlează și evaluează activitatea subdiviziunilor și angajaților Consiliului Concurenței.

6. Consiliul Concurenței își desfășoară activitatea prin aparatul executiv, format din subdiviziuni specializate și filiale teritoriale (în continuare - subdiviziuni).

7. Consiliul Concurenței activează în conformitate cu procedurile stabilite în Legea concurenței, prezentul regulament precum și cele stabilite prin instrucțiuni interne.

8. Atribuțiile subdiviziunilor Consiliului Concurenței sint stipulate în regulamentele interne ale acestora, aprobate de către președintele Consiliului Concurenței.

9. Consiliul Concurenței poate participa la activitatea organismelor internaționale de specialitate și deveni membru al acestora.

10. Consiliul Concurenței cooperează, în limitele competenței sale, cu autoritățile de concurență din alte țări.

11. Consiliul Concurenței va asigura, în limita posibilităților, formarea profesională a noilor angajați, care vor fi completeate cu măsuri de perfecționare continuă, organizate pentru toți angajații din cadrul autorității.

12. În decurs de 6 luni de la data angajării, noii angajați vor prezenta lunar conducătorului subdiviziunii un raport privind activitatea sa și sarcinile realizate pe parcursul lunii, care vor fi luate în considerare la evaluarea performanțelor.

13. Funcționarii publici din cadrul Consiliului Concurenței au dreptul și obligația de a-și perfecționa, în mod continuu, abilitățile și pregătirea profesională, în conformitate cu prevederile Legii nr. 158 din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public.

14. Legitimăția de serviciu reprezintă un document oficial, care atestă statutul juridic, apartenența prezentatorului ei la Consiliul Concurenței și confirmă împuternicirile persoanelor în exercițiul atribuțiilor publice acordate.

III. Drepturile și obligațiile membrilor Plenului Consiliului Concurenței

15. În vederea exercitării atribuțiilor prevăzute de art. 41 al Legii concurenței membrii Plenului au dreptul:

- 1) să propună spre examinare în ședința Plenului probleme ce țin de competența Consiliului Concurenței;
- 2) să propună inițierea investigațiilor privind posibila încălcare a dispozițiilor Legii concurenței;
- 3) să propună inițierea investigațiilor privind posibila încălcare a dispozițiilor Legii privind ajutorul de stat;
- 4) să propună inițierea investigațiilor utile de cunoaștere a pieței;
- 5) să deliberaze în conformitate cu atribuțiile legale;
- 6) să-și expună opinia separată în formă scrisă în termen de trei zile lucrătoare, în cazul în care au votat „împotriva”;
- 7) să solicite opinia unei persoane (expert sau specialist) neimplicate în investigație pentru elucidarea unor aspecte ce au apărut în procesul de examinare a cazului care cer cunoaștere speciale din sferele adiacente domeniului concurenței.

16. Membrii Plenului au următoarele obligații:

- 1) să participe la toate ședințele Plenului, inclusiv cele de audiere;
- 2) să informeze Plenul în cazul apariției unui conflict de interese în conformitate cu prevederile legislației cu privire la conflictul de interese;
- 3) să examineze materialele repartizate pentru examinare în cadrul ședințelor Plenului;
- 4) să nu intervină în procesul de investigație, cu excepția președintelui Consiliului Concurenței, în limita competențelor de organizare a activității Consiliului Concurenței;
- 5) să participe prin vot la adoptarea actelor administrative emise de Plen;
- 6) să păstreze secretul deliberărilor și confidențialitatea ședințelor;
- 7) să prezinte în Plen, la sfârșitul fiecărui an, raportul privind activitatea îndeplinită pe parcursul anului;

8) să semneze procesele-verbale ale ședințelor Plenului;

9) să îndeplinească alte împuterniciri conform delegării președintelui Consiliului Concurenței.

17. Pe lângă drepturile și obligațiile în calitate de membru al Plenului, președintele Plenului Consiliului Concurenței, în conformitate cu prevederile art. 40 alin. (1) al Legii concurenței:

1) convoacă ședințele Plenului Consiliului Concurenței;

2) aprobă ordinea de zi a ședințelor Plenului Consiliului Concurenței;

3) fixează data audierilor;

4) prezidează ședințele Plenului și supune la vot propunerile membrilor Plenului.

18. Lipsa nemotivată a membrilor Plenului de la ședințele Plenului constituie subiect de discuție în cadrul Plenului și se include în ordinea de zi a următoarei ședințe, rezultatul fiind consemnat prin înscriere protocolară.

IV. Drepturile și obligațiile președintelui Consiliului Concurenței

19. În vederea exercitării atribuțiilor prevăzute de art. 40 din Legea concurenței, președintele Consiliului Concurenței dispune de următoarele drepturi:

1) de a dispune formarea echipelor de investigație;

2) de a stabili termene de finalizare a acțiunilor efectuate în cadrul investigației;

3) de a emite ordine privind efectuarea inspecțiilor;

4) de a dispune formarea grupurilor de lucru specializate pe anumite domenii de activitate;

5) de a permite părților în cauză consultarea dosarului de investigație și obținerea, contra cost, a copiilor și a extraselor din dosar, în temeiul art. 60 și 61 din Legea concurenței;

6) de a numi în funcție, încheia, modifica, suspenda și desface contractele individuale de muncă cu angajații Consiliului Concurenței, în conformitate cu legislația;

7) de a promova în funcție angajații Consiliului Concurenței;

8) de a aplica sancțiuni disciplinare.

20. Președintele Consiliului Concurenței are următoarele obligații:

1) de a reprezenta Consiliul Concurenței în relațiile cu autoritățile publice, persoanele fizice și juridice, instanțele de judecată, precum și cu organisme internaționale;

2) de a organiza activitatea Consiliului Concurenței;

3) de a aproba structura organizatorică a Consiliului Concurenței;

4) de a desemna subdiviziunea responsabilă de examinarea cazului;

5) de a asigura pregătirea și instruirea profesională a angajaților Consiliului Concurenței;

6) de a semna ordinele, delegațiile, acțiunile în judecată, altă corespondență;

7) de a semna actele administrative, avizele, rapoartele Consiliului Concurenței;

8) de a monitoriza îndeplinirea deciziilor adoptate;

9) de a raporta Parlamentului îndeplinirea de către Consiliul Concurenței a atribuțiilor acestuia prevăzute de actele legislative și normative din domeniul concurenței, ajutorului de stat și publicității.

21. Pe perioada absenței sale, președintele Consiliului Concurenței desemnează vicepreședintele Consiliului Concurenței, împuternicit să exercite atribuțiile președintelui Consiliului Concurenței.

V. Organizarea activității Consiliului Concurenței

22. Persoanele fizice, întreprinderile, precum și autoritățile publice, după caz, în conformitate cu prevederile Legii concurenței nr. 183 din 11 iulie 2012, Legii nr. 139 din

15 iunie 2012 cu privire la ajutorul de stat și a Legii nr. 1227 din 27 iunie 1997 cu privire la publicitate, se pot adresa la Consiliul Concurenței cu următoarele tipuri de cereri:

1) Plângere privind practicile anticoncurențiale sau de concurență neloială, care se depun conform formularului de plângere aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Concurenței;

2) Notificări ale concentrărilor economice, care se depun conform cerințelor și formularului de notificare din Regulamentul privind concentrările economice;

3) Notificări ale ajutorului de stat, care se depun conform cerințelor și formularului de notificare din Regulamentul privind forma de notificare, procedura de examinare și adoptare a deciziilor cu privire la ajutorul de stat;

4) Sesizări privind încălcările prevederilor Legii nr. 139 din 15 iunie 2012 cu privire la ajutorul de stat și Legii nr. 1227 din 27 iunie 1997 cu privire la publicitate;

5) Alte tipuri de cereri ce țin de competența Consiliului Concurenței.

23. Contravențiile prevăzute de Codul contravențional se examinează conform procedurilor Codului contravențional, se constată de persoanele împuternicite de președintele Consiliului Concurenței și se remit spre examinare în fond instanței de judecată competente.

24. Cererile, ce nu cad sub incidența Codului contravențional, se examinează conform normelor procedurale prevăzute de Legea concurenței nr. 183 din 11 iulie 2012, Legea nr. 139 din 15 iunie 2012 cu privire la ajutorul de stat și alte acte normative.

25. Procesul de examinare preliminară a cererilor și procesul de investigație este organizat integral de președintele Consiliului Concurenței.

26. Cererile adresate Consiliului Concurenței, după înregistrarea în cancelarie, sînt transmise președintelui Consiliului Concurenței.

27. Președintele Consiliului Concurenței repartizează cererile spre soluționare subdiviziunilor de resort, potrivit atribuțiilor acestora.

28. Odată cu repartizarea cererilor subdiviziunilor specializate de către președintele Consiliului Concurenței, începe examinarea preliminară.

29. Președintele Consiliului Concurenței dispune formarea echipei de investigație din care obligatoriu va face parte un reprezentant al Direcției juridice a Consiliului Concurenței.

30. Conducătorul subdiviziunii de resort desemnează persoana responsabilă (în continuare examinator) de examinarea cererilor repartizate de președintele Consiliului Concurenței.

31. Examinarea preliminară se efectuează în termenele stabilite de lege și de instrucțiunile interne.

32. Dacă în urma verificării, examinatorul constată că cererea nu corespunde cerințelor legale, autorul plîngerii va fi informat printr-o scrisoare semnată de președintele Consiliului Concurenței.

33. Orice examinare preliminară se finalizează cu întocmirea unei note de către examinator, care după coordonarea cu conducătorul subdiviziunii este înaintată președintelui Consiliului Concurenței pentru includerea pe ordinea de zi a ședinței Plenului Consiliului Concurenței care, examinînd cererea și nota, și va decide asupra ei în conformitate cu art. 53 alin. (5) din Legea concurenței.

34. Nota întocmită în urma examinării preliminare prezentată președintelui Consiliului Concurenței trebuie să fie însoțită de toate actele și probele acumulate în cadrul examinării preliminare, atît pe suport de hîrtie, cît și în formă electronică.

35. Plîngerea ce nu corespunde cerințelor expuse în art. 51 alin. (1) din Legea concurenței se respinge prin decizia Plenului Consiliului Concurenței.

36. Investigarea este dispusă de către Plenul Consiliului Concurenței prin adoptarea unei dispoziții de inițiere a investigației.

37. Dispoziția de inițiere a investigației va cuprinde:

- 1) Data și locul adoptării;
- 2) Numele, prenumele și statutul membrilor Plenului care au adoptat-o;
- 3) Temeiul legal pentru inițierea investigației;
- 4) Raportorul responsabil pentru:
 - a) întocmirea raportului asupra investigației;
 - b) comunicarea acestuia părților în cauză;
 - c) primirea observațiilor și,
 - d) prezentarea raportului în ședința Plenului Consiliului Concurenței;
- 5) Semnătura președintelui Consiliului Concurenței.

38. Încadrarea legală exactă și calificarea acțiunilor anticoncurențiale identificate în cadrul procesului de investigație se realizează în funcție de probele acumulate în cadrul investigației și se expune în decizia Plenului Consiliului Concurenței. Încadrarea legală și calificarea acțiunilor din decizia adoptată de Plenul Consiliului Concurenței asupra unui caz nu este de fiecare dată identică cu temeiurile indicate în dispoziția de inițiere a investigației.

39. Dacă în cadrul investigației, pe lângă temeiurile ce stau la baza dispoziției de inițiere a investigației, sînt depistate și alte acțiuni anticoncurențiale săvîrșite de aceeași subiecți, examinarea acestor acțiuni se poate realiza în cadrul aceleiași investigații.

40. În procesul de investigație raportorul dispune de toate mijloacele procedurale prevăzute de Legea concurenței și regulamentele de aplicare a acesteia și coordonează acțiunile sale cu conducătorul subdiviziunii în cadrul căreia activează și după necesitate cu președintele Consiliului Concurenței.

41. În urma investigării cazului, raportorul întocmește Raportul asupra investigației care, după coordonarea cu conducătorul subdiviziunii sale, îl înaintează președintelui Consiliului Concurenței pentru dispunerea măsurilor ce se impun: remiterea raportului părților, stabilirea datei audierilor, includerea acestuia pe ordinea de zi a ședințelor Plenului etc.

42. Raportul de investigație se prezintă președintelui Consiliului Concurenței însoțit de toate actele și probele acumulate în cadrul examinării preliminare a cererii și investigației, atît pe suport de hîrtie, cît și în formă electronică.

43. Dacă se dispune efectuarea audierilor sau dacă examinarea raportului de investigație este inclusă în ordinea de zi a ședinței Plenului, raportorul, în conformitate cu art. 59 alin. (6) al Legii concurenței, va preda raportul de investigație împreună cu observațiile prezentate de părți și cu materialele întregului dosar al cauzei secretarului Plenului Consiliului Concurenței, inclusiv în formă electronică.

44. Secretarul Plenului va asigura accesul membrilor Plenului la toate materialele prezentate în conformitate cu p. 43 din prezentul Regulament.

45. Pentru o eficiență mai înaltă și reducerea termenului de examinare, toate actele transmise membrilor Plenului spre examinare, se vor prezenta de către secretarul Plenului, în formă electronică, cu confirmarea recepționării lor sub semnătură.

46. Organizarea circulației documentelor în cadrul Consiliului Concurenței se stabilește prin instrucțiuni interne aprobate de președintele Consiliului Concurenței.

VI. Ședințele Plenului Consiliului Concurenței

47. Pentru exercitarea atribuțiilor prevăzute de Legea concurenței, Plenul se întrunește în ședințe și aprobă acte administrative în conformitate cu prevederile art. 45 și art. 46 din Legea concurenței.

48. În exercitarea atribuțiilor Plenului, se aplică principiul colegialității, potrivit legii.

49. Plenul se întrunește în ședințe ordinare la solicitarea președintelui, conform unui program periodic, dar nu mai rar de două ori pe lună. Ședințele ordinare au loc de regulă în prima și a treia zi de joi a lunii.

50. Plenul se întrunește în ședințe extraordinare în condițiile stipulate la art. 45 alin. (1) al Legii concurenței.

51. Ședințele Plenului pot fi publice sau închise. La lucrările în Plen pot fi invitați membrii echipelor de investigație, conducătorii subdiviziunilor implicate și alte persoane. Deliberările Plenului sînt închise.

52. Audierile prevăzute de art. 64 se desfășoară în cadrul ședințelor Plenului care sînt închise, cu participarea persoanelor invitate la ședințele Plenului.

53. La ședințele publice ale Plenului Consiliului Concurenței pot asista reprezentanții autorităților publice, reprezentanți ai părților interesate și, după caz, reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă, precum și alte persoane, în baza invitației sau cu permisiunea prealabilă a președintelui Consiliului Concurenței.

54. Persoanele interesate vor participa la ședințele publice ale Plenului în limita locurilor disponibile din sala de ședințe și în ordinea priorității stabilită de președintele ședinței, luîndu-se în considerare interesul persoanelor față de subiectul ședinței publice.

55. Lista participanților la ședința de audiere se afișează la punctul de pază și accesul în sală va fi acordat doar în baza listei.

56. Este interzis accesul persoanelor la ședințele Plenului cu arme, telefoane, aparate foto, camere video sau alte mijloace tehnice. Înregistrarea video, fotografierea, utilizarea mijloacelor tehnice pot fi admise numai de președintele ședinței. Toate obiectele interzise vor fi lăsate la punctul de pază și vor fi restituite la ieșire.

57. Persoanele care asistă la ședință trebuie să păstreze liniștea și să se abțină de la orice manifestare de aprobare sau dezaprobare, în caz contrar acestea pot fi eliminate din sală de președintele ședinței.

58. Organizarea ședințelor Plenului și pregătirea actelor pentru ședințele Plenului se efectuează de către secretarul Plenului Consiliului Concurenței.

59. Secretarul Plenului asigură, pînă la începerea ședinței, existența condițiilor necesare pentru desfășurarea ședinței: mijloace tehnice funcționale, mobilierul, curățenia, aerisirea sălii etc.

60. Conducătorul subdiviziunii responsabile de chestiunile incluse pe ordinea de zi a ședinței Plenului va asigura transmiterea materialelor necesare secretarului Plenului.

61. Materialele necesare desfășurării ședinței Plenului cuprind: proiectul actului administrativ, raportul asupra investigației, nota, dosarul, alte materiale necesare și lista invitaților, după caz.

62. Secretarul Plenului prezintă toate materialele necesare pentru ședința Plenului, președintelui Consiliului Concurenței pentru a aproba ordinea de zi a ședinței Plenului.

63. După aprobare, ordinea de zi a ședinței Plenului se aduce la cunoștință membrilor Plenului, iar în cazul ședințelor publice, se plasează și pe pagina web a Consiliului Concurenței.

64. Cu cel puțin 5 zile lucrătoare înainte de data ședinței Plenului, ordinea de zi a ședinței Plenului și, după caz, lista invitaților se prezintă membrilor Plenului și conducătorilor subdiviziunilor Consiliului Concurenței, funcționarii cărora urmează să participe la ședința respectivă.

65. În termen de 3 zile lucrătoare de la data ședinței Plenului, secretarul Plenului perfectează procesul-verbal al ședinței Plenului și îl prezintă membrilor Plenului pentru semnare.

66. Președintele ședinței poate dispune stenografierea ședințelor sau înregistrarea acestora cu orice mijloace tehnice disponibile.

67. Înscrierile protocolare, efectuate în temeiul art. 41 alin. (7) al Legii concurenței, intră în vigoare de la momentul semnării procesului-verbal de președintele Plenului, dacă nu este specificat altfel. După caz se indică și persoana responsabilă de executare.

VII. Organizarea și desfășurarea ședințelor de audiere

68. În conformitate cu prevederile art. 64 al Legii concurenței, la solicitarea părților sau din oficiu prin dispoziția președintelui Consiliului Concurenței, Consiliul Concurenței poate organiza audieri. Audierile se desfășoară în cadrul ședinței închise a Plenului, numită ședință de audiere.

69. În cadrul ședinței de audiere, părțile își expun considerentele referitor la circumstanțele cauzei. La ședințele de audiere pot participa doar persoanele invitate.

70. Președintele Plenului sau, în lipsa acestuia, vicepreședintele desemnat să-l înlocuiască, potrivit legii, conduce ședința de audiere în calitate de președinte de ședință.

71. Președintele ședinței declară ședința de audiere deschisă și asigură respectarea ordinii acesteia, luând măsurile care se impun în acest sens, inclusiv eliminarea persoanelor din sala de ședințe.

72. Președintele ședinței acordă cuvântul secretarului Plenului în vederea anunțării cauzei în care are loc audierea și persoanelor convocate, identitatea acestora, după caz, fiind verificată anterior începerii ședinței de audiere.

73. Președintele ședinței dă cuvântul raportorului, care prezintă succint raportul de investigație.

74. În continuare președintele ședinței dă cuvântul părților audiate, pentru a-și susține punctul lor de vedere.

75. După aceasta părțile audiate răspund la întrebările puse de membrii Plenului, membrii echipei de investigație și pot pune întrebări părții adverse și răspunde la întrebările părții adverse.

76. În scopul asigurării ordinii și caracterului solemn al ședinței, comunicarea între participanții la ședința de audiere se face cu permisiunea președintelui ședinței.

77. După audierea părților și finalizarea dezbaterilor, președintele ședinței declară ședința închisă.

78. În cazurile când membrii Plenului solicită prezentarea unor probe suplimentare ori efectuarea unor verificări suplimentare, necesare pentru luarea deciziei, ședința poate fi amânată sau prolongată pentru o altă zi, indicându-se data și ora la care va avea loc ședința ulterior.

79. Audierile se înregistrează cu mijloacele tehnice ale Consiliului Concurenței și, la cererea scrisă, sînt puse la dispoziția părților care au participat la ședința de audiere, cu condiția respectării caracterului confidențial al informațiilor.

80. Înregistrările ședințelor de audiere, la solicitare, se prezintă membrilor Plenului Consiliului Concurenței, conducătorului subdiviziunii, raportorului, membrilor echipei de investigație, organelor de urmărire penală și instanțelor judecătorești, cu condiția protejării materialelor solicitate de accesul nesancționat al altor persoane și neadmiterea multiplicării sau modificării lor.

Anexa nr. 2
la Hotărîrea Plenului
Consiliului Concurenței
nr. 8 din 28 decembrie 2012

FORMULAR DE PLÎNGERE

Răspunderea pentru informația prezentată în cerere și informația anexată la cerere revine reclamantului. Informațiile anexate se prezintă autorizate prin semnătura și ștampila (în cazul persoanei juridice) reclamantului.

Reclamantul va indica sursa informațiilor furnizate în calitate de dovezi, precum și cele utilizate la efectuarea calculului respective.

I. Informații referitoare la reclamant

1. Numele și prenumele reclamantului sau denumirea juridică, adresa poștală, telefon, fax, adresa electronică, codul fiscal.

2. Nume, adresă, telefon, fax, adresa electronică a unei persoane de contact.

3. Dacă reclamantul este o întreprindere, faceți o scurtă descriere a acestuia, a locului/locurilor și domeniului/domeniilor lui de activitate.

4. Dacă plîngerea este depusă în numele unui terț (persoana fizică sau juridică) indicați, de asemenea, numele, adresa, telefonul, fax-ul și adresa electronică a acestuia, la care anexați o dovadă în scris a împuternicirilor dvs. de a-l reprezenta.

II. Informații privind reclamatul/reclamații al cărui/ale căror comportament constituie obiectul cererii

5. Numele și prenumele reclamatului sau denumirea lui juridică, adresa poștală, telefon, fax, adresa electronică, pagina web.

6. Prezențați toate informațiile de care dispuneți și care pot fi confirmate, referitoare la grupul din care fac parte reclamații, natura activităților reclamaților.

7. Indicați poziția reclamantului față de reclamat (client, concurent, furnizor, distribuitor, asociat).

III. Informații despre presupusa încălcare a legii ce constituie obiectul cererii

8. Indicați prin ce anume comportamentul reclamatului/

reclamaților în cauză lezează interesele reclamantului.

9. Prezențați în detaliu faptele din care rezultă, în opinia dvs., că s-a săvîrșit o încălcare a legislației în vigoare, precum și detaliile disponibile despre acordurile sau practicile care constituie obiectul plîngerii.

10. Indicați bunurile sau/și serviciile afectate de către pretinsa încălcare și explicați relațiile comerciale dintre reclamant și reclamant privind aceste produse sau/și servicii.

11. Indicați momentul din care se presupune că a început acțiunea anticoncurențială, precum și durata acesteia în timp.

IV. Informații-probe

12. Enumerați documentele sau dovezile anexate la cerere în susținerea ei.

13. Anexați la cerere copii ale tuturor documentelor de care dispuneți referitoare la (sau aflate în directă legătură cu) faptele din cerere (textul contractelor (acordurilor), termenele tranzacțiilor, documente de afaceri, corespondență, note ale conversațiilor telefonice).

14. Precizați numele și adresa persoanelor în măsură să confirme faptele susținute în cerere și, în particular, a persoanelor afectate de pretinsa încălcare a prevederilor legii.

15. Transmiteți informațiile statistice sau alte date aflate în posesia dvs. referitoare la faptele susținute în cerere (referitoare la evoluția prețurilor, cantități vîndute).

V. Informații privind piața de mărfuri

16. Indicați, în măsura posibilului, cota de piață estimativă, deținută de către reclamant și reclamat.

17. Concretizați din punctul dvs. de vedere care este zona teritorială pe care s-a săvârșit pretinsa încălcare a legii și explicați, dacă nu reiese în mod evident, în ce măsură a fost afectată concurența.

VI. Motivul cererii

18. Indicați care anume prevederi din actele normative, după părerea dvs., au fost încălcate prin comportamentul anticoncurențial în cauză.

VII. Soluționarea plîngerii de către Consiliul Concurenței și interesul legitim

19. Explicați ce concluzii sau măsuri așteptați ca rezultat al procedurii întreprinse de Consiliul Concurenței.

20. Prezentați motivele conform cărora invocați un interes legitim ca reclamant în temeiul art. 49 din lege. Prezentați, în special, modul în care comportamentul reclamat vă afectează și explicați modul în care, din punctul dumneavoastră de vedere, intervenția Consiliului Concurenței va putea remedia prejudiciul prezumat.

VIII. Informații privind alte proceduri

21. Specificați dacă v-ați adresat cu privire la aceleași probleme sau la probleme strîns legate de acestea unei alte autorități publice și/sau dacă a fost intentat un proces în fața instanțelor judecătorești. Dacă da, furnizați informații complete referitoare la autoritatea administrativă sau judecătorească în cauză și informațiile pe care le-ați prezentat.

IX. Confidențialitate

22. Pentru a respecta dreptul la autoapărare al reclamatului, Consiliul Concurenței este în drept să aducă la cunoștința acestuia date referitoare la identitatea dvs. și eventuale documente-probe sau conținutul acestora.

23. Dacă dvs. nu doriți ca identitatea dvs. sau careva documente sau informații să fie divulgate vă rugăm să:

- 1) indicați clar această dorință și să o motivați;
- 2) indicați părțile confidențiale ale fiecărui document.

X. Locul, data și semnătura reclamantului

24. Declarația potrivit căreia informațiile furnizate în prezentul formular și în anexele la acesta sînt de bună-credință.

25. Locul, data și semnătura reclamantului.

Acte ale Comisiei Naționale a Pieței Financiare**141 HOTĂRÎRE**

**cu privire la rezultatele inspecțiilor în teren
privind respectarea legislației în domeniul asigurărilor
de către Brokerul de Asigurare-Reasigurare
„PARTENER BROKER” S.R.L.**

În baza Ordinului vicepreședintelui Comisiei Naționale a Pieței Financiare (C.N.P.F.) nr.128 din 31.10.2012 a fost efectuată inspecția în teren privind respectarea legislației în domeniul asigurărilor de către Compania Internațională de Asigurări „ASITO” S.A., Compania Internațională de Asigurări „TRANSELIT” S.A. și Brokerul de Asigurare-Reasigurare „PARTENER BROKER” S.R.L. (în continuare – B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L. sau brokerul), iar în baza Ordinului vicepreședintelui C.N.P.F. nr.04 din 16.01.2013 a fost efectuată inspecția în teren privind respectarea legislației în domeniul asigurărilor de către B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L.

În rezultatul inspecției în teren efectuate în baza Ordinului vicepreședintelui C.N.P.F. nr.128 din 31.10.2012, s-a constatat că B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L. la 07.06.2009 a transmis în gestiune formularul cu regim special - certificatul de asigurare Carte Verde nr.MD/08HA/08193725 unei persoane, în atribuțiile contractuale ale căreia la acel moment nu intra perfectarea acestuia.

Astfel, desfășurînd activitate licențiată prin alte persoane decît personalul propriu sau asistenții în brokeraj, brokerul a admis încălcarea prevederilor art.49 alin.(3) din Legea nr.407-XVI din 21.12.2006 „Cu privire la asigurări”¹ (în continuare- Legea nr.407-XVI din 21.12.2006), precum și pct.7 din Instrucțiunea privind evidența, eliberarea, păstrarea și utilizarea formularelor tipizate de documente primare cu regim special, aprobată prin Hotărîrea Guvernului nr.294 din 17.03.1998 „Cu privire la executarea Decretului Președintelui Republicii Moldova nr.406-II din 23 decembrie 1997”², potrivit cărora formularele de strictă evidență se eliberează numai persoanelor, în obligațiunile cărora intră perfectarea documentelor în cauză.

De asemenea, persoana care a primit ilegal de la broker formularul cu regim special a indicat în certificatul de

asigurare Carte Verde data începutului asigurării 17.01.2010, iar certificatul a fost raportat asigurătorului emitent la 30.07.2010, totodată a fost încasată prima de asigurare în numerar fără utilizarea aparatului de casă și control cu memorie fiscală, fapt ce contravine prevederilor art.8 alin.(8) din Legea nr.414-XVI din 22.12.2006 „Cu privire la asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse de autovehicule”³ și cap.II pct.4 din Regulamentul cu privire la aplicarea mașinilor de casă și control pentru efectuarea decontărilor în numerar, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.474 din 28.04.1998⁴.

B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L., depășind termenele stabilite de transfer a primei de asigurare încasate către asigurătorul în numele căruia a intermediat contractul de asigurare, a afectat interesele asigurătorului emitent Carte Verde, care urmează să plătească despăgubiri de asigurare în baza certificatului de asigurare Carte Verde nr.MD/08HA/08193725, dar și ale asigurătorului de răspundere civilă profesională a brokerului, care a fost atras în litigiu judiciar, fapt ce contravine prevederilor art.43 alin. (1) lit.a) și lit.b) din Legea nr.407-XVI din 21.12.2006.

Mai mult, urmare a inspecției în teren efectuate în baza Ordinului vicepreședintelui C.N.P.F. nr.04 din 16.01.2013, au fost constatate încă 2 cazuri de transmitere în gestiune de către B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L. a formularelor cu regim special - certificate de asigurare Carte Verde unor persoane, în atribuțiile contractuale ale cărora la acel moment nu intra perfectarea acestora, fapt prin care s-a admis încălcarea prevederilor pct.7 din Instrucțiunea privind evidența, eliberarea, păstrarea și utilizarea formularelor tipizate de documente primare cu regim special.

Din informațiile prezentate de către B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L. se relevă că în cele 3 cazuri vizate formularele cu regim special - certificate de asigurare Carte Verde s-au transmis persoanelor, în atribuțiile contractuale

¹Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007 , nr.47-49, art.213

²Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.30-33, art.288

³Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007 , nr.32-35, art.112

⁴Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.62-65, art.589

ale cărora nu intra perfectarea acestora, în baza unor contracte de depozit, fiind încălcate prevederile art.1 și art.49 alin.(2) lit.d) din Legea nr.407-XVI din 21.12.2006 și prevederile contractului de mandat, încheiat de către B.A.R. „PARTENER BROKER” S.R.L. cu asiguratorul emitent Carte Verde, care prevede obligația brokerului de a desfășura activitate de intermediere în numele acestuia prin încheierea contractelor de asigurare (negocierea și vânzarea polițelor de asigurare).

În baza constatărilor expuse, în temeiul prevederilor art.8 lit.b) și lit.f), art.9 alin.(1) lit.d), art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare”⁵, art.54 alin.(2) lit.c) și alin.(3), art.55 alin.(1) lit.a) și lit.b) din Legea nr.407-XVI din 21.12.2006,

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se sancționează Brokerul de Asigurare-Reasigurare

⁵Republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 5/1. Chișinău, 8 februarie 2013.

Victor CAPTARI

142 HOTĂRÎRE
cu privire la reperfectarea licenței Companiei
Internaționale de Asigurări “ASITO” S.A.

Urmare a examinării cererii de reperfectare a licenței Companiei Internaționale de Asigurări “ASITO” S.A. (mun. Chișinău, str. M. Bănulescu-Bodoni, 57/1, IDNO 1002600007123) privind includerea unor noi adrese de desfășurare a activității licențiate în anexa la licență, în temeiul prevederilor art.8 lit.c) și art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS), art.14 alin.(6), art.15, art.18 alin.(6) și alin.(8) din Legea nr.451-XV din 30.07.2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.26-28, art.95),

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se reperfectează licența Companiei Internaționale de

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 5/2. Chișinău, 8 februarie 2013.

Victor CAPTARI

143 HOTĂRÎRE
cu privire la reperfectarea licenței Companiei
de Asigurări “KLASSIKA ASIGURĂRI” S.A.

Urmare a examinării cererii de reperfectare a licenței Companiei de Asigurări “KLASSIKA ASIGURĂRI” S.A. (mun. Chișinău, str. Tighina, 12, IDNO 1003600129440) privind includerea unei noi adrese de desfășurare a activității licențiate în anexa la licență, în temeiul prevederilor art.8 lit.c) și art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS), art.14 alin. (6), art.15, art.18 alin.(6) și alin.(8) din Legea nr.451-XV din 30.07.2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.26-28, art.95),

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:

1. Se reperfectează licența Companiei de Asigurări

VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE

Nr. 5/3. Chișinău, 8 februarie 2013.

Victor CAPTARI

„PARTENER BROKER” S.R.L. cu amendă în mărime de 5,0 mii lei, care se transferă la bugetul de stat.

2. Se prescrie persoanelor cu funcții de răspundere ale Brokerului de Asigurare-Reasigurare „PARTENER BROKER” S.R.L. respectarea necondiționată a prevederilor actelor legislative și normative în domeniul asigurărilor.

3. Se avertizează Brokerul de Asigurare-Reasigurare „PARTENER BROKER” S.R.L. cu retragerea licenței eliberate pentru dreptul de a activa în domeniul intermedierei în asigurări, în cazul admiterii încălcărilor prevederilor actelor legislative și normative în vigoare.

4. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere asigurări.

5. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

Asigurări “ASITO” S.A. seria CNPF nr.000656, eliberată la 28 martie 2011 pentru dreptul de a desfășura activitate în domeniul asigurărilor (asigurări generale), prin substituirea anexei la licență cu includerea următoarelor adrese de desfășurare a activității licențiate:

- or. Leova, str. Cahulului;
- or. Glodeni, str. N. Bălcescu, 1/3
- or. Lipcani, str. Frunze, 12D.

2. Taxa pentru reperfectarea licenței în mărime de 585 lei și taxa pentru eliberarea a trei copii de pe licență în mărime de 1755 lei se varsă la bugetul autorității de supraveghere.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere asigurări.

4. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

„KLASSIKA ASIGURĂRI” S.A. seria CNPF nr. 000619, eliberată la 2 august 2010 pentru dreptul de a desfășura activitatea în domeniul asigurărilor (asigurări generale), prin substituirea anexei la licență cu includerea următoarei adrese de desfășurare a activității licențiate: mun.Chișinău, str.Pușkin 26, of.8.

2. Taxa pentru reperfectarea licenței în mărime de 585 lei și taxa pentru eliberarea unei copii de pe licență în mărime de 585 lei se varsă la bugetul autorității de supraveghere.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere asigurări.

4. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

144 HOTĂRÎRE**cu privire la reperfectarea licenței Societății de Asigurări
– Reasigurări “DONARIS GROUP” S.A.**

Urmare a examinării cererii de reperfectare a licenței Societății de Asigurări – Reasigurări “DONARIS GROUP” S.A. (mun. Chișinău, str. 31 August 1989, nr. 108/1, IDNO 1002600020908) privind includerea unor noi adrese de subdiviziuni și excluderea unei adrese de desfășurare a activității licențiate în anexa la licență, în temeiul prevederilor art.8 lit.c) și art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS), art.14 alin.(6) și alin.(7), art.15, art.18 alin.(6) și alin.(8) din Legea nr.451-XV din 30.07.2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr.26-28, art.95),

**COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:**

1. Se reperfectează licența Societății de Asigurări – Reasigurări “DONARIS GROUP” S.A. seria CNPF nr.000657, eliberată la 29 martie 2011 pentru dreptul de a desfășura

activitate în domeniul asigurărilor (asigurări generale), prin substituirea anexei la licență cu:

a) includerea următoarelor adrese de desfășurare a activității licențiate:

- or. Dondușeni, str. Feroviarilor, 7;
- or. Rîșcani, str. Independenței, 52/070;
- or. Soroca, str. M. Kogălniceanu, 15/2;
- r-nul Căușeni, s. Zaim;
- mun. Chișinău, str. Burebista, 5/2;
- mun. Chișinău, str. Cuza-Vodă, 31/1;

b) excluderea următoarei adrese de desfășurare a activității licențiate: mun. Chișinău, str. Vlaicu Pircălab, 52.

2. Taxa pentru reperfectarea licenței în mărime de 585 lei și taxa pentru eliberarea a 6 copii de pe licență în mărime de 3510 lei se varsă la bugetul autorității de supraveghere.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale supraveghere asigurări.

4. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

**VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE****Victor CAPTARI****Nr. 5/4. Chișinău, 8 februarie 2013.****145 HOTĂRÎRE****cu privire la înregistrări în Registrul de stat
al valorilor mobiliare**

În temeiul Legii nr. 199-XIV din 18.11.1998 „Cu privire la piața valorilor mobiliare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.183-185, art.655), Legii nr.1134-XIII din 02.04.1997 „Privind societățile pe acțiuni” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.1-4, art.1), art.8 lit.m) și lit.o), art.25 alin.(2) din Legea nr.192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr.117-126 BIS),

**VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE****COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:**

1. Se înregistrează în Registrul de stat al valorilor mobiliare valorile mobiliare plasate la înființarea Societății pe acțiuni „LEAL COM” (IDNO 1008600036796; mun. Chișinău, or. Durlești, str. Hotinului, 102) în sumă de 205400 lei în număr de 2054 acțiuni ordinare nominative cu valoarea nominală 100 lei cu numărul înregistrării de stat MD14LEAL1003.

2. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

Victor CAPTARI**Nr. 5/6. Chișinău, 8 februarie 2013.****146 HOTĂRÎRE****cu privire la retragerea licenței pentru dreptul
de a desfășura activitate în domeniul asociațiilor
de economii și împrumut de către A.E.Î.
“CREDOSUCCES”**

Ca rezultat al neexecutării, în mod repetat, de către administratorii A.E.Î. “CREDOSUCCES” a prescripțiilor stabilite prin hotărârile Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr. 51/4 din 07.12.2012 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 254-262, art. 1560) și nr. 1/2 din 11.01.2013 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 10-14, art. 35) privind prezentarea raportului specializat pentru trimestrul III al anului de gestiune 2012, în temeiul art. 8 lit. c) și lit. f), art. 9 alin. (1) lit. e) și lit. r), art. 25 alin. (2) din Legea nr. 192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 117-126 BIS), art. 32 alin. (1) și art. 49 alin. (1) lit. e) din Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139-XVI din 21.06.2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 112-116, art. 506), art. 8 alin. (1) lit. c) pct. 36), art. 21 alin. (2) lit. f), alin. (3) și alin. (6) din Legea nr. 451-XV din 30.07.2001 „Privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător” (republicată în Monitorul

**VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE**

Oficial al Republicii Moldova, 2005, nr. 26-28, art. 95),

**COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE
HOTĂRĂȘTE:**

1. Se retrage licența de categoria A pentru dreptul de a desfășura activitate în domeniul asociațiilor de economii și împrumut de către A.E.Î. “CREDOSUCCES” (IDNO 1004600047497, r-nul Ialoveni, s. Mileștii Mici), seria CNPF nr. 000489, eliberată la 17.11.2009.

2. Se obligă A.E.Î. “CREDOSUCCES”, în decurs de 10 zile lucrătoare de la data intrării în vigoare a prezentei hotărâri, să depună la Comisia Națională a Pieței Financiare licența retrasă.

3. Controlul asupra executării prezentei hotărâri se pune în sarcina Direcției generale plasamente colective și microfinanțare.

4. Prezenta hotărâre intră în vigoare din data publicării.

Victor CAPTARI**Nr. 5/7. Chișinău, 8 februarie 2013.**

147**ORDONANȚĂ**

**cu privire la inițierea controlului tematic
privind respectarea legislației în domeniul
asociațiilor de economii și împrumut de către
A.E.Î. „VALEA PODULUI”**

În temeiul sesizării unui membru al A.E.Î. „VALEA PODULUI” (r-nul Căușeni, s. Zaim, IDNO 1003608150435) din 16.10.2012, precum și a documentelor prezentate suplimentar la data de 28.11.2012, în conformitate cu prevederile art. 8 lit. f) și art. 25 alin. (2) din Legea nr. 192-XIV din 12.11.1998 „Privind Comisia Națională a Pieței Financiare” (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 117-126 BIS), art. 46 alin. (1), alin. (2) și alin. (5) din Legea asociațiilor de economii și împrumut nr. 139-XVI din 21.06.2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, nr. 112-116, art. 506),

COMISIA NAȚIONALĂ A PIEȚEI FINANCIARE**DECIDE:**

1. Se inițiază controlul tematic privind respectarea legis-

**VICEPREȘEDINTELE COMISIEI
NAȚIONALE A PIEȚEI FINANCIARE**

Nr. 5/8-O. Chișinău, 8 februarie 2013.

lației în domeniul asociațiilor de economii și împrumut de către A.E.Î. „VALEA PODULUI”, în scopul verificării aspectelor expuse în sesizarea membrului asociației.

2. Controlul va fi efectuat de către angajații Comisiei Naționale a Pieței Financiare numiți prin ordinul vicepreședintelui Comisiei Naționale a Pieței Financiare.

3. A.E.Î. „VALEA PODULUI” va asigura accesul membrilor grupului de control la toate documentele și la alte surse de informație necesare controlului.

4. Prezenta ordonanță intră în vigoare din data adoptării.

Victor CAPTARI

Acte ale Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova**148****HOTĂRÎRE**

**cu privire la anunțarea concursului pentru suplinirea
funcției de vicepreședinte la Curțile de Apel Bălți
și Comrat și la Judecătoria Criuleni**

Examinînd chestiunea cu privire la anunțarea concursului pentru suplinirea funcției de vicepreședinte la Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat și la Judecătoria Criuleni, audiind informația domnului Dumitru Visternicean, Consiliul Superior al Magistraturii, călăuzindu-se de prevederile art. 20 alin. (1) din Legea cu privire la statutul judecătorului, art. 4, 19 alin. (2) și 24 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii,

HOTĂRĂȘTE:

1. A anunța concursul pentru suplinirea funcției de vicepreședinte la Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Comrat și la Judecătoria Criuleni.

2. Cererile de participare la concurs se depun la Consiliul Superior al Magistraturii în termen de 30 de zile de la data

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
SUPERIOR AL MAGISTRATURII**

Nr. 79/4. Chișinău, 29 ianuarie 2013.

publicării prezentei hotărâri în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. A desemna pentru exercitarea interimatului funcției de vicepreședinte, pînă la numirea în funcție a vicepreședintelui în conformitate cu legislația în vigoare, la Curtea de Apel Bălți pe domnul Eduard Ababii, la Curtea de Apel Comrat pe domnul Afanasie Curdov, la Judecătoria Criuleni pe doamna Viorica Ursu.

4. Informații suplimentare pot fi obținute la colaboratorii Aparatului Consiliului Superior al Magistraturii (mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 70, tel.: 22-30-79, 22-30-76).

5. Hotărîrea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).

Nichifor COROCHII

149 HOTĂRÎRE
cu privire la anunțarea concursului pentru suplinirea
funcției de judecător la Judecătoria Anenii Noi

Examinînd chestiunea cu privire la anunțarea concursului pentru suplinirea funcției de judecător la Judecătoria Anenii Noi, urmare acceptării cererii de demisie a domnului Fiodor Gontă, audiînd informația domnului Dumitru Visternicean, Consiliul Superior al Magistraturii, călăuzindu-se de prevederile art. 20 alin. (1) din Legea cu privire la statutul judecătorului, art. 4, 19 alin. (2) și 24 din Legea cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii,

HOTĂRĂȘTE:

1. A anunța concurs, prin transfer, pentru suplinirea funcției de judecător la Judecătoria Anenii Noi.

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
SUPERIOR AL MAGISTRATURII**

Nr. 127/5. Chișinău, 5 februarie 2013.

2. Cererile de participare la concurs se depun la Consiliul Superior al Magistraturii în termen de 15 zile de la data publicării prezentei hotărîri în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Informații suplimentare pot fi obținute la colaboratorii Aparatului Consiliului Superior al Magistraturii (mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 70, tel.: 22-30-79, 22-30-76).

4. Hotărîrea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md).

Nichifor COROCHII

150 EXTRAS
din hotărîrea Consiliului Superior al Magistraturii
nr. 78/4 din 29 ianuarie 2013

Consiliul Superior al Magistraturii

HOTĂRĂȘTE:

1. A dispune exercitarea funcției de președinte al Judecătoriei Cantemir, de către judecătorul Tudor Berdilă, începînd cu 30 ianuarie 2013, pînă la ocuparea funcției de către succesorul de competență.

2. A anunța concurs pentru suplinirea funcției de președinte al Judecătoriei Cantemir.

3. Candidații vor depune cererile pentru participare la concurs la Consiliul Superior al Magistraturii în termen de 30 de zile de la data publicării hotărîrii în Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Candidații, solicitanții care nu au trecut verificarea în conformitate cu prevederile Legii privind

verificarea titularilor și a candidaților la funcții publice nr. 271-XVI din 18 decembrie 2008, vor prezenta suplimentar Declarația de verificare (Anexa nr. 1 la Legea 271-XVI), Chestionarul completat (Anexa nr. 2 la Legea 271-XVI) și două fotografii color 4x5 cm.

4. Informații suplimentare pot fi obținute la colaboratorii Secretariatului Consiliului Superior al Magistraturii (mun. Chișinău, str. M. Kogălniceanu 70, tel.: 22-30-76, 22-30-79).

5. Hotărîrea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și pe site-ul Consiliului Superior al Magistraturii (www.csm.md) și se remite pentru informare instanțelor judecătorești.

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
SUPERIOR AL MAGISTRATURII**

Nr. 78/4. Chișinău, 29 ianuarie 2013.

Nichifor COROCHII

Acte ale Inspectoratului Fiscal Principal de Stat

151 ORDIN
privind modificarea Ordinului IFPS
nr. 1263 din 02.11.2012

În temeiul art.133 alin.(1) lit.c) și în scopul executării prevederilor alin.(9) art.92 din Codul fiscal nr.1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2007, ediție specială), cu modificările și completările ulterioare,

ORDON :

1. Se aprobă modificările și completările ce se operează

**ȘEFUL INSPECTORATULUI FISCAL
PRINCIPAL DE STAT**

Nr. 137. Chișinău, 31 ianuarie 2013.

în Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.1263 din 02.11.2012, conform anexei la prezentul ordin.

2. Prezentul ordin intră în vigoare din momentul adoptării.

3. Direcția Juridică va asigura publicarea ordinului în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Nicolae VICOL

Anexă
la Ordinul Inspectoratului
Fiscal Principal de Stat
nr. 137 din 31 ianuarie 2013

MODIFICĂRILE ȘI COMPLETĂRILE

ce se operează în Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.1263 din 02.11.2012

1. Punctul 1 va avea următorul conținut:
„1. Se aprobă:
„Structura informației prezentate de deținătorii de registre de valori mobiliare”, conform anexei nr.1”;
2. În punctul 2, sintagma „ , nr.2, nr.3 și nr.4” se exclude;
3. În punctul 3, sintagmele „Oficiile cadastrale, ” și „Î.S. Centrul Resurselor Informaționale „Registru”” se exclud, iar prima literă în cuvântul „deținătorii” devine majusculă. Punctul se completează în final cu textul:
„Prima perioadă de raportare va începe pe 01.01.2013

și va finisa pe 31.12.2013. Oficiile cadastrale și Î.S. Centrul Resurselor Informaționale „Registru” prezintă informația Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor în modul și termenele stabilite în contractele de furnizare a informației, încheiate între entitățile menționate și Inspectoratul Fiscal Principal de Stat.”

4. Anexa nr. 1 va avea următorul conținut:
„Anexa nr. 1 la Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal de Stat nr.1263 din 02.11.2012
Приложение № 1 к Приказу Главной Государственной Налоговой Инспекции № 1263 от 02.11.2012

Structura informației prezentate de deținătorii de registre de valori mobiliare
Структура информации, представляемой держателями регистров владельцев ценных бумаг

Datele persoanei fizice - proprietarul precedent al valorilor mobiliare Данные физического лица - предыдущего владельца ценных бумаг		Denumirea valorii mobiliare Наименование ценной бумаги	Emitentul valorilor mobiliare Эмитент ценных бумаг		Valoarea nominală/fixată a valorii mobiliare Номинальная/фиксированная стоимость ценной бумаги	Valoarea de înstrăinare a valorii mobiliare Стоимость отчуждения ценной бумаги	Numărul valorilor mobiliare înstrăinate Количество отчужденных ценных бумаг	Data înstrăinării Дата отчуждения	Datele persoanei - proprietar nou al valorilor mobiliare Данные лица - нового владельца ценных бумаг	
IDNP	Numele, prenumele Фамилия, Имя		IDNO Фискальный код	Denumirea Наименование					IDNP/ IDNO	Numele, prenumele / denumirea Фамилия, Имя/ Наименование
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

5. Anexa nr.2 va avea următorul conținut:
„Anexa nr. 2 la Ordinul Inspectoratului Fiscal Principal

de Stat nr.1263 din 02.11.2012.

NOTĂ EXPLICATIVĂ
privind modul de completare a anexei nr.1

1. Anexa nr.1 urmează a fi prezentată de către deținătorii registrelor de valori mobiliare (cu excepția depozitarilor naționali de valori mobiliare).

2. În informația prezentată conform anexei nr.1 se reflectă:

în **col. 1** „IDNP” se reflectă numărul personal de identitate (codul fiscal) al persoanei fizice ce a înstrăinat valorile mobiliare;

în **col. 2** „Numele, Prenumele” se reflectă date despre numele și prenumele persoanei fizice ce a înstrăinat valorile mobiliare;

în **col. 3** „Denumirea valorii mobiliare” se reflectă tipul valorii mobiliare înstrăinate (de ex: acțiune, obligațiune etc.);

în **col. 4** „IDNO” se reflectă numărul de identitate (codul fiscal) al contribuabilului ce este emitentul valorilor mobiliare înstrăinate de persoana fizică;

în **col. 5** „Denumirea” se reflectă denumirea contribuabilului ce este emitentul valorilor mobiliare înstrăinate de persoana fizică;

în **col. 6** „Valoarea nominală/fixată a valorii mobiliare” se reflectă valoarea nominală sau fixată a valorii mobiliare

înstrăinate de persoana fizică;

în **col. 7** „Valoarea de înstrăinare a valorii mobiliare” se reflectă suma (în lei) la care valoarea imobiliară a fost înstrăinată de persoana fizică;

în **col. 8** „Numărul valorilor mobiliare înstrăinate” se reflectă numărul valorilor mobiliare înstrăinate de persoana fizică;

în **col. 9** „Data înstrăinării” se reflectă momentul (data) la care valoarea mobilă a fost înstrăinată de persoana fizică;

în **col. 10** „IDNP/IDNO” se reflectă datele personale ale persoanei ce a procurat valoarea mobilă. Astfel, în cazul în care cumpărătorul este persoană fizică, în rubrica dată se indică numărul personal de identitate (codul fiscal) al persoanei fizice (IDNP) ce a dobândit valorile mobiliare, iar dacă este o altă persoană – numărul de identitate (codul fiscal) al contribuabilului dat (IDNO).

3. În cazul în care furnizorul de informații nu dispune de informația solicitată în anexa nr.1, acesta urmează să marcheze acest fapt prin indicarea în boxele cu informația-lipsă a liniutei de pauză.

4. Informația urmează a fi transmisă în mod electronic, în modul stabilit de Inspectoratul Fiscal Principal de Stat și ÎS „Fiscservinform”.

Acte ale Băncii Naționale a Moldovei**152****HOTĂRÎRE****cu privire la aprobarea Instrucțiunii cu privire
la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor
și serviciilor de plată**

În temeiul art. 5 lit. f), 11, 26 lit.c), 44 și 47 din Legea nr. 548-XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 56 – 57, art.624), cu modificările și completările ulterioare, Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Instrucțiunea cu privire la raportarea
**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
DE ADMINISTRAȚIE AL BĂNCII NAȚIONALE
A MOLDOVEI**

Nr. 18. Chișinău, 31 ianuarie 2013.

informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată conform Anexei.

2. Prezenta hotărîre intră în vigoare la 1 aprilie 2013.

3. Prima raportare conform prevederilor Instrucțiunii indicate la punctul 1 se va efectua pentru perioada de raportare trimestrul II, 2013.

Dorin DRĂGUȚANU

Anexă

la Hotărîrea Consiliului de administrație
al Băncii Naționale a Moldovei
nr. 18 din 31 ianuarie 2013

INSTRUCȚIUNE**cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor
și serviciilor de plată**

1. Prezenta Instrucțiune reglementează modalitatea de raportare a informației aferente utilizării cardurilor bancare/ datelor de card, transferului de credit, debitării directe, sistemelor de deservire bancară la distanță și a utilizării de către persoanele fizice a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești.

2. Rapoartele se întocmesc de către băncile licențiate din Republica Moldova și se prezintă la Banca Națională a Moldovei în scopul analizei tendințelor în utilizarea instrumentelor de plată emise/acceptate și serviciilor de plată prestate de băncile din Republica Moldova, precum și evaluarea siguranței utilizării acestora.

3. În sensul prezentei Instrucțiuni se utilizează următoarele noțiuni:

1) *card personalizat* – în conformitate cu punctul 1.2 din Regulamentul cu privire la cardurile bancare;

2) *card preplătit* – în conformitate cu punctul 1.2 din Regulamentul cu privire la cardurile bancare;

3) *card personificat* – în conformitate cu punctul 1.2 din Regulamentul cu privire la cardurile bancare;

4) *card activ* – card bancar prin care s-a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei gestionare;

5) *dispozitive speciale* – în conformitate cu punctul 1.2 din Regulamentul cu privire la cardurile bancare;

6) *deținător activ* – deținător care a efectuat cel puțin o operațiune financiară pe parcursul perioadei gestionare printr-un sistem de deservire bancară la distanță (SDBD);

7) *phishing* - crearea paginilor de Internet false în vederea captării informației confidențiale ale utilizatorului SDBD;

8) *pharmingul* – instalarea unui program executabil pe calculatorul utilizatorului SDBD, care la accesarea de către acesta a paginilor de Internet îl redirecționează către pagini de internet false cu scopul de a obține informații confidențiale ale acestuia;

9) *hacking* – accesarea datelor stocate pe computerul utilizatorului SDBD, fără autorizarea acestuia și captarea informațiilor confidențiale ale utilizatorului;

10) *sniffing* - instalarea unui program executabil pe calculatorul utilizatorului SDBD, care la accesarea de către acesta a paginilor de Internet captează informațiile confidențiale ale utilizatorului SDBD;

11) *spoofing* – transmiterea mesajelor electronice, de

pe adrese false, cu solicitarea expedierii informației confidențiale ale utilizatorului SDBD;

12) *refuz de serviciu (denial of service)* - acțiunea de a indisponibiliza sau bloca resursele unui calculator, de a suprasatura un server cu cereri, astfel încât acesta să nu mai poată răspunde traficului legitim, în vederea coruperii datelor transmise și introducerea de noi informații în sesiunile de rețea;

13) *persoană fizică/persoană juridică* – conform Legii nr. 1107-XV din 06.06.2002 Codul civil al Republicii Moldova cu specificarea că persoana fizică care practică activitate de întreprinzător sau alt tip de activitate se include în noțiunea de persoană juridică.

4. În sensul prezentei Instrucțiuni, diferențierea între *fraudă* și *tentativă de fraudă* se va efectua ținând cont de faptul că în rezultatul producerii unei fraude are loc o pierdere financiară. Astfel dacă în urma unei acțiuni frauduloase careva din participanți a suferit pierderi financiare, atunci aceasta va fi raportată ca fraudă, iar dacă nu – ca tentativă de fraudă.

5. Instrucțiunea stabilește modul de întocmire și prezentare la Banca Națională a Moldovei a următoarelor rapoarte:

1) Raportul ORD 5.1 Carduri bancare personalizate - conține date aferente cardurilor bancare personalizate, operațiunilor financiare efectuate cu acestea, precum și alte date aferente activității cu carduri bancare personalizate (Anexa nr.1);

2) Raportul ORD 5.2 Carduri bancare preplătite - conține date aferente activității băncii licențiate cu cardurile bancare preplătite pe parcursul perioadei de gestiune (Anexa nr.2);

3) Raportul ORD 5.3 Carduri bancare personificate - conține date aferente activității băncii licențiate cu cardurile bancare personificate pe parcursul perioadei de gestiune (Anexa nr.3);

4) Raportul ORD 5.4 Dispozitive speciale - conține date aferente dispozitivelor speciale instalate de bancă la deținători și aflate în gestiunea acesteia (Anexa nr.4);

5) Raportul ORD 5.5 Utilizarea transferului de credit - conține date aferente transferului de credit inițiat atât de către clienții băncii, persoane fizice sau persoane juridice, cât și de bancă în nume și pe cont propriu, precum și în numele și pe contul clientului (Anexa nr.5);

6) Raportul ORD 5.6 Utilizarea debitării directe – conține date privind operațiunile financiare aferente debitării directe efectuate de către banca plătitoare în baza mandatului acordat de plătitor, la primirea documentelor de plată sau a altor date relevante (inclusiv datelor aferente facturilor emise cît și altor informații puse la dispoziția băncii plătitoare de către beneficiarul plății) (Anexa nr.6);

7) Raportul ORD 5.7 Utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță – conține date privind operațiunile financiare efectuate de către utilizatori prin intermediul sistemelor de deservire bancară la distanță gestionate de către banca licențiată (Anexa nr.7);

8) Raportul ORD 5.8 Utilizarea de către persoanele fizice a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești (Anexa nr.8).

6. Rapoartele indicate la pct. 5 se completează în baza informației obținute din evidența bancară, inclusiv cea contabilă a băncii licențiate, clasificată în conformitate cu cerințele expuse în prezenta Instrucțiune. Rapoartele se întocmesc în mod consolidat, conținînd informația veridică referitoare la bancă și subdiviziunile acesteia.

7. În Rapoartele ORD 5.1 Carduri bancare personalizate, ORD 5.2 Carduri bancare preplătite, ORD 5.3 Carduri bancare personificate, ORD 5.6 Utilizarea debitării directe și ORD 5.7 Utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță, sumele se indică în lei moldovenești, cu rotunjire pînă la un leu. Operațiunile financiare efectuate în valută străină se recalculează în lei moldovenești la cursul oficial al

leului moldovenesc față de valuta străină respectivă valabil în ziua în care s-a efectuat operațiunea financiară.

8. În Raportul ORD 5.5 Utilizarea transferului de credit se reflectă operațiunile care s-au efectuat în lei moldovenești, sumele fiind rotunjite pînă la un leu.

9. În Raportul ORD 5.8 Utilizarea de către persoanele fizice a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești, valoarea transferurilor se indică în moneda originală, rotunjită pînă la întregi.

10. Pentru caracteristica „codul monedei” se va indica codul numeric al monedei conform ISO 4217 „Coduri pentru reprezentarea monedelor și fondurilor”, dacă nu este specificat altfel.

11. În rapoarte se va prezenta informația cumulativ, în funcție de caracteristicile specificate pentru fiecare tabel. Nu se permite prezentarea datelor cu exact aceleași caracteristici în două sau mai multe rînduri.

12. Rapoartele menționate la pct. 5 din prezenta Instrucțiune se întocmesc trimestrial și se prezintă la Banca Națională a Moldovei cel tîrziu la data de 15 a lunii care urmează după perioada gestionară.

13. Rapoartele se prezintă în formă electronică conform Instrucțiunii privind modul de prezentare de către bănci a rapoartelor în formă electronică la Banca Națională a Moldovei, aprobată prin Hotărîrea Consiliului de administrație a Băncii Naționale a Moldovei nr. 132 din 17 iulie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.157 – 159, art. 447).

Anexa nr.1
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.1 Carduri bancare personalizate

codul băncii

ORD0501A
Codul formularului

ORD 5.1A Cardurile bancare personalizate eliberate, retrase și deținute de bancă
pentru trimestrul ____ 20__

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Moneda contului de card	Condițiile emiterii	Numărul cardurilor bancare personalizate			
							eliberate pe parcursul perioadei gestionare	retrase pe parcursul perioadei gestionare	deținute la sfîrșitul perioadei gestionare	active
A	B	C	D	E	F	G	1	2	3	4
1										
...										
n										

codul băncii

ORD0501B
Codul formularului

ORD 5.1B Operațiunile financiare efectuate cu cardurile bancare personalizate emise de bancă
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Moneda contului de card	Condițiile emiterii	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Operațiunile financiare efectuate					
									în rețeaua băncii raportoare	în rețelele altor bănci din RM	în rețelele băncilor din străinătate			
A	B	C	D	E	F	G	H	I	numărul	valoarea	numărul	valoarea	numărul	valoarea
1									1	2	3	4	5	6
...														
n														

codul băncii

 ORD0501C
 Codul formularului

ORD 5.1C Fraudele cu carduri bancare personalizate înregistrate

în trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Emitentul cardului	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Moneda contului de card	Condițiile emiterii	Tipul fraudei	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Tipul și amplasarea dispozitivului special	Operațiunile financiare frauduloase efectuate					
												în rețeaua băncii raportoare		în rețelele altor bănci din RM		în rețelele băncilor din străinătate	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	numărul	valoarea	numărul	valoarea	numărul	valoarea
1												1	2	3	4	5	6
...																	
n																	

 codul băncii

 ORD0501D
 Codul formularului

ORD 5.1D Tentativele de fraudă cu carduri bancare personalizate înregistrate

în trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul tentativei de fraudă	Numărul	Valoarea	Descrierea tentativei de fraudă	Măsurile întreprinse pentru identificarea și stoparea tentativei de fraudă
A	B	1	2	3	4
1					
...					
n					

 codul băncii

 ORD0501E
 Codul formularului

ORD 5.1E Operațiunile financiare efectuate în rețeaua băncii raportoare cu cardurile bancare personalizate emise de alte bănci din Republica Moldova și/sau străinătate pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Emitentul cardului	Marca SPCB	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Operațiunile financiare efectuate în rețeaua băncii raportoare	
					numărul	valoarea
A	B	C	D	E	1	2
1						
...						
n						

 codul băncii

 ORD0501F
 Codul formularului

ORD 5.1F Conturile bancare la care este atașat cel puțin un card bancar personalizat aflate în evidența băncii la sfârșitul trimestrului ____ 20__

Nr. d/o	Scopul utilizării	Numărul de conturi bancare la care este atașat cel puțin un card bancar
A	B	1
1		
...		
n		

 Data întocmirii " ____ " ____ 20__
 Executorul și numărul de telefon ____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:

1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 1 (HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

**Modul de întocmire a Raportului
ORD 5.1 Carduri bancare personalizate**

1. Raportul este format din 6 tabele numerotate A-F.

2. Definițiile și noțiunile utilizate în prezentul raport sunt prevăzute în Regulamentul cu privire la cardurile bancare, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.62 din 24 februarie 2005 cu modificările și completările ulterioare.

3. Tabelul ORD 5.1A este destinat indicării numărului de carduri bancare personalizate eliberate (coloana 1), retrase (coloana 2) de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, aflate la deținători (coloana 3) la sfârșitul perioadei gestionare, precum și a numărului de carduri active aflate la deținători (coloana 4) la sfârșitul perioadei gestionare. Coloanele A-G se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul *mărcii SPCB* (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul *soluției tehnice* de emiterie a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii *„scopul utilizării”*, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii *„proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului”* în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul corespunzător *„monedei contului de card”* în conformitate cu pct. 6 din anexa nr. 9;

g) În coloana G se va indica codul caracteristicii *„condițiile emiterii”* în conformitate cu pct. 11 din anexa nr. 9.

4. Tabelul ORD 5.1B este destinat indicării numărului și valorii operațiunilor financiare efectuate pe parcursul perioadei gestionare cu utilizarea cardurilor bancare personalizate emise de banca raportoare, care au fost acceptate în rețeaua băncii raportoare (coloanele 1 și 2), în rețelele altor bănci din Republica Moldova (coloanele 3 și 4), în rețelele băncilor din străinătate (coloanele 5 și 6). Coloanele A-I se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul *mărcii SPCB* (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul *soluției tehnice* de emiterie a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii *„scopul utilizării”*, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii *„proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului”* în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul corespunzător *„monedei contului de card”* în conformitate cu pct. 6 din anexa nr. 9;

g) În coloana G se va indica codul caracteristicii *„condițiile emiterii”* în conformitate cu pct. 11 din anexa nr. 9;

h) În coloana H se va indica codul caracteristicii *„modul de utilizare a cardului/a datelor de card”* în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;

i) În coloana I se va indica codul *„tipului operațiunii”* în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9.

5. Tabelul ORD 5.1C este destinat indicării numărului și valorii fraudelor cu carduri bancare personalizate înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare. Fraudele efectuate cu cardul emis de o bancă licențiată din Republica Moldova se raportează de către banca emitență, a cărei card a fost fraudat. La raportarea fraudelor cu utilizarea numărului cardului (card not present), coloana L nu se completează. În cazul fraudelor efectuate pe teritoriul Republicii Moldova cu cardurile emise de o bancă din străinătate, raportarea se efectuează de către banca acceptantă a cardului respectiv, unde coloanele D-H și 3-6 nu se completează. Coloanele A-L se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul *„emitentului cardului”*, în conformitate cu pct. 1 din anexa nr.9;

c) În coloana C se va indica codul *„mărcii SPCB”* (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul *„soluției tehnice”* de emiterie a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii *„scopul utilizării”*, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii *„proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului”* în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

g) În coloana G se va indica codul corespunzător *„monedei contului de card”* în conformitate cu pct. 6 din anexa nr. 9;

h) În coloana H se va indica codul caracteristicii *„condițiile emiterii”* în conformitate cu pct. 11 din anexa nr. 9;

i) În coloana I se va indica codul caracteristicii *„tipul fraudei”* în conformitate cu pct. 10 din anexa nr. 9.

j) În coloana J se va indica codul caracteristicii *„modul de utilizare a cardului/a datelor de card”* în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;

k) În coloana K se va indica codul *„tipului operațiunii”* în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9;

l) În coloana L se va indica codul caracteristicii *„tipul și amplasarea dispozitivului special”* în conformitate cu pct. 9 din anexa nr. 9.

6. Tabelul ORD 5.1D este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tentativelor de fraudă cu cardurile bancare personalizate înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, descrierii tentativelor de fraudă (coloana 3) și măsurilor întreprinse de banca raportoare în vederea identificării și stopării tentativelor de fraudă respective (coloana 4).

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii *„tipul tentativei de fraudă”* în conformitate cu pct. 10 din anexa nr. 9.

7. Tabelul ORD 5.1E este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) operațiunilor financiare efectuate pe parcursul perioadei gestionare cu utilizarea cardurilor bancare personalizate emise de alte bănci din Republica Moldova și/sau străinătate care au fost acceptate în rețeaua băncii raportoare. Coloanele A-E se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul *„emitentului cardului”*, în conformitate cu pct. 1 din anexa nr. 9. În această coloană codul 001 nu se utilizează;

c) În coloana C se va indica codul *„mărcii SPCB”* (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii *„modul de utilizare a cardului/a datelor de card”* în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul *„tipului operațiunii”* în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9.

8. Tabelul ORD 5.1F este destinat indicării numărului de conturi bancare care au atașate unul sau mai multe carduri bancare personalizate (de exemplu: un cont la care este atașat un card de bază și unul sau mai multe carduri suplimentare) aflate în gestiunea băncii raportoare la sfârșitul perioadei gestionare (coloana 1). Coloanele A - B se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii *„scopul utilizării”*, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9.

Anexa nr.2
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereute utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.2 Carduri bancare preplătite

codul băncii

ORD0502A
Codul formularului

ORD 5.2A Cardurile bancare preplătite eliberate, retrase și deținute de bancă
la sfârșitul trimestrului ____ 20__

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Numărul cardurilor bancare preplătite		
			eliberate pe parcursul perioadei gestionare	retrase pe parcursul perioadei gestionare	deținute la sfârșitul perioadei gestionare
A	B	C	1	2	3
1					
...					
n					

codul băncii

ORD0502B
Codul formularului

ORD 5.2B Operațiunile financiare efectuate cu cardurile bancare preplătite emise de bancă
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Operațiunile financiare efectuate					
					în rețeaua băncii raportoare		în rețelele altor bănci din RM		în rețelele băncilor din străinătate	
					numărul	valoarea	numărul	valoarea	numărul	valoarea
A	B	C	D	E	1	2	3	4	5	6
1										
...										
n										

codul băncii

ORD0502C
Codul formularului

ORD 5.2C Operațiunile financiare efectuate în rețeaua băncii raportoare cu cardurile bancare preplătite emise de alte bănci din Republica Moldova și/sau din străinătate
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Emitentul cardului	Marca SPCB	Soluția tehnică	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Operațiunile financiare efectuate în rețeaua băncii raportoare	
						numărul	valoarea
A	B	C	D	E	F	1	2
1							
...							
n							

Data întocmirii " ____ " ____ 20__
Executorul și numărul de telefon _____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:

1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 2
(HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

**Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.2 Carduri bancare preplătite**

1. Raportul este format din 3 tabele numerotate A-C.
2. Tabelul ORD 5.2A este destinat indicării numărului de carduri bancare preplătite eliberate (coloana 1), retrase (coloana 2) de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, aflate la deținători (coloana 3) la sfârșitul perioadei gestionare.
 - a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;
 - b) În coloana B se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;
 - c) În coloana C se va indica codul „soluției tehnice” de emiter a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9.
3. Tabelul ORD 5.2B este destinat indicării numărului și valorii operațiunilor financiare efectuate pe parcursul perioadei gestionare cu utilizarea cardurilor bancare preplătite emise de banca raportoare, care au fost acceptate în rețeaua băncii raportoare (coloanele 1 și 2), în rețelele altor bănci din Republica Moldova (coloanele 3 și 4), în rețelele băncilor din străinătate (coloanele 5 și 6). Coloanele A - E se vor completa în felul următor:
 - a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;
 - b) În coloana B se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;
 - c) În coloana C se va indica codul „soluției tehnice” de emiter a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

- d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „modul de utilizare a cardului/a datelor de card” în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;
 - e) În coloana E se va indica codul „tipului operațiunii” în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9.
4. Tabelul ORD 5.2C este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) operațiunilor financiare efectuate pe parcursul perioadei gestionare cu utilizarea cardurilor bancare preplătite emise de alte bănci din Republica Moldova și/sau străinătate care au fost acceptate în rețeaua băncii raportoare. Coloanele A - F se vor completa în felul următor:
- a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;
 - b) În coloana B se va indica codul „emitentului cardului”, în conformitate cu pct. 1 din anexa nr. 9. În această coloană codul 001 nu se utilizează;
 - c) În coloana C se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;
 - d) În coloana D se va indica codul „soluției tehnice” de emiter a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;
 - e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „modul de utilizare a cardului/a datelor de card” în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;
 - f) În coloana F se va indica codul „tipului operațiunii” în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9.

Anexa nr.3
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

**RAPORT
ORD 5.3 Carduri bancare personificate**

codul băncii

ORD0503A
Codul formularului

ORD 5.3A Cardurile bancare personificate eliberate, retrase și deținute de bancă
pentru trimestrul ____ 20__

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Numărul cardurilor bancare personificate		
					eliberate pe parcursul perioadei gestionare	retrase pe parcursul perioadei gestionare	deținute la sfârșitul perioadei gestionare
A	B	C	D	E	1	2	3
1							
...							
n							

codul băncii

ORD0503B
Codul formularului

ORD 5.3B Operațiunile financiare efectuate cu cardurile bancare personificate emise de bancă
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Operațiunile financiare efectuate					
							în rețeaua băncii raportoare		în rețelele altor bănci din RM		în rețelele băncilor din străinătate	
							numărul	valoarea	numărul	valoarea	numărul	valoarea
A	B	C	D	E	F	G	1	2	3	4	5	6
1												
...												
n												

 codul băncii

 ORD0503C
 Codul formularului

ORD 5.3C Fraudele cu carduri bancare personificate înregistrate
 în trimestrul ____ 20__

Nr. d/o	Marca SPCB	Soluția tehnică	Scopul utilizării	Proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului	Tipul fraudei	Modul de utilizare a cardului/a datelor de card	Tipul operațiunii	Tipul și amplasarea dispozitivului special	Operațiunile financiare frauduloase efectuate (001 - lei)					
									în rețeaua băncii raportoare		în rețelele altor bănci din RM		în rețelele băncilor din străinătate	
A	B	C	D	E	F	G	H	I	numărul	valoarea	numărul	valoarea	numărul	valoarea
1									1	2	3	4	5	6
...														
n														

 codul băncii

 ORD0503D
 Codul formularului

ORD 5.3D Tentativele de fraudă cu carduri bancare personificate înregistrate
 în trimestrul ____ 20__

Nr. d/o	Tipul tentativei de fraudă	Numărul	Valoarea	Descrierea tentativei de fraudă	Măsurile întreprinse pentru identificarea și stoparea tentativei de fraudă
A	B	1	2	3	4
1					
...					
n					

 Data întocmirii " ____ " ____ 20__
 Executorul și numărul de telefon _____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:

1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 3 (HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.3 Carduri bancare personificate

1. Raportul este format din 4 tabele numerotate A-D.

2. Tabelul ORD 5.3A este destinat indicării numărului de carduri bancare personificate eliberate (coloana 1), retrase (coloana 2) de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, aflate la deținători (coloana 3) la sfârșitul perioadei gestionare. Coloanele A - E se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul „soluției tehnice” de emitere a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „scopul utilizării”, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului” în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

3. Tabelul ORD 5.3B este destinat indicării numărului și valorii operațiunilor financiare efectuate pe parcursul perioadei gestionare cu utilizarea cardurilor bancare personificate emise de banca raportoare, care au fost acceptate în rețeaua băncii raportoare (coloanele 1 și 2), în rețelele altor bănci din Republica Moldova (coloanele 3 și 4), în rețelele băncilor din străinătate (coloanele 5 și 6). Coloanele A - G se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul „soluției tehnice” de emitere a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „scopul

utilizării”, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului” în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii „modul de utilizare a cardului/a datelor de card” în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;

g) În coloana G se va indica codul „tipului operațiunii” în conformitate cu pct. 8 din anexa nr. 9.

4. Tabelul ORD 5.3C este destinat indicării numărului și valorii fraudelor cu carduri bancare personificate înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare în rețeaua proprie. La raportarea fraudelor cu utilizarea numărului cardului (card not present), coloana G nu se completează. Coloanele A-I se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul „mărcii SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) sub care a fost emis cardul, în conformitate cu pct. 2 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul „soluției tehnice” de emitere a cardului în conformitate cu pct. 3 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „scopul utilizării”, în conformitate cu pct. 4 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului” în conformitate cu pct. 5 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii „tipul fraudei” în conformitate cu pct. 10 din anexa nr. 9.

g) În coloana G se va indica codul caracteristicii „modul de utilizare a cardului/a datelor de card” în conformitate cu pct. 7 din anexa nr. 9;

h) În coloana H se va indica codul „tipului operațiunii” în conformitate cu pct. 8 din anexa nr.9;

i) În coloana I se va indica codul caracteristicii „tipul și amplasarea dispozitivului special” în conformitate cu pct. 9 din anexa nr. 9.

5. Tabelul ORD 5.3D este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tentativelor de fraudă cu cardurile bancare personificate înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, descrierii

tentativelor de fraudă (coloana 3) și măsurilor întreprinse de banca raportoare în vederea identificării și stopării tentativelor de fraudă respective (coloana 4).

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul tentativei de fraudă” în conformitate cu pct. 10 din anexa nr. 9.

Anexa nr. 4
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereute utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.4 Dispozitive speciale

codul băncii

ORD0504
Codul formularului

**ORD 5.4 Dispozitivele speciale instalate de bancă
și aflate în gestiunea acesteia**
la sfârșitul trimestrului ____ 20__

Nr. d/o	Tipul și amplasarea dispozitivului special	Numărul dispozitivelor speciale
A	B	I
1		
...		
n		

Data întocmirii “ ____ ” ____ 20__
Executorul și numărul de telefon ____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:
1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 4
(HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.4 Dispozitive speciale

Tabelul ORD 5.4 este destinat indicării numărului de dispozitive speciale instalate de banca raportoare și aflate în gestiunea acesteia la sfârșitul perioadei gestionare (coloana 1).

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei

înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul și amplasarea dispozitivului special” în conformitate cu pct. 9 din anexa nr. 9.

Anexa nr. 5
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereute utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.5 Utilizarea transferului de credit

codul băncii

ORD0505A
Codul formularului

ORD 5.5A Utilizarea transferului de credit
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul plătorului	Tipul decontării	Specificul utilizării	Prioritatea transferului	Suportul ordinului de plată	Inițiatorul transferului	Numărul	Valoarea
A	B	C	D	E	F	G	I	2
1								
...								
n								

codul băncii

ORD0505B
Codul formularului

ORD 5.5B Utilizarea transferului de credit programat
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul plătorului	Tipul decontării	Specificul utilizării	Prioritatea transferului	Suportul ordinului de plată	Numărul	Valoarea
A	B	C	D	E	F	I	2
1							
...							
n							

codul băncii

 ORD0505C
 Codul formularului

ORD 5.5C Utilizarea transferului de credit executat la data viitoare a plății
 pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul plătitorului	Tipul decontării	Specificul utilizării	Prioritatea transferului	Suportul ordinului de plată	Numărul	Valoarea
A	B	C	D	E	F	1	2
1							
...							
n							

Data întocmirii " ____ " ____ 20__

Executorul și numărul de telefon ____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:

1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 5 (HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.5 Utilizarea transferului de credit

1. Raportul este format din trei tabele numerotate A - C.

2. Definițiile și noțiunile utilizate în prezentul raport sunt prevăzute în Regulamentul cu privire la transferul de credit, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.373 din 15 decembrie 2005 cu modificările ulterioare.

3. Tabelul ORD 5.5A este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tranzacțiilor aferente transferurilor de credit efectuate pe parcursul perioadei gestionare. Coloanele A - G se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul plătitorului” în conformitate cu pct.12 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul caracteristicii „tipul decontării” în conformitate cu pct.13 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „specificul utilizării” în conformitate cu pct.14 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „prioritatea transferului” în conformitate cu pct.15 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii „suportul ordinului de plată” în conformitate cu pct.16 din anexa nr. 9;

g) În coloana G se va indica codul caracteristicii „inițiatorul transferului” în conformitate cu pct.17 din anexa nr. 9.

4. Tabelul ORD 5.5B este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tranzacțiilor aferente transferurilor de credit programate efectuate pe parcursul perioadei gestionare. Coloanele A - F se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei

înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul plătitorului” în conformitate cu pct.12 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul caracteristicii „tipul decontării” în conformitate cu pct.13 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „specificul utilizării” în conformitate cu pct.14 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „prioritatea transferului” în conformitate cu pct.15 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii „suportul ordinului de plată” în conformitate cu pct.16 din anexa nr. 9.

5. Tabelul ORD 5.5C este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tranzacțiilor aferente transferurilor de credit executat la data viitoare a plății efectuate pe parcursul perioadei gestionare. Coloanele A- F se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul plătitorului” în conformitate cu pct.12 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul caracteristicii „tipul decontării” în conformitate cu pct.13 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „specificul utilizării” în conformitate cu pct.14 din anexa nr. 9;

e) În coloana E se va indica codul caracteristicii „prioritatea transferului” în conformitate cu pct.15 din anexa nr. 9;

f) În coloana F se va indica codul caracteristicii „suportul ordinului de plată” în conformitate cu pct.16 din anexa nr. 9.

Anexa nr. 6
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.6 Utilizarea debitării directe

codul băncii

ORD0506A
Codul formularului

ORD 5.6A Utilizarea debitării directe
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Denumirea indicatorilor	Numărul	Valoarea	Numărul plătitorilor
A	B	1	2	3
1	Debitări directe interbancare, din care			x
2	persoane fizice			x
3	persoane juridice			x
4	Debitări directe intrabancare, din care			x
5	persoane fizice			x
6	persoane juridice			x
7	Numărul plătitorilor, din care	x	x	
8	persoane fizice	x	x	
9	persoane juridice	x	x	

codul băncii

ORD0506B
Codul formularului

ORD 5.6B Lista beneficiarilor tranzacțiilor de debitare directă
pentru trimestrul ____ 20__

Nr. d/o	IDNO/IDNP al beneficiarului	Denumirea beneficiarului
A	B	C
1		
...		
n		

Data întocmirii “__” ____ 20__
Executorul și numărul de telefon _____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:

1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 6 (HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.6 Utilizarea debitării directe

1. Raportul este format din două tabele numerotate A și B.

2. Raportul se completează de banca care efectuează plata în baza mandatului acordat de către plătitor pentru prestarea serviciului de debitare directă și conține date privind operațiunile financiare efectuate la primirea documentelor de plată sau a altor date relevante (inclusiv datelor aferente facturilor emise cit și altor informații puse la dispoziția băncii plătitoare de către beneficiarul plății).

3. Tabelul ORD 5.6A este destinat indicării numărului

(coloana 1) și valorii (coloana 2) debitărilor directe (inclusiv plățile inițiate în baza datelor aferente facturilor emise cit și altor informații puse la dispoziția băncii plătitoare de către beneficiarul plății în scopul încasării acestora de la plătitor) și numărului plătitorilor (coloana 3).

4. Tabelul ORD 5.6B este destinat indicării IDNO/IDNP (coloana 1) și denumirii beneficiarilor (coloana 2) care participă la schema de debitare directă și în favoarea cărora banca plătitoare a emis ordine de plată pe parcursul perioadei gestionare.

Anexa nr. 7
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereute utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT
ORD 5.7 Utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță

codul băncii

ORD0507A
Codul formularului

ORD 5.7A Utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță
pentru trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul SDBD	Tipul deținătorului	Numărul	Valoarea	Numărul deținătorilor activi	Numărul deținătorilor înregistrați
A	B	C	1	2	3	4
1						
...						
n						

codul băncii

ORD0507B
Codul formularului

ORD 5.7B Fraude înregistrate, aferente utilizării SDBD
în trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul SDBD	Tipul deținătorului	Tipul fraudei (SDBD)	Numărul	Valoarea
A	B	C	D	1	2
1					
...					
n					

codul băncii

ORD0507C
Codul formularului

ORD 5.7C Tentativele de fraudă înregistrate, aferente utilizării SDBD
în trimestrul ____ 20__

(001 - lei)

Nr. d/o	Tipul tentativei de fraudă	Numărul	Valoarea	Descrierea tentativei de fraudă	Măsurile întreprinse pentru identificarea și stoparea tentativelor de fraudă
A	B	1	2	3	4
1					
...					
n					

Data întocmirii " ____ " ____ 20__
Executorul și numărul de telefon _____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:
1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 7
(HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire a Raportului
ORD 5.7 Utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță

1. Raportul este format din trei tabele numerotate A-C.
2. Definițiile și noțiunile utilizate în prezentul raport sunt prevăzute în Regulamentul privind utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr.376 din 15 decembrie 2005 cu modificările și completările ulterioare.

3. Tabelul ORD 5.7A este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) operațiunilor financiare efectuate de către deținătorii SDBD pe parcursul perioadei gestionare, numărului deținătorilor activi (coloana 3) și numărului deținătorilor înregistrați (coloana 4) ai SDBD a căror contract este în vigoare la sfârșitul perioadei gestionare. Coloanele A- C se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul SDBD” în conformitate cu pct.18 din anexa nr. 9;

c) În coloana C se va indica codul caracteristicii „tipul deținătorului” în conformitate cu pct. 12 din anexa nr. 9.

4. Tabelul ORD 5.7B este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) fraudelor aferente utilizării SDBD, înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare. Coloanele A- D se vor completa în felul următor:

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul SDBD” în conformitate cu pct.18 din anexa nr.9;

c) În coloana C se va indica codul caracteristicii „tipul deținătorului” în conformitate cu pct. 12 din anexa nr. 9;

d) În coloana D se va indica codul caracteristicii „tipul fraudei” în conformitate cu pct. 19 din anexa nr. 9.

5. Tabelul ORD 5.7C este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tentativelor de fraudă aferente utilizării SDBD, înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare, descrierii tentativelor de fraudă prin SDBD (coloana 3) înregistrate de banca raportoare pe parcursul perioadei gestionare și măsurilor întreprinse pentru identificarea și stoparea tentativelor de fraudă (coloana 4). Descrierea tentativei de fraudă (coloana 3) se completează doar în cazul înregistrării în coloana B a codului 216 – „Alte fraude/tentative de fraudă”.

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul caracteristicii „tipul tentativei de fraudă” în conformitate cu pct.19 din anexa nr. 9.

Anexa nr. 8
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

RAPORT

ORD 5.8 Utilizarea de către persoanele fizice a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești

codul băncii

ORD0508A
Codul formularului

ORD 5.8A Utilizarea serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești
pentru trimestrul ____ 20__

(moneda originală)

Nr. d/o	Codul serviciului	Codul monedei	Codul în funcție de utilizarea/neutilizarea conturilor bancare	Transferurile primite în favoarea persoanelor fizice		Transferurile efectuate la ordinul persoanelor fizice	
				numărul	valoarea	numărul	valoarea
A	B	C	D	1	2	3	4
1	SWIFT						
2							
...							
n							

codul băncii

ORD0508B
Codul formularului

ORD 5.8B Utilizarea serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești, în distribuție pe principalele țări de destinație/origine și monede
pentru trimestrul ____ 20__

(moneda originală)

Nr. d/o	Codul țării	Codul monedei	Transferurile primite în favoarea persoanelor fizice		Transferurile efectuate la ordinul persoanelor fizice	
			numărul	valoarea	numărul	valoarea
A	B	C	1	2	3	4
1						
...						
n						

codul băncii

ORD0508C
Codul formularului

ORD 5.8C Fraudele înregistrate, aferente utilizării serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești
în trimestrul ____ 20__

(moneda originală)

Nr. d/o	Codul serviciului	Codul monedei	Descrierea fraudei	Data de efectuare a transferului	Data de determinare a caracterului fraudulos al transferului	Numărul	Valoarea
						1	2
A	B	C	D	E	F		
1							
...							
n							

codul băncii

ORD0508D
Codul formularului

ORD 5.8D Tentativele de fraudă înregistrate, aferente utilizării serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești
în trimestrul ____ 20__

(moneda originală)

Nr. d/o	Codul serviciului	Codul monedei	Descrierea tentativei de fraudă	Măsurile întreprinse pentru identificarea și stoparea tentativelor de fraudă	Numărul	Valoarea
A	B	C	D	E	1	2
1						
...						
n						

Data întocmirii " " ____ 20__
Executorul și numărul de telefon _____

NOTĂ: Raportul este întocmit în conformitate cu:
1. Instrucțiunea cu privire la raportarea informației aferente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată, anexa nr. 8
(HCA al BNM nr.18 din 31 ianuarie 2013)

Modul de întocmire al Raportului
ORD 5.8 Utilizarea de către persoanele fizice a serviciilor de transfer
internațional de mijloace bănești

1. Raportul este format din patru tabele numerotate A – D.

2. Definițiile și noțiunile utilizate în prezentul raport sunt cele prevăzute în Regulamentul cu privire la activitatea băncilor în sistemele de transfer internațional de mijloace bănești, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 204 din 15 octombrie 2010 cu modificările ulterioare.

3. În prezentul raport se includ informațiile privind utilizarea de către persoanele fizice a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești (STIMB), cu sau fără utilizarea conturilor bancare și efectuate prin sistemele de transfer internațional de mijloace bănești, în baza acordurilor bilaterale (ale băncilor), precum și prin rețeaua SWIFT.

4. În prezentul raport se includ datele cu privire la transferurile efectuate cu utilizarea STIMB atât pe teritoriul Republicii Moldova (transferuri locale, la care atât instituția din care acestea au fost inițial expediate cât și instituția care le achită beneficiarului sunt rezidente) cât și cele internaționale (instituția din care acestea au fost inițial expediate sau instituția care le achită beneficiarului este nerezidentă, iar cealaltă instituție participantă este rezidentă).

5. În acest raport nu se reflectă:

1) transferurile efectuate prin sistemul automatizat de plăți interbancare sau sistemul intern al băncii;

2) transferurile efectuate de persoanele fizice în favoarea sau primite de la persoanele juridice;

3) transferurile efectuate cu utilizarea cardurilor bancare;

4) sumele decontate de băncile licențiate și partenerii acestora în prestarea serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești.

6. În scopul prezentului raport se va lua în considerație și se va raporta:

a. La „Transferurile primite în favoarea persoanelor fizice” sumele parvenite din transferuri prin STIMB și eliberate de către bancă în favoarea persoanelor fizice, în moneda în care banca duce evidența transferurilor în cadrul STIMB respectiv;

b. La „Transferurile efectuate la ordinul persoanelor fizice” sumele primite de la persoanele fizice pentru efectuarea transferului (fără comisionul încasat de bancă), în moneda în care banca duce evidența transferurilor în cadrul STIMB respectiv.

7. În sensul prezentului raport, moneda originală este considerată moneda în care banca duce evidența sumelor transferate în/din cadrul băncii. Se va evita raportarea:

a. monedei în care se efectuează decontările între banca licențiată și băncile din străinătate, între banca licențiată și sistemele de transfer internațional de mijloace bănești, în cazul în care acestea diferă de moneda în care s-a efectuat transferul;

b. monedei în care sumele transferurilor au fost eliberate efectiv de către banca licențiată beneficiarilor transferurilor și la moneda în care sumele transferurilor au fost primite efectiv de către banca licențiată de la ordonatorii de transfer, în cazul în care acestea diferă de moneda în care s-a efectuat transferul.

8. Tabelul ORD 5.8A este destinat indicării numărului (coloana 1 și 3) și valorii (coloana 2 și 4) transferurilor primite în favoarea/efectuate la ordinul persoanelor fizice prin rețeaua SWIFT, sistemele de transfer internațional de mijloace bănești, cu utilizarea serviciilor de transfer în baza acordurilor bilaterale, în distribuție pe STIMB

utilizate, moneda transferului și utilizării sau nu a conturilor bancare.

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B a tabelului ORD 5.8A se va indica codul STIMB cu utilizarea căruia a fost primit/efectuat transferul persoanei fizice. *Lista codurilor sistemelor/serviciilor prestate în baza acordurilor bilaterale de transfer internațional a mijloacelor bănești* este menținută și publicată pentru accesare de către băncile licențiate în conformitate cu prevederile Instrucțiunii privind modul de prezentare de către bănci a rapoartelor în formă electronică la Banca Națională a Moldovei aprobată prin HCA al BNM nr.132 din 17 iulie 2008. Lista se actualizează de BNM, după necesitate, în baza informației din notificările privind începerea/încetarea activității într-un sistem de transfer internațional de mijloace bănești expediate de băncile din Republica Moldova Băncii Naționale a Moldovei conform cerințelor din Regulamentul cu privire la activitatea băncilor în sistemele de transfer internațional de mijloace bănești, aprobat prin Hotărârea Consiliului de administrație al Băncii Naționale a Moldovei nr. 204 din 15 octombrie 2010 cu modificările ulterioare, precum și solicitărilor băncilor (în cazul serviciilor prestate în baza acordurilor bilaterale) în conformitate cu Normele tehnice de întocmire a rapoartelor electronice.

c) În coloana D se va indica codul caracteristicii „*utilizarea/neutilizarea conturilor bancare*” (dacă la efectuarea transferului au fost sau nu utilizate conturile bancare ale persoanei fizice) în conformitate cu pct. 20 din anexa nr. 9;

d) Primele rinduri ale raportului sunt destinate indicării transferurilor efectuate prin rețeaua SWIFT, altele decât cele în baza acordurilor bilaterale de prestare a serviciilor de transfer internațional de mijloace bănești. În acest caz în coloana B se va indica codul „SWIFT”.

9. Tabelul ORD 5.8B este destinat indicării numărului (coloanele 1 și 3) și valorii (coloanele 2 și 4) transferurilor primite în favoarea/efectuate la ordinul persoanelor fizice, în distribuție pe principalele țări de destinație/origine și a monedei transferurilor efectuate/primite pe parcursul perioadei gestionare.

a) În coloana A se va indica numărul de ordine al fiecărei înregistrări în cadrul raportului;

b) În coloana B se va indica codul *țării* în conformitate cu pct. 21 din anexa nr. 9.

10. Tabelul ORD 5.8C este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) fraudelor înregistrate prin sistemele de transfer internațional de mijloace bănești pe parcursul perioadei gestionare și descrierii acestora (coloana D). În coloana B se vor indica codurile în conformitate cu *Lista codurilor sistemelor/serviciilor prestate în baza acordurilor bilaterale de transfer internațional de mijloace bănești*.

11. Tabelul ORD 5.8D este destinat indicării numărului (coloana 1) și valorii (coloana 2) tentativelor de fraudă înregistrate prin sistemele de transfer internațional de mijloace bănești pe parcursul perioadei gestionare, descrierea acestora (coloana D), precum și măsurile întreprinse de bancă pentru identificarea și stoparea tentativelor de fraudă respective (coloana E). În coloana B se vor indica codurile în conformitate cu *Lista codurilor sistemelor/serviciilor prestate în baza acordurilor bilaterale de transfer internațional de mijloace bănești*.

5. Codurile pentru caracteristica „proveniența mijloacelor bănești din contul deținătorului”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card de debit*	051
2.	card de credit*	053

* Definițiile sunt în conformitate cu p. 1.2 din Regulamentul cu privire la carduri bancare.

6. Codurile pentru caracteristica „moneda contului de card”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card emis în baza contului în moneda națională	061
2.	card emis în baza contului în valută străină	062
3.	card cu opțiunea multivalutară	063

7. Codurile pentru caracteristica „modul de utilizare a cardului/a datelor de card”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	operațiune efectuată prin bancomat	071
2.	operațiune efectuată printr-un dispozitiv la ghișeu bancii	072
3.	operațiune efectuată printr-un dispozitiv la comerciant	073
4.	operațiune efectuată prin telefon	074
5.	operațiune efectuată prin Internet la comerciant	075
6.	operațiune efectuată prin intermediul sistemului Internet-banking a băncii emittente	076
7.	operațiune efectuată printr-un alt dispozitiv	077

8. Codurile pentru caracteristica „tipul operațiunii”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	operațiune de retragere de numerar	081
2.	operațiune de plată fără numerar pentru achitarea de mărfuri, taxe la buget și servicii prestate	082
3.	transferuri fără numerar efectuate în favoarea persoanelor fizice.	083

9. Codurile pentru caracteristica „tipul și amplasarea dispozitivului special”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	terminale POS amplasate la banca raportoare*	091
2.	terminale POS amplasate la comercianți*	092
3.	imprimare amplasate la banca raportoare*	093
4.	imprimare amplasate la comercianți*	094
5.	bancomate*	095
6.	alte dispozitive	096

* Definițiile sunt în conformitate cu p. 1.2 din Regulamentul cu privire la carduri bancare.

Anexa nr. 9
la Instrucțiunea cu privire la raportarea informației
afereente utilizării instrumentelor și serviciilor de plată

Clasificatorul general al codurilor utilizate în rapoartele aferente Instrucțiunii cu privire la raportarea instrumentelor și serviciilor de plată

1. Codurile pentru caracteristica „emitențul cardului”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	banca raportoare	001
2.	altă bancă din Republica Moldova	002
3.	bancă din străinătate	003

2. Codurile pentru caracteristica „marca SPCB” (sistemul de plăți cu carduri bancare) :

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card emis sub mărcile SPCB „Visa International”	021
2.	card emis sub mărcile SPCB „MasterCard Worldwide”	022
3.	card emis sub mărcile altui SPCB	023

3. Codurile pentru caracteristica „soluția tehnică”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card cu bandă magnetică	031
2.	card cu microprocesor	032
3.	card hibrid/dual (card cu microprocesor și bandă magnetică)	033
4.	card virtual	034
5.	alt tip de card	035

4. Codurile pentru caracteristica „scopul utilizării”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card personal emis în baza contului curent bancar al cărui titular este un rezident*	041
2.	card personal emis în baza contului curent bancar al cărui titular este un nerezident*	042
3.	card de afaceri emis în baza contului curent bancar al cărui titular este un rezident*	043
4.	card de afaceri emis în baza contului curent bancar al cărui titular este un nerezident*	044

*Notă:

1. Noțiunile de rezident și nerezident au semnificația definită de Legea nr.62 – XVI din 21.03.2008 privind reglementarea valutară, cu modificările și completările ulterioare.

2. Cardul personal este definit în conformitate cu p. 4.8., iar cardul de afaceri – în conformitate cu p. 4.9 al

Regulamentului cu privire la carduri bancare.

10. Codurile pentru caracteristica „tipul fraudei” și „tipul tentativei de fraudă” cu utilizarea cardurilor bancare personalizate/personificate:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	fraude / tentative de fraudă cu carduri contrafactate	101
2.	fraude / tentative de fraudă cu carduri pierdute / furate	102
3.	fraude / tentative de fraudă cu utilizarea numărului cardului (card not present)	103
4.	alte tipuri de fraude / tentative de fraudă	104

11. Codurile pentru caracteristica „condițiile emiterii”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	card emis în baza proiectelor salariale	111
2.	alte carduri	112

12. Codurile pentru caracteristica „tipul plătitorului / deținătorului”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	persoană fizică	141
2.	persoană juridică	142

13. Codurile pentru caracteristica „tipul decontării”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	intrabancar	151
2.	interbancar	152

14. Codurile pentru caracteristica „specificul utilizării”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	transfer bugetar*	161
2.	transfer ordinar*	162

* Definițiile sunt în conformitate cu p. 2 din Regulamentul cu privire la transferul de credit.

15. Codurile pentru caracteristica „prioritatea transferului”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	transfer urgent	171
2.	transfer normal	172

16. Codurile pentru caracteristica „suportul ordinului de plată”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	ordin de plată pe suport hârtie	181
2.	ordin de plată electronic	182

17. Codurile pentru caracteristica „inițiatorul transferului”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	în numele propriu al băncii	191
2.	în numele clienților	192

18. Codurile pentru caracteristica „tipul SDBD”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	Internet – banking*	201
2.	PC – banking*	202
3.	Mobile – banking*	203
4.	Phone – banking*	204
5.	Alte	205

* Definițiile sunt în conformitate cu p. 2.2 din Regulamentul privind utilizarea sistemelor de deservire bancară la distanță.

19. Codurile pentru caracteristica „tipul fraudei (SDBD)” și „tipul tentativei de fraudă (SDBD)”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	Phishing	211
2.	Pharming	212
3.	Hacking	213
4.	Sniffing	214
5.	Spoofing	215
6.	Refuz de serviciu/denial of service	216
7.	Alte	217

20. Codurile pentru caracteristica „utilizarea/neutilizarea conturilor bancare”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	cu utilizarea conturilor bancare ale persoanelor fizice	221
2.	fără utilizarea conturilor bancare ale persoanelor fizice	222

21. Codurile pentru caracteristica „țara”:

Nr. d/o	Semnificația	Codul
1.	Moldova	MDA
2.	Spania	ESP
3.	Franta	FRA
4.	Grecia	GRC
5.	Israel	ISR
6.	Italia	ITA
7.	Portugalia	PRT
8.	România	ROU
9.	Federația Rusă	RUS
10.	Turcia	TUR
11.	Ucraina	UKR
12.	Statele Unite ale Americii	USA
13.	Alte state	ZZZ